

รายงานฉบับสมบูรณ์ (Final-Report)

โครงการประเมินความคุ้มค่าของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง
(องค์การมหาชน) ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565

The valuation assessment project of the Highland Research
and Development Institute (Public Organization)

Fiscal Year 2022

โดย

ผศ. ดร. จารึก สิงห์ปรีชา และคณะ

ศูนย์ศึกษาความเป็นไปได้ทางเศรษฐกิจและประเมินผลกระทบทาง
เศรษฐกิจและสังคม

เสนอต่อ

สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)

22 กันยายน 2565

รายงานฉบับสมบูรณ์

(Final-Report)

โครงการประเมินความคุ้มค่าของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง

(องค์การมหาชน) ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565

The valuation assessment project of the Highland Research and
Development Institute (Public Organization)

Fiscal Year 2022

โดย

ผศ. ดร. จารึก สิงห์ปรีชา

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ผศ. นสพ. เทิดศักดิ์ ญาโน

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ดร. ทศพร คิวประสพศักดิ์

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

นาย ไชยวัฒน์ กลิ่นล้ำ

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ศูนย์ศึกษาความเป็นไปได้ทางเศรษฐกิจและประเมินผลกระทบทาง

เศรษฐกิจและสังคม

คำนำ

โครงการ “การประเมินความคุ้มค่าของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565” ได้รับทุนสนับสนุนจากสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) โดยเริ่มโครงการในวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2565 ถึงวันที่ 22 กันยายน 2565 มีระยะเวลาในการดำเนินการ 7 เดือน

นักวิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิและข้อมูลปฐมภูมิจากการสำรวจภาคสนามในพื้นที่เป้าหมาย 5 พื้นที่แรก ได้แก่

1. พื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงห้วยเป่า จ.เชียงใหม่
2. พื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงแม่สลอง จ.เชียงราย
3. พื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงสบเมย จ.แม่ฮ่องสอน
4. พื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงวังไผ่ จ.น่าน
5. พื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงปางแดงใน จ.เชียงใหม่

การศึกษาได้ทำการค้นหาเกี่ยวกับผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมจากการดำเนินงานของโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงทั้ง 5 แห่งดังกล่าว ภายใต้การดูแลของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)

นักวิจัยทุกท่านในโครงการหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ผลงานจากการศึกษานี้จะตรงกับความต้องการของ สวพส. และสามารถเสนอแนะนโยบายอันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาองค์กรตามเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้

นักวิจัยทุกท่านขอขอบพระคุณท่านผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (สวพส.) ท่านผู้ทรงคุณวุฒิ ตลอดจนเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทุกท่าน ที่ได้ให้ความกรุณา ให้ความไว้วางใจ และให้โอกาสในการทำวิจัยในครั้งนี้และได้ให้คำแนะนำและคำชี้แนะอันเป็นประโยชน์ยิ่ง

จารึก สิงห์ปรีชา
หัวหน้าโครงการ

บทคัดย่อ

ในสภาวะปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงสูง การประเมินด้านความยั่งยืนมีความจำเป็นอย่างยิ่ง การประเมินดังกล่าวเป็นการประเมินประโยชน์หรือผลกระทบทางสังคมทั้งเชิงบวกและเชิงลบ และประโยชน์หรือผลกระทบอื่นซึ่งไม่อาจคำนวณเป็นตัวเงินได้

สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) หรือ สวพส. เป็นองค์การมหาชนที่จัดตั้งขึ้นเพื่อสนับสนุนงานของโครงการหลวงและขยายผลงานโครงการหลวงในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมบนที่สูงของประเทศไทยให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างยั่งยืน จากการปฏิบัติตามภารกิจของ สวพส. ที่ดำเนินอยู่ในฐานะองค์การมหาชนที่มีภารกิจตอบสนองกับนโยบาย ความต้องการของประชาชน และบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป กลุ่มติดตามและประเมินผล สำนักยุทธศาสตร์และแผน จึงจัดให้มีการดำเนินงานโครงการประเมินความคุ้มค่าของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์จากการดำเนินงานของ สวพส. ที่สะท้อนความคุ้มค่าและเกิดประโยชน์ต่อผู้รับบริการ

การประเมินได้นำแนวคิดการประเมินอัตราผลตอบแทนเชิงสังคมจากการลงทุน (Social Return on Investment: SROI) มาใช้เพื่อสะท้อนถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานของ สวพส. ทั้งในมิติของเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม โครงการดำเนินการศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอนและน่าน ผ่านโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง จำนวน 5 แห่ง ผลการประเมินพบว่า ค่า SROI ที่เกิดขึ้นอยู่ในช่วงสัดส่วนระหว่าง 3.26 ถึง 11.23 และค่าเฉลี่ยรวมของ 5 พื้นที่ที่ทำการศึกษามีมูลค่าเท่ากับ 5.89 โดยจากการศึกษาพบว่าผู้รับผลประโยชน์ส่วนใหญ่ของโครงการคือเกษตรกร การเข้ามาของเจ้าหน้าที่ที่สามารถเปลี่ยนแปลงชุมชนให้คนในชุมชนมีรายได้และความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สภาพแวดล้อมในหมู่บ้านงดงามขึ้น และคนในชุมชนมีความสุขมากขึ้น

Abstract

Assessment of sustainability is essential for many organizations currently. These analyses evaluate the repercussions on society, both positive and negative, and other advantages or consequences that cannot be measured in financial terms

The Highland Research and Development Institute (HRDI) is a public organization established to support the work of the Royal Project and expand the Royal Project's work in the development of the economy, society, and the environment in Thailand to achieve sustainable results. From the implementation of HRDI's mission as a public organization with the mission of responding to policies, people's needs, and changing contexts. The Monitoring and Evaluation Group of the Office of Strategic and Planning has set up a project to evaluate the value of High-land Research and Development Institutes (Public Organization) to assess the results of the work of HRDI that reflects the value and benefits to the service recipient

The assessment has applied the concept of Social Return on Investment (SROI) to reflect the impacts arising from the operations of HRDI in terms of the economy, society, and environment. The project is to investigate the impacts in the provinces of Chiang Mai, Chiang Rai, Mae Hong Son, and Nan. The results showed that the resulting SROI ranged from 3.26 to 11.23, with a total mean of 5.89 for the five locations studied. According to the study, the majority of the project's beneficiaries were farmers. The staff's entry can affect the community by making people have more income, a better living environment, and happier.

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญ	11
1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย	12
1.3 ขอบเขตการวิจัย	12
1.4 คำจำกัดความที่ใช้ในงานวิจัย	14
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	15
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
2.1 วิธีการคำนวณ Difference-in-Difference	16
2.2 อัตราผลตอบแทนจากการลงทุน (Return on Investment: ROI)	17
2.3 อัตราผลตอบแทนเชิงสังคมจากการลงทุน (Social Return on Investment: SROI)	18
2.4 แบบจำลองการประเมินผลตาม CIPP Model	22
2.5 ทบทวนการประเมิน SROI ขององค์กรไม่แสวงหากำไร และ การ พัฒนาสังคมที่ผ่านมา	23
2.6 ทบทวนการประเมินความคุ้มค่าที่ผ่านมาของสถาบันวิจัยและพัฒนา พื้นที่สูง	25
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการประเมิน	
3.1 กรอบแนวคิดหลักในการประเมิน	32
3.2 ประชากรเป้าหมาย	35
3.3 วิธีการศึกษา	36
3.4 กรอบการดำเนินงาน	42
3.5 ขั้นตอนและระยะเวลาในการดำเนินงาน	44
3.6 ทีมงานนักวิจัยและผู้ช่วยวิจัย	45
3.7 แผนการดำเนินงาน	46
3.8 รายละเอียดการมอบหมายงานและความรับผิดชอบ	48
3.9 งบประมาณในการดำเนินงาน	48

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการศึกษาและผลการประเมิน SROI	50
4.1 ผลการประเมิน SROI พื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงห้วยเป้ง ต.ทุ่งข้าวพวง อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่	51
4.2 ผลการประเมิน SROI พื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงสบเมย ต.สบเมย อ.สบเมย จ.แม่ฮ่องสอน	61
4.3 ผลการประเมิน SROI พื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงแม่สลอง ต.แม่สลองนอก อ.แม่ฟ้าหลวง จ.เชียงราย	74
4.4 ผลการประเมิน SROI โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงวังไผ่ ต.นาไร่หลวง อ.สองแคว จ.น่าน	88
4.5 ผลการประเมิน SROI โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงปางแดงใน ต.เชียงดาว อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่	104
4.6 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน	121
บทที่ 5 สรุปผลการศึกษา	122
5.1 ผลการประเมิน SROI	122
5.2 การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น	127
5.3 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย สำหรับปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานของ สวพส. ให้บรรลุวัตถุประสงค์การจัดตั้งองค์การมหาชน	127
5.4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางในการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานเชิงผลลัพธ์ที่เหมาะสมของ สวพส.	128
5.5 ข้อเสนอแนะสำหรับการสื่อสารขององค์กรในเรื่องของเป้าหมายการดำเนินงานเพื่อให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตระหนักถึงประโยชน์ในมิติสิ่งแวดล้อม	128
5.6 ผลกระทบเชิงลบที่เกิดขึ้นที่พบจากการลงพื้นที่	130
5.7 ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงและหาแนวทางรองรับสำหรับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ได้รับผลกระทบเชิงลบ	130
เอกสารอ้างอิง	131
ภาคผนวก	133

สารบัญรูปภาพ

	หน้า
รูปที่ 2.1 The Difference-in-Differences Method	17
รูปที่ 2.2 รูปแบบการประเมินโครงการในแต่ละระยะ	21
รูปที่ 2.3 การคำนวณค่าอัตราผลตอบแทนทางสังคม (SROI)	21
รูปที่ 3.1 แนวทางการประเมิน SROI	39
รูปที่ 3.2 สรุปขั้นตอนการประเมิน SROI	40
รูปที่ 4.1 ขอบเขตพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงห้วยเป้า	51
รูปที่ 4.2 แผนที่ผลลัพธ์ของโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงห้วยเป้า	55
รูปที่ 4.3 ขอบเขตพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงสบเมย	61
รูปที่ 4.4 แผนที่ผลลัพธ์ของโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงสบเมย	67
รูปที่ 4.5 ขอบเขตพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงแม่สลอง	74
รูปที่ 4.6 แผนที่ผลลัพธ์ของโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงแม่สลอง	81
รูปที่ 4.7 ขอบเขตพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงวังใต้	88
รูปที่ 4.8 แผนที่ผลลัพธ์ของโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงวังใต้	94
รูปที่ 4.9 ขอบเขตพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงปางแดงใน	104
รูปที่ 4.10 แผนที่ผลลัพธ์ของโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงปางแดงใน	109
รูปที่ 5.1 ผลการประเมินผลกระทบทาง เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ห้วยเป้า	122
รูปที่ 5.2 ผลการประเมินผลกระทบทาง เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม สบเมย	123
รูปที่ 5.3 ผลการประเมินผลกระทบทาง เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม แม่สลอง	123
รูปที่ 5.4 ผลการประเมินผลกระทบทาง เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม วังใต้	124
รูปที่ 5.5 ผลการประเมินผลกระทบทาง เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ปางแดงใน	124
รูปที่ 5.6 มูลค่าผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม จำแนกตามศูนย์	125
รูปที่ 5.7 ผลการประเมิน SROI ของทั้ง 5 พื้นที่	125
รูปที่ 5.8 ต้นทุนการดำเนินงาน จำแนกตามศูนย์	126

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2.1 การคำนวณ Difference-in-Differences Method	16
ตารางที่ 3.1 ขั้นตอนและระยะเวลาในการดำเนินงาน	44
ตารางที่ 3.2 ทีมงานนักวิจัยและผู้ช่วยวิจัย	45
ตารางที่ 3.3 พื้นที่เป้าหมายและจำนวนกลุ่มตัวอย่าง	46
ตารางที่ 3.4 ผู้รับผิดชอบตามตารางการปฏิบัติงาน	47
ตารางที่ 3.5 รายละเอียดการมอบหมายงานและความรับผิดชอบ	48
ตารางที่ 3.6 ค่าตอบแทนบุคลากรหลัก (Remuneration)	48
ตารางที่ 3.7 ค่าใช้จ่ายตรง (Direct Cost)	49
ตารางที่ 4.1 ตารางพื้นที่รับผิดชอบ จำนวนครัวเรือน และจำนวนประชากรในพื้นที่ โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงห้วยเป้า	52
ตารางที่ 4.2 ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ปัจจัยนำเข้า ผลผลิต และ ผลลัพธ์ของโครงการ พัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงห้วยเป้า	56
ตารางที่ 4.3 มูลค่าตัวแทนทางการเงิน และผลกระทบของโครงการพัฒนาพื้นที่สูง แบบโครงการหลวงห้วยเป้า	57
ตารางที่ 4.4 การคำนวณ SROI รายปีของโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการ หลวงห้วยเป้า ณ อัตราคิดลด 3.5%	60
ตารางที่ 4.5 ตารางพื้นที่รับผิดชอบ จำนวนครัวเรือน และจำนวนประชากรในพื้นที่ โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงสบเมย	62
ตารางที่ 4.6 ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ปัจจัยนำเข้า ผลผลิต และ ผลลัพธ์ของโครงการ พัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงสบเมย	68
ตารางที่ 4.7 มูลค่าตัวแทนทางการเงิน และผลกระทบของโครงการพัฒนาพื้นที่สูง แบบโครงการหลวงสบเมย	69
ตารางที่ 4.8 การคำนวณ SROI รายปีของโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการ หลวงสบเมย ณ อัตราคิดลด 3.5%	72
ตารางที่ 4.9 ตารางพื้นที่รับผิดชอบ จำนวนครัวเรือน และจำนวนประชากรในพื้นที่ โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงแม่สลอง	75
ตารางที่ 4.10 ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ปัจจัยนำเข้า ผลผลิต และ ผลลัพธ์ของโครงการ พัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงแม่สลอง	82

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 4.11 มูลค่าตัวแทนทางการเงิน และผลกระทบของโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงแม่สลอง	83
ตารางที่ 4.12 การคำนวณ SROI รายปีของโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงแม่สลอง ณ อัตราคิดลด 3.5%	86
ตารางที่ 4.13 ตารางพื้นที่รับผิดชอบ จำนวนครัวเรือน และจำนวนประชากรในพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงวังไผ่	89
ตารางที่ 4.14 ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ปัจจัยนำเข้า ผลผลิต และ ผลลัพธ์ของโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงวังไผ่	95
ตารางที่ 4.15 มูลค่าตัวแทนทางการเงิน และผลกระทบของโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงวังไผ่	97
ตารางที่ 4.16 การคำนวณ SROI รายปีของโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงวังไผ่ ณ อัตราคิดลด 3.5%	102
ตารางที่ 4.17 ตารางพื้นที่รับผิดชอบ จำนวนครัวเรือน และจำนวนประชากรในพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงปางแดงใน	105
ตารางที่ 4.18 ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ปัจจัยนำเข้า ผลผลิต และ ผลลัพธ์ของโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงปางแดงใน	110
ตารางที่ 4.19 มูลค่าตัวแทนทางการเงิน และผลกระทบของโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงปางแดงใน	111
ตารางที่ 4.20 การคำนวณ SROI รายปีของโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงปางแดงใน ณ อัตราคิดลด 3.5%	119
ตารางที่ 5.1 มูลค่าผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม จำแนกตามศูนย์	125

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญ

ปัจจุบันองค์การมหาชนต้องเผชิญกับความท้าทายใหม่อย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านสังคม ความต้องการของประชาชน และการแข่งขันของธุรกิจ องค์การมหาชนจำเป็นต้องมีการปรับตัว และควรมีการประเมินองค์กรในภาพกว้าง เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้ผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ตามแนวทางการบริหารจัดการภาครัฐ 4.0 และเป็นไปตามสาระสำคัญตามพระราชบัญญัติองค์การมหาชน พ.ศ. 2542 มาตรา 5 ที่มุ่งหมายให้องค์การมหาชนมีการดำเนินงานที่คำนึงถึงผลกระทบต่อผู้มีส่วนได้เสียหลักขององค์กร ในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและบุคลากรให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) หรือ สวพส. เป็นองค์การมหาชนที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2548 สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการสนับสนุนงานโครงการหลวงและขยายผลงานโครงการหลวงในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมบนที่สูงของประเทศไทยให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างยั่งยืน มีเป้าหมายการดำเนินงานในการมุ่งสืบสาน รักษา ต่อยอดโครงการหลวง ด้วยการวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่สำหรับการสนับสนุนโครงการหลวงและโครงการพัฒนาพื้นที่สูง ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม และดำเนินงานขยายผลโครงการหลวงไปพัฒนาพื้นที่สูงอื่นๆ ให้ชุมชนอยู่ดีมีสุขอย่างสมดุลและยั่งยืน ภายใต้กรอบการดำเนินงานตามแผนการวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง ระยะ 8 ปี (พ.ศ. 2563 - 2570) และแผนปฏิบัติการระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2563 - 2565) ของ สวพส. ซึ่งประกอบด้วยกลยุทธ์การดำเนินงาน 3 กลยุทธ์ ได้แก่ การสนับสนุนการวิจัยและการเรียนรู้งานโครงการหลวง การขยายผลสำเร็จงานโครงการหลวงเพื่อยกระดับการพัฒนาชุมชนบนพื้นที่สูง และการพัฒนาและบริหารองค์กร

ถึงแม้ว่าในปัจจุบัน สวพส. จะมีการติดตามและประเมินผลเพื่อวิเคราะห์ผลการดำเนินงานในรอบปีอย่างต่อเนื่อง แต่ท่ามกลางสภาวะที่มีการเปลี่ยนแปลงสูง การประเมินที่สะท้อนองค์รวมของคุณค่าและมุมมองในอนาคต เช่น ความยั่งยืน จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะการประเมินระยะยาว หรือการประเมินความคุ้มค่า ซึ่งหมายรวมถึงการประเมินประโยชน์หรือผลกระทบทางสังคมทั้งเชิงบวกและเชิงลบ และประโยชน์หรือผลกระทบอื่นซึ่งไม่อาจคำนวณเป็นตัวเงินได้จากการปฏิบัติตามภารกิจของ สวพส. ที่ดำเนินอยู่ในฐานะองค์การมหาชนที่มีการกิจตอบสนองกับนโยบาย ความต้องการของประชาชน และบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป กลุ่มติดตามและประเมินผล สำนักยุทธศาสตร์และแผน จึงจัดให้มีการดำเนินงานโครงการประเมินความคุ้มค่าของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์จากการดำเนินงานของ สวพส. ที่สะท้อนความคุ้มค่าและเกิดประโยชน์ต่อผู้รับบริการ

และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในทุกมิติ สามารถวิเคราะห์ศักยภาพและสะท้อนถึงโอกาสในการพัฒนาของ สวพส. เพื่อความครอบคลุมที่มากขึ้น โดยเฉพาะการพัฒนาคุณค่า (Value) หรือผลสัมฤทธิ์ขององค์การ มหาชน รวมถึงสามารถนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์ในเชิงบริหาร โดยเฉพาะการปรับปรุงงาน ปรับกลยุทธการดำเนินงาน การปรับปรุงกระบวนการติดตามและประเมินผลเชิงผลลัพธ์ และจัดลำดับ ความสำคัญในการตัดสินใจดำเนินงานโครงการ/กิจกรรมต่างๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการดำเนินงาน ตามพระราชบัญญัติการจัดตั้งสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) และแผนการวิจัยและ พัฒนาพื้นที่สูง ระยะ 8 ปี (พ.ศ. 2563 - 2570)

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.2.1 เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์จากการดำเนินงานของ สวพส. ที่สะท้อนความคุ้มค่าและเกิด ประโยชน์ต่อผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในทุกมิติ

1.2.2 เพื่อประเมินผลกระทบทั้งเชิงบวกและเชิงลบต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของ สวพส.

1.2.3 เพื่อให้ข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย สำหรับปรับปรุงและพัฒนาการ ดำเนินงานของ สวพส. ให้บรรลุวัตถุประสงค์การจัดตั้งองค์การมหาชน

1.3 ขอบเขตการวิจัย

เพื่อให้การดำเนินการศึกษาสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ได้กำหนดไว้ จึงได้มีการกำหนด ขอบเขตและแนวทางในการศึกษาโดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- 1) การกำหนดพื้นที่ศึกษา จะอยู่ภายใต้พื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง 5 แห่ง
- 2) ประเด็นการประเมินความคุ้มค่า ประกอบด้วย การประเมินความคุ้มค่าของ สวพส. โดยการ เปรียบเทียบต้นทุนและผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคม หรือจากมุมมองของมูลค่าเพิ่มทาง เศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะความคุ้มค่าทางสังคมที่อาจจะไม่ได้อยู่ในรูปตัวเงิน ร่วมกับการใช้ แบบจำลองการประเมินเพื่อติดตามการดำเนินการขององค์กร ว่ามีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ มากน้อยเพียงไร เพื่อให้เกิดการพิจารณาอย่างรอบด้านในทุกมิติทั้งผลกระทบและผลการดำเนินงานถึง ความคุ้มค่าและเกิดประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวมของ สวพส. โดยอ้างอิงกรอบหรือเครื่องมือการประเมิน และประยุกต์ใช้ในการประเมินองค์กร ดังนี้

- การประเมินแบบ CIPP Model
- การประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (Social Return on Investment: SROI)

- 3) การประเมินผลกระทบจากการดำเนินงานของ สวพส. ทั้งเชิงบวกและเชิงลบ พร้อมทั้ง ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงและหาแนวทางรองรับสำหรับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ได้รับผลกระทบเชิงลบ

4) การให้ข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย สำหรับปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานของ สวพส. ให้บรรลุวัตถุประสงค์การจัดตั้งองค์การมหาชน

5) ให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางในการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานเชิงผลลัพธ์ที่เหมาะสมของ สวพส.

นอกจากนี้ ขอบเขตการวิจัยยังครอบคลุมถึงประเด็นดังต่อไปนี้

1.3.1 ขอบเขตเนื้อหา

สำรวจผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ ได้รับโดยประกอบไปด้วย

ชาวบ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน และผู้นำชุมชนในพื้นที่เป้าหมาย

- โอกาสในการประกอบอาชีพ
- การใช้เวลาภายในครอบครัวที่มากขึ้น
- องค์ความรู้ที่ได้รับเพื่อนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน
- สิ่งแวดล้อมในชุมชน
- ผลประโยชน์ทางการเงินที่ได้รับ
- การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน
- ความมั่นใจหลากหลายประเด็นของคนในชุมชน

เจ้าหน้าที่ของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง ผู้แทนองค์กรหรือหน่วยงานอื่น ที่ร่วมบูรณาการในพื้นที่เป้าหมาย

- องค์ความรู้ที่ได้รับเพื่อนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน
- ความภูมิใจในการช่วยเหลือผู้อื่น
- ผลประโยชน์ทางการเงินที่ได้รับ
- ความพึงพอใจของชีวิตในด้านต่าง ๆ
- การสร้างองค์ความรู้หรือนวัตกรรมใหม่ภายในองค์กร

1.3.2 ขอบเขตประชากร และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

- ชาวบ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน และผู้นำชุมชนในพื้นที่เป้าหมาย จำนวน 120 ราย
- เจ้าหน้าที่ของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง ผู้แทนองค์กรหรือหน่วยงานอื่น ที่ร่วมบูรณาการในพื้นที่เป้าหมาย จำนวน 31 ราย

1.3.3 ขอบเขตพื้นที่

การกำหนดพื้นที่ศึกษา จะอยู่ภายใต้พื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง 5 แห่ง ประกอบไปด้วย

- พื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงห้วยเป้า ต.ทุ่งข้าวพวง อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่
- พื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงปางแดงใน ต.เชียงดาว อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่
- พื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงแม่สลอง ต.แม่สลองนอก อ.แม่ฟ้าหลวง จ.เชียงราย
- พื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงสบเมย ต.สบเมย อ.สบเมย จ.แม่ฮ่องสอน
- พื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงวังไผ่ ต.นาไร่หลวง อ.สองแคว จ.น่าน

1.3.4 ขอบเขตระยะเวลา

1 กุมภาพันธ์ 2565 – 22 กันยายน 2565

1.4 คำจำกัดความที่ใช้ในงานวิจัย

สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) หรือ สวพส. หมายถึง องค์กรที่จัดตั้งขึ้นเนื่องจากรัฐบาลมีนโยบายที่จะสนับสนุนงานโครงการหลวงและขยายผลงานโครงการหลวงในการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อมบนที่สูงของประเทศไทยให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างยั่งยืน

อัตราส่วนผลตอบแทนจากการลงทุน (Return on Investment: ROI) คือ อัตราส่วนของผลกำไรจากการลงทุนต่อเงินลงทุน ซึ่งแสดงถึงความสามารถในการทำกำไรจากการลงทุนต่าง ๆ และสามารถใช้ในการประเมินความคุ้มค่าของการลงทุนในโครงการต่าง ๆ ได้ โดยทั่วไปค่า ROI ที่สูงจะแสดงถึงความสามารถในการทำกำไรต่อเงินลงทุนที่สูง

ผลตอบแทนทางสังคมของการลงทุน (Social Return on Investment: SROI) คือ การประเมินผลตอบแทนทางสังคม โดยใช้การคาดการณ์คุณค่าทางสังคมที่จะเกิดขึ้น หากมีการดำเนินโครงการดังกล่าวบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ซึ่งผลที่เกิดขึ้นต่อสังคมจากการดำเนินโครงการอาจไม่สามารถวัดได้ในรูปของหน่วยทางการเงินเสมอไป ดังนั้น จึงจำเป็นต้องอาศัยเครื่องมือเพื่อประเมินผลเหล่านั้นให้อยู่ในรูปของตัวเลขในเชิงปริมาณเพื่อให้ทราบถึงคุณค่าและผลกระทบที่แท้จริงที่เกิดจากโครงการเหล่านั้นได้อย่างแม่นยำยิ่งขึ้น

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 สามารถนำผลการศึกษาไปใช้ประโยชน์ในเชิงบริหาร เป็นข้อมูลสำหรับใช้ในการตัดสินใจ วางแผน จัดลำดับความสำคัญในการดำเนินงานโครงการ/กิจกรรม และปรับปรุงการปฏิบัติงาน รวมทั้งสามารถจัดการผลกระทบเชิงลบซึ่งเกิดขึ้นจากการดำเนินงานของ สวพส.

1.5.2 สวพส. สามารถพัฒนากระบวนการติดตามความก้าวหน้าและประเมินผลความสำเร็จของงาน ให้เป็นไปตามตัวชี้วัดเชิงผลลัพธ์ที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของชุมชนบนพื้นที่สูง และสังคมโดยรวม

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทนี้นำเสนอการทบทวนเอกสารเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาปรับใช้ในงานวิจัยนี้

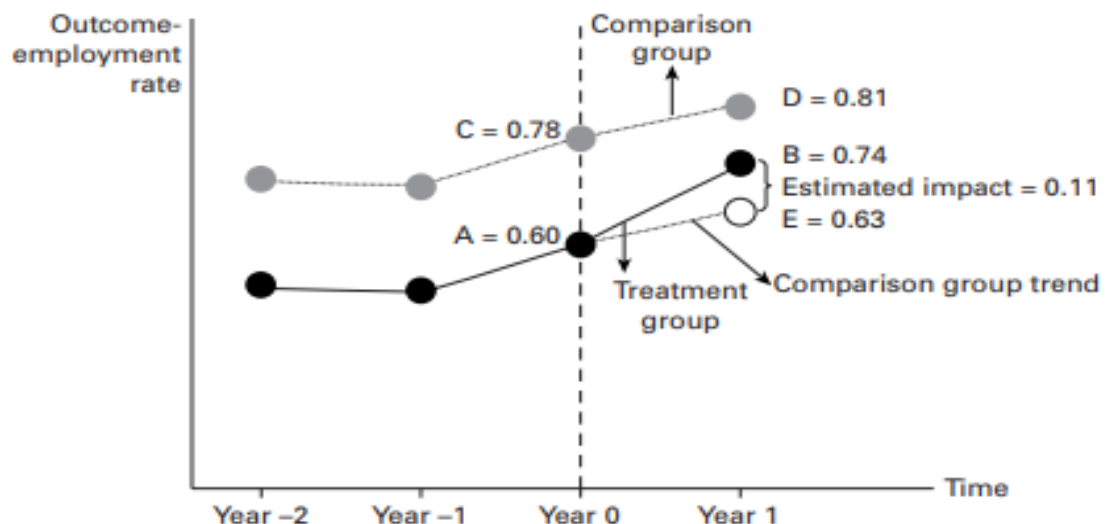
2.1 วิธีการคำนวณ Difference-in-Difference

วิธี Difference-in-Difference เป็นวิธีการที่ Gertler, et al. (2016) ได้นำเสนอไว้ใน Impact Evaluation in Practice ของ World Bank โดยเป็นวิธีการที่เปรียบเทียบผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นในหลายมิติ ทั้งก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการ และการเข้าร่วมและไม่เข้าร่วมโครงการ ในการคำนวณ Difference-in-Difference อธิบายได้ดังภาพที่ 2.1 และตารางที่ 2.1 โดยแถวแรก คือผลลัพธ์สำหรับกลุ่มที่ได้รับการดำเนินการก่อนการแทรกแซง (A) และหลังการแทรกแซง (B) ความแตกต่างก่อนและหลังสำหรับกลุ่มที่ได้รับการดำเนินการ คือ (B - A) แถวที่สอง คือผลลัพธ์สำหรับไม่ได้รับการดำเนินการ ก่อนการแทรกแซง (C) และหลังการแทรกแซง (D) ดังนั้นความแตกต่างที่สองคือ (D - C) จากนั้นเราคำนวณหาความแตกต่างระหว่าง ในผลลัพธ์สำหรับกลุ่มที่ได้รับการดำเนินการ (B - A) และความแตกต่างในกลุ่มที่ไม่ได้รับการดำเนินการ (D - C) รวมไปถึงความแตกต่างของทั้งสองกลุ่ม (DD) = (B - A) - (D - C) ดังนั้นความแตกต่างในความแตกต่างคือ การคาดการณ์ผลกระทบของเรา

ตารางที่ 2.1 การคำนวณ Difference-in-Differences Method

	After	Before	Difference
Treatment/enrolled	B	A	B-A
Comparison/none rolled	D	C	D-C
Difference	B-D	A-C	DD=(B-A)-(D-C)

ที่มา: Gertler, et al. (2016)

Note: All differences between points should be read as vertical differences in outcomes on the vertical axis.

ที่มา: Gertler, et al. (2016)

รูปที่ 2.1 The Difference-in-Differences Method

2.2 อัตราผลตอบแทนจากการลงทุน (Return on Investment: ROI)

คือผลตอบแทนจากการลงทุนเป็นเปอร์เซ็นต์ของจำนวนเงินที่ลงทุน เป็นอัตราส่วนทางการเงินที่ใช้ในภาคธุรกิจเอกชนเพื่อวิเคราะห์ผลตอบแทนของการลงทุน โดยคำนวณจากสูตร คือ

$$ROI = \text{NPV ของประโยชน์ทางเศรษฐกิจ} / \text{NPV ของเงินที่ลงทุน} \quad (2.1)$$

โดยผลกระทบทางเศรษฐกิจ คือ การวัดมูลค่าส่วนเกินทางเศรษฐกิจ (Economic surplus) เช่น การลงทุน (การลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนา/การลงทุนเครื่องมือ/เครื่องจักรอุปกรณ์/ซอฟต์แวร์ การลงทุนปรับปรุง ดัดแปลงเครื่องจักรอุปกรณ์/จากการรับถ่ายทอดเทคโนโลยี/การลงทุนด้านอาคารสถานที่ และการลงทุนด้านอื่น ๆ) การเปลี่ยนแปลงของผลผลิต ยอดขาย/รายได้ (ปริมาณหรือมูลค่าการส่งออก ยอดขายหรือมูลค่าจำหน่ายสินค้าภายในประเทศที่เปลี่ยนแปลง) รายจ่าย ต้นทุนลดลง (ค่าใช้จ่ายการนำเข้าวัตถุดิบ ปริมาณการใช้วัตถุดิบ ประหยัดพลังงาน หรืออัตราการสูญเสียในกระบวนการผลิตที่ลดลง) ระยะเวลาการผลิต จำนวนลูกค้า การจ้างงาน (การจ้างงานเพิ่มหรือลดลงเพื่อผลิตสินค้าที่เกิดจากผลงานวิจัยออกสู่เชิงพาณิชย์) หรือการขยายช่องทางการตลาด รวมไปถึงการทดแทนการนำเข้าผลิตภัณฑ์ (สร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ทดแทนการนำเข้า) เป็นต้น (สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) (2560))

2.3 อัตราผลตอบแทนเชิงสังคมจากการลงทุน (Social Return on Investment: SROI)

คือ การรวมเอาแนวคิดของการวิเคราะห์ทางการเงินและการวิเคราะห์ทางสังคมเข้าด้วยกัน โดยการเพิ่มต้นทุนและผลประโยชน์ทางสังคมเข้าไปในการวิเคราะห์ เพื่อให้การประเมินมีความครอบคลุมในหลายมิติ โดยสูตรการคำนวณ คือ

$$SROI = \text{NPV ของประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคม} / \text{NPV ของเงินที่ลงทุน} \quad (2.2)$$

ความหมายและความสำคัญของการประเมินผลตอบแทนทางสังคม

การประเมินผลตอบแทนทางสังคม (SROI) เป็นวิธีการประเมินที่ช่วยองค์กรในการทำความเข้าใจ และหาขนาดของมูลค่าทางสังคม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจที่องค์กรสร้างขึ้นเพื่อผลลัพธ์ทางสังคม แนวคิด SROI นั้นประยุกต์มาจากแนวคิดเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Accounting) และการวิเคราะห์ต้นทุนและผลประโยชน์ (Cost-Benefit Analysis) ซึ่งเป็นแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์แบบดั้งเดิม ที่เป็นการวิเคราะห์ผลตอบแทนทางการเงินจากการลงทุน เป็นตัวชี้วัดประสิทธิภาพทางการเงินทั่วไป เปรียบเทียบประสิทธิภาพของการลงทุนผ่านอัตราส่วนหรือเปอร์เซ็นต์ ผลตอบแทนจากการลงทุนในเชิงบวกบ่งชี้ว่า มีกำไรสุทธิทางการเงินที่เกิดขึ้นจริงหรือคาดหวังจากการลงทุนเท่าไร ไม่ได้คำนึงถึงในการรวมผลตอบแทนทางสังคมอื่น ๆ เช่น สังคมสิ่งแวดล้อม หรือค่านิยมทางวัฒนธรรมที่ถูกสร้างขึ้นสำหรับผู้มีส่วนได้เสียที่แตกต่างกัน

SROI เป็นการประเมินที่ครอบคลุมมูลค่าทางสังคม ทั้งผลลัพธ์ที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงิน เป็นวิธีการวัดมูลค่าทางเศรษฐกิจของผลประโยชน์ทางสังคมด้วยการนำผลตอบแทนด้านสังคมในเรื่องต่าง ๆ ซึ่งเป็นตัวแปรเชิงคุณภาพที่องค์กรได้สร้างขึ้นมาแปลงค่าเป็นตัวเงิน (Monetized Value) โดยใช้การวัดตัวเงินแบบคิดลด (Discounted Monetized Measurement) ของมูลค่าทางสังคมที่องค์กรได้สร้างขึ้น และคำนวณหาเปรียบเทียบกับมูลค่าทางการเงินของต้นทุนที่ใช้ไปในการดำเนินกิจการขององค์กร เพื่อดูว่ากิจการสร้างผลลัพธ์ทางสังคมคิดเป็นมูลค่าเท่าไรต่อเงิน 1 บาทที่ลงทุนไป เพื่อช่วยในการประเมินว่าการลงทุนนั้น ๆ มีความคุ้มค่าหรือไม่

การวิเคราะห์ผลกระทบ

การวิเคราะห์ผลกระทบนั้น จำเป็นต้องมีการคาดคะเนผลลัพธ์และผลกระทบส่วนเกิน (Deadweight) ผลลัพธ์ทดแทน (Displacement) ผลจากปัจจัยอื่น (Attribution) และอัตราการลดลงของประโยชน์ (Drop-off) เพื่อที่จะสามารถกำหนดกรณีฐาน (Base Case) ได้ คือ รวมเฉพาะคุณค่าทางสังคมที่โครงการวิจัยน่าจะมีส่วนสร้างให้เกิดขึ้นจริงเท่านั้น ซึ่งการวัดมูลค่าของผลลัพธ์ และผลกระทบว่าผู้รับผลประโยชน์จากโครงการวิจัยก่อให้เกิดการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมได้มากน้อยเพียงใด จะต้องตระหนักว่าอาจมีปัจจัยอื่น ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงเหล่านั้นเช่นเดียวกัน มีรายละเอียดดังนี้

1) ผลลัพธ์ส่วนเกิน (Deadweight) หมายถึง ผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นอยู่ดีต่อให้ไม่มีองค์กรไหนทำงานเรื่องนี้ ผู้รับประโยชน์บางคนอาจพบวิธีบรรเทาปัญหาด้วยตัวเองหรือสภาพสังคม และเศรษฐกิจโดยรวมอาจดีขึ้นก็ได้ เช่น คนมีความสุขมากขึ้น เพราะอาชญากรรมลดลงส่งผลให้ความพึงพอใจในชีวิตเพิ่มขึ้น หรือภาวะเศรษฐกิจรุ่งเรืองทำให้คนหางานทำง่ายขึ้นส่งผลให้อัตราการว่างงานลดลง สัดส่วนผลลัพธ์ส่วนเกินที่คำนวณได้จะต้องนำมาหักออกจากตัวชี้วัดผลลัพธ์ทางสังคมที่เกิดขึ้น ในการคำนวณผลลัพธ์ส่วนเกิน (Deadweight) เป็นการเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มหรือการเปรียบเทียบกับตัวอย่างมาตรฐาน (Benchmark) การเปรียบเทียบที่ดีควรเปรียบเทียบประชากรกลุ่มเดียวกัน แต่เทียบความแตกต่างที่เกิดขึ้นระหว่างกลุ่มที่ไม่ได้รับประโยชน์จากการดำเนินกิจกรรมกับกลุ่มที่ได้รับประโยชน์ ผลการวัดผลลัพธ์ส่วนเกิน (Deadweight) จะเป็นเพียงค่าประมาณเท่านั้น แต่ก็จำเป็นที่จะหาข้อมูลที่มีความใกล้เคียงกับกลุ่มเป้าหมายของแผนงานเท่าที่ทำได้ยิ่งมีความใกล้เคียงมากเท่าไร ค่าประมาณก็จะมีมีความถูกต้องมากเท่านั้น

2) ผลลัพธ์ทดแทน (Displacement) หมายถึง กรณีที่ผลลัพธ์เชิงบวกสำหรับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มหนึ่งถูกชดเชยด้วยผลลัพธ์เชิงลบสำหรับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียรายอื่น เช่น การที่คนหนึ่งคนได้งานทำ อาจแปลว่าคนอื่นคนหนึ่งต้องตกงาน

3) ผลจากปัจจัยอื่น (Attribution) เป็นผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานของหน่วยงาน/โครงการอื่นที่ร่วมส่งผลต่อผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น

4) อัตราการลดลง (Drop off) ในสภาพความเป็นจริงที่ว่าผลลัพธ์ทางสังคมใด ๆ ก็ตาม มักเกิดขึ้นในปีแรก ๆ ของการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการมากกว่าในปีท้ายๆ การประมาณการผลลัพธ์ทางสังคมในอนาคตตลอดช่วงเวลามากกว่า 1 ปี โดยที่กิจการจะไม่มีการลงทุนเพิ่มเติมระหว่างช่วงเวลาดังกล่าวควรทำประมาณการระยะเวลาการเกิดประโยชน์และอัตราการลดลงของประโยชน์ (Benefit Period and Drop-off) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียควรช่วยกันพิจารณาว่า ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นนั้นจะดำรงอยู่นานเพียงใดหรือช่วงเวลาใด และการเกิดประโยชน์นั้นจะมีอัตราส่วนลดลง หรือการเหือดหายเป็นสัดส่วนเท่าไรต่อปี หรืออาจคาดคะเนจากงานวิจัย และเอกสารทางเศรษฐศาสตร์

ซึ่งตัวอย่างผลกระทบทางสังคม เช่น การกระจายรายได้ อัตราการเจ็บป่วย ดัชนีครอบครัวอบอุ่น ดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุข ความเข้มแข็งของชุมชน การนำผลงานไปเผยแพร่ และผลกระทบเชิงคุณภาพที่สำคัญ และตัวอย่างผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม เช่น ปริมาณของเสียจากกระบวนการผลิต การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมของชุมชน เช่น สภาพมลพิษทางอากาศ

ขั้นตอนการประเมินอัตราผลตอบแทนจากการลงทุนและอัตราผลตอบแทนเชิงสังคมจากการลงทุน

1) กำหนดขอบเขตที่จะประเมิน โดยเป็นการระบุถึงขอบเขตทั้งหมดที่จะนำมาร่วมพิจารณาและระบุถึงความสำคัญลำดับก่อนหลัง (Priority) ของขอบเขตที่จะพิจารณา ซึ่งมีสิ่งที่จะต้องพิจารณาดังนี้

- 1.1) จุดประสงค์ของการประเมินอัตราผลตอบแทนทางสังคม (SROI)
- 1.2) ผู้ที่จะนำผลการประเมินนี้ไปใช้ประโยชน์
- 1.3) สิ่งที่ตัวโครงการต้องการให้เกิดความเปลี่ยนแปลง
- 1.4) ทรัพยากรต่าง ๆ ที่มี เช่น ทุน เวลา
- 1.5) ขอบเขตของแต่ละกิจกรรมที่จะทำการประเมิน
- 2) วิเคราะห์และระบุผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยกำหนดว่าใครคือผู้เกี่ยวข้องในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการดังกล่าวรวม
- 3) อธิบายถึงความเกี่ยวข้องของผู้ที่เกี่ยวข้องหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมดในโครงการว่าเป็นอย่างไรมาก่อน โดยอาจนำข้อมูลมาจากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงทั้งหมดหรือทำการสุ่มสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง (ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของแต่ละโครงการ)
- 4) สร้างแผนที่ผลลัพธ์ เป็นขั้นตอนที่แสดงให้เห็นความเชื่อมโยงตามกรอบแนวคิดของการวิเคราะห์ ซึ่งประกอบไปด้วยขั้นตอนดังนี้
 - 4.1 ระบุและประเมินมูลค่าปัจจัยนำเข้า (Input) โดยระบุถึงสิ่งที่ผู้มีส่วนได้เสียในโครงการ (Stakeholder) ต้องใช้เพื่อที่จะทำให้เกิดกิจกรรมในโครงการได้ จากนั้นทำการประมาณมูลค่าทางการเงินของปัจจัยนำเข้า ซึ่งอาจประมาณได้โดยตรงหรือใช้ตัวแทนทางการเงิน (Financial proxy) ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของแต่ละโครงการ
 - 4.2 ระบุถึงผลผลิต (Output) ซึ่งเป็นผลรวมที่ได้จากกิจกรรมในโครงการโดยตรง โดยผลผลิตที่เกิดขึ้นกับแต่ละผู้มีส่วนได้เสียอาจมีความคล้ายคลึงกันหรือเหมือนกันก็ได้
 - 4.3 อธิบายผลลัพธ์ (Outcome) ที่เกิดขึ้นของกิจกรรมหรือโครงการ ซึ่งจะช่วยให้สามารถบ่งบอกถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับผู้มีส่วนได้เสียกับโครงการได้
- 5) พัฒนาหรือเลือกตัวชี้วัดที่จะใช้ประเมินผลลัพธ์ (Outcome) ซึ่งตัวชี้วัดนี้จะเป็นตัวชี้วัดการเปลี่ยนแปลงในสิ่งที่เราสนใจ ตัวชี้วัดที่ดีต้องบอกได้ว่าผลลัพธ์นั้นมีการเกิดขึ้นและเกิดการเปลี่ยนแปลงของผู้มีส่วนได้เสียจริง
- 6) เก็บรวบรวมข้อมูลผลลัพธ์ (Outcomes) อาจทำได้โดยการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้เสียหรือใช้แบบสอบถาม ซึ่งอาจเป็นการสอบถามผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมดหรือการสุ่มตัวอย่างขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของแต่ละโครงการ
- 7) ประเมินมูลค่าทางการเงิน โดยการหาตัวชี้วัด (Indicators) ที่สามารถวัดผลลัพธ์ที่กำหนดได้ โดยจำเป็นที่จะต้องมียุทธศาสตร์ที่สามารถสืบค้นและเข้าถึงได้ อีกทั้งต้องสามารถทำการประเมินมูลค่าของผลลัพธ์นั้น ให้อยู่ในรูปของเม็ดเงินได้ ซึ่งอาจใช้วิธีประเมินมูลค่าตัวแทนทางการเงิน (Financial proxy) ในการให้มูลค่ากับผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ โดยแต่ละผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นอาจใช้วิธีการประเมินมูลค่าตัวแทนทางการเงินที่ต่างกัน

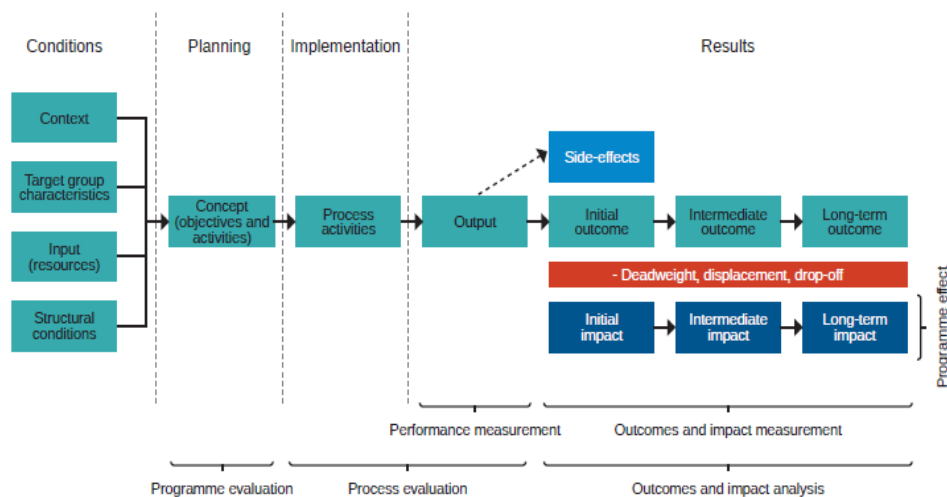
8) กำหนดและรวบรวมข้อมูลผลกระทบของโครงการว่าเกิดจากโครงการที่ถูกประเมินหรือไม่ โดยพิจารณาองค์ประกอบดังนี้

8.1) สัดส่วนของผลลัพธ์ที่ไม่ควรนำมาคำนึงถึง เพราะเป็นผลที่เกิดขึ้นเองอยู่แล้วแม้ว่าจะไม่มีกิจกรรมที่ทำอยู่ (Deadweight)

8.2) สัดส่วนของผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นที่เป็นผลมาจากการดำเนินงานของโครงการอื่น และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียรายอื่น เป็นสัดส่วนอย่างไรบ้าง (Attribution)

8.3) ผลลัพธ์ไม่พึงประสงค์ที่เกิดขึ้นนอกขอบเขตของโครงการและไม่ใช่ผลลัพธ์หลักที่พิจารณาของโครงการ อันจะส่งผลทางลบกับโครงการอื่น (Displacement)

8.4) การประมาณระยะเวลาที่โครงการสร้างประโยชน์ให้แก่สังคมและอัตราการลดลงของผลประโยชน์ของโครงการ (Benefit period และ Drop-off)

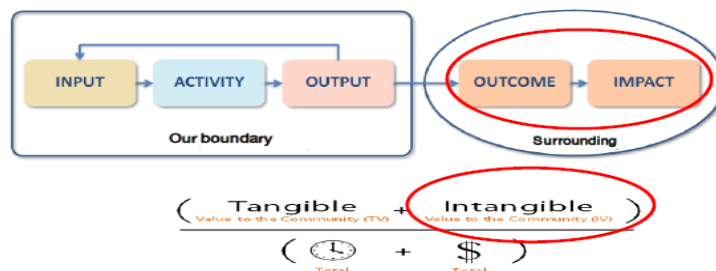
รูปที่ 2.2 รูปแบบการประเมินโครงการในแต่ละระยะ

9) ทำการคำนวณค่าอัตราผลตอบแทนทางสังคม (SROI)

$$\text{SROI} = \text{IMPACT} / \text{INPUT}$$

1. กรณียกร/ปัจจัยนำเข้า (INPUT)

2. ผลสัมฤทธิ์/การเปลี่ยนแปลง (IMPACT)

รูปที่ 2.3 การคำนวณค่าอัตราผลตอบแทนทางสังคม (SROI)

2.4 แบบจำลองการประเมินผลตาม CIPP Model

เป็นการประเมินที่เป็นกระบวนการต่อเนื่อง มีจุดเน้นที่สำคัญ คือ ใช้ควบคู่กับการบริหารโครงการ เพื่อหาข้อมูลประกอบการตัดสินใจ อย่างต่อเนื่องตลอดเวลา วัตถุประสงค์การประเมิน คือ การให้สารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ เน้นการแบ่งแยกบทบาทของการทำงานระหว่าง ฝ่ายประเมินกับฝ่ายบริหารออกจากกันอย่างเด่นชัด กล่าวคือฝ่ายประเมินมีหน้าที่ระบุ จัดหา และนำเสนอสารสนเทศให้กับฝ่ายบริหาร ส่วนฝ่ายบริหารมีหน้าที่เรียกหาข้อมูล และนำผลการประเมินที่ได้ไปใช้ประกอบการตัดสินใจ เพื่อดำเนินกิจกรรมใด ๆ ที่เกี่ยวข้องแล้วแต่กรณี ทั้งนี้เพื่อป้องกันการมีอคติในการประเมินในการประเมินโดยใช้ CIPP Model สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ส่วน

1) การประเมินด้านบริบทหรือสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation : C) เป็นการประเมินให้ได้ข้อมูลสำคัญเพื่อช่วยในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ ความเป็นไปได้ของโครงการ เป็นการตรวจสอบว่าโครงการที่จะทำสนองปัญหาหรือความต้องการจำเป็นที่แท้จริงหรือไม่ วัตถุประสงค์ของโครงการชัดเจนเหมาะสมสอดคล้องกับนโยบายขององค์กร หรือนโยบายหน่วยเหนือหรือไม่ เป็นโครงการที่มีความเป็นไปได้ในแง่ของโอกาสที่จะได้รับการสนับสนุนจากองค์กรต่าง ๆ หรือไม่ เป็นต้น การประเมินสภาวะแวดล้อมจะช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่อง โครงการควรจะทำในสภาพแวดล้อมใด ต้องการจะบรรลุเป้าหมายอะไร หรือต้องการบรรลุวัตถุประสงค์เฉพาะอะไร เป็นต้น

2) การประเมินปัจจัยเบื้องต้นหรือปัจจัยป้อน (Input Evaluation : I) เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาถึง ความเป็นไปได้ของโครงการ ความเหมาะสม และความพอเพียงของทรัพยากรที่จะใช้ในการดำเนินโครงการ เช่น งบประมาณ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ เวลา รวมทั้งเทคโนโลยีและแผนการดำเนินงาน เป็นต้น

3) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation : P) เป็นการประเมินระหว่างการทำงานโครงการ เพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินโครงการ ที่จะใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา แก้ไขปรับปรุง ให้การดำเนินการช่วงต่อไปมีประสิทธิภาพมากขึ้น และเป็นการตรวจสอบกิจกรรม เวลา ทรัพยากรที่ใช้ในโครงการ ภาวะผู้นำ การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการ โดยมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานทุกขั้นตอน การประเมินกระบวนการนี้ จะเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการค้นหาจุดเด่น หรือจุดแข็ง (Strengths) และจุดด้อย (Weakness) ของนโยบาย/แผนงาน/โครงการ มักจะไม่สามารถศึกษาได้ภายหลังจากสิ้นสุดโครงการแล้ว

4) การประเมินผลผลิต (Product Evaluation : P) เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลผลิตที่เกิดขึ้นกับวัตถุประสงค์ของโครงการ หรือความต้องการ/ เป้าหมายที่กำหนดไว้ รวมทั้งการพิจารณาในประเด็นของการยุบ เลิก ขยาย หรือปรับเปลี่ยนโครงการและการประเมินผล เรื่องผลกระทบ (Impact) และผลลัพธ์ (Outcomes) ของนโยบาย / แผนงาน / โครงการ โดยอาศัยข้อมูลจากการประเมินสภาวะแวดล้อม ปัจจัยเบื้องต้นและกระบวนการร่วมด้วย จะเห็นได้ว่า การประเมินแบบ CIPP เป็นการประเมินที่ครอบคลุมองค์ประกอบของระบบทั้งหมด ซึ่งผู้ประเมินจะต้องกำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมินที่

ครอบคลุมทั้ง 4 ด้าน กำหนดประเด็นของตัวแปรหรือตัวชี้วัด กำหนดแหล่งข้อมูลผู้ให้ข้อมูล กำหนดเครื่องมือการประเมิน วิธีการที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล กำหนดแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูล และเกณฑ์การประเมินที่ชัดเจน

เมื่อพิจารณาถึงช่วงเวลาของการประเมินผลโครงการ เพื่อจำแนกประเภทของการประเมินผลโครงการโดยละเอียดแล้ว เราสามารถจำแนกได้ว่าการประเมินผลโครงการมี 4 ระยะดังต่อไปนี้

1) การประเมินผลโครงการก่อนการดำเนินงาน (Pre-evaluation) เป็นการประเมินว่ามีความจำเป็นและความเป็นไปได้ในการกำหนดให้มีโครงการหรือแผนงานนั้น ๆ หรือไม่ บางครั้ง เรียกการประเมินผลประเภทนี้ว่า การศึกษาความเป็นไปได้ (Feasibility Study) หรือการประเมินความต้องการที่จำเป็น (Need Assessment)

2) การประเมินผลโครงการขณะดำเนินงาน (On-going Evaluation) เป็นการประเมินผลโครงการเพื่อติดตามความก้าวหน้าของการดำเนินงาน (Monitoring) และการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ

3) การประเมินผลโครงการเมื่อสิ้นสุดการดำเนินงาน (post-evaluation) เป็นการประเมินว่าผลของการดำเนินงานนั้น เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการที่วางไว้หรือไม่

4) การประเมินผลกระทบจากการดำเนินโครงการ (Impact Evaluation) เป็นการประเมินผลโครงการ ภายหลังจากการสิ้นสุดการดำเนิน โครงการหรือแผนงาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้น ซึ่งอาจจะได้รับอิทธิพลจากการมีโครงการหรือปัจจัยอื่น ๆ

ซึ่งในการประเมินโครงการในการศึกษาในครั้งนี้จะมีรูปแบบการศึกษาแบบการประเมินผลกระทบจากการดำเนินโครงการ (Impact Evaluation)

2.5 ทบทวนการประเมิน SROI ขององค์กรไม่แสวงหากำไรและการพัฒนาสังคมที่ผ่านมา

Varua, M., & Stenberg, L. (2009) ทำการประเมิน SROI ของมูลนิธิเดย์สตาร์ที่ทำงานกับเด็ก ๆ ในชิตินียตะวันตกเฉียงใต้ ในโครงการจัดหาอาหารเข้าให้กับเด็กในวัยเรียน มูลนิธิเดย์สตาร์เป็นองค์กรไม่แสวงหาผลกำไรที่พัฒนาโปรแกรมการศึกษาในโรงเรียนเพื่อช่วยเหลือเด็กที่มีความเสี่ยงที่จะไม่บรรลุศักยภาพทางการศึกษาของตน ซึ่งดำเนินการควบคู่ไปกับโรงเรียนเก่าแห่งในเขตตะวันตกเฉียงใต้ของชิตินีย โดยการศึกษามีการใช้ตัวชี้วัดสำหรับการวัดผลการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ดังนี้

- 1) ลดการเลิกเรียนและการขาดเรียน
- 2) การเรียนรู้ที่ดีขึ้น
- 3) ลดความอ้วน ปรับปรุงสุขภาพและการใช้ชีวิต
- 4) การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียน
- 5) จำนวนนักศึกษาและอาสาสมัครที่เข้าร่วมโครงการ

ผลการศึกษาพบว่าผลตอบแทนจากการลงทุนของ Daystar ต่อ 1 ดอลลาร์อยู่ระหว่าง 2 ถึง 9 ดอลลาร์

Weston, P., and Hong, R. (2013) ทำการประเมิน SROI ในโครงการฟื้นฟูธรรมชาติของเกษตรกร Talensi (FMNR) ซึ่งเป็นโครงการในการประกันการดำรงชีพของครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่กึ่งแห้งแล้งทางเหนือของกานา เนื่องจากในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา ผู้คนในเขตนี้ประสบกับปริมาณน้ำฝนที่ไม่แน่นอนมากขึ้น พื้นที่ป่าลดลง และการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพของชนพื้นเมืองและความอุดมสมบูรณ์ของดิน นอกจากนี้ภูมิภาคนี้ยังประสบกับการเติบโตของประชากรที่สูงซึ่งทำให้ขนาดของที่ดินในครัวเรือนลดลง โครงการ Talensi FMNR เป็นความร่วมมือระยะเวลาสามปีระหว่าง World Vision Australia และ World Vision Ghana โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างความยืดหยุ่นของครัวเรือนในชุมชนที่เปราะบางในเขตทาเลนซีในภาคตะวันออกเฉียงตอนบนของกานา การประเมินมีการวัดการเปลี่ยนแปลงผ่านรายได้ของเกษตรกรที่เพิ่มขึ้น การบริโภคในครัวเรือนที่เพิ่มขึ้นและสุขภาพที่ดีขึ้นทั้งทางสังคม และกายภาพของเกษตรกรและคนในชุมชน ผลการศึกษาพบว่าทุก ๆ การลงทุนใน 1 ดอลลาร์สหรัฐจะสามารถสร้างผลตอบแทนทางสังคมเท่ากับ 2.1 เซตีกานา

Cynthia Mulenga. (2014) ทำการประเมิน SROI ของโครงการ Local Value Chain Development (LVCD) ที่ดำเนินการโดย World Vision Indonesia โครงการ LVCD ดำเนินการตั้งแต่เดือนเมษายน 2552 ถึงมีนาคม 2555 ใน 16 หมู่บ้านบนเกาะฟลอเรส เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวขาดการเข้าถึงของตลาดทางการเกษตรและทำให้ประชากรในพื้นที่มีความยากจน โมเดลของโครงการ LVCD มีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับปรุงเศรษฐกิจ สร้างโอกาสให้เกษตรกรในท้องถิ่นเพื่อให้พวกเขาสามารถเลี้ยงตัวเองและครอบครัวได้ โครงการเน้นการปรับปรุงผลผลิต ปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่างเกษตรกรในท้องถิ่นและผู้มีบทบาททางการตลาดอื่นๆ ตลอดจนอบรมทักษะทางธุรกิจและการตลาด ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการ ประกอบไปด้วยความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรในพื้นที่ โดยวัดจากการมีรายได้เสริมจากการขายสินค้าการนำรายได้ที่เพิ่มขึ้นมาซื้ออาหารที่มีประโยชน์ เด็ก ๆ ในชุมชนมีการศึกษาและบริการสุขภาพดีขึ้น ซึ่งส่งผลให้สังคมดีขึ้น นอกจากนี้โครงการยังมีส่วนช่วยให้ผู้บริโภคในพื้นที่ หรือผู้ซื้อสามารถเข้าถึงสินค้าเกษตรที่มีคุณภาพดีในราคาที่ถูกลงอีกด้วย ผลการศึกษาพบว่าทุก ๆ การลงทุนใน 1 ดอลลาร์สหรัฐในโครงการ LVCD จะสามารถสร้างผลตอบแทนทางสังคมเท่ากับ 4.41 ดอลลาร์สหรัฐ

กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติ ประจำประเทศไทย. (2560) ทำการประเมิน SROI ในโครงการการถ่ายทอดความรู้การผดุงครรภ์ภายใต้ความร่วมมือได้-ได้และไตรภาคี (SSTC) ระหว่าง UNFPA ประเทศไทย สปป. ลาว ซึ่งมีเงินลงทุนร่วมกันโดยหุ้นส่วนความร่วมมือทั้งสามหน่วยงาน (รัฐบาลไทย รัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และกองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติ-UNFPA) สำหรับโครงการ SSTC 3 ปี ใน สปป. ลาว เป็นจำนวนทั้งสิ้น 445,923.51 ดอลลาร์สหรัฐ และได้สร้างมูลค่า 1,763,362.45 ดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งพบว่าผลตอบแทนทางสังคมสำหรับโครงการนี้เท่ากับ 1:3.95 ดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งหมายความว่าทุก ๆ 1 ดอลลาร์สหรัฐ ที่ถูกลงทุนไปในโครงการนี้สามารถสร้างคุณค่าทางสังคมเป็นจำนวน 3.95 ดอลลาร์สหรัฐ หรือเกือบ 4 เท่าของเงินลงทุน โดยมูลค่าของผลการประเมิน

ดังกล่าวมาจาก ตัวชี้วัดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ ๆ เช่น ระดับการพัฒนาความสามารถและความรู้ด้านการผดุงครรภ์ แรงจูงใจที่เพิ่มมากขึ้นและการบูรณาการความเชี่ยวชาญกับโอกาสในการทำงานของเจ้าหน้าที่ในโรงเรียนพยาบาล/โรงเรียนการผดุงครรภ์และโรงพยาบาลต่าง ๆ ความรู้สึกในเชิงบวกและทำให้เจ้าหน้าที่ที่มีความมั่นใจและเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเองในการปฏิบัติงานมากขึ้น

Mugwagwa I., and Kempton O. (2020) ทำการประเมิน SROI ในโครงการ Village Savings and Loans Association (VSLA) ของมูลนิธิ ECLT และโครงการกำจัดและอ้างอิง (R&R) ในมาลาวี ระหว่างปี 2011 ถึง 2019 โดยโปรแกรม VSLA เกี่ยวข้องกับสมาชิกในชุมชนที่รวบรวมเงินออมและให้กู้ยืมแก่กันและกัน ในขณะที่โปรแกรม R&R เกี่ยวข้องกับการถอนเด็กจากการใช้แรงงานเด็กและมีการเยียวยาเด็กเหล่านั้นโดยให้การศึกษาเพิ่มเติม การประเมินในโครงการพบว่าในโครงการ R&R มีมูลค่าผลตอบแทนทางสังคมเท่ากับ 3.8 MWK ต่อ ทุก 1 MWK ที่ลงทุน (หรือทุก ๆ การลงทุน 0.041 บาท จะให้ผลตอบแทนกลับมา 0.16 บาท) ผลกระทบเชิงบวกของโครงการครอบคลุมไปถึงที่การพัฒนาการศึกษาที่ดีขึ้น คุณภาพชีวิตโดยรวมที่ดีขึ้น สุขภาพและความปลอดภัยที่ดีขึ้น ขณะที่โครงการ VSLA มูลค่าผลตอบแทนทางสังคมเท่ากับ 4.6 MWK ต่อ ทุก 1 MWK ที่ลงทุน (หรือทุก ๆ การลงทุน 0.041 บาท จะให้ผลตอบแทนกลับมา 0.19 บาท) การดำเนินงานของโครงการไม่เพียงแต่โปรแกรมของเราไม่เพียงแต่กำจัดการใช้แรงงานเด็ก แต่ยังมีส่วนทำให้เกิดความเท่าเทียมกันทางเพศขึ้นในมาลาวี

2.6 ทบทวนการประเมินความคุ้มค่าที่ผ่านมาของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง

จากการศึกษาในเบื้องต้นที่ผ่านมายังพบว่า มีเอกสารจำนวนน้อยมากที่แสดงถึงผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดจากการดำเนินงานของ สวพส. อย่างไรก็ตามยังพบว่า มีการประเมินถึงความคุ้มค่าของการดำเนินงานไว้ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2556 – 2561 โดยมีรายละเอียดดังนี้

- **ปีงบประมาณ พ.ศ. 2556 - 2558**

ผลการศึกษาภาพรวมผลการประเมินความคุ้มค่าของการใช้จ่ายเงินตามแผน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2556 - 2558 ของ สวพส. พบว่า เมื่อมีการพิจารณารายปี

ในปีงบประมาณ 2556 เมื่อพิจารณาเฉพาะงบประมาณที่ได้รับ 420,897,000 บาท และมีการใช้จ่ายงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ 113,892,975.75 บาท ดังนั้นคิดค่าใช้จ่ายที่เบิกจ่ายตามแผนการใช้งบประมาณครบทุกแผนงาน คิดเป็นร้อยละ 73 ของงบประมาณที่ได้รับการจัดสรร แสดงถึงความคุ้มค่าในการใช้จ่ายตามงบประมาณ

ในปีงบประมาณ 2557 เมื่อพิจารณาเฉพาะงบประมาณที่ได้รับ 502,999,600 บาท และมีการใช้จ่ายงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ 54,074,834.23 บาท ดังนั้นคิดค่าใช้จ่ายที่เบิกจ่ายตามแผนการใช้งบประมาณครบทุกแผนงาน คิดเป็นร้อยละ 89.25 แสดงถึงความคุ้มค่าในการใช้จ่ายตามงบประมาณ

ในปีงบประมาณ 2558 เมื่อพิจารณาเฉพาะงบประมาณที่ได้รับ 537,302,700 บาท และมีการใช้จ่ายงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ 8,489,273.51 บาท ดังนั้นคิดค่าใช้จ่ายที่เบิกจ่ายตามแผนการใช้งบประมาณครบทุกแผนงาน คิดเป็นร้อยละ 98.42 แสดงถึงความคุ้มค่าในการใช้จ่ายตามงบประมาณเช่นกัน

ภาพรวมผลการประเมินความคุ้มค่าของการใช้จ่ายเงินตามแผนประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2556 - 2558 พบว่า เมื่อพิจารณาเฉพาะงบประมาณที่ได้รับรวม 1,461,199,300 บาท และมีการใช้จ่ายงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ 176,457,083.49 บาท ดังนั้นคิดค่าใช้จ่ายที่เบิกจ่ายตามแผนการใช้งบประมาณครบทุกแผนงาน คิดเป็นร้อยละ 87.92 แสดงถึงความคุ้มค่าในการใช้จ่ายตามงบประมาณ ใช้จ่ายงบประมาณได้อย่างมีประสิทธิภาพ

- **ปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 - 2561**

ผลการศึกษาภาพรวมผลการประเมินความคุ้มค่าของการใช้จ่ายเงินตามแผน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 - 2561 ของ สวพส. พบว่า เมื่อมีการพิจารณารายปี

ในปีงบประมาณ 2559 เมื่อพิจารณาเฉพาะงบประมาณที่ได้รับ 566,650,300 บาท และมีการใช้จ่ายงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ 24,058,955.11 บาท ดังนั้นคิดค่าใช้จ่ายที่เบิกจ่ายตามแผนการใช้งบประมาณครบทุกแผนงาน คิดเป็นร้อยละ 95.75 ของงบประมาณที่ได้รับการจัดสรร แสดงถึงความคุ้มค่าในการใช้จ่ายตามงบประมาณ

ในปีงบประมาณ 2560 เมื่อพิจารณาเฉพาะงบประมาณที่ได้รับ 536,110,000 บาท และมีการใช้จ่ายงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ 25,240,630.75 บาท ดังนั้นคิดค่าใช้จ่ายที่เบิกจ่ายตามแผนการใช้งบประมาณครบทุกแผนงาน คิดเป็นร้อยละ 95.29 แสดงถึงความคุ้มค่าในการใช้จ่ายตามงบประมาณ

ในปีงบประมาณ 2561 เมื่อพิจารณาเฉพาะงบประมาณที่ได้รับ 547,813,200 บาท และมีการใช้จ่ายงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ 18,766,736.67 บาท ดังนั้นคิดค่าใช้จ่ายที่เบิกจ่ายตามแผนการใช้งบประมาณครบทุกแผนงาน คิดเป็นร้อยละ 96.57 แสดงถึงความคุ้มค่าในการใช้จ่ายตามงบประมาณเช่นกัน

และเมื่อภาพรวมผลการประเมินความคุ้มค่าของการใช้จ่ายเงินตามแผนประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 - 2561 พบว่า เมื่อพิจารณาเฉพาะงบประมาณที่ได้รับรวม 1,650,573,500 บาท และมีการใช้จ่ายงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ 68,066,322.53 บาท ดังนั้นคิดค่าใช้จ่ายที่เบิกจ่ายตามแผนการใช้งบประมาณครบทุกแผนงาน คิดเป็นร้อยละ 95.88 แสดงถึงความคุ้มค่าในการใช้จ่ายตามงบประมาณ ใช้จ่ายงบประมาณได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จะเห็นได้ว่าที่ผ่านมาการดำเนินงานของ สวพส. มีการใช้จ่ายงบประมาณได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นยังมิได้มีการพิจารณาผลประโยชน์ทางสังคมและสิ่งแวดล้อม ที่แสดงถึงความยั่งยืนจากการดำเนินงานขึ้น โครงการนี้จึงมีความต้องการที่จะประเมินผลกระทบให้ครบรอบด้านเพื่อนำเสนอต่อ สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูงต่อไป

นอกจากนี้การดำเนินงานของ สวพส. ในโครงการต่าง ๆ อาทิเช่น โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงในพื้นที่ต่าง ๆ แม้จะยังไม่มีมีการประเมินความคุ้มค่าที่เกิดขึ้น แต่การดำเนินงานสามารถสร้างผลประโยชน์แก่ชุมชนในด้านต่าง ๆ เช่น การจ้างงาน การสร้างรายได้ และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นต้น โดยพื้นที่ตัวอย่างที่มีการริเริ่มโครงการสามารถสร้างผลประโยชน์ได้ดังนี้

1. โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงห้วยเป้า ต.ทุ่งข้าวพวง อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่

จุดเริ่มต้นของโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงในพื้นที่ดังกล่าวเริ่มมาจากการที่เกษตรกรมีความยากจน อันเป็นผลมาจากเกษตรกรขาดความรู้ที่ถูกต้องเหมาะสมในการทำเกษตร เกษตรกรมีการใช้สารเคมีในการเพาะปลูกมาก จนเป็นผลทำให้เกษตรกรมีปัญหาด้านสุขภาพและเสียชีวิตจากสารเคมีทางการเกษตร นอกจากนี้พื้นที่ไม่มีระบบการกระจายน้ำที่ดี น้ำสำหรับอุปโภคบริโภคมีตะกอนหินปูนมาก (น้ำผิวดิน) และสนิมเหล็กสูง (น้ำบาดาล) พื้นที่การเกษตรประสบปัญหาน้ำท่วมบริเวณลำน้ำขุ่นและลำน้ำปิง ก่อให้เกิดความเสียหายทางเศรษฐกิจ พื้นที่มีอัตราการชะล้างพังทลายของดินสูงทำให้ดินขาดความอุดมสมบูรณ์และส่งผลให้ผลผลิตต่ำ ผลผลิตการเกษตรไม่มีคุณภาพตามมาตรฐาน ทำให้รายได้ของเกษตรกรลดลงและมีหนี้สิน และเกษตรกรขาดอำนาจต่อรอง

จากปัญหาข้างต้นโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงห้วยเป้า โดย สวพส. จึงได้เข้ามาดำเนินงานขยายผลสำเร็จงานโครงการหลวงตั้งแต่ปี 2551 เพื่อแก้ไขปัญหา (1) การสร้างอาชีพให้แก่ชุมชนบ้านห้วยเป้าให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีด้วยระบบเกษตรกรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และ (2) ปัญหาขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตรในช่วงฤดูแล้ง เนื่องจากแหล่งน้ำอยู่ต่ำกว่าพื้นที่เกษตรและให้น้ำเกินความต้องการของพืชทำให้ผลผลิตมีคุณภาพต่ำ

การดำเนินงานส่งผลให้เกิดผลประโยชน์ต่าง ๆ ต่อชุมชน ได้แก่ (1) การบริหารจัดการการใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้เกษตรกรมีแหล่งกักเก็บน้ำใช้ในการเกษตรเพิ่มขึ้นทั้งปี 249,300 ลบ.ม. เพียงพอต่อการเพาะปลูก เกิดการใช้น้ำอย่างคุ้มค่า และเกิดการส่งเสริมการปลูกพืชในระบบโรงเรือน เช่น ปลูกเมล่อน ที่ทำให้เกษตรกรมีรายได้สูงขึ้น 120,000 บาท/โรงเรือน/ปี นอกจากนี้ยังเกิดการรวมกลุ่ม 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้ใช้น้ำ กลุ่มมะม่วง กลุ่มเมล่อน กลุ่มผักอินทรีย์ ทำให้มีอำนาจในการต่อรองราคา รายได้เพียงพอต่อการดำรงชีพ ทำให้เกษตรกรไม่ต้องออกไปใช้แรงงานในเมืองหลวง (2) เกษตรกรปรับเปลี่ยนด้านอาชีพทางด้านเกษตรกรมีการใช้สารเคมีลดลง และมีการตรวจวิเคราะห์สารเคมีตกค้างในผลผลิตด้วยชุดตรวจ GT-test Kit, ชุดตรวจ PY-test Kit, ชุดตรวจ DTC-test Kit (3) มีการอนุรักษ์พันธุ์พืชหายากธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้วยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เช่น ปลูกป่าเพื่อฟื้นฟูป่าบนเวดคันน้ำ ป่าเปียก ป่าพื้นบ้านอาหารชุมชนเพื่อเป็นแนวเขตกันชน โดยปลูกไม้โตเร็วไม้ท้องถิ่น 20,000 ต้น ในพื้นที่ 86 ไร่ ทำฝายชะลอน้ำและดักตะกอน 694 ฝาย ปลูกหญ้าแฝกเพื่อ

อนุรักษ์ดินและน้ำ 942,000 กล้า พื้นฟูและปรับปรุงบำรุงดินโดยการจัดทำปุ๋ยอินทรีย์และปัจจัยการผลิตชีวภาพ 600 ลิตร ทำปุ๋ยหมักลดการเผา 278 ตัน เป็นต้น

2. โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงปางแดงใน ต.เชียงดาว อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่

จุดเริ่มต้นของโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงในพื้นที่ดังกล่าว เริ่มมาจากการที่พื้นที่ดังกล่าวมีชาวบ้านซึ่งขาดปัจจัยพื้นฐานต่อการดำรงชีพ ขาดความรู้ที่เหมาะสมในการประกอบอาชีพ ตลอดจนพื้นที่ทางการเกษตรมีลักษณะเป็นที่ดอน อาศัยน้ำฝนเป็นหลักสำหรับการเพาะปลูก ขาดน้ำในช่วงฤดูแล้ง ทำให้ไม่มีแหล่งน้ำที่เพียงพอสำหรับการเพาะปลูกพืช และส่งผลกระทบต่อชาวบ้านให้เกิดการว่างงาน ไม่มีรายได้ และมีหนี้สินสะสมจากการทำการเกษตรและซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคในครัวเรือน และครัวเรือน ต้องหารายได้เสริมด้วยการออกไปรับจ้างขายแรงงานต่างถิ่น

จากปัญหาข้างต้นโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงปางแดงใน โดย สวพส. จึงได้เข้ามาเพื่อ (1) แก้ไขปัญหาความยากจนและหนี้สินของชาวบ้าน โดยการส่งเสริมอาชีพเพื่อสร้างรายได้ที่เพียงพอต่อการดำรงชีพและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (2) นำความรู้ด้านนวัตกรรมงานวิจัยไปใช้ในการแก้ไขปัญหาของชุมชน (3) สนับสนุน การสืบสาน รักษา และพัฒนาองค์ความรู้ด้านวัฒนธรรม ประเพณีและภูมิปัญญาดั้งเดิมด้านหัตถกรรม ของกลุ่มสตรีและผู้สูงอายุชาวดาราวังเพื่อคงความเป็นอัตลักษณ์ของชนเผ่า และเป็นอาชีพนอกภาคเกษตรเพื่อสร้างรายได้เสริมในช่วงที่ว่างจากการทำเกษตร (4) ส่งเสริมกลไกความเข้มแข็งสังคมให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างบูรณาการ ตามแผนแม่บทโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง โดยเน้นคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน การสร้างความเข้มแข็งให้กับสถาบันเกษตรกร และการพัฒนาผู้นำเกษตรกรและผู้นำการเปลี่ยนแปลงรุ่นใหม่ ให้เป็นแกนนำในการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนและการบริหารจัดการกลุ่ม

การดำเนินงานส่งผลให้เกิดผลประโยชน์ต่าง ๆ ต่อชุมชน ได้แก่ (1) การสร้างผลตอบแทนให้กับกลุ่มสตรีและผู้สูงอายุ โดยตั้งแต่ปี 2551 - 2563 กลุ่มมีรายได้จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์รวม 1,927,214 บาท และช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 กลุ่มมีรายได้จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ่านตลาดออนไลน์ มูลค่าสูงถึง 320,332 บาท ซึ่งสามารถประคองให้ชุมชนสามารถผ่านพ้นวิกฤตนี้ไปได้ นอกจากนี้ยังเป็นการสนับสนุนให้คนรุ่นใหม่นำภูมิปัญญาของคนรุ่นเก่ามาพัฒนาต่อยอด (2) การเพิ่มประสิทธิภาพการปลูกพืชชนิดเดิมแบบไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมโดยปรับการปลูกข้าวโพดแบบไม่ไถพรวน ไม่เผาและปลูกร่วมกับพืชตระกูลถั่วในพื้นที่ปลูกแปลงเดียวกัน และ (3) การส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมการฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชนบนพื้นฐานการใช้ข้อมูลสารสนเทศ จากแผนที่การใช้ประโยชน์ที่ดินรายแปลง วางแผนการดำเนินกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เป็นต้น

3. โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงวังไผ่ ต.นาไร่หลวง อ.สองแคว จ.น่าน

จุดเริ่มต้นของโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงในพื้นที่ดังกล่าว เริ่มมาจากการที่เกษตรกรในพื้นที่ขาดองค์ความรู้ ส่งผลให้มีปัญหาในการใช้สารเคมีทางการเกษตรประเภทยาฆ่าหญ้า และปุ๋ยเคมีในปริมาณมากเกินไปจนความจำเป็นและไม่ถูกวิธี ทำให้มีต้นทุนการผลิตสูง แต่ได้ผลผลิตต่ำ และเกิดปัญหานี้ขึ้น รวมทั้งมีการแผ้วถางป่าเพื่อขยายพื้นที่เพาะปลูก นอกจากนั้น การปลูกพืชเชิงเดี่ยว ทำให้เกิดปัญหาดินเสื่อมโทรมและการพังทลายของหน้าดิน

จากปัญหาข้างต้นโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงวังไผ่ โดย สวพส. จึงได้เข้ามาเพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนระบบการเกษตรแบบดั้งเดิมเป็นระบบการเกษตรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างรายได้เพิ่มและอนุรักษ์พื้นที่ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การดำเนินงานส่งผลให้เกิดผลประโยชน์ต่าง ๆ ต่อชุมชน ได้แก่ (1) เกิดการสร้างเกษตรกรที่ได้รับรอง GAP จำนวน 32 ราย ในปี 2562 และเกษตรกรมีรายได้เฉลี่ย 219,376 บาทต่อครัวเรือน เพิ่มขึ้นจากปี 2551 ที่เกษตรกรมีรายได้เฉลี่ยอยู่ที่ 65,700 บาทต่อครัวเรือน หรือเพิ่มขึ้นกว่า 3 เท่า (2) เกษตรกรสามารถใช้ประโยชน์ที่ดินได้อย่างเหมาะสมไม่จำเป็นต้องบุกรุกแผ้วถางป่าเพื่อขยายพื้นที่เพาะปลูก โดยเกษตรกรบ้านใหม่ทั้งหมด 47 ครัวเรือน ไม่มีการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ สามารถคืนพื้นที่ทำไร่กลับป่าเป็นพื้นที่ป่า จำนวน 232.93 ไร่ และ (2) จากการติดตามการตรวจสอบการตัดค้ำงปนเปื้อนในทรัพยากรดินและน้ำ พบว่าสารปนเปื้อนในกระแสเลือดของเกษตรกร ได้ผลที่ลดลงตลอดจนจุดความร้อนในพื้นที่โครงการลดลง และมีพื้นที่ป่า หรือพื้นที่สีเขียวในชุมชนเพิ่มขึ้น เป็นต้น

4. โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงแม่สลอง ต.แม่สลองนอก อ.แม่ฟ้าหลวง จ.เชียงราย

จุดเริ่มต้นของโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงในพื้นที่ดังกล่าว เริ่มมาจากการที่ร้อยละ 75 ของประชากรมีรายได้หลักจากการประกอบอาชีพภาคเกษตร โดยส่วนหนึ่งเป็นการปลูกกาแฟอาราบิก้าในพื้นที่ ต่อมาปี 2555 ได้ทราบปัญหาจากเกษตรกรว่า กาแฟพันธุ์เดิมที่เคยปลูกในพื้นที่ให้ผลผลิตเฉลี่ยต่อต้นค่อนข้างต่ำ การแปรรูปเมล็ดกาแฟไม่มีคุณภาพ เพราะขาดความรู้ในการปลูกและกระบวนการแปรรูปกาแฟที่ถูกต้อง ทำให้ถูกกดราคาและปฏิเสธการรับซื้อ และพบการบุกรุกป่าเพื่อขยายพื้นที่ทำกินเป็นวงกว้าง

จากปัญหาข้างต้นโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงแม่สลอง โดย สวพส. จึงได้เข้ามาเพื่อปรับระบบการผลิตจากการปลูกกระจายทั่วไปในพื้นที่ว่างหรือปลูกในแปลงปลูก มาเป็นการปลูกภายใต้ร่มเงาไม้กว่า 2,700 ไร่ นำเทคโนโลยีและองค์ความรู้จากงานวิจัยมาใช้ให้สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ ตั้งแต่การปลูก การดูแลรักษา การแปรรูป และการจำหน่ายกาแฟคุณภาพที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

การดำเนินงานส่งผลให้เกิดผลประโยชน์ต่าง ๆ ต่อชุมชน ได้แก่ (1) สร้างรายได้ให้เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟ มูลค่ารวม 4.27 ล้านบาทในปี 2556 และเพิ่มเป็น 29.41 ล้านบาท ในปี 2564 โดยเกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นเป็น 156,442.57 บาท/ครัวเรือน/ปี เกษตรกร 188 ราย ผ่านการรับรองมาตรฐาน GAP จากกรมวิชาการเกษตร เกิดความร่วมมือของภาคเอกชนในการรับซื้อเมล็ดกาแฟกะลา ได้แก่ มูลนิธิโครงการหลวง บริษัทกาแฟชาวไทยภูเขา บริษัท ปตท.น้ำมันและค้าปลีก จำกัด (มหาชน) บริษัท บอนคาเฟ่ และผู้รับซื้อในท้องถิ่นเฉลี่ย 360-500 ตัน/ปี (2) เกษตรกรได้รับโอกาสในการพัฒนาศักยภาพด้วยการฝึกอบรม ศึกษาดูงาน ทั้งในและต่างประเทศ เช่น ประเทศญี่ปุ่น คนรุ่นใหม่ที่ยังออกไปทำงานนอกพื้นที่กลับมาประกอบอาชีพเกษตรกรผลิตกาแฟอาราบิก้า จำนวน 8 ราย (3) มีพื้นที่ได้รับการปรับระบบมาปลูกกาแฟอาราบิก้าได้ร่มเงาไม้ (Shade-Grown Coffee) รวม 2,771 ไร่ การผลิตภายใต้แนวคิด Zero Waste ทำให้เกษตรกรนำเปลือกกาแฟที่เหลือทิ้งไปผลิตปุ๋ยหมักแล้วนำกลับมาใช้ลดต้นทุนการผลิตได้มากถึง 25 ตัน/ปี ชุมชนมีบ่อบำบัดน้ำเสียจากการสีแปรรูปกาแฟ จำนวน 22 บ่อ 77 ครัวเรือนสามารถบำบัดน้ำเสียก่อนปล่อยสู่ธรรมชาติเฉลี่ย 2,900,000 ลิตร/ปี (4) ลดการรุกรานเพื่อเพิ่มพื้นที่ทำกิน มีพื้นที่ป่าเพิ่มขึ้น 1,306 ไร่ ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลป่าต้นน้ำ 3,700 ไร่ เป็นต้น

5. โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงสบเมย ต.สบเมย อ.สบเมย จ.แม่ฮ่องสอน

จุดเริ่มต้นของโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงในพื้นที่ดังกล่าว เริ่มมาจากการที่บ้านห้วยน้ำใสตั้งอยู่ในพื้นที่ทางไกลความเจริญ ทุรกันดาร และยากต่อการเข้าถึงการพัฒนาของรัฐ ประกอบกับการขาดความรู้และทางเลือกในการประกอบอาชีพ ประสบปัญหาความยากจน มีการขยายการทำเกษตรแบบดั้งเดิม และเป็นการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างไม่ถูกต้องเหมาะสม คือการทำไร่หมุนเวียน ชาวบ้านมีรายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต และขาดความมั่นคงทางด้านอาหารอันเนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่ขาดแคลนแหล่งน้ำเพื่อใช้ในการทำการเกษตร ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญทำให้มีการบุกรุกพื้นที่ป่าขยายพื้นที่ทำกิน การเผาเศษพืชเกิดปัญหาไฟป่าและหมอกควัน และการชะล้างพังทลายของหน้าดิน

จากปัญหาข้างต้นโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงสบเมย โดย สวพส. จึงได้เข้ามาเพื่อขับเคลื่อนนโยบายแม่ฮ่องสอนโมเดล “คนอยู่ร่วมกับป่า” เพื่อพัฒนาชุมชนต้นแบบเป็นตัวแทนชุมชนชาวเขากระเหรี่ยงที่มีวิถีชีวิตเปลี่ยนแปลงไปจากอดีต และมีการดำรงชีวิตอย่างเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยดำเนินงานด้วยหลัก “การพัฒนาอย่างสมดุลและยั่งยืนแบบโครงการหลวง” ที่เน้นให้ชุมชนสามารถมีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีพ ด้วยระบบการทำเกษตรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและใช้ทรัพยากรอย่างจำกัด ด้วยกระบวนการสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนขับเคลื่อนการพัฒนาด้วยตนเอง โดยใช้องค์ความรู้และงานวิจัยใหม่เพื่อเพิ่มทางเลือกในการประกอบอาชีพ ภายใต้การดำเนินงานอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนและการบูรณาการของหน่วยงานรัฐ

การดำเนินงานส่งผลให้เกิดผลประโยชน์ต่าง ๆ ต่อชุมชน ได้แก่ (1) สร้างความมั่นคงด้านอาหาร ซึ่งนำไปสู่การสร้างรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีวิต และมีระบบเกษตรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (2) มีการปรับเปลี่ยนจากการทำไร่หมุนเวียน เป็นระบบเกษตรผสมผสานที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP เช่น อะโวคาโด มะม่วง กาแฟ เสาวรส บุก ข้าว พืชผัก และปศุสัตว์ เกิดการรวมเป็นกลุ่มเตรียมสหกรณ์ และมีเกษตรกรตัวอย่าง (Smart Farmer) ที่ได้รับการส่งเสริมเกษตรกร 44 ราย บนพื้นที่ 113 ไร่ และสามารถสร้างรายได้ 2,541,197 บาท และเกษตรกรตัวอย่าง สร้างรายได้จากการปลูกเสาวรส 1 ไร่ ประมาณ 100,000 บาท (3) เกิดการลดพื้นที่ทำไร่หมุนเวียนกลับคืนเป็นพื้นที่ป่า ให้กับสังคมและประเทศ จำนวน 966 ไร่ และอนุรักษ์ฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของป่า เพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพ และแหล่งอาหารของชุมชน เช่น บุก เร่ว พลู และสมุนไพรร ในพื้นที่ป่าต้นน้ำลำธาร 2,261 ไร่ เป็นต้น

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการประเมิน

3.1 กรอบแนวคิดหลักในการประเมิน

ขั้นตอนสำคัญของการดำเนินโครงการคือ การประเมิน (Evaluation) เพื่อตรวจสอบว่าโครงการนั้นมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตรงตามค่าเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ เป็นกระบวนการที่ใช้ชี้วัดความสำเร็จของโครงการ รวมถึงการประเมินยังทำให้ผู้ดำเนินโครงการทราบจุดแข็ง จุดอ่อนในการดำเนินการที่สามารถนำไปพัฒนาปรับปรุงในการดำเนินงานต่อไปได้ ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้จะใช้รูปแบบการประเมิน 2 วิธี

1. การประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (Social Return on Investment: SROI)

การประเมินความคุ้มค่าของโครงการใด ๆ จากการวิเคราะห์ผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (SROI) เป็นวิธีการประเมินที่ช่วยองค์กรในการทำความเข้าใจ และหาขนาดของมูลค่าทางสังคม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจที่องค์กรสร้างขึ้นเพื่อผลลัพธ์ทางสังคม แนวคิด SROI นั้นประยุกต์มาจากแนวคิดเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคม (Social accounting) และการวิเคราะห์ต้นทุนและผลประโยชน์ (Cost-benefit analysis) ซึ่งเป็นแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์แบบดั้งเดิมที่เป็นการวิเคราะห์ ผลตอบแทนทางการเงินจากการลงทุน เป็นตัวชี้วัดประสิทธิภาพทางการเงินทั่วไปเปรียบเทียบประสิทธิภาพของการลงทุนผ่านอัตราส่วนหรือเปอร์เซ็นต์ ผลตอบแทนจากการลงทุนในเชิงบวกบ่งชี้ว่ามีกำไรสุทธิทางการเงินที่เกิดขึ้นจริงหรือคาดหวังจากการลงทุนเท่าไร ไม่ได้คำนึงถึงในการรวมผลตอบแทนทางสังคมอื่น ๆ เช่น สังคมสิ่งแวดล้อม หรือค่านิยมทางวัฒนธรรมที่ถูกสร้างขึ้นสำหรับผู้มีส่วนได้เสียที่แตกต่างกัน

การประเมินความคุ้มค่าของโครงการเป็นการประเมินที่ครอบคลุมมูลค่าทางสังคมทั้งผลลัพธ์ที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงิน เป็นวิธีการวัดมูลค่าทางเศรษฐกิจของผลประโยชน์ทางสังคมด้วยการนำผลตอบแทนด้านสังคมในเรื่องต่าง ๆ ซึ่งเป็นตัวแปรเชิงคุณภาพที่องค์กรได้สร้างขึ้นมาแปลงค่าเป็นตัวเงิน (Monetized value) โดยใช้การวัดตัวเงินแบบคิดลด ของมูลค่าทางสังคมที่องค์กรได้สร้างขึ้น และคำนวณหาเปรียบเทียบกับมูลค่าทางการเงินของต้นทุนที่ใช้ไปในการดำเนินกิจการขององค์กร เพื่อดูว่ากิจการสร้างผลลัพธ์ทางสังคมคิดเป็นมูลค่าเท่าไรต่อเงิน 1 บาทที่ลงทุนไป เพื่อช่วยในการประเมินว่าการลงทุนนั้นๆ มีความคุ้มค่าหรือไม่ การประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน เพื่อให้ประเมินได้อย่างถูกต้องและทำให้ข้อมูลที่ได้มีความน่าเชื่อถือ มีดังนี้

1) ต้องคำนึงถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และดึงให้เข้ามามีส่วนร่วมมากที่สุด ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียคือ บุคคลหรือองค์กรที่เกิดการเปลี่ยนแปลงจากการดำเนินโครงการ ซึ่งสามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงได้ดีที่สุด และสามารถช่วยแยกแยะระหว่างผลลัพธ์ที่สำคัญและไม่สำคัญ การค้นหาผู้มี

ส่วนได้ส่วนเสียให้ครอบคลุมและนำเข้ามาในการวิเคราะห์ผลลัพธ์ทางสังคมร่วมกันจึงเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง

2) เข้าใจสิ่งที่มีการเปลี่ยนแปลง ต้องเข้าใจว่าการประเมินผลลัพธ์และผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนเป็นการวัดสิ่งที่เปลี่ยนแปลงทั้งเชิงบวกและเชิงลบ มีทั้งที่ตั้งใจและไม่ตั้งใจ ซึ่งเป็นไปไม่ได้เลยที่นักวิจัยจะเห็นการเปลี่ยนแปลงทุกเรื่อง ดังนั้นสิ่งที่สำคัญคือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพราะบุคคลเหล่านั้นคือผู้ที่สัมผัสกับความเปลี่ยนแปลง

3) ใช้ “ค่าแทนทางการเงิน” ตีค่าผลสำคัญ ค่าแทนทางการเงิน (Financial proxy) คือค่าประมาณเพื่อแทนมูลค่าทางการเงินของผลลัพธ์ทางสังคมในกรณีที่ไม่มีทราบค่าทางการเงินที่แน่นอน ซึ่งผลลัพธ์ทางสังคมหลายตัวแม้จะไม่ใช่ตัวเงินโดยตรงแต่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่มีราคาตลาด กรณีเหล่านี้สามารถนำค่าแทนทางการเงินมาใช้ประเมินมูลค่าทางการเงินของผลลัพธ์ ควรต้องใช้ค่าแทนทางการเงินที่มีความเกี่ยวข้องกันและต้องคำนึงถึงความแตกต่างกันในบริบททางสังคมของแต่ละพื้นที่ด้วย เช่น ราคาคาร์บอนที่ซื้อขายในตลาดคาร์บอนเครดิตมาใช้เป็น “ค่าแทน” ของต้นทุนก๊าซเรือนกระจก ยิ่งกิจการสามารถลดก๊าซเรือนกระจกได้เท่าไรจะยิ่งสร้างมูลค่าทางสังคมได้มากเท่านั้น

4) รวมเฉพาะสิ่งที่ เป็น “สาระสำคัญ” การประเมินผลกระทบทางสังคมจากการลงทุน ต้องคัดเลือกผลลัพธ์ทางสังคมที่สำคัญ เน้นไปยังประเด็นที่มีความสำคัญจริง ๆ โดยอาศัยการอ้างอิงพันธกิจขององค์กรหรือเป้าหมายที่องค์กรต้องการให้เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน และการรับฟังความคิดเห็นถึงผลกระทบทางสังคมที่เกิดขึ้นกับกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่ม โดยต้องเลือกผลลัพธ์ทางสังคมที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้รับผลกระทบจากการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายขององค์กรมาประเมินผลกระทบทางสังคมจากการลงทุน ถึงแม้ผลลัพธ์ทางสังคมใดจะเป็นสิ่งที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้รับผลกระทบก็ตาม แต่หากไม่สอดคล้องกับเป้าหมายหรือพันธกิจขององค์กรก็ไม่ต้องนำมาประเมินผลกระทบทางสังคมจากการลงทุน

5) หลีกเลี่ยงการกล่าวอ้างเกินจริง ต้องยอมรับว่าไม่ได้มีเพียงองค์กรที่กำลังประเมินเพียงแห่งเดียวที่สร้างผลลัพธ์ทางสังคมนั้น แต่หากยังมีหน่วยงานอื่นหรือปัจจัยอื่นทำให้เกิดผลลัพธ์ดังกล่าว ดังนั้น การระบุคนหรือองค์กรอื่น (Attribution) ว่ามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหานั้น ๆ อย่างไร จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การประเมินผลลัพธ์ทางสังคมมีความน่าเชื่อถือ

6) เน้นความโปร่งใสทุกขั้นตอน ผลลัพธ์ทางสังคมมักจะเป็นคุณค่าเชิงนามธรรมที่วัดยากหลากหลายและผู้ประเมินแต่ละคนจะมีมุมมองที่แตกต่างกัน การประเมินทุกขั้นตอนอย่างโปร่งใสที่สุดเท่าที่จะทำได้จึงเป็นหลักการพื้นฐานที่จำเป็น เมื่อเสร็จสิ้นการประเมินแล้วควรสื่อสารผลการประเมินให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้รับทราบและแสดงข้อคิดเห็นเพื่อปรับปรุงการดำเนินงาน

7) นำเสนอผลการประเมินให้เป็นที่รับทราบเพื่อการตรวจสอบและรับรองผลการประเมินโดยหน่วยงานอื่น ๆ หรือองค์กรอิสระที่ไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน

การคำนวณผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (Social Return on Investment, SROI) มีสูตรการคำนวณ ดังนี้

$$SROI = \frac{\text{มูลค่าของผลลัพธ์ทางสังคม} - \text{มูลค่าของผลลัพธ์ทางสังคมที่โครงการไม่ได้ก่อ}}{\text{มูลค่าของปัจจัยนำเข้า}}$$

มูลค่าของผลลัพธ์ทางสังคม คือ มูลค่าที่เกิดจากการดำเนินงานทั้งหมดทั้งในส่วนที่มีค่าทางการเงินอยู่แล้วและในส่วนที่ต้องใช้ค่าแทนทางการเงิน

2. แบบจำลองการประเมินผลตาม CIPP Model

เป็นการประเมินที่เป็นกระบวนการต่อเนื่อง มีจุดเน้นที่สำคัญ คือ ใช้ควบคู่กับการบริหารโครงการ เพื่อหาข้อมูลประกอบการตัดสินใจอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา วัตถุประสงค์การประเมิน คือ การให้สารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ เน้นการแบ่งแยกบทบาทของการทำงานระหว่าง ฝ่ายประเมินกับฝ่ายบริหารออกจากกันอย่างเด่นชัด กล่าวคือฝ่ายประเมินมีหน้าที่ระบุ จัดทำ และนำเสนอสารสนเทศให้กับฝ่ายบริหาร ส่วนฝ่ายบริหารมีหน้าที่เรียกหาข้อมูล และนำผลการประเมินที่ได้ไปใช้ประกอบการตัดสินใจเพื่อดำเนินกิจกรรมใด ๆ ที่เกี่ยวข้องแล้วแต่กรณี ทั้งนี้เพื่อป้องกันการมีอคติในการประเมิน ในการประเมินโดยใช้ CIPP Model สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ส่วน

1) การประเมินด้านบริบทหรือสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation : C) เป็นการประเมินให้ได้ข้อมูลสำคัญเพื่อช่วยในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ ความเป็นไปได้ของโครงการ เป็นการตรวจสอบว่าโครงการที่จะทำสนองปัญหาหรือความต้องการจำเป็นที่แท้จริงหรือไม่ วัตถุประสงค์ของโครงการชัดเจนเหมาะสมสอดคล้องกับนโยบายขององค์กร หรือนโยบายหน่วยเหนือหรือไม่ เป็นโครงการที่มีความเป็นไปได้ในแง่ของโอกาสที่จะได้รับการสนับสนุนจากองค์กรต่าง ๆ หรือไม่ เป็นต้น การประเมินสภาวะแวดล้อมจะช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องโครงการควรจะทำในสภาพแวดล้อมใด ต้องการจะบรรลุเป้าหมายอะไร หรือต้องการบรรลุวัตถุประสงค์เฉพาะอะไร เป็นต้น

2) การประเมินปัจจัยเบื้องต้นหรือปัจจัยป้อน (Input Evaluation : I) เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาถึง ความเป็นไปได้ของโครงการ ความเหมาะสม และความพอเพียงของทรัพยากรที่จะใช้ในการดำเนินโครงการ เช่น งบประมาณ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ เวลา รวมทั้งเทคโนโลยีและแผนการดำเนินงาน เป็นต้น

3) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation : P) เป็นการประเมินระหว่างการทำงานโครงการ เพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินโครงการ ที่จะใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา แก้ไขปรับปรุง ให้การดำเนินการช่วงต่อไปมีประสิทธิภาพมากขึ้น และเป็นการตรวจสอบกิจกรรม เวลา ทรัพยากรที่ใช้ในโครงการ ภาวะผู้นำ การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการ โดยมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานทุกขั้นตอน การประเมินกระบวนการนี้ จะเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการค้นหาจุดเด่น หรือ

จุดแข็ง (Strengths) และจุดด้อย (Weakness) ของนโยบาย/แผนงาน/โครงการ มักจะไม่สามารถศึกษาได้ภายหลังจากสิ้นสุดโครงการแล้ว

4) การประเมินผลผลิต (Product Evaluation : P) เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลผลิตที่เกิดขึ้นกับวัตถุประสงค์ของโครงการ หรือความต้องการ/เป้าหมายที่กำหนดไว้ รวมทั้งการพิจารณาในประเด็นของการยุบ เลิก ขยาย หรือปรับเปลี่ยนโครงการและการประเมินผล เรื่องผลกระทบ (Impact) และผลลัพธ์ (Outcomes) ของนโยบาย/แผนงาน/โครงการ โดยอาศัยข้อมูลจากการประเมินสถานะแวดล้อม ปัจจัยเบื้องต้นและกระบวนการร่วมด้วย จะเห็นได้ว่าการประเมินแบบ CIPP เป็นการประเมินที่ครอบคลุมองค์ประกอบของระบบทั้งหมด ซึ่งผู้ประเมินจะต้องกำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมินที่ครอบคลุมทั้ง 4 ด้าน กำหนดประเด็นของตัวแปรหรือตัวชี้วัด กำหนดแหล่งข้อมูลผู้ให้ข้อมูล กำหนดเครื่องมือการประเมิน วิธีการที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล กำหนดแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูล และเกณฑ์การประเมินที่ชัดเจน

เมื่อพิจารณาถึงช่วงเวลาของการประเมินผลโครงการ เพื่อจำแนกประเภทของการประเมินผลโครงการโดยละเอียดแล้ว เราสามารถจำแนกได้ว่าการประเมินผลโครงการมี 4 ระยะดังต่อไปนี้

1) การประเมินผลโครงการก่อนการดำเนินงาน (Pre-evaluation) เป็นการประเมินว่ามีความจำเป็นและความเป็นไปได้ในการกำหนดให้มีโครงการหรือแผนงานนั้น ๆ หรือไม่ บางครั้งเรียกการประเมินผลประเภทนี้ว่า การศึกษาความเป็นไปได้ (Feasibility Study) หรือการประเมินความต้องการที่จำเป็น (Need Assessment)

2) การประเมินผลโครงการขณะดำเนินงาน (On-going Evaluation) เป็นการประเมินผลโครงการเพื่อติดตามความก้าวหน้าของการดำเนินงาน (Monitoring) และการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ

3) การประเมินผลโครงการเมื่อสิ้นสุดการดำเนินงาน (post-evaluation) เป็นการประเมินว่า ผลของการดำเนินงานนั้น เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการที่วางไว้หรือไม่

4) การประเมินผลกระทบจากการดำเนินโครงการ (Impact Evaluation) เป็นการประเมินผลโครงการ ภายหลังจากการสิ้นสุดการดำเนิน โครงการหรือแผนงาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้น ซึ่งอาจจะได้รับอิทธิพลจากการมีโครงการหรือปัจจัยอื่น ๆ

ซึ่งในการประเมินโครงการในการศึกษาในครั้งนี้จะมีรูปแบบการศึกษาแบบการประเมินผลกระทบจากการดำเนินโครงการ (Impact Evaluation)

3.2 ประชากรเป้าหมาย

1. บุคลากรของ สวพส. เช่น ผู้บริหาร ที่ปรึกษา เจ้าหน้าที่ เจ้าหน้าที่โครงการ และเจ้าหน้าที่จ้างเหมาบริการ

2. ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีบุคลากรของ สวพส. ได้แก่ เกษตรกรในพื้นที่การดำเนินงาน ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน ผู้แทนองค์กรหรือหน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้องกับ สวพส. (องค์กรปกครองส่วน

ท้องถิ่น หน่วยงานเครือข่ายงานวิจัย หน่วยงานร่วมบูรณาการตามแผนฯ) และผู้ที่ไม่ได้อยู่ในพื้นที่ดำเนินงานแต่ได้รับผลกระทบจากการดำเนินงานของ สวพส.

3.3 วิธีการศึกษา

ในการดำเนินการศึกษามีการวิจัยในลักษณะการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีการกำหนดกลุ่มประชากรในการศึกษาแล้วใช้รูปแบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept interview) และการคำนวณมูลค่าความพึงพอใจ (Valuation Method) เพื่อคำนวณมูลค่าทางการเงินเพื่อการประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนของโครงการ โดยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนการประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน

1. การระบุปัญหา (Define) เป็นการระบุผลกระทบทางสังคมหรือผลลัพธ์ทางสังคมที่โครงการต้องการให้เกิดขึ้น หรือเป็นการระบุปัญหาสังคมหรือสิ่งแวดล้อมที่โครงการต้องการแก้ไข และอธิบายว่ากิจกรรมที่โครงการดำเนินการนั้นสามารถแก้ไขปัญหาหรือสร้างคุณค่าทางสังคมได้อย่างไร โดยมีเครื่องมือที่ช่วยในการระบุปัญหา ได้แก่

2. ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลง (Theory of Change) คือ การตั้งเงื่อนไขที่ต้องการหาความจริงหรือพิสูจน์ความเป็นไปได้ที่จะเกิดผลลัพธ์ทางสังคมจากการดำเนินโครงการพัฒนา ไม่ได้มีความหมายเกี่ยวข้องกับความหมายของ “ทฤษฎี” ทางวิทยาศาสตร์ที่ได้มีการพิสูจน์ซ้ำ ๆ แล้วมีผลลัพธ์ออกมาเหมือนเดิมทุกครั้ง ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงใช้สำหรับการวางแผน การระดมการมีส่วนร่วม และการประเมินโครงการ โดยเริ่มใช้ในภาคการกุศล ภาคไม่แสวงกำไร และหน่วยงานภาครัฐ ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงเริ่มต้นจากการให้ระบุ “เป้าหมายระยะยาว” ที่ผู้ดำเนินโครงการปรารถนาแล้วลากเส้นกลับมาเพื่อค้นหา “เงื่อนไข” และเหตุปัจจัยต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการบรรลุเป้าหมายนั้น ๆ ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงมุ่งเน้นการอธิบาย “กระบวนการสร้างความเปลี่ยนแปลง” ด้วยการระบุความเชื่อมโยงที่เป็นเหตุปัจจัย (Causal linkages) และเป็นลำดับขั้นตามเวลา (Chronological flow) ระหว่างผลลัพธ์แต่ละรายการแต่ละลำดับ จบลงตรงผลลัพธ์สุดท้ายที่มุ่งหวังความเชื่อมโยงระหว่างผลลัพธ์ต่าง ๆ ถูกอธิบายด้วย “คำชี้แจงเหตุผล” (Rationale) ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงอยู่ที่การชี้ให้เห็นความแตกต่างระหว่าง “ผลลัพธ์ที่มุ่งหวัง” และ “ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจริง” และการเรียกร้องให้ผู้ดำเนินโครงการระดมความคิดจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมาร่วมกันสร้างแบบจำลองของผลลัพธ์ ที่มุ่งหวังอย่างชัดเจน ก่อนที่จะตัดสินใจว่าจะดำเนินกิจกรรมหรือโครงการอย่างไรเพื่อให้บรรลุผลลัพธ์ดังกล่าว ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงมักเขียนในรูปประโยค “ถ้า (มีโครงการนี้) แล้ว (จะเกิดผลลัพธ์นั้น)” เช่น ถ้ามีโครงการปลูกฟื้นฟูสภาพป่าชายเลนแล้วจะทำให้ระบบนิเวศน์ป่าชายเลนดีขึ้น เป็นต้น

3. การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder Analysis) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย คือ บุคคล กลุ่มคน องค์กร หรือองค์กรตัวแทนที่มีส่วนเกี่ยวข้องทางตรงหรือทางอ้อมต่อกิจการเพื่อสังคมเพราะสร้างผลกระทบหรือได้รับผลกระทบจากกิจการ เนื่องจากการประเมินผลลัพธ์ทางสังคมคือการวัด “ความเปลี่ยนแปลง” ทางสังคมที่เกิดกับคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรืองานด้านสิ่งแวดล้อมเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่

กิจการเลือกที่แก้ปัญหา ดังนั้น ผู้ที่จะบอกถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นดังกล่าวได้ดีที่สุดคือ กลุ่มเป้าหมายทางสังคม ซึ่งเป็นผู้รับประโยชน์นั่นเอง การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะช่วยระบุ บทบาทความเกี่ยวข้อง บทบาทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และช่วยตัดสินใจว่ากิจการควรรวมผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย นั้น ๆ เข้ามาในการประเมินผลลัพธ์ทางสังคมหรือไม่

4. การระบุผลลัพธ์ที่เป็นตัวเลข (Quantify) เป็นการนำผลกระทบหรือผลลัพธ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นมาแปลงเป็นเชิงปริมาณ โดยใช้ตัวชี้วัดทางสังคม (Social indicators) โดยมีเครื่องมือที่นำมาช่วยในการระบุผลลัพธ์ที่เป็นตัวเลข ได้แก่

4.1 ห่วงโซ่คุณค่า (Impact value chain) คือ การพิจารณาการดำเนินโครงการตั้งแต่การใช้ทรัพยากร งบประมาณ (Input) ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ (Activity) ได้ก่อให้เกิดผลผลิต (Output) อย่างไรบ้าง และผลผลิตที่เกิดขึ้นสร้างให้เกิดผลลัพธ์ทางสังคม (Outcome) อย่างไร ซึ่งผลลัพธ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นคือผลกระทบทางสังคมที่เกิดจากการดำเนินโครงการ ในการพิจารณาห่วงโซ่คุณค่า จำเป็นต้องใช้การมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมจากการดำเนินงานของโครงการ เป็นผู้ช่วยสะท้อนผลลัพธ์ทางสังคมด้วยวิธีการพิจารณาห่วงโซ่คุณค่านี้

4.2 ตัวชี้วัด (Indicators) คือ การสร้างเกณฑ์ในการประเมินผลลัพธ์ทางสังคม เพื่อประเมินผลความสำเร็จของการดำเนินโครงการ จะทำให้ทราบว่า การดำเนินโครงการได้เกิดผลลัพธ์ทางสังคมหรือไม่ และเกิดขึ้นเท่าไร ทั้งนี้ตัวชี้วัดที่ถูกกำหนดขึ้นมานั้น ต้องมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของสภาพทางสังคม รวมทั้งต้องนำกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามาช่วยวิเคราะห์เพื่อกำหนดตัวชี้วัดในการประเมินผลลัพธ์ทางสังคมนั้น ๆ เช่น การมีระบบนิเวศชายฝั่งที่ดี บางชุมชนอาจใช้การมีพื้นที่ป่าชายเลนที่เพิ่มขึ้นเป็นตัวชี้วัด แต่บางพื้นที่อาจใช้การมีสัตว์ทะเลเพิ่มขึ้นเป็นตัวชี้วัดก็ได้ เนื่องจากผลกระทบที่เกิดขึ้นกับชุมชนแต่ละแห่งมีความแตกต่างกันทำให้ชุมชนมีความตระหนักถึงผลกระทบที่ได้รับแตกต่างกันไปด้วย ดังนั้น การกำหนดตัวชี้วัดจำเป็นต้องกำหนดให้มีความสอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพของพื้นที่ที่ศึกษา

4.3 กรณีฐาน (Base case scenario) เป็นการกำหนดสถานการณ์ 4 สถานการณ์ สำหรับการเกิดผลลัพธ์ทางสังคมที่เกินความเป็นจริง เนื่องจากการประเมินผลลัพธ์และผลตอบแทนทางสังคมไม่สามารถเป็นทวิภาคี (Objective) ได้อย่างสมบูรณ์แบบ เพราะว่าผลลัพธ์ทางสังคมหลายข้อเป็นนามธรรมสามารถทำได้ดีที่สุดเพียงแต่หา “ตัวชี้วัด” และ “ค่าแทนทางการเงิน” (ในกรณีที่จะคำนวณ SROI) ที่ใกล้เคียงที่สุดเท่าที่จะทำได้เท่านั้น อีกทั้งผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแต่ละกลุ่มก็อาจมีมุมมองที่ต่างกันว่าผลลัพธ์ที่องค์กรสร้างคืออะไร และองค์กรมีส่วนร่วมในการสร้างมากน้อยเพียงใด ดังนั้นเมื่อ “วัด” กรอบคิดและเครื่องมือหลักในการประเมินผลลัพธ์ทางสังคม ผลลัพธ์ที่ได้อาจจะไม่ใช่ของกิจการทั้งหมด แต่ต้องจัดสรรปันส่วนให้ “เครดิต” กับกิจการอื่น ๆ และปัจจัยต่าง ๆ เพื่อไม่ให้ผลลัพธ์ที่ได้เป็นการกล่าวอ้างเกินจริง ด้วยเหตุนี้ การประเมินที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุดหรือที่เรียกว่า “กรณีฐาน” จึงเป็นเครื่องมือสำคัญของการประเมินเพื่อสะท้อนผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจริงจากกิจการ คือรวมเฉพาะ

คุณค่าทางสังคมที่องค์กรนั้นมีส่วนสร้างจริง ๆ เท่านั้น ในบริบทของการประเมินผลลัพธ์ทางสังคม “กรณีฐาน” หมายถึงผลการประเมินที่ตั้งอยู่บนหลักการดังต่อไปนี้

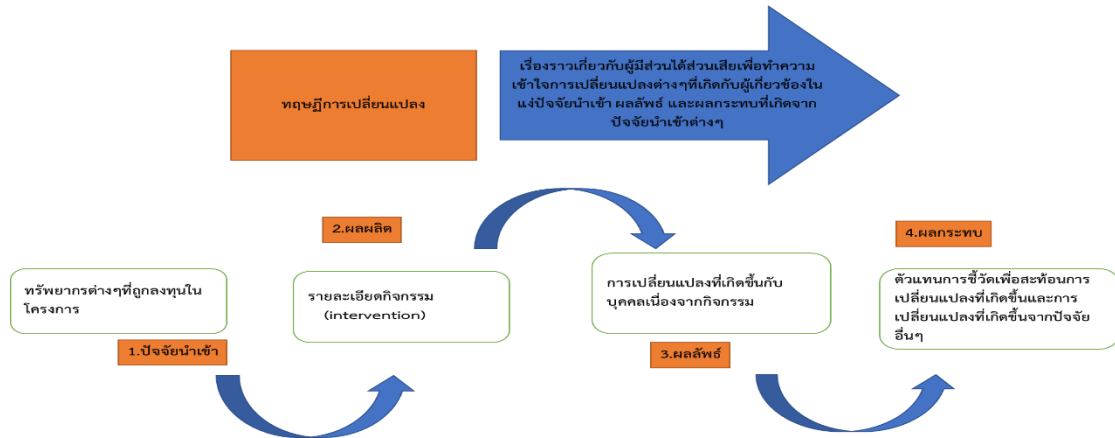
- ถ้าต้องใช้สมมุติฐานก็ใช้เฉพาะกรณีที่มีแหล่งอ้างอิง และใกล้เคียงกับบริบทของกิจการมากที่สุด
- คำนึงถึงความเป็นไปได้ที่ว่าอาจมีองค์กรอื่น ๆ สร้างผลลัพธ์เดียวกัน (Attribution)
- คำนึงถึงความเป็นไปได้ที่ว่า ผลลัพธ์บางส่วนอาจเกิดขึ้นได้เองแม้ว่าจะไม่มีองค์กรใดทำงานด้านนี้ (Deadweight)
- คำนึงถึงความเป็นไปได้ที่ว่าผลลัพธ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นทั้งหมดบางส่วนเกิดจากการที่องค์กรนำมาเพิ่มเติมให้ (Displacement)
- ในกรณีที่ประมาณการผลลัพธ์ทางสังคมในอนาคตตลอดช่วงเวลามากกว่าหนึ่งปี โดยที่กิจการจะไม่มีการลงทุนเพิ่มเติมระหว่างช่วงเวลาดังกล่าว ควรทำประมาณการอัตราการลดลง (Drop off) ของผลลัพธ์ทางสังคมด้วย เช่น ประมาณการว่าผลลัพธ์ทางสังคมจะลดลง 10 เปอร์เซ็นต์ในปีที่ 2 ลดลงอีก 20 เปอร์เซ็นต์ในปีที่ 3 และลดลงอีก 25 เปอร์เซ็นต์ในปีที่ 4 ทั้งนี้เพื่อสะท้อนสภาพความเป็นจริงที่ว่าผลลัพธ์ทางสังคมใด ๆ ก็ตามมักเกิดขึ้นในช่วงปีแรกๆ ของการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการมากกว่าในช่วงปีท้าย ๆ หากไม่มีการใส่ทรัพยากรใด ๆ เช่น งบประมาณเพิ่มเติมอีกเลยนับจากปีแรก

5. การแปลงค่าให้เป็นตัวเงิน (Monetize) เป็นการคำนวณและอธิบายผลกระทบทางสังคมของโครงการให้ออกมาในรูปมูลค่าทางการเงิน โดยมีเครื่องมือที่สำคัญ ได้แก่

5.1 การหาค่าแทนทางการเงิน (Financial proxy) จากห่วงโซ่คุณค่า เมื่อระบุผลผลิตที่สำคัญต่าง ๆ หากผลผลิตเหล่านั้นสะท้อนความเปลี่ยนแปลงที่นำไปสู่ผลลัพธ์ทางสังคมที่มุ่งหวังได้ ผลผลิตเหล่านั้นถือเป็นตัวชี้วัดทางสังคมที่ได้กล่าวมาก่อนหน้านี้ การคำนวณผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนต้องนำตัวชี้วัดทางสังคมเหล่านี้มา “แปลง” ให้เป็นมูลค่าทางการเงินก่อน ตัวชี้วัดทางสังคมหลายตัวอาจมีมูลค่าทางการเงินอยู่แล้ว จึงไม่จำเป็นต้องให้ค่าแทนทางการเงินอีก เช่น รายได้ที่เพิ่มขึ้นของเกษตรกรจากการปลูกข้าวอินทรีย์ ค่ารักษาพยาบาลที่ลดลง เงินออมที่เพิ่มขึ้นของสมาชิก ฯลฯ

5.2 วิธีที่อาศัยความพอใจที่บอกเอง (Stated preference) คือวิธีสอบถามทางตรงซึ่งในทางเศรษฐศาสตร์ เรียกว่า Contingent Valuation Method (CVM) โดยถามคำถามในทำนองที่ว่า “คุณเต็มใจจะจ่ายเงินเท่าไรเพื่อให้ป่าไม้รอบชุมชนที่เคยหายไปกลับมาดังเดิม” หรือ “คุณเต็มใจจะจ่ายเงินเท่าไรเพื่อให้มีน้ำในการเกษตรใช้อย่างเพียงพอตลอดปี ” เป็นต้น อนุมานว่าคำตอบของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย คือค่าแทนทางการเงินของผลลัพธ์ในคำถาม “ค่าเฉลี่ย” มักเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องใช้ในกรณีที่หาข้อมูลละเอียดไม่ได้ หรือไม่สามารถเก็บข้อมูลจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือตัวแทนได้โดยตรงเพราะข้อจำกัดต่าง ๆ ซึ่งอาจจะอ้างอิงข้อมูลค่าแทนทางการเงินจากบทความทางวิชาการหรืองานวิจัยอื่น ๆ

เช่น มูลค่านิเวศบริการของป่าไม้ในด้านต่าง ๆ มูลค่าความเสียหายจากภัยพิบัติประเภทต่าง ๆ ข้อควรระวังคือแม้งานวิชาการหรืองานวิจัยเหล่านั้นจะแสดงผลค่าทางการเงินของผลลัพธ์ที่สนใจ แต่ก็ยังคงต้องตรวจสอบว่าผลการวิจัยนั้นเหมาะสมสำหรับตัวชี้วัดทางสังคมของกิจการหรือไม่ ตรงกับการสะท้อนผลลัพธ์ทางสังคมที่กิจการมุ่งหวังหรือไม่

รูปที่ 3.1 แนวทางการประเมิน SROI

ในส่วนของการเก็บข้อมูลจะมีการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งในระดับปฐมภูมิและทุติยภูมิ โดย

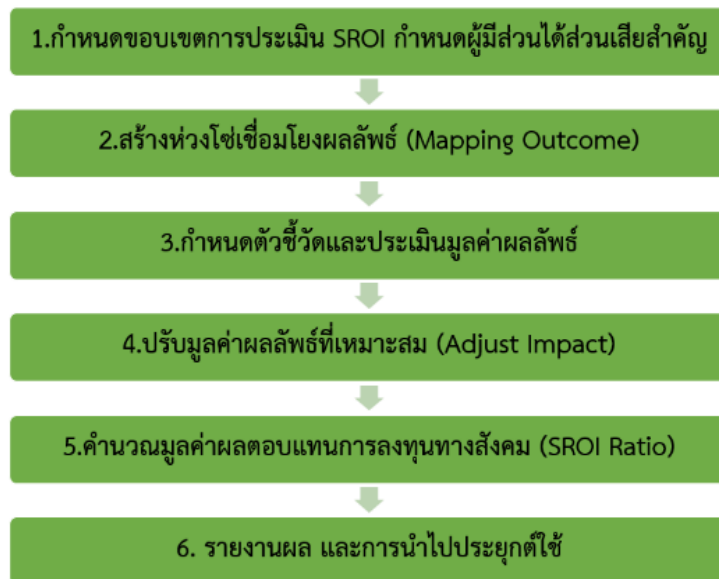
ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data)

- 1) เก็บรวบรวมโดยการสัมภาษณ์ผู้บริหาร ที่ปรึกษา เจ้าหน้าที่ เจ้าหน้าที่โครงการ และเจ้าหน้าที่จ้างเหมาบริการ
- 2) เก็บรวบรวมโดยการจัดสนทนากลุ่มย่อย (Focus group) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีใ้บุคลากรของ สวพส. เช่น เกษตรกรในพื้นที่การดำเนินงาน ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน ผู้แทนองค์กรหรือหน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้องกับ สวพส. (องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานเครือข่ายงานวิจัย หน่วยงานร่วมบูรณาการตามแผนฯ) และผู้ที่ไม่ได้อยู่ในพื้นที่ดำเนินงาน แต่ได้รับผลกระทบจากการดำเนินงานของ สวพส.

ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เก็บรวบรวมข้อมูลผลการดำเนินงานของ สวพส. จากเอกสารต่างๆ เช่น แผนการวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูงระยะ 8 ปี แผนแม่บทโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง ระยะ 6 ปี (พ.ศ. 2560 - 2565) รายงานผลการดำเนินงานต่างๆ ภายในของ สวพส. ข้อมูลที่ได้จากบทความ งานวิจัย เอกสารทางวิชาการ รวมถึงข้อมูลจาก Website เป็นต้น

6. เพื่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผลในการศึกษา ทีมนักวิจัยจะได้มีการจัดอบรมให้ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับแนวทางการประเมินผลลัพธ์จากการดำเนินงานให้บุคลากร สวพส. 1 ครั้ง

ขั้นตอนในการประเมิน SROI

รูปที่ 3.2 สรุปขั้นตอนการประเมิน SROI

1. การประเมินผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมจำเป็นต้องมีการระบุถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) ของโครงการว่าเป็นใคร หรือกลุ่มใดผ่านการระดมความคิดของภาคส่วนต่าง ๆ และนักวิจัย จากนั้นลงพื้นที่สัมภาษณ์ หรือสัมภาษณ์ด้วยวิธีการอื่น ๆ กับกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ได้มาจากการระดมความคิดร่วมกับภาคส่วนต่าง ๆ เมื่อสัมภาษณ์กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะทำให้เราทราบถึงรายละเอียดต่าง ๆ ตั้งแต่กระบวนการต่าง ๆ ที่บุคคล หรือกลุ่มบุคคลเหล่านั้นเข้าไปมีส่วนร่วมกับการโครงการ (Input, Process) ซึ่งจะนำไปสู่ผลผลิต (Output) ที่เกิดขึ้นจากการเข้าไปมีส่วนร่วมกับการโครงการ และสามารถคาดการณ์ได้ไปถึงผลลัพธ์ (Outcome) ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น ตลอดจนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ ที่โครงการสามารถสร้างผลกระทบต่อไปได้

2. ข้อมูลทั้งหมดจะถูกนำมาสร้างเป็นแผนที่ผลลัพธ์ (Mapping Outcome) เพื่อให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลกระทบจากโครงการที่เกิดขึ้นต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกลุ่มต่าง ๆ ว่าผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้ผลกระทบอย่างไร และทำไมถึงเป็นเช่นนั้น (การสร้างแผนที่ผลลัพธ์ในโครงการที่เสร็จสิ้นแล้วต้องมาจากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแล้วถึงจะสมบูรณ์ที่สุดและสามารถนำไปประเมินผลกระทบได้อย่างถูกต้องแม่นยำ)

3. ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นของโครงการจะต้องถูกนำมากำหนดตัวชี้วัดเพื่อประเมินเป็นผลกระทบในรูปแบบตัวเลขเพื่อใช้ในการประเมินผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้น โดยในกรณีที่ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นไม่สามารถวัดออกมาเป็นตัวเลขได้โดยตรง ผลลัพธ์นั้นจะต้องมีการใช้ตัวแทนทางการเงิน (Financial Proxy) อื่น ๆ เข้ามาทดแทนเพื่อแปลงผลลัพธ์เหล่านั้นให้เป็นตัวเลข ตัวอย่าง

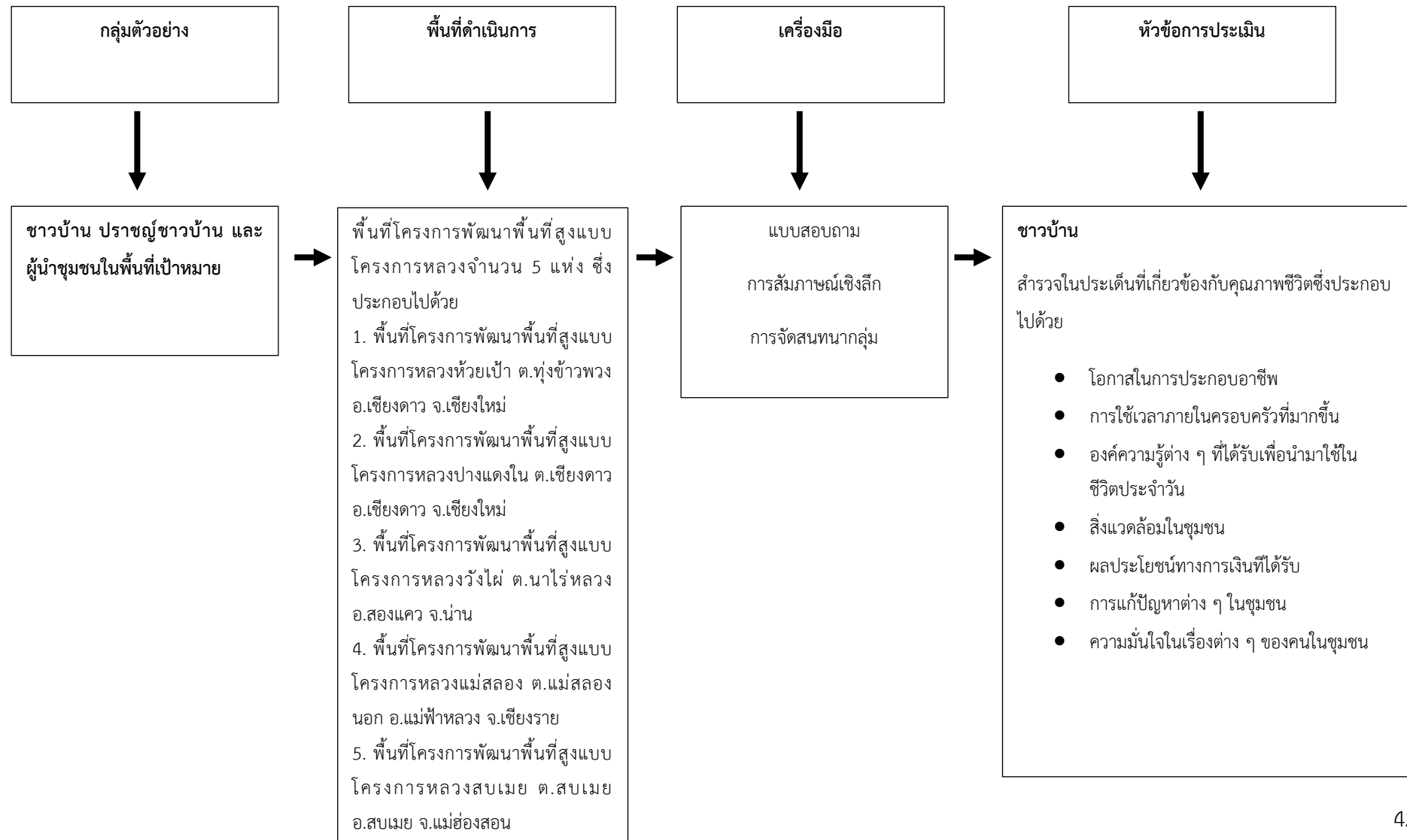
ผลลัพธ์ที่ต้องมีการใช้ตัวแทนทางการเงินเข้ามาทดแทน เช่น ความสุข ความมั่นใจ การมีเพื่อนมากขึ้น เป็นต้น

4. ปรับผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นตามของผลลัพธ์ที่ไม่ควรนำมาคำนึงถึง (Deadweight) สัดส่วนของผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นที่เป็นผลจากโครงการ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ (Attribution) ผลลัพธ์ไม่พึงประสงค์ที่เกิดขึ้นนอกขอบเขตของโครงการอันจะส่งผลทางลบกับโครงการอื่น ๆ (Displacement) และการประมาณระยะเวลาที่โครงการสร้างประโยชน์ให้แก่สังคมและอัตราการลดลงของผลประโยชน์ของโครงการ (Benefit period และ Drop-off)

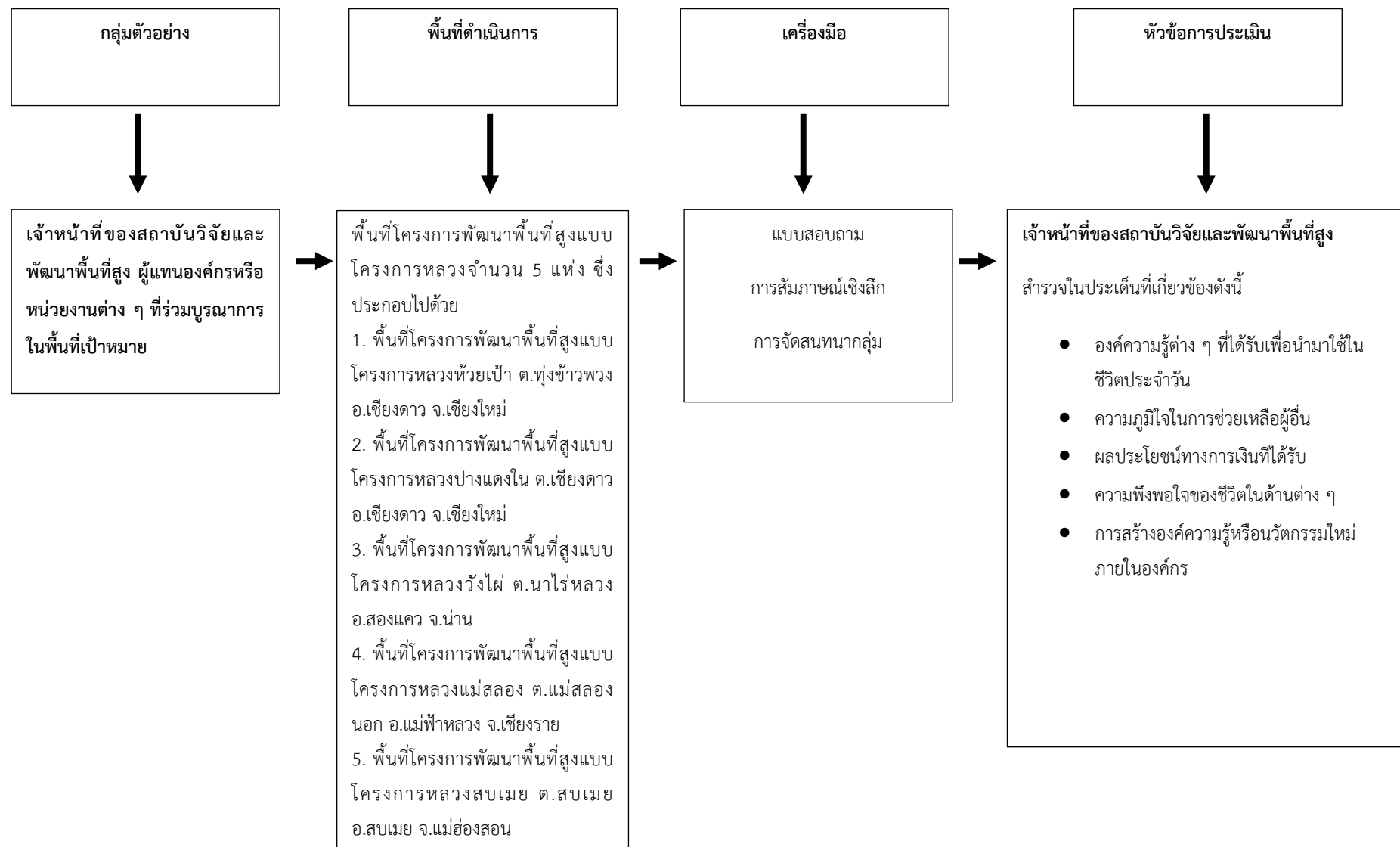
5. คำนวณมูลค่า SROI

6. นำผลการประเมินที่ได้มาหาข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาโครงการให้ดียิ่งขึ้น หรือแก้ไขส่วนผิดพลาดต่าง ๆ ที่เกิดจากโครงการ

3.4. กรอบการดำเนินงาน

กรอบการดำเนินงาน (ต่อ)

3.5 ขั้นตอนและระยะเวลาในการดำเนินงาน

ตารางที่ 3.1 ขั้นตอนและระยะเวลาในการดำเนินงาน

แผนการดำเนินงาน	ระยะเวลา
1. ลงนามในสัญญา 2. ศึกษาข้อมูล เอกสารรายงานการสำรวจการประเมินโครงการพัฒนาพื้นที่สูงในที่ต่าง ๆ รวมทั้งสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง เพื่อใช้เป็นข้อมูลสำหรับการกำหนดขอบเขตของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 3. ส่งแผนการดำเนินงานตลอดโครงการ	1 กุมภาพันธ์ 2565
4. ประชุมคณะกรรมการดำเนินงาน เพื่อกำหนดกลุ่มเป้าหมาย และวางแผนลงพื้นที่การดำเนินงาน 5. ลงพื้นที่เก็บข้อมูลเบื้องต้นจากเจ้าหน้าที่ของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง 6. ส่งรายงานการศึกษาเบื้องต้น (Inception Report) ประกอบด้วย การตรวจเอกสารที่เกี่ยวข้อง วิธีการศึกษาโดยละเอียดพร้อมเอกสารอ้างอิง เครื่องมือในการสำรวจ ระยะเวลา และสถานที่ดำเนินการ รวมถึงศึกษาข้อมูลจากเอกสารรายงานการสำรวจการประเมินโครงการพัฒนาพื้นที่สูงในที่ต่าง ๆ รวมทั้งสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง	ภายใน 24 กุมภาพันธ์ 2565
7. จัดอบรมให้ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับแนวทางการประเมินผลลัพธ์จากการดำเนินงานให้กับบุคลากร สวพส.	16 มีนาคม 2565
8. ลงพื้นที่เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงห้วยเป้า ต.ทุ่งข้าวพวง อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่	ภายใน 23 – 25 มีนาคม 2565
9. ลงพื้นที่เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงแม่สลอง ต.แม่สลองนอก อ.แม่ฟ้าหลวง จ.เชียงราย	ภายใน 30 มีนาคม – 1 เมษายน 2565
10. ลงพื้นที่เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงสบเมย ต.สบเมย อ.สบเมย จ.แม่ฮ่องสอน	ภายใน 6 – 8 เมษายน 2565

แผนการดำเนินงาน	ระยะเวลา
11. นัดประชุมเพื่อพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ของ สวพส. อย่างน้อย 1 ครั้งเพื่อหารือถึงความก้าวหน้า/ผลการศึกษา 3 เดือนแรก และรับฟังข้อเสนอแนะ	ภายในสัปดาห์ที่ 2 ของเดือน เมษายน 2565
12. ส่งรายงานความก้าวหน้า (Progress Report) ประกอบด้วยรายละเอียดเพิ่มเติมจากรายงานการศึกษาเบื้องต้น ความก้าวหน้าของการดำเนินโครงการที่ผ่านมาตามแผนการดำเนินงาน ปัญหา อุปสรรค	25 เมษายน 2565
13. ลงพื้นที่เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงวังไผ่ ต.นาไร่หลวง อ.สองแคว จ.น่าน	ภายใน 18 - 20 พฤษภาคม 2565
14. ลงพื้นที่เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงปางแดงใน ต.เชียงดาว อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่	ภายใน 8 - 10 มิถุนายน 2565
15. รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น และ ประเมินค่า SROI	ภายใน 23 สิงหาคม 2565
16. นัดประชุมเพื่อพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ของ สวพส. อย่างน้อย 1 ครั้ง เพื่อหารือถึงผลการประเมิน และรับฟังข้อเสนอแนะ	
17. ส่งร่างรายงานฉบับสมบูรณ์ (Draft Final Report)	
18. ส่งรายงานฉบับสุดท้าย ฉบับสมบูรณ์ (Final Report)	ภายใน 22 กันยายน 2565

3.6 ทีมงานนักวิจัยและผู้ช่วยวิจัย

ตารางที่ 3.2 ทีมงานนักวิจัยและผู้ช่วยวิจัย

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	หน้าที่ในโครงการ
1	ผศ.ดร.จารึก สิงห์ปรีชา	หัวหน้าโครงการ
2	ผศ. นสพ. เทิดศักดิ์ ญาโน	นักวิจัย
3	ดร.ทศพร คิวประสพศักดิ์	นักวิจัย
4	นายไชยวัฒน์ กลิ่นลำภู	ผู้ช่วยนักวิจัย
5	นายนำโชค ฉิมปราง	เลขานุการ

3.7 แผนการดำเนินงาน

3.7.1 พื้นที่เป้าหมายและจำนวนกลุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 3.3 พื้นที่เป้าหมายและจำนวนกลุ่มตัวอย่าง

พื้นที่	จำนวน		
	ชาวบ้าน ปราชญ์ ชาวบ้าน และ ผู้นำชุมชนใน พื้นที่เป้าหมาย (คน)	เจ้าหน้าที่ของ สถาบันวิจัยและ พัฒนาพื้นที่สูง (คน)	ผู้แทนองค์กร หรือหน่วยงาน ต่าง ๆ ที่ร่วม บูรณาการใน พื้นที่เป้าหมาย (คน)
พื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบ โครงการหลวงห้วยเป้า ต.ทุ่งข้าวพวง อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่	10	2	1
พื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบ โครงการหลวงแม่สลอง ต.แม่สลองนอก อ.แม่ฟ้าหลวง จ.เชียงราย	29	2	2
พื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบ โครงการหลวงสบเมย ต.สบเมย อ.สบเมย จ.แม่ฮ่องสอน	25	3	7
พื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบ โครงการหลวงวังไผ่ ต.นาไร่หลวง อ.สองแคว จ.น่าน	35	2	8
พื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบ โครงการหลวงปางแดงใน ต.เชียงดาว อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่	21	2	2
รวม	120	11	20

*หมายเหตุ การสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างจะมีการดำเนินการจัดประชุมกลุ่ม และกระจายนักวิจัยลงพื้นที่ไปสัมภาษณ์แบบเฉพาะเจาะจง ณ สถานที่ต่าง ๆ ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และจำนวนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอาจมีการเปลี่ยนแปลง หรือถ่วงเฉลี่ยได้ตามความเหมาะสมของพื้นที่เป้าหมาย

3.7.2 ผู้รับผิดชอบตามตารางการปฏิบัติงาน

ตารางที่ 3.4 ผู้รับผิดชอบตามตารางการปฏิบัติงาน

พื้นที่	ผู้รับผิดชอบ	เดือนที่ลงเก็บข้อมูล
พื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบ โครงการหลวงห้วยเป้า ต.ทุ่งข้าวพวง อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่	1. ผศ.ดร.จารึก สิงห์ปรีชา 2. ผศ. นสพ. เทิดศักดิ์ ญาโน 3. ดร.ทศพร คิวประสพศักดิ์ 4. นายไชยวัฒน์ กลิ่นลำภู 5. นายนำโชค ฉิมปราง	ภายใน 23 – 25 มีนาคม 2565
พื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบ โครงการหลวงแม่สลอง ต.แม่สลอง นอก อ.แม่ฟ้าหลวง จ.เชียงราย	1. ผศ.ดร.จารึก สิงห์ปรีชา 2. ดร.ทศพร คิวประสพศักดิ์ 3. นายไชยวัฒน์ กลิ่นลำภู 4. นายนำโชค ฉิมปราง	ภายใน 30 มีนาคม – 1 เมษายน 2565
พื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบ โครงการหลวงสบเมย ต.สบเมย อ.สบเมย จ.แม่ฮ่องสอน	1. ผศ.ดร.จารึก สิงห์ปรีชา 2. ดร.ทศพร คิวประสพศักดิ์ 3. นายไชยวัฒน์ กลิ่นลำภู 4. นายนำโชค ฉิมปราง	ภายใน 6 – 8 เมษายน 2565
พื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบ โครงการหลวงวังไผ่ ต.นาไร่หลวง อ.สองแคว จ.น่าน	1. ผศ.ดร.จารึก สิงห์ปรีชา 2. ผศ. นสพ. เทิดศักดิ์ ญาโน 3. นายไชยวัฒน์ กลิ่นลำภู 4. นายนำโชค ฉิมปราง	ภายใน 18 - 20 พฤษภาคม 2565
พื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบ โครงการหลวงปางแดงใน ต.เชียงดาว อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่	1. ผศ.ดร.จารึก สิงห์ปรีชา 2. ผศ. นสพ. เทิดศักดิ์ ญาโน 3. นายไชยวัฒน์ กลิ่นลำภู 4. นายนำโชค ฉิมปราง	ภายใน 8 – 10 มิถุนายน 2565

หมายเหตุ : กำหนดการอาจมีการเปลี่ยนแปลงตามความเหมาะสมของสถานการณ์

3.8. รายละเอียดการมอบหมายงานและความรับผิดชอบ

ตารางที่ 3.5 รายละเอียดการมอบหมายงานและความรับผิดชอบ

ที่	ตำแหน่ง	หน้าที่ความ รับผิดชอบ	วุฒิ การศึกษา	ประสบการณ์ (ปี)	ระยะเวลาทำงาน
1.	หัวหน้าโครงการ ผศ.ดร.จารึก สิงห์ปรีชา	วิจัยและ บริหาร โครงการ	ป.เอก	25	4.5 (man/month)
2.	นักวิจัย ผศ. นสพ. เทิดศักดิ์ ญาโน	วัดและ ประเมินผล	ป.โท	5	2.5 (man/month)
3.	นักวิจัย ดร.ทศพร คิวประสพศักดิ์	วัดและ ประเมินผล	ป.เอก	5	2.5 (man/month)
4.	ผู้ช่วยนักวิจัย นายไชยวัฒน์ กลิ่นลำภู	จัดเก็บ ข้อมูล	ป.ตรี	1	3.0 (man/month)
5.	เลขานุการโครงการ นายนำโชค ฉิมปราง	ติดต่อ ประสานงาน	ป.ตรี	1	3.0 (man/month)

3.9 งบประมาณในการดำเนินงาน

ตารางที่ 3.6 ค่าตอบแทนบุคลากรหลัก (Remuneration)

ที่	ตำแหน่ง	ค่าตอบแทน (บาท)/เดือน	ระยะเวลา ทำงาน (man/month)	รวม (บาท)
1.	บุคลากรหลัก หัวหน้าโครงการ	55,088.00	4.5	247,896.00
2.	ผู้เชี่ยวชาญ ด้านสถิติประเมินผล	42,240.00	2.5	105,600.00
3.	ผู้เชี่ยวชาญ ด้านการวิเคราะห์เชิง คุณภาพ	42,240.00	2.5	105,600.00
รวมค่าตอบแทนบุคลากรหลัก (1)				459,096.00

ตารางที่ 3.7 ค่าใช้จ่ายตรง (Direct Cost)

รายการ	รายละเอียด	งบประมาณ (บาท)
1. ค่าเดินทาง	1. ค่าเดินทางเก็บข้อมูลบนพื้นที่สูง 5 แห่ง (10 ครั้ง โดยเฉลี่ยครั้งละ 3 วัน) (ค่าเช่ารถพร้อมคนขับ วันละ 1,800 บาท x เดินทาง 10 ครั้ง x 3 วัน) 2. ค่าน้ำมันรถ วันละ 750 บาท x เดินทาง 10 ครั้ง (5 แห่ง) x 3 วัน	54,000.00 22,500.00
2. ค่าที่พัก	วันละ 1,000 บาท/คน/คืน = 1,000 x 4 คน x จำนวน 10 ครั้ง x 2 คืน	80,000.00
3. ค่าเบี้ยเลี้ยง	เก็บข้อมูลบนพื้นที่สูง ทั้งหมด 5 แห่ง นักวิจัย 2 คน วันละ 350 บาท/คน/วัน = 350 บาท x 2 คน x 10 ครั้ง x 3 วัน	21,000.00
4. ค่าจ้างผู้ช่วย นักวิจัย และ เลขานุการ โครงการ	1) ผู้ช่วยนักวิจัย 1 คน x 15,000 บาท x 3 เดือน (90 วัน) 2) เลขานุการโครงการ 1 คน x 9,000 บาท x 3 เดือน (90 วัน)	45,000.00 27,000.00
5. ค่าวัสดุและค่า จัดทำรายงาน	ค่าจัดพิมพ์รายงานและเข้าเล่ม	11,404.00
6. ค่าธรรมเนียม อุดหนุน มหาวิทยาลัย	ค่าธรรมเนียมอุดหนุนมหาวิทยาลัย (ร้อยละ 10)	80,000.00
รวมค่าใช้จ่ายตรง (บาท) (2)		340,904.00
รวมเป็นเงินงบประมาณทั้งสิ้น (1) + (2)		800,000.00

บทที่ 4

ผลการศึกษา และผลการประเมิน SROI

การศึกษาในช่วง 6 เดือนระหว่างเดือนมีนาคม - สิงหาคม 2565 ทีมวิจัยได้ทำการลงพื้นที่สัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียใน 5 พื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง ซึ่งประกอบไปด้วย

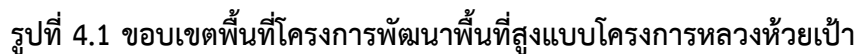
1. โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงห้วยเป่า ต.ทุ่งข้าวพวง อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่
2. โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงแม่สลอง ต.แม่สลองนอก อ.แม่ฟ้าหลวง จ.เชียงราย
3. พื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงสบเมย ต.สบเมย อ.สบเมย จ.แม่ฮ่องสอน
4. โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงวังไผ่ ต.นาไร่หลวง อ.สองแคว จ.น่าน
5. โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงปางแดงใน ต.เชียงดาว อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่

โดยในภาพรวมกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียส่วนใหญ่คือเกษตรกรในพื้นที่ที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงทางตั้งอยู่ และเจ้าหน้าที่ของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (สวพส.) ได้เข้าไปอบรมให้ความรู้ต่าง ๆ เช่น การจัดการรูปแบบการเลี้ยงหมูหลุมให้ถูกสุขลักษณะ การจัดทำแผนที่รายแปลง การจัดทำบ่อพักน้ำหรือบ่อพวง การอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการปลูกพืชผลชนิดใหม่ที่ให้ราคาที่ดีกว่าพืชเดิมที่เกษตรกรทำการเพาะปลูก เช่น พักทองญี่ปุ่น หรือเมล่อน และการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมีที่ถูกต้อง เป็นต้น การเข้าไปของเจ้าหน้าที่ส่งผลให้เกษตรกรในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ช่วยยกระดับรายได้ เกษตรมีสุขภาพดีขึ้น และลดความขัดแย้งภายในชุมชน

ผลที่เกิดขึ้นไม่เพียงสร้างผลประโยชน์ต่อเกษตรกรในชุมชนแต่ยังสร้างผลประโยชน์ต่อคนภายในชุมชนนั้น ๆ และต่างชุมชนด้วย อาทิเช่น การใช้สารเคมีที่ลดลงก็ทำให้คนในชุมชนอื่น ๆ ได้บริโภคพืชผักที่ปลอดสารพิษ หรือมีสารพิษในระดับที่ไม่อันตรายต่อสุขภาพ ชุมชนมีสุขภาพที่ดีขึ้น และในบางพื้นที่ การมีอยู่ของโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง ยังเป็นส่วนสำคัญในการช่วยให้โครงสร้างพื้นฐาน ไม่ว่าจะเป็น ถนน หรือ ไฟฟ้าสามารถเข้าถึงชุมชนนั้น ๆ ได้รวดเร็วขึ้น หรือแม้แต่การสร้างทัศนคติที่ดีทางการศึกษาให้แก่เยาวชนและคนในชุมชน เป็นต้น

ทั้งนี้ผลลัพธ์จากการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง ยังคงมีระดับความสำเร็จที่แตกต่างกันตามระดับการยอมรับของคนในชุมชนพื้นที่เป้าหมาย ความต้องการของคนในพื้นที่ และลักษณะเฉพาะของพื้นที่ต่าง ๆ ความแตกต่างดังกล่าวทำให้การศึกษาจึงนำเสนอแผนที่ผลลัพธ์ที่แตกต่างกันของโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงแต่ละพื้นที่ดังนี้

โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงห้วยเป๋ามีสำนักงานโครงการฯ ตั้งอยู่ในหมู่บ้านห้วยเป๋า หมู่ที่ 1 ตำบลทุ่งข้าวพอง อำเภอยางตลาด จังหวัดเชียงใหม่ ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2551

51

ตารางที่ 4.1 ตารางพื้นที่รับผิดชอบ จำนวนครัวเรือน และจำนวนประชากรในพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงห้วยเป้า

พื้นที่รับผิดชอบทั้งหมด	หมู่ที่	ตำบล	อำเภอ	จำนวนครัวเรือน	จำนวนประชากร (คน)	ระดับการพัฒนา
(กลุ่มบ้านหลัก)						
1. ห้วยเป้า	1	ห้วยข้าวพวง	เชียงดาว	280	1,315	B
2. แม่กอง	2	ห้วยข้าวพวง	เชียงดาว	481	1,143	B
3. ห้วยข้าวพวง	3	ห้วยข้าวพวง	เชียงดาว	578	1,629	C
4. ห้วยตีนตั้ง	7	ห้วยข้าวพวง	เชียงดาว	54	229	C
5. โป่งอ่าง	5	แม่มะ	เชียงดาว	197	676	-
6. โล๊ะป่าหาญ	4	แม่ณะ	เชียงดาว	203	869	C
7. น้ำรู	6	แม่ณะ	เชียงดาว	337	1,099	-
8. ห้วยดินดำ	6	แม่ณะ	เชียงดาว	75	325	B
9. สันติสุข	6	แม่ณะ	เชียงดาว	35	105	-
10. ห้วยไส้	7	แม่ณะ	เชียงดาว	313	1,246	C
11. บ้านขุนคอง (T&V)	11	ห้วยข้าวพวง	เชียงดาว	128	641	C
12. บ้านแม่แตะ (T&V)	12	เวียงแหง	เชียงดาว	107	452	C

ทั้งนี้ปัญหาของคนในชุมชนก่อนที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงจะเข้าไปนั้น คือ (1) เกษตรกรมีความยากจน ผลผลิตต่ำ นอกจากนั้นการปลูกพืชผักยังมีมีสัญญากับธุรกิจเอกชนซึ่งมีต้นทุนการผลิตสูง และมีการใช้สารเคมีมากโดยเฉพาะการปลูกมะเขือพวง ทำให้รายได้ของเกษตรกรลดลง มีหนี้สินมาก (2) การใช้สารเคมีในปริมาณสูงส่งผลให้เกษตรกรมีปัญหาสุขภาพและเสียชีวิตจากสารเคมีทางการเกษตร ผลผลิตการเกษตรไม่มีคุณภาพตามมาตรฐาน และเกษตรกรขาดอำนาจต่อรอง นอกจากนั้นการทำเกษตรยังเป็นแบบดั้งเดิมพึ่งพาสภาพอากาศตามธรรมชาติเป็นหลัก หรือที่ชาวบ้านเรียกว่าให้เทวดาดูแล ส่งผลให้ (3) การทำการเกษตรไม่มีระบบการกระจายน้ำที่ดี น้ำไม่เพียงพอ ผลผลิตมีปริมาณไม่คงที่ ตลอดจนน้ำสำหรับอุปโภคบริโภคมีตะกอนหินปูนมาก (น้ำผิวดิน) และสนิมเหล็กสูง (น้ำบาดาล) (4) พื้นที่การเกษตรประสบปัญหาน้ำท่วมบริเวณลำน้ำซุ้มและลำน้ำปิง ก่อให้เกิดความเสียหายทางเศรษฐกิจ และ (5) พื้นที่มีอัตราการชะล้างพังทลายของดินสูงทำให้ดินขาดความอุดมสมบูรณ์

ส่งผลให้คนในชุมชนมีความต้องการที่จะ (1) ให้รัฐส่งเสริมการปลูกพืชทางเลือกใหม่ที่มีตลาดและราคาดี โดยใช้สารเคมีน้อยและต้นทุนต่ำ การปลูกไม้ยืนต้น (2) การจัดอบรมให้ความรู้ในเรื่องการเกษตร รวมทั้งการส่งเสริมอาชีพนอกภาคการเกษตรในด้านต่าง ๆ ตลอดจน (3) ต้องการระบบการจัดการน้ำที่มีประสิทธิภาพ มีการกระจายน้ำอย่างทั่วถึง (4) การป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน และ

การฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ และ (5) ต้องการให้ชุมชนมีส่วนร่วมกำหนดขอบเขตพื้นที่ป่าและพื้นที่ทำกินเพื่อให้เกิดความชัดเจน

การเปลี่ยนแปลงจากการดำเนินงานสามารถส่งผลกระทบต่อกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ ดังนี้

1) เกษตรกร/ชุมชน

การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญที่เกิดขึ้นในกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกลุ่มนี้คือ **การพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น** โดยกิจกรรมสำคัญที่เกิดขึ้น คือ

(1) เกษตรกรภายในพื้นที่ได้ทำการปลูกพืชชนิดใหม่และไม้ผลต่าง ๆ เช่น อะโวคาโด มะม่วง ที่เป็นพืชทางเลือกและให้ผลตอบแทนเฉลี่ยต่อไร่สูงซึ่งได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ในการเพาะปลูกจากเจ้าหน้าที่ สวพส. มาทำการเพาะปลูก และมีการเลี้ยงหมูหลุมและไก่เพิ่มเติมเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัวมากขึ้น

(2) เกษตรกรและเจ้าหน้าที่ได้ร่วมกันจัดทำบ่อพวงซึ่งทำให้มีปริมาณน้ำเพื่อทำการเกษตรมากขึ้น และมีการร่วมกันทำแผนที่รายแปลงซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งกับป่าไม้และการพัฒนาเกษตรกรรมภายในพื้นที่

(3) เกษตรกรได้มีการรวมกลุ่มกันเพื่อเพิ่มอำนาจต่อรองในการจำหน่ายผลผลิต ตลอดจนมีการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันภายในชุมชน เช่น ทำฝาย ทำแนวกันไฟ เป็นต้น

กิจกรรมดังกล่าวนำไปสู่ผลลัพธ์สำคัญต่าง ๆ ซึ่งก่อให้เกิดการพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตเกษตรกรให้ดีขึ้นดังนี้

(1) เกษตรกรมีรายได้จากการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรมากขึ้นเนื่องจากเกษตรกรมีการเปลี่ยนแปลงพืชที่เพาะปลูก และมีการเลี้ยงสัตว์เพิ่มเติม โดยจากเดิมเป็นการปลูก มะเขือ และข้าวโพดมาเป็น เมล่อน เสาวรส มะม่วง ไม้ดอก หน่อไม้ฝรั่ง สับปะรด ซึ่งมีราคาที่ดีกว่าและใช้ระยะเวลาการปลูกที่สั้นกว่าพืชชนิดเดิม ส่งผลให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น ต้นทุนการผลิตลดลง และมีสภาพคล่องทางการเงินที่ดีขึ้นกว่าแต่ก่อน

(2) เกษตรกรไม่มีการบุกรุกพื้นที่ป่าซึ่งช่วยลดความขัดแย้งกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้เนื่องจากมีการจัดทำแผนที่รายแปลง

(3) สุขภาพของเกษตรกรดีขึ้น ไม่เจ็บป่วยเหมือนแต่ก่อนที่ร่างกายมักจะมีอาการแพ้ทางผิวหนังจากการใช้สารเคมี และไม่มีใครในหมู่บ้านเสียชีวิตจากสารเคมีอีก เนื่องจากเกษตรกรลดปริมาณการใช้สารเคมีลง และในพืชบางชนิดไม่ใช้สารเคมีเลย

(4) เกษตรกรมีน้ำใช้สำหรับหน้าแล้งมากขึ้นจากการได้ทำบ่อพวงร่วมกับเจ้าหน้าที่ และก่อให้เกิดความแน่นอนของผลผลิต และระยะเวลาในการเก็บเกี่ยวผลผลิต

(5) เกิดความสามัคคีช่วยเหลือกันภายในชุมชนมากขึ้น เนื่องจากเกษตรกรมีการทำกิจกรรมร่วมกันมากขึ้นเพื่อพัฒนาชุมชนของตน ๆ ไม่ว่าจะเป็นการทำฝายหรือแนวกันไฟ รวมไปถึงการรวมกลุ่มต่าง ๆ อาทิเช่น กลุ่มไม้ผล กลุ่มหัตถกรรม กลุ่มแปรรูปสมุนไพร และ กลุ่มปศุสัตว์ เป็นต้น

2) เจ้าหน้าที่ สวพส./สวพส.

การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญที่เกิดขึ้นในกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกลุ่มนี้คือ **ความภูมิใจในการทำงานและการได้รับการยอมรับจากคนในชุมชน** โดยกิจกรรมสำคัญที่เกิดขึ้น คือ

(1) การเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนเป้าหมายไม่ว่าจะเป็นแก้ไขปัญหาต่าง ๆ การให้ความรู้การใช้สารเคมีที่ถูกต้อง การนำองค์ความรู้ใหม่จากโครงการหลวงเข้ามาพัฒนาการเพาะปลูกและตลาดในพื้นที่ การจัดทำแผนที่รายแปลง การอนุรักษ์ป่า ฟื้นฟูป่า และการติดตามผล

กิจกรรมดังกล่าวนำไปสู่ผลลัพธ์สำคัญต่าง ๆ ซึ่งก่อให้เกิดการได้รับการยอมรับจากคนในชุมชนดังนี้

(1) เกิดความรู้สึกรักภูมิใจที่ได้ช่วยเหลือ และส่งเสริมชาวบ้านและเกษตรกรในชุมชนให้มีคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

(2) เจ้าหน้าที่มีองค์ความรู้ในการทำการเกษตร และพัฒนาตลาดการเกษตรที่เพิ่มขึ้น

(3) ชื่อเสียงและความน่าเชื่อถือ

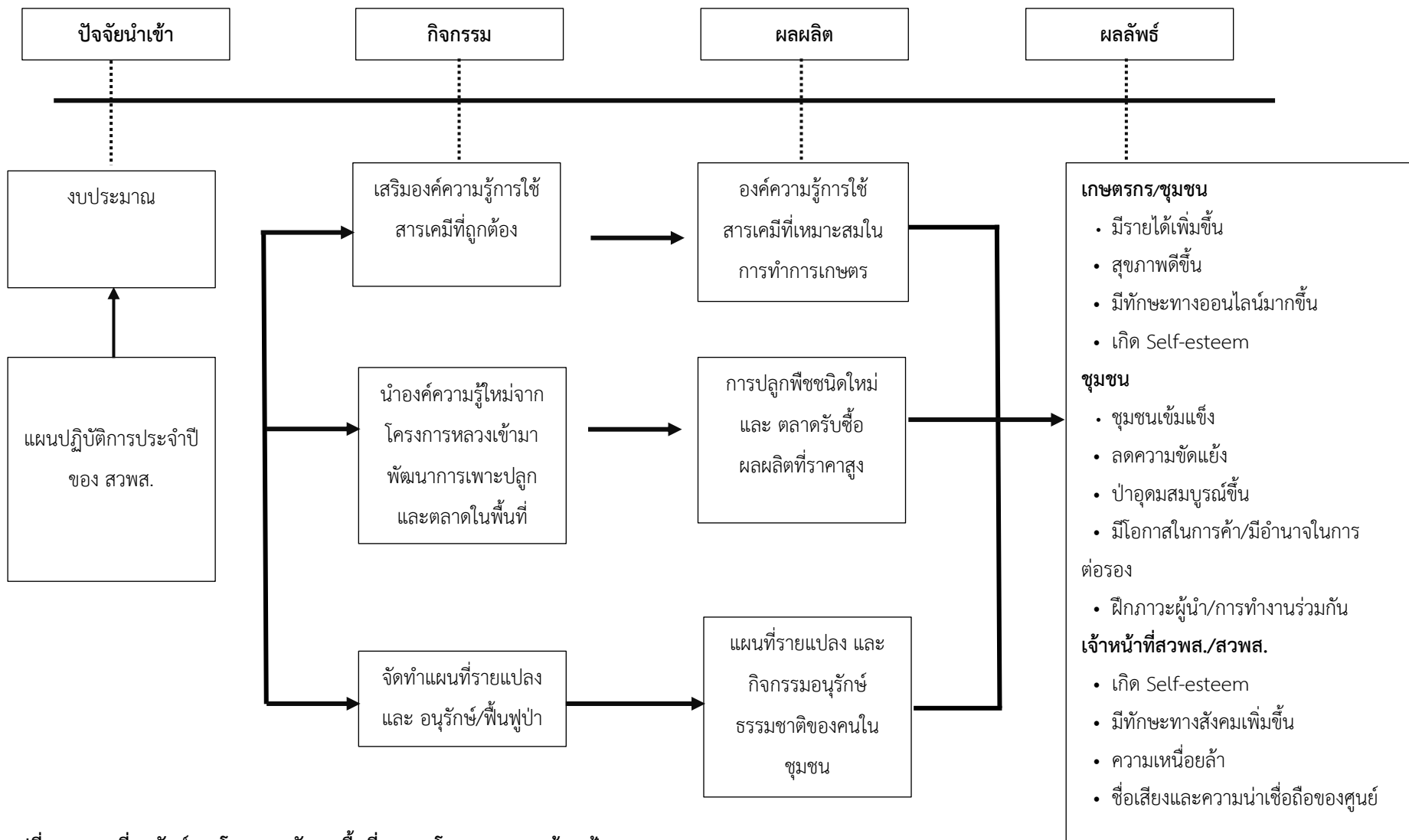
อย่างไรก็ตามด้วยจำนวนพื้นที่ที่ต้องดูแล ส่งผลให้สัดส่วนภาระงานที่ทางเจ้าหน้าที่ต้องรับผิดชอบนั้นมีจำนวนมาก ซึ่งส่งผลให้เจ้าหน้าที่มีความเหน็ดเหนื่อยกับงานมากขึ้นเมื่อขยายขอบเขตงานไปยังหมู่บ้านอื่นในพื้นที่รับผิดชอบ

การประเมิน SROI

การคำนวณ SROI ในการศึกษาครั้งนี้พิจารณาผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นภายในระยะเวลา 5 ปี เนื่องจากการพิจารณาระยะเวลาขั้นพื้นฐานที่มีโอกาสที่จะทำให้ผลลัพธ์ต่าง ๆ เกิดขึ้น ซึ่งอ้างอิงมาจาก A Guide to Social Return on Investment โดยการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงห้วยเป้าสามารถคำนวณมูลค่าผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแต่ละกลุ่มได้ดังนี้

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	มูลค่าผลประโยชน์ (ล้านบาท)
เกษตรกร	17.16
ชุมชน	1.72
เจ้าหน้าที่ สวพส./สวพส.	0.51
รวมผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น	19.40

ผลการประเมิน SROI ภายในระยะเวลา 5 ปี โดยใช้อัตราคิดลด 3.5 % แสดงดังตารางที่ 4.4 โดย SROI-Ratio มีค่าเท่ากับ 3.26 กล่าวคือ ทุก ๆ การลงทุน 1 บาทจะได้ผลประโยชน์กลับคืนมา 3.26 บาท ซึ่งผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นหลังปรับลดเป็นมูลค่าปัจจุบันมีมูลค่าเท่ากับ 17.80 ล้านบาท และมีต้นทุนการดำเนินงาน 5.45 ล้านบาท ทั้งนี้รายละเอียดและมูลค่าผลประโยชน์แต่ละประเภทแสดงไว้ในตารางที่ 4.3

รูปที่ 4.2 แผนที่ผลลัพธ์ของโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงห้วยเป้า

ตารางที่ 4.2 ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ปัจจัยนำเข้า ผลผลิต และ ผลลัพธ์ของโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงห้วยเป้า

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	ปัจจัยนำเข้า	มูลค่า (บาท)	ผลผลิต	ผลลัพธ์
เกษตรกร	ค่าเสียโอกาสจากเวลาที่เกษตรกร ใช้เข้าร่วมกิจกรรมและอบรม ส่งเสริมการเกษตร	154,375.00	ผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ทางเกษตร ที่มีปริมาณ สารเคมีที่ลดลง	มีรายได้เพิ่มขึ้น
				สุขภาพดีขึ้น
			มีช่องทางในการขาย และประชาสัมพันธ์	มีทักษะทางออนไลน์มากขึ้น
				เกิด Self-esteem
ชุมชน			จำนวนกิจกรรมร่วมกัน	ชุมชนเข้มแข็ง
			ลดการบุกรุกพื้นที่ป่า	ลดความขัดแย้ง
			มีพื้นที่ป่า	ป่าอุดมสมบูรณ์ขึ้น
			มีกลุ่มวิสาหกิจ	มีโอกาสในการค้า/มีอำนาจในการต่อรอง
เจ้าหน้าที่	ชื่อเสียงและความน่าเชื่อถือของ เจ้าหน้าที่จากการทำงานในอดีต ที่ผ่านมา	1,080,000.00	ได้องค์ความรู้	ฝึกภาวะผู้นำ/การทำงานร่วมกัน
				เกิด Self-esteem
				มีทักษะทางสังคมเพิ่มขึ้น
				ความเหนียวแน่นจากภาระงานที่ต้องรับผิดชอบซึ่งไม่ สอดคล้องไปกับจำนวนเจ้าหน้าที่ ส่งผลให้คุณภาพชีวิตแย่ลง
สวพส.	แหล่งทุน	4,220,000.00		ชื่อเสียงและความน่าเชื่อถือของศูนย์
รวมมูลค่าต้นทุน		5,454,375.00		

ตารางที่ 4.3 มูลค่าตัวแทนทางการเงิน และผลกระทบของโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงห้วยเป้า

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	ผลลัพธ์	ตัวแทนทางการเงิน	มูลค่า (บาท)	ตัวชี้วัด	หน่วยนับตัวชี้วัด	จำนวน	Dead weight %	Displacement %	Attribution %	Drop off %	มูลค่าผลกระทบ (บาท)
เกษตรกร	มีรายได้เพิ่มขึ้น	รายได้เฉลี่ยที่เพิ่มขึ้น	60,000.00	จำนวนเกษตรกรในพื้นที่	ราย	105	0%	20%	0%	20%	5,040,000.00
	สุขภาพดีขึ้น	ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยในการรักษาต่อครั้ง	9,641.00	จำนวนการเข้ารับ ของเกษตรกร	ครั้ง	1.33	0%	0%	10%	0%	11,554.22
	มีทักษะทางออนไลน์มากขึ้น	ค่าใช้จ่ายในการอบรมเพื่อเพิ่มทักษะในการใช้สื่อออนไลน์	7,900.00	จำนวนเกษตรกรที่ทำการตลาดออนไลน์	ราย	5	20%	0%	0%	30%	31,600.00
	เกิด Self-esteem	ค่าใช้จ่ายในการอบรมเพิ่มความมั่นใจในตัวเอง	9,900.00	สัดส่วนของผู้ที่รายงานว่ามี ความมั่นใจในตนเอง	ราย	6	0%	0%	0%	50%	59,400.00
ชุมชน	ชุมชนเข้มแข็ง	ค่าเสียโอกาสในการเข้าร่วมกิจกรรมร่วมกัน	325.00	จำนวนคนที่เข้าร่วมกิจกรรมที่ ทำร่วมกัน	ราย	375	40%	0%	0%	0%	73,125.00

ผู้มีส่วนได้ ส่วนเสีย	ผลลัพธ์	ตัวแทนทาง การเงิน	มูลค่า (บาท)	ตัวชี้วัด	หน่วย นับ ตัวชี้วัด	จำนวน	Dead weight %	Displace ment %	Attribut ion %	Drop off %	มูลค่าผลกระทบ (บาท)
	ลดความขัดแย้ง	ค่าเสียโอกาสของ ผู้เข้าร่วมประชุม เพื่อทำความเข้าใจ ต่อครั้ง	7,312.50	จำนวนความ ขัดแย้งที่ลดลง	ครั้ง	5	0%	0%	20%	0%	29,250.00
	ป่าอุดมสมบูรณ์ขึ้น	ราคาคาร์บอน เครดิต	30.00	พื้นที่ป่าที่ เพิ่มขึ้น	ไร่	68	0%	0%	30%	0%	1,428.00
	มีโอกาสนในการค้า/มี อำนาจในการต่อรอง	ค่าใช้จ่ายในการ อบรมทักษะในการ เจรจาต่อรอง	5,000.00	กลุ่มเกษตรกรมี ทักษะการ ต่อรองราคา สินค้า	ราย	55	0%	30%	0%	0%	192,500.00
	ฝึกรภาวะผู้นำ/การ ทำงานร่วมกัน	ค่าใช้จ่ายในการ อบรม team building และค่า เสียโอกาสในการ เข้าร่วม	953.85	จำนวน เกษตรกรที่ รายงานว่ามี ทักษะในการ ทำงานเป็นกลุ่ม เพิ่มขึ้น	ราย	130	0%	0%	0%	50%	124,000.00
เจ้าหน้าที่	เกิด Self-esteem	ค่าใช้จ่ายในการ อบรมเพิ่มความ มั่นใจในตัวเอง	9,900.00	สัดส่วนของ เจ้าหน้าที่ที่ รายงานว่ามี	ราย	2	0%	0%	0%	50%	19,800.00

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	ผลลัพธ์	ตัวแทนทางการเงิน	มูลค่า (บาท)	ตัวชี้วัด	หน่วยนับตัวชี้วัด	จำนวน	Dead weight %	Displacement %	Attribution %	Drop off %	มูลค่าผลกระทบ (บาท)
				ความมั่นใจในตนเองจากการดำเนินงานของศูนย์							
	มีทักษะทางสังคมเพิ่มขึ้น	ค่าใช้จ่ายในการอบรมเพื่อเพิ่มทักษะทางสังคม	2,500.00	จำนวนเจ้าหน้าที่	ราย	2	0%	0%	0%	50%	5,000.00
	ความเหนื่อยล้าสะสมจากภาระงานที่ต้องรับผิดชอบซึ่งไม่สอดคล้องไปกับจำนวนเจ้าหน้าที่ ส่งผลให้คุณภาพชีวิตแย่ลง	ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยในการพักผ่อนต่อปี	-7,128	จำนวนเจ้าหน้าที่	ราย	2	0%	0%	0%	0%	-14,256.00
สวพส.	ชื่อเสียงและความน่าเชื่อถือของศูนย์	ค่าประชาสัมพันธ์	144,000.00	จำนวนศูนย์	แห่ง	1	0%	0%	0%	10%	144,000.00
รวม							5,717,401.22				

*หมายเหตุ

= ผลกระทบทางเศรษฐกิจ

= ผลกระทบทางสังคม

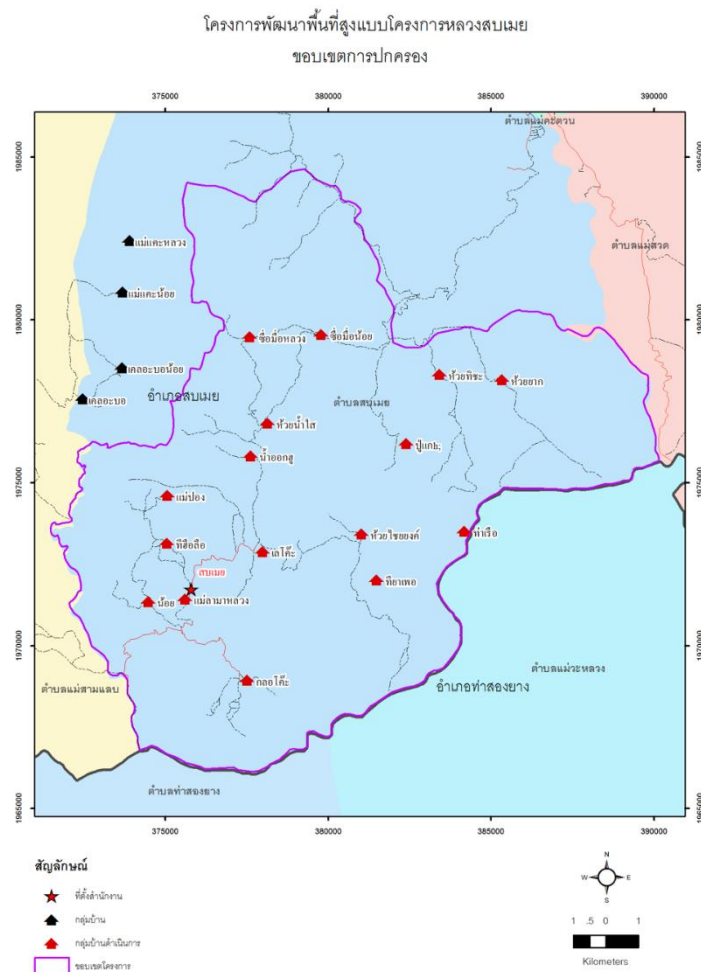
= ผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม

ตารางที่ 4.4 การคำนวณ SROI รายปีของโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงห้วยเป้า ณ อัตราคิดลด 3.5%

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	ผลลัพธ์	Year 0	Year 1	Year 2	Year 3	Year 4	Year 5
เกษตรกร	มีรายได้เพิ่มขึ้น	0.00	5,040,000.00	4,032,000.00	3,225,600.00	2,580,480.00	2,064,384.00
	สุขภาพดีขึ้น	0.00	11,554.22	11,554.22	11,554.22	11,554.22	11,554.22
	มีทักษะทางออนไลน์มากขึ้น	31,600.00	31,600.00	0.00	0.00	0.00	0.00
	เกิด Self-esteem	0.00	59,400.00	29,700.00	14,850.00	0.00	0.00
ชุมชน	ชุมชนเข้มแข็ง	0.00	73,125.00	73,125.00	73,125.00	73,125.00	73,125.00
	ลดความขัดแย้ง	29,250.00	29,250.00	29,250.00	29,250.00	29,250.00	29,250.00
	ป่าอุดมสมบูรณ์ขึ้น	0.00	1,428.00	1,428.00	1,428.00	1,428.00	1,428.00
	มีโอกาสนในการค้า/มีอำนาจในการต่อรอง	0.00	192,500.00	192,500.00	192,500.00	192,500.00	192,500.00
	ฝึกภาวะผู้นำ/การทำงานร่วมกัน	0.00	124,000.00	62,000.00	31,000.00	0.00	0.00
เจ้าหน้าที่	เกิด Self-esteem	0.00	19,800.00	9,900.00	4,950.00	2,475.00	1,237.50
	มีทักษะทางสังคมเพิ่มขึ้น	0.00	5,000.00	2,500.00	1,250.00	625.00	312.50
	ความเหนื่อยล้าสะสมจากภาระงานที่ต้องรับผิดชอบซึ่งไม่สอดคล้องไปกับจำนวนเจ้าหน้าที่ ส่งผลให้คุณภาพชีวิตแย่ลง	0.00	-14,256.00	-14,256.00	-14,256.00	-14,256.00	-14,256.00
สวพส.	ชื่อเสียงและความน่าเชื่อถือของศูนย์	144,000.00	144,000.00	129,600.00	116,640.00	0.00	0.00
มูลค่ารวมรายปี		204,850.00	5,717,401.22	4,559,301.22	3,687,891.22	2,877,181.22	2,359,535.22
มูลค่าปัจจุบันรวมรายปี		204,850.00	5,524,059.15	4,256,156.47	3,326,266.58	2,507,297.21	1,986,665.34
มูลค่าปัจจุบันรวมทั้งหมด		17,805,294.74					
ต้นทุน		5,454,375.00					
SROI-Ratio		3.26					

4.2 ผลการประเมิน SROI พื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงสบเมย ต.สบเมย อ.สบเมย จ.แม่ฮ่องสอน

โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงสบเมย ตั้งอยู่ที่บ้านแม่ลามาลหลวง หมู่ที่ 7 ตำบลสบเมย อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2549

รูปที่ 4.3 ขอบเขตพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงสบเมย

โครงการมีพื้นที่ดูแลทั้งสิ้น 16 หมู่บ้าน และ หมู่บ้าน T&V 7 หมู่บ้าน มีประชากรรวมกันทั้งสิ้น 1,545ครัวเรือน หรือ 6,248 คน แสดงดังตารางที่ 4.3 ผู้คนที่อาศัยส่วนใหญ่เป็นชาวกะเหรี่ยง ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นพืชที่ปลูกส่วนใหญ่เป็นพืชล้มลุก ได้แก่ ข้าว ข้าวไร่ อ้อย ถั่วเหลือง พริกกะเหรี่ยง มีพื้นที่บางส่วนที่ใช้ปลูกไม้ยืนต้น ได้แก่ กาแฟ ลิ้นจี่ เป็นต้น อาชีพรอง ได้แก่ การประกอบอาชีพรับจ้างและค้าขาย และงานหัตถกรรม อีกทั้งยังมีการรวมกลุ่มมีการรวมกลุ่มเฉพาะกลุ่มสวัสดิการทางสังคม เช่น กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเยาวชน (กีฬา) เป็นต้น

ตารางที่ 4.5 ตารางพื้นที่รับผิดชอบ จำนวนครัวเรือน และจำนวนประชากรในพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงสบเมย

พื้นที่รับผิดชอบทั้งหมด	หมู่ที่	ตำบล	อำเภอ	จำนวนครัวเรือน	จำนวนประชากร (คน)	ระดับการพัฒนา
1. บ้านห้วยยาก	10	สบเมย	สบเมย	36	116	-
2. บ้านห้วยทีชะ	10	สบเมย	สบเมย	57	200	-
3. บ้านทียาพอ	8	สบเมย	สบเมย	76	255	B
4. บ้านเลโคะ	1	สบเมย	สบเมย	98	426	B
5. บ้านแม่ลามหาหลวง	7	สบเมย	สบเมย	82	361	B
6. บ้านห้วยไผ่ยงค์	8	สบเมย	สบเมย	63	292	B
7. บ้านน้ำออกฮู	9	สบเมย	สบเมย	42	187	B
8. บ้านซื่อมือน้อย	6	สบเมย	สบเมย	55	192	B
9. บ้านกลอโคะ	12	สบเมย	สบเมย	74	308	B
10. บ้านปู่แก้ว	10	สบเมย	สบเมย	46	197	-
11. บ้านน้อย	7	สบเมย	สบเมย	19	147	B
12. บ้านห้วยน้ำใส	9	สบเมย	สบเมย	86	350	B
13. บ้านทีฮือลือ	11	สบเมย	สบเมย	72	276	B
14. บ้านแม่ป่อง	11	สบเมย	สบเมย	33	132	B
15. บ้านซื่อมือหลวง	6	สบเมย	สบเมย	82	329	B
16. บ้านท่าเรือ	8	สบเมย	สบเมย	5	8	C
17. โพซอ (T&V)	5	เสาหิน	แม่สะเรียง	140	524	C
18. สบโขง (T&V)	10	แม่สวด	สบเมย	200	686	C
19. ป่าหมาก (T&V)	4	แม่หะชะ	แม่สะเรียง	40	147	C
20. แม่เหลอ (T&V)	2	เสาหิน	แม่สะเรียง	49	192	C
21. แม่กองแป (T&V)	2	แม่นาจาง	แม่ลำน้อย	45	213	C
22. ขุนแม่แลบ (T&V)	5	แม่ลำน้อย	แม่ลำน้อย	28	112	C
23. ห้วยไทร (T&V)	11	ห้วยปูลิง	เมือง	31	189	C

ทั้งนี้ปัญหาของคนในชุมชนก่อนที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงจะเข้าไปนั้น คือ (1) คุณภาพชีวิตคนและชุมชนที่อยู่ในพื้นที่ทุรกันดาร เข้าไม่ถึงบริการของรัฐ ปัญหาด้านการติดต่อประสานงานในพื้นที่และส่วนกลาง เนื่องจากไม่มีสัญญาณโทรศัพท์ในพื้นที่ เส้นทางคมนาคมไม่สะดวก โดยเฉพาะในฤดูฝน ไม่มีไฟฟ้าใช้ (2) มีการบุกรุกเผาพื้นที่ป่าเพื่อทำไร่หมุนเวียนและใช้ประโยชน์ที่ดินไม่เหมาะสมอย่างต่อเนื่อง (3) พื้นที่โดยส่วนใหญ่มีแหล่งน้ำที่ไม่เพียงพอสำหรับการเกษตร และ (4) พื้นที่ที่มีอัตราการชะล้างพังทลายของดินสูงทำให้ดินขาดความอุดมสมบูรณ์

ส่งผลให้คนในชุมชนมีความต้องการ (1) โครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต อาทิเช่น ถนนซึ่งเป็นความต้องการหลัก เป็นต้น (2) แสวงหาทางเลือกในการประกอบอาชีพที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ใช้พื้นที่น้อย ไม่บุกรุกป่า และฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (3) ต้องการให้ชุมชนมีส่วนร่วมกำหนดขอบเขตพื้นที่ป่าและพื้นที่ทำกินเพื่อให้เกิดความชัดเจนเพื่อลดพื้นที่บุกรุกเพื่อทำการเกษตร การป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน และ (4) ต้องการระบบการจัดการน้ำอย่างทั่วถึง

การเปลี่ยนแปลงจากการดำเนินงานสามารถส่งผลต่อกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ ดังนี้

1) เกษตรกร

การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญที่เกิดขึ้นในกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกลุ่มนี้คือ **การพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น** โดยกิจกรรมสำคัญที่เกิดขึ้น คือ

(1) เกษตรกรภายในพื้นที่ได้ทำการเปลี่ยนแปลงพืชที่ทำการเพาะปลูกจากพริกกะเหรี่ยง มาเป็น อะโวคาโด เสาวรส กาแฟ และฟักทองญี่ปุ่น ซึ่งมีราคาที่ดีกว่าและใช้ระยะเวลาการปลูกที่สั้นกว่าพืชชนิดเดิม ซึ่งพืชชนิดใหม่ดังกล่าวได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ในการเพาะปลูกจากเจ้าหน้าที่ สวพส. และมีการเลี้ยงหมูลูกเพิ่มเติมนำไปเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัวมากขึ้น

(2) เกษตรกรและเจ้าหน้าที่ได้ร่วมกันจัดทำบ่อพวงซึ่งทำให้มีปริมาณน้ำเพื่อทำการเกษตรมากขึ้น และมีการร่วมกันทำแผนที่รายแปลง ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งกับป่าไม้และการพัฒนาเกษตรกรรมภายในพื้นที่

(3) เกษตรกรได้มีการรวมกลุ่มกันเพื่อเพิ่มอำนาจต่อรองในการจำหน่ายผลผลิต และมีการจัดตั้งกลุ่มหัตถกรรมขึ้น ตลอดจนมีการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันภายในชุมชน เช่น ทำฝาย ทำแนวกันไฟ เป็นต้น

กิจกรรมดังกล่าวนำไปสู่ผลลัพธ์สำคัญต่าง ๆ ซึ่งก่อให้เกิดการพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตเกษตรกรให้ดีขึ้นดังนี้

(1) เกษตรกรมีรายได้จากการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรมากขึ้น เนื่องจากเกษตรกรมีการเปลี่ยนแปลงพืชที่เพาะปลูกและมีการเลี้ยงสัตว์เพิ่มเติม โดยจากเดิมเป็นการปลูก จากพริกกะเหรี่ยง มาเป็น อะโวคาโด เสาวรส กาแฟ และฟักทองญี่ปุ่น ซึ่งมีราคาที่ดีกว่าและใช้ระยะเวลาการปลูกที่สั้นกว่าพืชชนิดเดิมส่งผลให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น ต้นทุนการผลิตลดลง และมีสภาพคล่องทางการเงินที่ดีขึ้นกว่าแต่ก่อน นอกจากนี้รายได้ที่เพิ่มขึ้นยังช่วยให้วัยรุ่นในหมู่บ้านเริ่มกลับมาทำเกษตรในท้องถิ่นมากขึ้น ซึ่งมีส่วนทำให้หมู่บ้านเริ่มมีการนำองค์ความรู้การค้าขายออนไลน์มาใช้ และทำให้ชุมชนเริ่มมีการค้าขายสินค้าออนไลน์มากขึ้น

(2) ลดความขัดแย้งกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้เนื่องจากการจัดทำขอบเขตการใช้ประโยชน์ที่ดินที่ชัดเจนโดยใช้แผนที่รายแปลง และแผนที่รายแปลงยังช่วยให้เกษตรกรทราบพื้นที่เกษตรของตนทำให้ไม่มีการทะเลาะเบาะแว้งกับเพื่อนบ้านเรื่องพื้นที่ทางการเกษตรอีก

(3) สุขภาพของเกษตรกรดีขึ้น ไม่เจ็บป่วยเหมือนแต่ก่อนที่ร่างกายมักจะมีอาการแพ้ทางผิวหนังจากการใช้สารเคมี เนื่องจากเกษตรกรลดปริมาณการใช้สารเคมีลง และในพืชบางชนิดไม่ใช้สารเคมีเลย ไม่เพียงแต่การลดใช้สารเคมี การเข้ามาของเจ้าหน้าที่ยังช่วยให้เกษตรกรสามารถนำมูลมาเลี้ยงในคอกได้ ก่อให้เกิดสุขภาวะที่ดีต่อตัวเกษตรกรเองที่ไม่ต้องได้รับกลิ่นเหม็นจากมูลหมู และไม่มีมูลหมูอยู่เรี่ยราดตามรายทางเหมือนแต่ก่อน

(4) เกษตรกรมีน้ำใช้สำหรับหน้าแล้งมากขึ้นจากการได้ทำบ่อพวงร่วมกับเจ้าหน้าที่ และก่อให้เกิดความแน่นอนของผลผลิต และระยะเวลาในการเก็บเกี่ยวผลผลิต

(5) เกิดความสามัคคีช่วยเหลือกันภายในชุมชนมากขึ้น เนื่องจากเกษตรกรมีการทำกิจกรรมร่วมกันมากขึ้นเพื่อพัฒนาชุมชนของตน ๆ ไม่ว่าจะเป็นการทำฝายหรือแนวกันไฟ รวมไปถึงการรวมกลุ่มต่าง ๆ

(6) ป่าไม้อุดมสมบูรณ์ขึ้น สิ่งแวดล้อม และอากาศในชุมชนดีขึ้น สัตว์บางชนิดเริ่มกลับมา เช่น ชะนี เป็นต้น สภาพแวดล้อมจากเป็นภูเขาหัวโล้นลดลง โดยผลลัพธ์ดังกล่าวเกิดจากการที่คนในชุมชนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรไม่มีการบุกรุกพื้นที่ป่า และการเผาป่าเพื่อทำการเกษตรลดลง

2) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อบต.)

การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญที่เกิดขึ้นในกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกลุ่มนี้คือ **เพิ่มความรวดเร็วในการดำเนินงานในด้านการจัดสรรงบประมาณ และการพัฒนาพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล** โดยกิจกรรมสำคัญที่เกิดขึ้น คือ

(1) เจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ได้มีการทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ สวพส. ในการแก้ไขปัญหาชาวบ้าน เป็นคนกลางในการติดต่อประสานงานเรื่องการจัดทำแผนที่ดินรายแปลง พัฒนาแผนยุทธศาสตร์ในพื้นที่

(2) เขียนโครงการที่ทำร่วมกับ สวพส. ส่งเข้าประกวด

กิจกรรมดังกล่าวนำไปสู่ผลลัพธ์สำคัญต่าง ๆ ซึ่งก่อให้เกิดการเพิ่มความรวดเร็วในการดำเนินงานในด้านการจัดสรรงบประมาณ และการพัฒนาพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล ดังนี้

(1) เกิดการประหยัดงบประมาณของ อบต. ในบางโครงการเนื่องจาก สวพส. ได้เข้าไปสนับสนุนและดำเนินโครงการนั้นแทน เช่น การส่งเสริมการเกษตรทางเลือกในพื้นที่ เป็นต้น

(2) มีผลงานที่ได้ทำงานร่วมกับ สวพส. ส่งประกวดทำให้ อบต. เป็นที่รู้จักมากขึ้น

(3) ลดระยะเวลาในการพัฒนาสาธารณูปโภคพื้นฐานต่าง ๆ ในพื้นที่เนื่องจากเจ้าหน้าที่ สวพส. ได้มีการช่วยติดต่อประสานงานกับหน่วยงานภายนอกให้ เช่น กรมชลประทาน

ทั้งนี้ อบต. ยังมีผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นทางอ้อมจากการเกิดขึ้นของโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงสบเมยที่สำคัญคือ

(1) อบต. สามารถของบประมาณในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่ได้ง่ายขึ้น ทำให้ความเจริญเข้าถึงชุมชนรวดเร็วขึ้นเมื่อเทียบกับช่วงที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงยังไม่จัดตั้งขึ้น

3) ชุมชน

การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญที่เกิดขึ้นในกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกลุ่มนี้คือ **ชุมชนเข้มแข็งและมีความเจริญเข้าถึง** โดยกิจกรรมสำคัญที่เกิดขึ้น คือ

(1) คนในชุมชนมีการทำแผนที่ดินรายแปลงร่วมกับเจ้าหน้าที่ สวพส.

(2) มีการทำคอกหมูเพื่อทำการเลี้ยงหมูซึ่งแต่เดิมนั้นการเลี้ยงหมูภายในชุมชนจะเป็นการปล่อยเลี้ยงแบบธรรมชาติ

(3) เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของหมู่บ้านเพื่อพัฒนาชุมชนให้ดีขึ้น

(4) ออกไปจัดจำหน่ายสินค้านอกพื้นที่

กิจกรรมดังกล่าวนำไปสู่ผลลัพธ์สำคัญต่าง ๆ ซึ่งก่อให้เกิดชุมชนเข้มแข็งและมีความเจริญเข้าถึง ดังนี้

(1) การล้อมคอกหมูยังช่วยให้สุขภาพภายในหมู่บ้านดีขึ้น ไม่มีไข้หมูเคลื่อนกลาตถนนภายในหมู่บ้าน ลดกลิ่นมูลหมูภายในชุมชน

(2) เกิดความสามัคคีช่วยเหลือกันภายในชุมชนมากขึ้น เนื่องจากชาวบ้านมีการทำกิจกรรมร่วมกันมากขึ้นเพื่อพัฒนาชุมชนของตน ไม่ว่าจะเป็นการทำฝายหรือแนวกันไฟ รวมไปถึงการรวมกลุ่มจัดตั้งสหกรณ์ เป็นต้น

ทั้งนี้คนในชุมชนยังมีผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นทางอ้อมจากการเกิดขึ้นของโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงสบเมยที่สำคัญคือ

(1) ชุมชนมีความเจริญเข้าถึง มีถนนลาดยางและไฟฟ้าใช้ เนื่องจากการตั้งอยู่ของโครงการช่วยให้หน่วยงานต่าง ๆ ของภาครัฐสามารถของบประมาณในการพัฒนาพื้นที่ได้ง่ายขึ้น ซึ่งส่งผลให้โครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญต่าง ๆ เกิดขึ้นได้รวดเร็ว การมีถนนช่วยให้การเดินทางต่าง ๆ สะดวกขึ้น คนภายนอกสามารถเข้ามาซื้อผลผลิตในชุมชนได้ง่ายขึ้น คนภายในชุมชนก็สามารถขนส่งผลผลิตเพื่อไปจัดจำหน่ายภายนอกชุมชนได้รวดเร็วขึ้น และทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น

4) เจ้าหน้าที่ สวพส./สวพส.

การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญที่เกิดขึ้นในกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกลุ่มนี้คือ **ความภูมิใจในการทำงานและการได้รับการยอมรับจากคนในชุมชน** โดยกิจกรรมสำคัญที่เกิดขึ้น คือ

(1) การเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนเป้าหมายไม่ว่าจะเป็นแก้ไขปัญหาต่าง ๆ การให้ความรู้ การใช้สารเคมีที่ถูกต้อง การนำองค์ความรู้ใหม่จากโครงการหลวงเข้ามาพัฒนาการเพาะปลูกและตลาดในพื้นที่ การจัดทำแผนที่ดินรายแปลง และการอนุรักษ์ป่า ฟื้นฟูป่า และการติดตามผล

กิจกรรมดังกล่าวนำไปสู่ผลลัพธ์สำคัญต่าง ๆ ซึ่งก่อให้เกิดการได้รับการยอมรับจากคนในชุมชน ดังนี้

(1) เกิดความรู้สึกรักภูมิใจที่ได้ช่วยเหลือ และส่งเสริมชาวบ้านและเกษตรกรในชุมชนให้มีคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

(2) เจ้าหน้าที่มีองค์ความรู้ในการทำการเกษตร และพัฒนาตลาดการเกษตรที่เพิ่มขึ้น

(3) ชื่อเสียงและความน่าเชื่อถือ

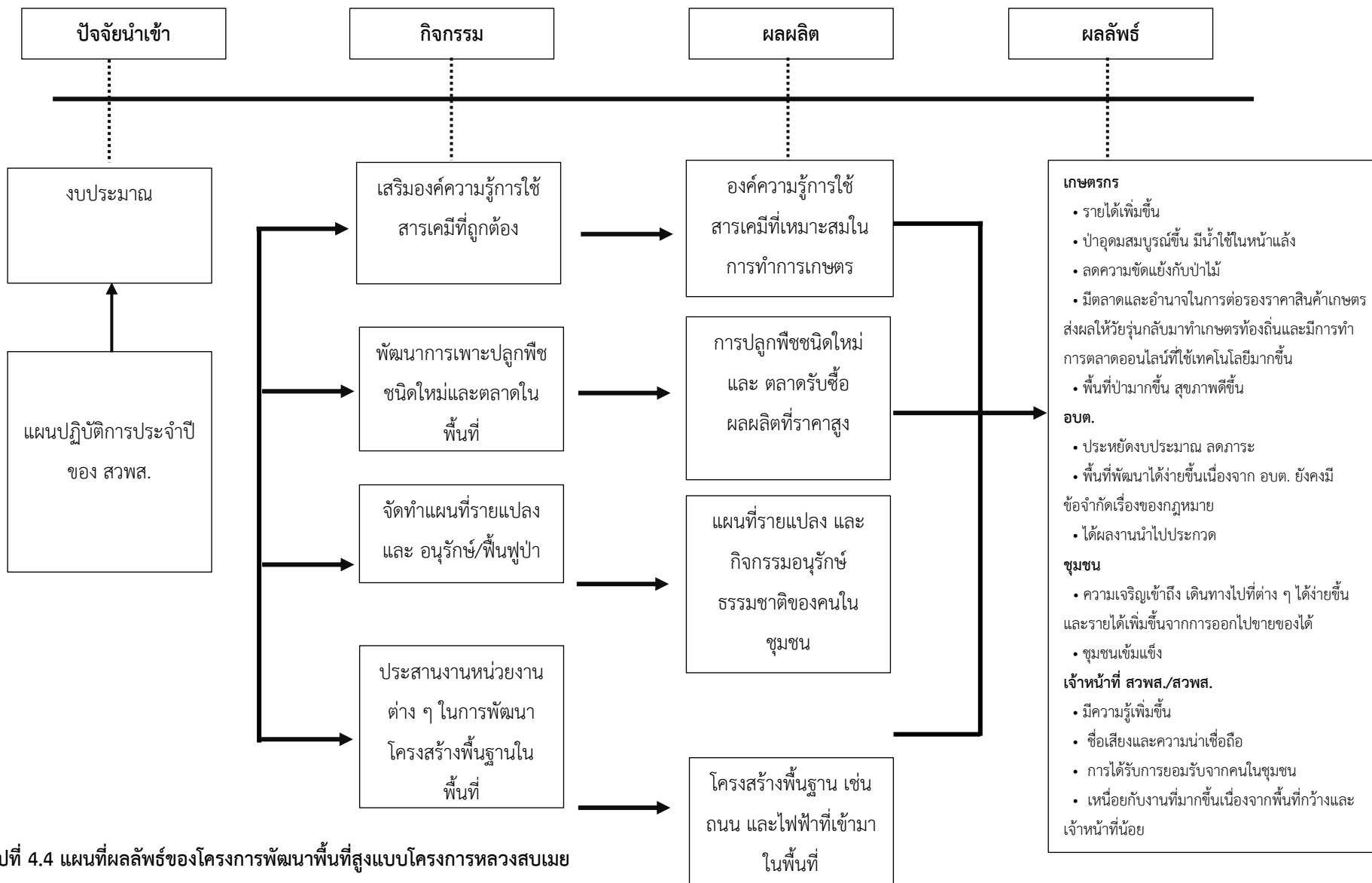
อย่างไรก็ตามด้วยจำนวนพื้นที่ที่ต้องดูแล ส่งผลให้สัดส่วนภาระงานที่ทางเจ้าหน้าที่ต้องรับผิดชอบนั้นมีจำนวนมากซึ่งส่งผลให้เจ้าหน้าที่มีความเหน็ดเหนื่อยกับงานมากขึ้นเมื่อขยายขอบเขตงานไปยังหมู่บ้านต่าง ๆ

การประเมิน SROI

การคำนวณ SROI ในการศึกษาคครั้งนี้พิจารณาผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นภายในระยะเวลา 5 ปี เนื่องจากการพิจารณาระยะเวลาขึ้นพื้นฐานที่มีโอกาสที่จะทำให้ผลลัพธ์ต่าง ๆ เกิดขึ้น ซึ่งอ้างอิงมาจาก A Guide to Social Return on Investment โดยการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงสเบสมสามารถคำนวณมูลค่าผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแต่ละกลุ่มได้ดังนี้

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	มูลค่าผลประโยชน์ (ล้านบาท)
เกษตรกร	8.60
ชุมชน	5.02
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อบต.)	7.55
เจ้าหน้าที่ สวพส./สวพส.	0.53
รวมผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น	21.71

ผลการประเมิน SROI ภายในระยะเวลา 5 ปี โดยใช้อัตราคิดลด 3.5 % แสดงดังตารางที่ 4.8 โดย SROI-Ratio มีค่าเท่ากับ 4.50 กล่าวคือ ทุก ๆ การลงทุน 1 บาทจะได้ผลประโยชน์กลับคืนมา 4.50 บาท ซึ่งผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นหลังปรับลดเป็นมูลค่าปัจจุบันมีมูลค่าเท่ากับ 20.61 ล้านบาท และมีต้นทุนการดำเนินงาน 4.57 ล้านบาท ทั้งนี้รายละเอียดและมูลค่าผลประโยชน์แต่ละประเภทแสดงไว้ในตารางที่ 4.7

รูปที่ 4.4 แผนที่ผลลัพธ์ของโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงสบเมย

ตารางที่ 4.6 ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ปัจจัยนำเข้า ผลผลิต และ ผลลัพธ์ของโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงสเบย

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	ปัจจัยนำเข้า	มูลค่า (บาท)	ผลผลิต	ผลลัพธ์
เกษตรกร	ค่าเสียโอกาสจากเวลาที่เกษตรกรใช้เข้าร่วมกิจกรรมและอบรมส่งเสริมการเกษตร	65,441.25	จำนวนเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ	รายได้เพิ่มขึ้น
			มีพืชผัก/แหล่งอาหารมากขึ้น	สุขภาพของเกษตรกรดีขึ้น จากการใช้สารเคมีลดลง
				ความต้องการน้ำมากขึ้นเพื่อมาทำการเกษตร
	ค่าเสียโอกาสจากเวลาที่เกษตรกรใช้เข้าร่วมอบรม	7,087.5	จำนวนสัตว์เลี้ยงหมูหลุม	รายได้เพิ่มขึ้น
			จำนวนกลุ่มวิสาหกิจ	มีตลาดและอำนาจในการต่อรองราคาสินค้าเกษตร
				มีการทำการตลาดออนไลน์ที่ใช้เทคโนโลยีมากขึ้น
				ลดการเคลื่อนย้ายแรงงานออกจากพื้นที่
			จำนวนแผนที่รายแปลง	ลดความขัดแย้งกับป่าไม้
			พื้นที่การปลูกป่าที่ลดลง	ป่าอุดมสมบูรณ์ขึ้น
ชุมชน			ชุมชนมีกิจกรรมร่วมกันมากขึ้น	ชุมชนเข้มแข็ง
			จำนวนหมู่บ้านที่ทำแนวกันไฟ	ลดความเสี่ยงของพื้นที่ที่เกิดไฟป่า
			มีถนนลาดยาง	เดินทางไปต่าง ๆ ได้ง่ายขึ้น
			มีสุขภาพที่ดีขึ้น เนื่องจาก หมูที่เคยเลี้ยงไว้ถูกเลี้ยงให้อยู่ในคอก	ชุมชนมีสุขภาพที่ดีขึ้น
อบต.			มีแผนที่รายแปลง	ประหยัดงบประมาณของ อบต.
			มีหน่วยงานอื่น ๆ เข้ามาช่วยในพื้นที่	ได้ผลงานนำไปประกวด และได้ชื่อเสียง
				ลดภาระให้กับ อบต.ในการอบรมส่งเสริมอาชีพ
เจ้าหน้าที่	ชื่อเสียงและความน่าเชื่อถือของเจ้าหน้าที่จากการทำงานในอดีตที่ผ่านมา	1,080,000.00		
สวพส.	สนับสนุนงบประมาณ	3,426,750.00		ชื่อเสียงและความน่าเชื่อถือของศูนย์
รวมมูลค่าต้นทุน		4,579,278.75		

ตารางที่ 4.7 มูลค่าตัวแทนทางการเงิน และผลกระทบของโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงสเบเมย

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	ผลลัพธ์	ตัวแทนทางการเงิน	มูลค่า (บาท)	ตัวชี้วัด	หน่วยนับตัวชี้วัด	จำนวน	Dead weight %	Displacement %	Attribution %	Drop off %	มูลค่าผลกระทบ (บาท)
เกษตรกร	รายได้เพิ่มขึ้น	รายได้เฉลี่ยที่เพิ่มขึ้น	60,000.00	จำนวนเกษตรกรในพื้นที่	ราย	100	30%	0%	30%	80%	2,940,000.00
	สุขภาพของเกษตรกรดีขึ้น จากการใช้สารเคมีลดลง	ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยในการรักษาต่อครั้ง	9,641.00	จำนวนการเข้ารับ ของเกษตรกร	ครั้ง	0.88	0%	0%	0%	0%	8,529.55
	ความต้องการน้ำมากขึ้น เพื่อมาทำการเกษตร	ต้นทุนน้ำต่อหน่วย	-0.50	ปริมาณน้ำที่ต้องการใช้เพิ่มขึ้น	ล้าน ลบ.ม.	2.0992	20%	0%	0%	0%	-839,680.00
	รายได้เพิ่มขึ้น	รายได้เฉลี่ยของเกษตรกรต่อราย	10,500.00	จำนวนเกษตรกรในพื้นที่	ราย	30	0%	0%	0%	0%	315,000.00
	มีตลาดและอำนาจในการต่อรองราคาสินค้าเกษตร	ต้นทุนคอร์สอบรมทางการต่อรอง	5,000.00	กลุ่มเกษตรกรมีทักษะการต่อรองราคาสินค้า	ราย	4	0%	0%	0%	0%	20,000.00
	มีการทำการตลาดออนไลน์ที่ใช้เทคโนโลยีมากขึ้น	ต้นทุนหลักสูตรการขายออนไลน์	7,900.00	จำนวนเกษตรกรที่ทำการตลาดออนไลน์	ราย	5	0%	0%	0%	0%	39,500.00

ผู้มีส่วนได้ ส่วนเสีย	ผลลัพธ์	ตัวแทนทาง การเงิน	มูลค่า (บาท)	ตัวชี้วัด	หน่วย นับ ตัวชี้วัด	จำนวน	Dead weight %	Displace ment %	Attribut ion %	Drop off %	มูลค่าผลกระทบ (บาท)
	ลดการเคลื่อนย้าย แรงงานออกจากพื้นที่	ค่าเสียโอกาสจาก การทำงานในเมือง	187,200.00	จำนวนคนที่ย้าย กลับเข้ามา ทำงานในพื้นที่	ราย	4	0%	0%	0%	0%	748,800.00
	ลดความขัดแย้งกับป่าไม้	ค่าเสียโอกาสของ ผู้เข้าร่วมประชุม เพื่อทำความเข้าใจ ต่อครั้ง	7,087.50	จำนวนการ ประชุมเพื่อทำ ความเข้าใจ	ครั้ง	16	0%	0%	0%	0%	113,400.00
	ป่าอุดมสมบูรณ์ขึ้น	ราคาคาร์บอน เครดิต	30.00	พื้นที่ป่าที่เพิ่มขึ้น	ไร่	164	0%	0%	0%	0%	4,920.00
ชุมชน	ชุมชนเข้มแข็ง	ค่าเสียโอกาสในการ เข้าร่วมกิจกรรม ร่วมกัน	19,372.50	จำนวนกิจกรรม ที่ทำร่วมกัน	ครั้ง	8	0%	0%	0%	0%	154,980.00
	ลดความเสี่ยงของพื้นที่ที่ เกิดไฟป่า	รายได้เฉลี่ยต่อรอบ การผลิต	20,000.00	จำนวนเกษตรกร ในโครงการ	ราย	277	70%	0%	0%	80%	1,662,000.00
	เดินทางไปทีต่างๆ ได้ ง่ายขึ้น	ค่าเสียโอกาสในการ เดินทางต่อวัน (ค่าแรงขั้นต่ำ)	315.00	ระยะเวลาการ เดินทางที่ลดลง ของประชากรใน พื้นที่	วัน	320	0%	0%	50%	0%	50,400.00

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	ผลลัพธ์	ตัวแทนทางการเงิน	มูลค่า (บาท)	ตัวชี้วัด	หน่วยนับตัวชี้วัด	จำนวน	Dead weight %	Displacement %	Attribution %	Drop off %	มูลค่าผลกระทบ (บาท)
	ชุมชนมีสุขภาพที่ดีขึ้น	ค่ารักษาพยาบาล อาหารอาหารเป็นพิษโรงพยาบาล เอกชนจังหวัด เชียงใหม่ (ไม่มีการ สนับสนุนจาก ภาครัฐ)	1,264.34	สัดส่วนของผู้ ท้องเสียลดลง	ราย	68.43	0%	0%	0%	0%	86,517.17
อบต.	ประหยัดงบประมาณของ อบต.	ค่าจ้างเหมาทำแผน ที่ต่อหมู่บ้าน	100,000.00	จำนวนหมู่บ้านที่ จัดทำแผนที่	หมู่บ้าน	16	0%	0%	0%	0%	1,600,000.00
	ได้ผลงานนำไปประกวด และได้ชื่อเสียง	ค่าประชาสัมพันธ์	144,000.00	อบต. ในพื้นที่	แห่ง	1	0%	0%	0%	0%	144,000.00
	ลดภาระให้กับ อบต.ใน การอบรมส่งเสริมอาชีพ	ต้นทุนการจัดอบรม อาชีพ	60,000.00	จำนวนการ อบรมที่ อบต. ต้องจัดทำ	ครั้ง	3	0%	0%	0%	0%	180,000.00
สวพส.	ชื่อเสียงและความ น่าเชื่อถือของศูนย์	ค่าประชาสัมพันธ์	144,000.00	จำนวนศูนย์	แห่ง	1	0%	0%	0%	10%	144,000.00
รวม							7,372,366.72				

*หมายเหตุ

= ผลกระทบทางเศรษฐกิจ
 = ผลกระทบทางสังคม
 = ผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม

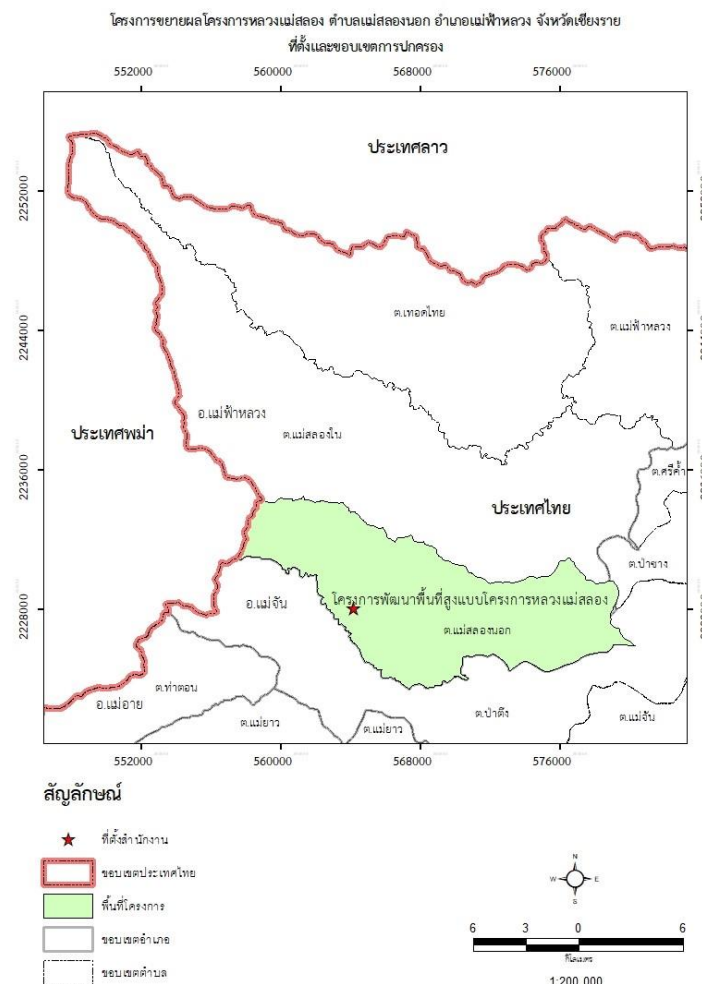
ตารางที่ 4.8 การคำนวณ SROI รายปีของโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงสเบย ณ อัตราคิดลด 3.5%

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	ผลลัพธ์	Year 0	Year 1	Year 2	Year 3	Year 4	Year 5
เกษตรกร	รายได้เพิ่มขึ้น	0.00	2,940,000.00	588,000.00	117,600.00	23,520.00	4,704.00
	สุขภาพของเกษตรกรดีขึ้น จากการใช้สารเคมีลดลง	0.00	8,529.55	8,529.55	8,529.55	8,529.55	8,529.55
	ความต้องการน้ำมากขึ้นเพื่อมาทำการเกษตร	0.00	-839,680.00	0.00	0.00	0.00	0.00
	รายได้เพิ่มขึ้น	315,000.00	315,000.00	315,000.00	315,000.00	315,000.00	315,000.00
	มีตลาดและอำนาจในการต่อรองราคาสินค้าเกษตร	0.00	20,000.00	20,000.00	20,000.00	20,000.00	20,000.00
	มีการทำการตลาดออนไลน์ที่ใช้เทคโนโลยีมากขึ้น	0.00	39,500.00	0.00	0.00	0.00	0.00
	ลดการเคลื่อนย้ายแรงงานออกจากพื้นที่	748,800.00	748,800.00	748,800.00	748,800.00	0.00	0.00
	ลดความขัดแย้งกับป่าไม้	113,400.00	113,400.00	113,400.00	113,400.00	113,400.00	113,400.00
	ป่าอุดมสมบูรณ์ขึ้น	0.00	4,920.00	4,920.00	4,920.00	4,920.00	4,920.00
ชุมชน	ชุมชนเข้มแข็ง	154,980.00	154,980.00	154,980.00	154,980.00	154,980.00	154,980.00
	ลดความเสี่ยงของพื้นที่ที่เกิดไฟป่า	1,662,000.00	1,662,000.00	0.00	0.00	0.00	0.00
	เดินทางไปมาที่ต่าง ๆ ได้ง่ายขึ้น	0.00	50,400.00	50,400.00	50,400.00	50,400.00	50,400.00
	ชุมชนมีสุขภาพที่ดีขึ้น	86,517.17	86,517.17	86,517.17	86,517.17	86,517.17	86,517.17
อบต.	ประหยัดงบประมาณของ อบต.	1,600,000.00	1,600,000.00	1,600,000.00	1,600,000.00	0.00	0.00
	ได้ผลงานนำไปประกวด และได้ชื่อเสียง	0.00	144,000.00	144,000.00	144,000.00	0.00	0.00

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	ผลลัพธ์	Year 0	Year 1	Year 2	Year 3	Year 4	Year 5
	ลดภาระให้กับ อบต.ในการอบรมส่งเสริมอาชีพ	180,000.00	180,000.00	180,000.00	180,000.00	0.00	0.00
สวพส.	ชื่อเสียงและความน่าเชื่อถือของศูนย์	144,000.00	144,000.00	129,600.00	116,640.00	0.00	0.00
มูลค่ารวมรายปี		5,004,697.17	7,372,366.72	4,144,146.72	3,660,786.72	777,266.72	758,450.72
มูลค่าปัจจุบันรวมรายปี		5,004,697.17	7,123,059.64	3,868,605.31	3,301,819.88	677,343.05	638,595.16
มูลค่าปัจจุบันรวมทั้งหมด		20,614,120.20					
ต้นทุน		4,579,278.75					
SROI-Ratio		4.50					

4.3 ผลการประเมิน SROI พื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงแม่สลอง ต.แม่สลองนอก อ.แม่ฟ้าหลวง จ.เชียงราย

โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงแม่สลองมีสำนักงานโครงการตั้งอยู่หมู่ที่ 1 ตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2553

รูปที่ 4.5 ขอบเขตพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงแม่สลอง

โครงการมีพื้นที่ดูแลทั้งสิ้น 67 กลุ่มบ้าน มีประชากรรวมกันทั้งสิ้น 6,309 ครัวเรือน หรือ 30,722 คน แสดงดังตารางที่ 4.5 ผู้คนที่อาศัยส่วนใหญ่เป็นชาวไทย, จีน, อาข่า, ลั้วะ, ไทใหญ่, อาข่า, อีวเมี่ยน (เย้า), ลีซู ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมโดยการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์แบบวิถีเกษตรดั้งเดิม อาชีพรองลงมาคือ รับจ้างทั่วไปทั้งในและนอกพื้นที่ และอาชีพค้าขาย ผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญ ได้แก่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ชา กาแฟอาราบิก้า ข้าวไร่ พลับ พลัม (เชอร์รี่) สุกกร และไก่พื้นเมือง มีการรวมกลุ่มกันภายในชุมชนเพื่อร่วมกันทำกิจกรรมหลายกลุ่ม เช่น กลุ่มพลังอาสาสมัครป้องกันไฟป่า กลุ่มป่ชาวบ้าน อาสาตำรวจหมู่บ้าน กองหนุนเพื่อความมั่นคงของประเทศ และกลุ่ม

ลูกเสือชาวบ้าน กลุ่มหนุ่มสาว กลุ่มสายใยรักแห่งครอบครัว การรวมกลุ่มทางการค้าและการเกษตร
ได้แก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มสหกรณ์ชาดอยแม่สลอง กลุ่มธนาคารข้าว และกลุ่มยูวเกษตรกร เป็นต้น

ตารางที่ 4.9 ตารางพื้นที่รับผิดชอบ จำนวนครัวเรือน และจำนวนประชากรในพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงแม่สลอง

พื้นที่รับผิดชอบทั้งหมด	หมู่ที่	ตำบล	อำเภอ	จำนวน ครัวเรือน	จำนวน ประชากร (คน)	ระดับการ พัฒนา
1. สันติคีรี	1	แม่สลองนอก	แม่ฟ้าหลวง	543	7,416	C
2. อังหล่อ	1	แม่สลองนอก	แม่ฟ้าหลวง			C
3. โลจังชน	1	แม่สลองนอก	แม่ฟ้าหลวง			C
4. อาแหละ	2	แม่สลองนอก	แม่ฟ้าหลวง	37	339	C
5. เลาสีบ	3	แม่สลองนอก	แม่ฟ้าหลวง	53	359	B
6. ป่าไม้อุทิศ	3	แม่สลองนอก	แม่ฟ้าหลวง			C
7. ธาดู	4	แม่สลองนอก	แม่ฟ้าหลวง	140	1,275	C
8. ป่าคาสุขใจ	5	แม่สลองนอก	แม่ฟ้าหลวง	125	892	C
9. จะบู่สี	5	แม่สลองนอก	แม่ฟ้าหลวง			C
10. กลาง	6	แม่สลองนอก	แม่ฟ้าหลวง	136	685	C
11. เฮกะ	6	แม่สลองนอก	แม่ฟ้าหลวง			C
12. อาแบ	7	แม่สลองนอก	แม่ฟ้าหลวง	99	685	B
13. ป่าคาสามัคคี	8	แม่สลองนอก	แม่ฟ้าหลวง	66	535	C
14. ป่าคาสามัคคี 2	8	แม่สลองนอก	แม่ฟ้าหลวง			-
15. พนาสวรรค์	9	แม่สลองนอก	แม่ฟ้าหลวง	104	811	C
16. แม่จันทหลวง	10	แม่สลองนอก	แม่ฟ้าหลวง	75	839	B
17. แม่เต๋อ	10	แม่สลองนอก	แม่ฟ้าหลวง	85		B
18. เจียงจาใส	11	แม่สลองนอก	แม่ฟ้าหลวง	135	808	C
19. ใหม่สันติ	12	แม่สลองนอก	แม่ฟ้าหลวง	171	744	C
20. ปางวัว	12	แม่สลองนอก	แม่ฟ้าหลวง			C
21. ตงจาใส	13	แม่สลองนอก	แม่ฟ้าหลวง	80	304	C
22. อาหม่ม	13	แม่สลองใน	แม่ฟ้าหลวง	65	600	C
23. สามสูง	13	แม่สลองใน	แม่ฟ้าหลวง			-
24. สันติสุข		ป่าตึง		831	3,272	C
25. เฮโก		ป่าตึง		46	259	C
26. หล่อโย		ป่าตึง		58	367	C
27. กิวสะไต		ป่าตึง		68	464	C
28. แสนใหม่		ป่าตึง				C
29. รวมใจ		ป่าตึง				-
30. จะกอนะ		ป่าตึง				-

พื้นที่รับผิดชอบทั้งหมด	หมู่ที่	ตำบล	อำเภอ	จำนวน ครัวเรือน	จำนวน ประชากร (คน)	ระดับการ พัฒนา
31. พุ่งต่าง		ป่าตึง		131	341	C
32. ห้วยมะหินฝน		ป่าตึง		305	803	-
33. ห้วยต่าง		ป่าตึง		396	1,000	C
34. เขียวยี่		ป่าตึง				-
35. ลอสา		ป่าตึง				-
36. ปางสา		ป่าตึง		446	860	-
37. จะตะ		ป่าตึง				-
38. ไหมลั่นเจริญ		ป่าตึง		369	241	C
39. เล่าฝู		ป่าตึง		446	860	-
40. จะหยี		ป่าตึง				-
41. โป่งชม		ป่าตึง				-
42. โป่งป่าแหม		ป่าตึง				-
43. ปางตันเตื่อ	9	แม่ฮ้าย		144	973	C
44. ปางหล่ายฮาย	9	แม่ฮ้าย				B
45. ปางนอก	9	แม่ฮ้าย				C
46. ปางใน	9	แม่ฮ้าย				C
47. ปางแสนเครือ	9	แม่ฮ้าย				C
48. ปางมะกกล้วย	9	มะลิกา				C
49. ปางตันซ้อง	1	มะลิกา		114	708	C
50. ปางตันกอก	1	มะลิกา				-
51. ปางนอก	1	มะลิกา				-
52. ตาดหมอก	3	แม่ฮ้าย		84	377	C
53. ตอดหมอก2	3	แม่ฮ้าย				-
54. จะนะ	11	แม่ฮ้าย		133	736	C
55. นามะฮั้น	12	แม่ฮ้าย				-
56. ดอยแหลม	13	แม่ฮ้าย		127	735	-
57. ผาแดงบน	15	ร่มเย็น	เชียงคำ	22	148	B
58. หนองห้า	15	ร่มเย็น	เชียงคำ			-
59. พญาพิภักดิ์	13	ยางฮอม	ขุนตาล	130	400	C
60. ห้วยกุก	20	ปอ	เวียงแก่น	70	300	C
61. ห้วยปอ	17	ปอ	เวียงแก่น	55	250	C
62. แม่สุ่นน้อย	3	แม่สุ่น	ฝาง	388	1,208	C
63. สะนามเหนือ	2	ผาช้างน้อย	เชียงคำ	32	128	-
64. ห้วยกอก	2					-
65. ห้วยเอียน	2					-
66. น้ำปุกเหนือ	2					-

พื้นที่รับผิดชอบทั้งหมด	หมู่ที่	ตำบล	อำเภอ	จำนวนครัวเรือน	จำนวนประชากร (คน)	ระดับการพัฒนา
67.สะพานไม้ไผ่	2					-

ทั้งนี้ปัญหาของคนในชุมชนก่อนที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงจะเข้าไปนั้น คือ (1) พื้นที่ที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ มีการเพิ่มขึ้นของประชากรจำนวนมาก มีการอพยพเข้าพื้นที่ของแรงงานข้ามชาติ ทำให้เกิดการแย่งงานกับคนในพื้นที่ ประชาชนไร้สัญชาติ และมีการแพร่ระบาดของยาเสพติดในพื้นที่ (2) ประชาชนร้อยละ 80 มีฐานะยากจน ผลผลิตด้านการเกษตรไม่ได้คุณภาพ ราคาผลผลิตตกต่ำ ข้าวไร่ไม่เพียงพอต่อการบริโภค มีการพึ่งพาปัจจัยภายนอกมากเกินไป และ (3) มีการบุกรุกและแผ้วถางพื้นที่ป่า เพื่อทำการเกษตรพืชเชิงเดี่ยวและมีการลักลอบตัดไม้ รวมถึงเผาพื้นที่เพื่อล่าสัตว์ ทำให้จำนวนป่าไม้ในพื้นที่ลดลงเหลือเพียงร้อยละ 30 ก่อให้เกิดปัญหาน้ำไม่เพียงพอต่อการอุปโภคบริโภคและการเกษตรในฤดูแล้ง นอกจากนี้ พบปัญหาดินเสื่อมคุณภาพ และมีการใช้สารเคมีเพื่อการเกษตรมากส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชากรและสภาพแวดล้อม

ส่งผลให้คนในชุมชนมีความต้องการ (1) การส่งเสริมให้ชาวบ้านปลูกพืชตามแนวทางโครงการหลวง เพื่อการยังชีพก่อนขยับทำการค้า ส่งเสริมการปลูกพืชที่ใช้พื้นที่น้อยแต่ให้ผลผลิตและราคาสูง การปรับปรุงคุณภาพของผลผลิต การส่งเสริมอาชีพนอกภาคการเกษตร และการตลาดชุมชน เพื่อเป็นกลไกในการรองรับผลผลิตในระดับชุมชน และขยายไปตลาดนอกชุมชน (2) การส่งเสริมการปลูกพืชปลอดภัย การเพาะปลูกที่ดีและเหมาะสม การเกษตรอินทรีย์ พื้นฟูระบบนิเวศป่าไม้และจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำในพื้นที่ลาดชัน กำหนดขอบเขตการใช้ประโยชน์ของพื้นที่โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน และ (3) การเสริมสร้างความเข้มแข็งภายในชุมชน รวมทั้งกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการแก้ไขปัญหาเสพติด

การเปลี่ยนแปลงจากการดำเนินงานสามารถส่งผลต่อกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ ดังนี้

1) เกษตรกร

การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญที่เกิดขึ้นในกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกลุ่มนี้คือ **การพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น** โดยกิจกรรมสำคัญที่เกิดขึ้น คือ

(1) เกษตรกรภายในพื้นที่ได้ทำการเปลี่ยนแปลงพืชที่ทำการเพาะปลูกจากเดิมเป็นการปลูกข้าวโพด ข้าวไร่ มาเป็น กาแฟ พัก ไม้ผล และดอกไม้ ซึ่งพืชชนิดใหม่ดังกล่าวได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ในการเพาะปลูกจากเจ้าหน้าที่ สวพส.

(2) เกษตรกรได้มีการรวมกลุ่มกันเพื่อเพิ่มอำนาจต่อรองในการจำหน่ายผลผลิต ตลอดจนมีการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันภายในชุมชน เช่น ทำฝาย ทำแนวกันไฟ เป็นต้น

(3) เกษตรกรมีการจัดหาช่องทางจำหน่ายผลผลิตแห่งใหม่

กิจกรรมดังกล่าวนำไปสู่ผลลัพธ์สำคัญต่าง ๆ ซึ่งก่อให้เกิดการพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตเกษตรกรให้ดีขึ้นดังนี้

(1) เกษตรกรมีรายได้จากการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรมากขึ้นเนื่องจากเกษตรกรมีการเปลี่ยนแปลงพืชที่เพาะปลูก โดยจากเดิมเป็นการปลูกข้าวโพด ข้าวไร่ มาเป็น กาแฟ พริก ไม้ผล และดอกไม้ซึ่งมีราคาที่ดีกว่า ตลอดจนมีการปรับกระบวนการผลิตให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นส่งผลให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น ต้นทุนการผลิตลดลง และมีสภาพคล่องทางการเงินที่ดีขึ้นกว่าแต่ก่อน นอกจากนี้รายได้ที่เพิ่มขึ้นยังช่วยให้วัยรุ่นในหมู่บ้านเริ่มกลับมาทำเกษตรในท้องถิ่นมากขึ้น อย่างไรก็ตามการเพิ่มขึ้นของรายได้กลับส่งผลให้เกษตรกรมีปัญหาเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ เนื่องจากไม่ได้ทำการขายผลผลิตในปริมาณที่ตกลงกันไว้กับเจ้าหน้าที่แต่กลับไปขายให้คนกลางที่ราคาสูงกว่าแทน

(2) เกษตรกรมีช่องทางจำหน่ายผลผลิตเพิ่มขึ้น

(3) สุขภาพของเกษตรกรดีขึ้น ไม่เจ็บป่วยเหมือนแต่ก่อนเนื่องจากเกษตรกรลดปริมาณการใช้สารเคมี และในพืชบางชนิดไม่ใช้สารเคมีเลย และลดการเผาป่าลง

(4) เกิดความสามัคคีช่วยเหลือกันภายในชุมชนมากขึ้น เนื่องจากเกษตรกรมีการทำกิจกรรมร่วมกันมากขึ้นเพื่อพัฒนาชุมชนของตน ๆ ไม่ว่าจะเป็นการทำฝายหรือแนวกันไฟ รวมไปถึงการรวมกลุ่มต่าง ๆ

(5) ป่าไม้อุดมสมบูรณ์ขึ้น สิ่งแวดล้อม และอากาศในชุมชนดีขึ้น โดยผลลัพธ์ดังกล่าวเกิดจากการที่คนในชุมชนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรไม่มีการบุกรุกพื้นที่ป่า และการเผาป่าเพื่อทำการเกษตรลดลง

2) เยาวชน

การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญที่เกิดขึ้นในกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกลุ่มนี้คือ **เกิดแรงบันดาลใจในการทำเกษตร** โดยกิจกรรมสำคัญที่เกิดขึ้น คือ

(1) เยาวชนได้เข้าร่วมอบรมการให้ความรู้ทางการเกษตรและได้ไปศึกษาดูงานการพัฒนาเกษตรกับเจ้าหน้าที่ สวพส.

(2) เยาวชนบางรายได้นำความรู้ที่ได้มาพัฒนาเกษตรในครอบครัวของตนและนำผลผลิตที่ได้ไปจัดจำหน่าย

กิจกรรมดังกล่าวนำไปสู่ผลลัพธ์สำคัญต่าง ๆ ซึ่งก่อให้เกิดแรงบันดาลใจในการทำเกษตรดังนี้

(1) เยาวชนมีความรู้ในการทำการเกษตรมากขึ้น และเกิดความภาคภูมิใจในตนเองที่สามารถขายผลผลิตทางการเกษตรเพื่อนำเงินมาใช้สำหรับตัวเองและครอบครัวได้

(2) เยาวชนมีแรงบันดาลใจในการทำเกษตร เนื่องจากเห็นว่าเกษตรกรก็สามารถสร้างรายได้ที่ดีได้และเริ่มมีความคิดอยากกลับมาทำการเกษตรในพื้นที่มากขึ้น

3) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อบต.)

การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญที่เกิดขึ้นในกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกลุ่มนี้คือ **เพิ่มความรวดเร็วในการดำเนินงานในด้านการจัดสรรงบประมาณ และเพิ่มความคล่องตัวในการใช้งบประมาณ** โดยกิจกรรมสำคัญที่เกิดขึ้น คือ

(1) เจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ได้มีการทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ สวพส. ในการแก้ไขปัญหาชาวบ้าน เป็นคนกลางในการติดต่อประสานงานเรื่องการจัดทำแผนที่ดินรายแปลง พัฒนาแผนยุทธศาสตร์ในพื้นที่

กิจกรรมดังกล่าวนำไปสู่ผลลัพธ์สำคัญต่าง ๆ ซึ่งก่อให้เกิดการเพิ่มความรวดเร็วในการดำเนินงานในด้านการจัดสรรงบประมาณ และการพัฒนาพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล ดังนี้

(1) เกิดการประหยัดงบประมาณของ อบต. ในบางโครงการเนื่องจาก สวพส. ได้เข้าไปสนับสนุนและดำเนินโครงการนั้นแทน เช่น การส่งเสริมอาชีพในพื้นที่ เป็นต้น

(2) อบต. มีความคล่องตัวในการใช้งบประมาณเนื่องจากงบประมาณสำหรับบางโครงการ สวพส. ได้เข้ามาดำเนินโครงการให้ ทำให้มีงบประมาณเหลือและสามารถโยกย้ายไปใช้ในงานอื่น ๆ ได้

ทั้งนี้ อบต. ยังมีผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นทางอ้อมจากการเกิดขึ้นของโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงแม่สลองที่สำคัญคือ

(1) อบต. สามารถของบประมาณในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่ได้ง่ายขึ้น ทำให้ความเจริญเข้าถึงชุมชนรวดเร็วขึ้นและงบประมาณที่ประหยัดได้

อย่างไรก็ตามการปลูกกาแฟของเกษตรกรในพื้นที่ยังเป็นสิ่งที่ทาง อบต. มีความกังวลเนื่องจากมีเกษตรกรบางส่วนทำการบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อทำการเกษตรเพราะเข้าใจผิดว่าตนได้สิทธิในพื้นที่ทำกิน

4) เจ้าหน้าที่ สวพส./สวพส.

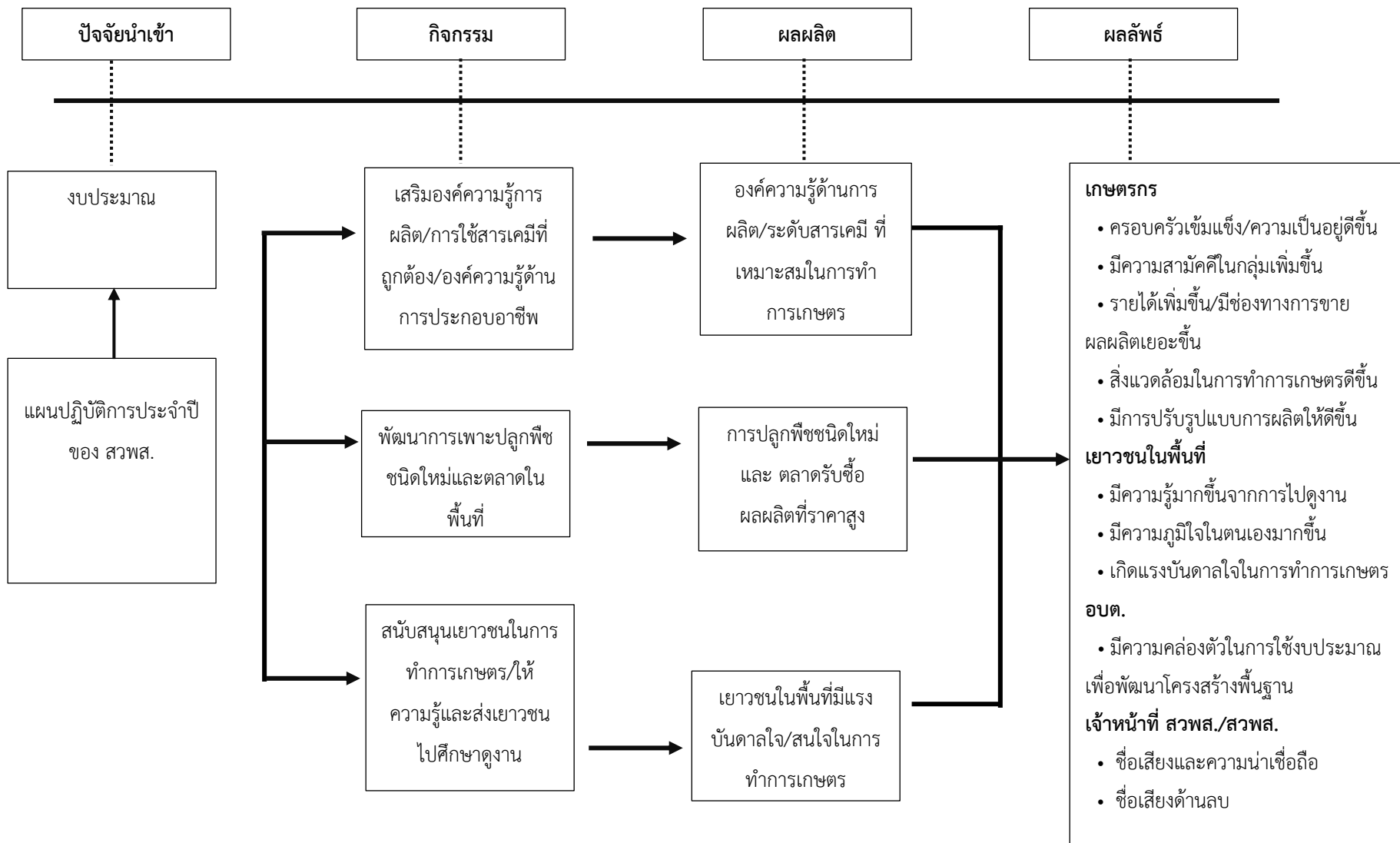
การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญที่เกิดขึ้นในกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกลุ่มนี้ก็กลับเป็นผลกระทบในด้านลบเนื่องจากเกษตรกรผิดสัญญาการส่งผลผลิต จึงทำให้เจ้าหน้าที่เกิดชื่อเสียงด้านลบเนื่องจากส่งปริมาณผลผลิตไม่ตรงตามที่สัญญาไว้ อย่างไรก็ตามการเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนเป้าหมายไม่ว่าจะเป็นแก้ไขปัญหาดังกล่าว การให้ความรู้ การใช้สารเคมีที่ถูกต้อง การนำองค์ความรู้ใหม่จากโครงการหลวงเข้ามาพัฒนาการเพาะปลูกและตลาดในพื้นที่ การจัดทำแผนที่ดินรายแปลง และการอนุรักษ์ป่า ฟื้นฟูป่า และการติดตามผลยังคงนำไปสู่ผลลัพธ์สำคัญคือชื่อเสียงและความน่าเชื่อถือ

การประเมิน SROI

การคำนวณ SROI ในการศึกษาครั้งนี้พิจารณาผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นภายในระยะเวลา 5 ปี เนื่องจากเป็นการพิจารณาระยะเวลาขั้นพื้นฐานที่มีโอกาสที่จะทำให้ผลลัพธ์ต่าง ๆ เกิดขึ้น ซึ่งอ้างอิงมาจาก A Guide to Social Return on Investment โดยการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงแม่สลองสามารถคำนวณมูลค่าผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแต่ละกลุ่มได้ดังนี้

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	มูลค่าผลประโยชน์ (ล้านบาท)
เกษตรกร	22.28
เยาวชน	0.54
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อบต.)	1.58
เจ้าหน้าที่ สวพส./สวพส.	0.53
รวมผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น	24.93

ผลการประเมิน SROI ภายในระยะเวลา 5 ปี โดยใช้อัตราคิดลด 3.5 % แสดงดังตารางที่ 4.12 โดย SROI-Ratio มีค่าเท่ากับ 11.23 กล่าวคือ ทุก ๆ การลงทุน 1 บาทจะได้ผลประโยชน์กลับคืนมา 11.23 บาท ซึ่งผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นหลังปรับลดเป็นมูลค่าปัจจุบันมีมูลค่าเท่ากับ 22.96 ล้านบาท และมีต้นทุนการดำเนินงาน 2.04 ล้านบาท ทั้งนี้รายละเอียดและมูลค่าผลประโยชน์แต่ละประเภทแสดงไว้ในตารางที่ 4.11

รูปที่ 4.6 แผนที่ผลลัพธ์ของโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงแม่สลอง

ตารางที่ 4.10 ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ปัจจัยนำเข้า ผลผลิต และ ผลลัพธ์ของโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงแม่สลอง

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	ปัจจัยนำเข้า	มูลค่า (บาท)	ผลผลิต	ผลลัพธ์
เกษตรกรผู้ปลูก กาแฟ, ผัก, ไม้ผล, และดอกไม้	ค่าเสียโอกาสจากเวลาที่เกษตรกร ใช้เข้าร่วมกิจกรรมและอบรม ส่งเสริมการเกษตร	54,337.50	จำนวนเกษตรกร	รายได้เพิ่มขึ้น
				ได้อยู่กับครอบครัว (กลุ่มย้ายกลับถิ่นฐาน)
				สุขภาพของเกษตรกรดีขึ้น จากการใช้สารเคมีลดลง
				มีการใช้น้ำมากขึ้นทำให้ ขาดแคลนน้ำ
			เกิดความขัดแย้งระหว่างเกษตรกรปลูกกาแฟกับเจ้าหน้าที่ทำให้ ทำงานได้ยากขึ้น (ชาวบ้านนำผลผลิตไปขายให้คนนอก)	
			จำนวนผู้เข้าร่วมอบรม	เกษตรกรมีความรู้การปรับการผลิตให้ดีขึ้น
เยาวชน (ดอกไม้)			เยาวชน 10 คนรายได้เพิ่มขึ้น และ มีความรู้ เพิ่มขึ้น	มีความรู้
				ความภูมิใจ
				มีทัศนคติที่ดีขึ้น/มีแรงบันดาลใจ
อบต.			ประหยัดงบประมาณในการส่งเสริมอาชีพ เนื่องจากมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมอาชีพอยู่ในพื้นที่	มีความคล่องตัวในการใช้งบประมาณเพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน
				อบต.มีความกังวลเรื่องพื้นที่ป่า/ชาวบ้านเข้าใจผิดว่าได้สิทธิในพื้นที่ ทำกิน
				ชื่อเสียงและความน่าเชื่อถือของศูนย์
เจ้าหน้าที่	ชื่อเสียงและความน่าเชื่อถือของ เจ้าหน้าที่จากการทำงานในอดีตที่ ผ่านมา	1,080,000.00	เกิดความขัดแย้ง	เกิดชื่อเสียงด้านลบ
สวพส.	แหล่งทุน	910,700.00		ชื่อเสียงและความน่าเชื่อถือของศูนย์
รวมมูลค่าต้นทุน		2,045,037.50		

ตารางที่ 4.11 มูลค่าตัวแทนทางการเงิน และผลกระทบของโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงแม่สลอง

ผู้มีส่วนได้ ส่วนเสีย	ผลลัพธ์	ตัวแทนทาง การเงิน	มูลค่า (บาท)	ตัวชี้วัด	หน่วย นับ ตัวชี้วัด	จำนวน	Dead weight %	Displace ment %	Attribu tion %	Drop off %	มูลค่าผลกระทบ (บาท)
เกษตรกรผู้ ปลูก กาแฟ, ผัก, ไม้ผล, และดอกไม้	รายได้เพิ่มขึ้น	รายได้เฉลี่ยที่ เพิ่มขึ้น	106,442.57	จำนวน เกษตรกรใน พื้นที่	ราย	188	50%	10%	30%	20%	6,303,529.00
	ได้อยู่กับครอบครัว (กลุ่มย้ายกลับถิ่นฐาน)	ค่าเสียโอกาสจาก การทำงานใน เมือง	90,720.00	จำนวนคนที่ ย้ายกลับเข้ามา ทำงานในพื้นที่	ราย	10	50%	0%	0%	0%	453,600.00
	สุขภาพของเกษตรกรดี ขึ้น จากการใช้สารเคมี ลดลง	ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยใน การรักษาต่อครั้ง	9,641.00	จำนวนการเข้า รพ ของ เกษตรกร	ครั้ง	4.35	0%	0%	0%	0%	41,940.62
	มีการใช้น้ำมากขึ้นทำ ให้ ขาดแคลนน้ำ	ต้นทุนน้ำต่อ หน่วย	-0.50	ปริมาณน้ำที่ ต้องการใช้ เพิ่มขึ้น	ลบ.ม.	277,100	0%	0%	0%	0%	-138,550.00
	เกิดความขัดแย้ง ระหว่างเกษตรกรปลูก กาแฟกับเจ้าหน้าที่ทำ ให้ทำงานได้ยากขึ้น	ค่าเสียโอกาสของ ผู้เข้าร่วมประชุม เพื่อทำความ เข้าใจ ต่อครั้ง	-7,087.50	จำนวนการ ประชุมเพื่อทำ ความเข้าใจ	ครั้ง	23	0%	0%	0%	0%	-163,012.50

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	ผลลัพธ์	ตัวแทนทางการเงิน	มูลค่า (บาท)	ตัวชี้วัด	หน่วยนับตัวชี้วัด	จำนวน	Dead weight %	Displacement %	Attribution %	Drop off %	มูลค่าผลกระทบ (บาท)
	(ชาวบ้านแอบขายผลผลิตให้คนนอก)										
	เกษตรกรมีความรู้การปรับการผลิตให้ดีขึ้น	ค่าเสียโอกาสในการทำงาน	315.00	จำนวนเกษตรกรในพื้นที่	ราย	188	0%	0%	0%	0%	59,220.00
เยาวชน (ดอไม้)	มีความรู้	ค่าเสียโอกาสในการทำงาน	315.00	จำนวนผู้เข้าร่วมอบรม	ราย	15	0%	0%	0%	0%	4,725.00
	ความภูมิใจ	ค่าใช้จ่ายในการอบรมเพื่อเพิ่มความภาคภูมิใจ	8,500.00	สัดส่วนของผู้ที่รายงานว่ามี	ราย	10	0%	0%	0%	0%	85,000.00
	มีทัศนคติที่ดีขึ้น/มีแรงบันดาลใจ	ต้นทุนการอบรมการสร้างแรงบันดาลใจ	3,800.00	สัดส่วนของผู้ที่รายงานว่ามีแรงบันดาลใจ	ราย	10	0%	0%	0%	0%	38,000.00
อบต.	มีความคล่องตัวในการใช้งบประมาณเพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน	งบประมาณในการส่งเสริมอาชีพในพื้นที่	60,000.00	จำนวน อบต. ที่อยู่ในพื้นที่	แห่ง	3	0%	0%	0%	0%	180,000.00

ผู้มีส่วนได้ ส่วนเสีย	ผลลัพธ์	ตัวแทนทาง การเงิน	มูลค่า (บาท)	ตัวชี้วัด	หน่วย นับ ตัวชี้วัด	จำนวน	Dead weight %	Displace ment %	Attribu tion %	Drop off %	มูลค่าผลกระทบ (บาท)
	อบต.มีความกังวลเรื่อง พื้นที่ป่า/ชาวบ้านเข้าใจ ผิดว่าได้สิทธิในพื้นที่ทำ กิน	ค่าเสียโอกาสของ ผู้เข้าร่วมประชุม เพื่อทำความเข้าใจ ต่อครั้ง	-7,087.50	จำนวน อบต. ที่อยู่ในพื้นที่	แห่ง	1	0%	0%	0%	0%	-7,087.50
	ชื่อเสียงและความ น่าเชื่อถือของศูนย์	ค่าประชาสัมพันธ์	144,000.00	จำนวนศูนย์	แห่ง	1	0%	0%	0%	10%	144,000.00
เจ้าหน้าที่	เกิดชื่อเสียงด้านลบ	ค่าเสียโอกาสของ ผู้เข้าร่วมประชุม เพื่อทำความเข้าใจ ต่อครั้ง	-7,087.50	จำนวนครั้งใน การขายกาแฟ	ครั้ง	1	0%	0%	0%	0%	-7,087.50
สวพส.	ชื่อเสียงและความ น่าเชื่อถือของศูนย์	ค่าประชาสัมพันธ์	144,000.00	จำนวนศูนย์	แห่ง	1	0%	0%	0%	0%	144,000.00
รวม							7,055,147.11				

*หมายเหตุ

 = ผลกระทบทางเศรษฐกิจ
 = ผลกระทบทางสังคม
 = ผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม

ตารางที่ 4.12 การคำนวณ SROI รายปีของโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงแม่สลอง ณ อัตราคิดลด 3.5%

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	ผลลัพธ์	Year 0	Year 1	Year 2	Year 3	Year 4	Year 5
เกษตรกรผู้ปลูก กาแฟ, ผัก, ไม้ผล, และดอกไม้	รายได้เพิ่มขึ้น	0.00	6,303,529.00	5,042,823.20	4,034,258.56	3,227,406.85	2,581,925.48
	ได้อยู่กับครอบครัว (กลุ่มย้ายกลับถิ่นฐาน)	453,600.00	453,600.00	453,600.00	453,600.00	0.00	0.00
	สุขภาพของเกษตรกรดีขึ้น จากการใช้ สารเคมีลดลง	0.00	41,940.62	41,940.62	41,940.62	41,940.62	41,940.62
	มีการใช้น้ำมากขึ้นทำให้ ขาดแคลนน้ำ	0.00	-138,550.00	0.00	0.00	0.00	0.00
	เกิดความขัดแย้งระหว่างเกษตรกรปลูก กาแฟกับเจ้าหน้าที่ทำให้ทำงานได้ยากขึ้น (ชาวบ้านแอบขายผลผลิตให้คนนอก)	-163,012.50	-163,012.50	-163,012.50	-163,012.50	-163,012.50	-163,012.50
	เกษตรกรมีความรู้การปรับการผลิตให้ดีขึ้น	59,220.00	59,220.00	59,220.00	0.00	0.00	0.00
เยาวชน (ดอกไม้)	มีความรู้	4,725.00	4,725.00	4,725.00	0.00	0.00	0.00
	ความภูมิใจ	85,000.00	85,000.00	85,000.00	85,000.00	0.00	0.00
	มีทัศนคติที่ดีขึ้น/มีแรงบันดาลใจ	0.00	38,000.00	38,000.00	38,000.00	38,000.00	38,000.00
อบต.	มีความคล่องตัวในการใช้งบประมาณเพื่อ พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน	180,000.00	180,000.00	180,000.00	180,000.00	180,000.00	180,000.00
	อบต.มีความกังวลเรื่องพื้นที่ป่า/ชาวบ้าน เข้าใจผิดว่าได้สิทธิในพื้นที่ทำกิน	-7,087.50	-7,087.50	-7,087.50	-7,087.50	0.00	0.00
	ชื่อเสียงและความน่าเชื่อถือของศูนย์	144,000.00	144,000.00	129,600.00	116,640.00	0.00	0.00
เจ้าหน้าที่	เกิดชื่อเสียงด้านลบ	-7,087.50	-7,087.50	-7,087.50	-7,087.50	-7,087.50	-7,087.50
สวพส.	ชื่อเสียงและความน่าเชื่อถือของศูนย์	144,000.00	144,000.00	144,000.00	144,000.00	0.00	0.00

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	ผลลัพธ์	Year 0	Year 1	Year 2	Year 3	Year 4	Year 5
มูลค่ารวมรายปี		893,357.50	7,055,147.11	5,918,591.31	4,833,121.67	3,234,117.46	2,588,636.09
มูลค่าปัจจุบันรวมรายปี		893,357.50	6,896,886.10	5,602,671.07	4,434,177.34	2,890,789.52	2,249,555.36
มูลค่าปัจจุบันรวมทั้งหมด		22,967,436.88					
ต้นทุน		2,045,037.50					
SROI-Ratio		11.23					

สำนักงานโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงวังไผ่ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 8 ตำบลนาไร่หลวง
พิกัดที่ E 423 N 734 ในแผนที่ระวาง 5147 IV ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2550

โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงวังไผ่มีพื้นที่รับผิดชอบครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมด 11 หมู่บ้าน มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 1,049 ครัวเรือน และจำนวนประชากรทั้งหมด 4,517 คน มีพื้นที่ครอบคลุมตำบลทุ่งพงษ์ และตำบลพงษ์ อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตรโดยทำไร่หมุนเวียน การปลูกพืชแต่ละครั้งต้องไ้ยยามาหญ้าในการกำจัดวัชพืช และใช้ปุ๋ยเคมีจำนวนมาก ได้แก่การปลูกข้าวไร่ (พันธุ์พื้นเมือง) โดยจะเก็บคัดเลือกพันธุ์เอง ปลูกข้าวโพด (มีพ่อค้าคนกลางจากอำเภอท่าวังพานำเมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย ยากำจัดวัชพืชมาจำหน่ายหรือนำมาลงทุนให้แล้ว หักเงินตอนขายโดยพ่อค้าคนกลางจะรับซื้อด้วย) ทำสวนลำไยและลิ้นจี่ มีบางรายปลูกต้นมะแข่นตามหัวไร่ปลายนา เลี้ยงวัวพันธุ์พื้นเมืองบางคนก็รับจ้างเลี้ยงและบางคนเลี้ยงของตนเอง มีการเลี้ยงไก่ เลี้ยงหมู

พันธุ์พื้นเมืองทุกหลังคาเรือนเพื่อบริโภคในครอบครัว และทำพิธีกรรมต่าง ๆ เมื่อมีเวลาว่างจะรับจ้างปักผ้า ตีเหล็ก ทำไม้กวาดดอกหญ้า

ตารางที่ 4.13 ตารางพื้นที่รับผิดชอบ จำนวนครัวเรือน และจำนวนประชากรในพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงวังใต้

พื้นที่รับผิดชอบทั้งหมด	หมู่ที่	ตำบล	อำเภอ	จำนวนครัวเรือน	จำนวนประชากร (คน)	ระดับการพัฒนา
1. บ้านวังใต้	8	นาไร่หลวง	สองแคว	100	491	B
2. บ้านใหม่	4	นาไร่หลวง	สองแคว	47	178	A
3. บ้านสองแคว	5	นาไร่หลวง	สองแคว	242	783	B
4. บ้านขุนน้ำพริก	6	นาไร่หลวง	สองแคว	57	321	C
5. บ้านปางไฮ	7	นาไร่หลวง	สองแคว	95	358	C
6. บ้านน้ำป่าน	3	ชนแดน	สองแคว	125	539	-
7. บ้านน้ำหลุ	7	ชนแดน	สองแคว	107	490	-
8. บ้านห้วยเกล็ด	4	ชนแดน	สองแคว	108	411	C
9. บ้านห้วยมอย	8	ชนแดน	สองแคว	59	539	C
10. บ้านใหม่ชายแดน	9	ชนแดน	สองแคว	69	229	C
11. บ้านสบพาง	6	ชนแดน	สองแคว	40	178	C

ทั้งนี้ปัญหาของคนในชุมชนก่อนที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงจะเข้าไปนั้น คือ (1) การเกษตรเดิมมีการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เป็นหลัก ผลผลิตการเกษตรเฉลี่ยต่อไร่ต่ำ ไม่มีคุณภาพส่งผลให้จำหน่ายได้ในราคาถูก และขาดทุนหรือไม่คุ้มกับการลงทุน เกษตรกรขาดความรู้ในการทำ การเกษตรที่ถูกต้อง ต้นทุนการทำเกษตรสูง และมีหนี้สินมากทั้งในระบบและนอกระบบ (2) น้ำเพื่อการเกษตรในช่วงฤดูแล้งไม่เพียงพอ มีการแผ้วถางป่าเพื่อทำไร่เลื่อนลอยเพื่อปลูกข้าวโพด มีการชะล้างพังทลายของหน้าดินทำให้เกิดดินสไลด์พังทลาย มีการใช้สารเคมีในการทำเกษตรเป็นจำนวนมากทำให้สภาพดินเสื่อมโทรม และ (3) การศึกษาของประชากรในชุมชนโดยเฉลี่ยต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานภาคบังคับ ประเพณีวัฒนธรรมในชุมชนบางอย่างขาดการสืบทอด

ส่งผลให้คนในชุมชนมีความต้องการให้เกิด (1) การส่งเสริมการปลูกพืชตามแนวทางโครงการหลวงเพื่อการยังชีพและทำเพื่อการค้า ส่งเสริมการปลูกพืชที่ใช้พื้นที่น้อยแต่ให้ผลผลิตและราคาสูง การปรับปรุงคุณภาพของผลผลิต การส่งเสริมอาชีพนอกภาคการเกษตร และการตลาดชุมชน เพื่อเป็นกลไกในการรองรับผลผลิตในระดับชุมชน และขยายไปตลาดนอกชุมชน (2) การส่งเสริมการปลูกพืชปลอดภัย การเพาะปลูกที่ดีและเหมาะสม การเกษตรอินทรีย์ พื้นฟูระบบนิเวศน์ป่าไม้และจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำในพื้นที่ลาดชัน กำหนดขอบเขตการใช้ประโยชน์ของพื้นที่โดยกระบวนการมีส่วนร่วม

ของประชาชน และ (3) การเสริมสร้างความเข้มแข็งภายในชุมชน รวมทั้งกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการแก้ไขปัญหาเสพติด

การเปลี่ยนแปลงจากการดำเนินงานสามารถส่งผลกระทบต่อกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ ดังนี้

1) เกษตรกร ผู้ปลูกพืชไร่ และไม้ผล/ชุมชน

เกษตรกร

การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญที่เกิดขึ้นในกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกลุ่มนี้คือ **การพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น** โดยกิจกรรมสำคัญที่เกิดขึ้น คือ

(1) เกษตรกรภายในพื้นที่ได้นำพืชไร่ เช่น ข้าวนา ข้าวไร่ ถั่วเหลือง ถั่วแดง และไม้ผล เช่น เงาะ มะม่วง อโวคาโด กะท้อน และทุเรียน ที่เป็นพืชทางเลือกและให้ผลตอบแทนเฉลี่ยต่อไร่สูงซึ่งได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ในการเพาะปลูกจากเจ้าหน้าที่ สวพส. มาทำการเพาะปลูก

(2) เกษตรกรและเจ้าหน้าที่ได้ร่วมกันจัดทำบ่อพวง และ บ่อพักน้ำพลังงานแสงอาทิตย์ซึ่งทำให้มีปริมาณน้ำเพื่อทำการเกษตรมากขึ้น

(3) เกษตรกรได้มีการร่วมกันพัฒนาตลาดชุมชนภายในพื้นที่ทำให้มีช่องทางการจัดจำหน่ายผลผลิตเพิ่มขึ้น

กิจกรรมดังกล่าวนำไปสู่ผลลัพธ์สำคัญต่าง ๆ ซึ่งก่อให้เกิดการพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตเกษตรกรให้ดีขึ้นดังนี้

(1) มีช่องทางการจัดจำหน่ายผลผลิตเพิ่มขึ้น สามารถจัดจำหน่ายผลผลิตได้ในราคาที่สูงกว่าพืชดั้งเดิมอย่างเช่นข้าวโพด และทำให้มีรายได้ในครัวเรือนเพิ่มสูงขึ้น ลดปัญหาหนี้สินของเกษตรกรและทำให้มีเงินออมเพิ่มขึ้น สามารถส่งบุตรหลานเรียนจบปริญญาตรีได้อย่างมีความสุข ช่องทางการจัดจำหน่ายที่เพิ่มสูงขึ้นนั้น ยังนำไปสู่การทำให้เกษตรกรผู้สูงอายุสามารถกลับมาทำงานด้วยการขายผลผลิตในตลาดชุมชนที่สร้างขึ้นได้ ทำให้เกษตรกรผู้สูงอายุเห็นคุณค่าในตัวเองมากขึ้น

(2) ลดปัญหาเสพติดในพื้นที่ เนื่องจากเดิมการปลูกข้าวโพดจะมีการใช้แรงงานเป็นกลุ่ม ๆ เพื่อทำการเก็บเกี่ยวซึ่งหลายครั้งก่อให้เกิดการมั่วสุมเสพยาเสพติด แต่เมื่อไม่มีการปลูกข้าวโพดแล้วการรวมกลุ่มเก็บผลผลิตจึงไม่เกิดขึ้นและทำให้ปัญหาเสพติดลดลง

(3) สิ่งแวดล้อม อากาศในชุมชนดีขึ้น และมีพื้นที่สีเขียวเพิ่มขึ้น เนื่องจากเกษตรกรไม่ได้ทำการปลูกข้าวโพด และใช้สารเคมีในปริมาณสูงอีกต่อไป ไม่มีการบุกรุกพื้นที่ป่าซึ่งช่วยลดความขัดแย้งกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้เนื่องจากมีการจัดทำแผนที่ดินรายแปลง ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นยังช่วยให้สุขภาพ กาย และใจของเกษตรกรดีขึ้นตามไปด้วย และการลดใช้สารเคมีเพื่อทำการเกษตรยังนำไปสู่ค่านิยมของเกษตรกรให้หันมาบริโภคพืชผักปลอดสารพิษเป็นหลัก

(4) เกษตรกรมีน้ำใช้สำหรับหน้าแล้งมากขึ้นจากการได้ทำบ่อพวง และบ่อพักน้ำพลังงานแสงอาทิตย์ร่วมกับเจ้าหน้าที่ และก่อให้เกิดความแน่นอนของผลผลิต และระยะเวลาในการเก็บเกี่ยวผลผลิต

ชุมชน

การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญที่เกิดขึ้นในกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกลุ่มนี้คือ **ชุมชนเข้มแข็งและมีความเจริญเข้าถึง** โดยกิจกรรมสำคัญที่เกิดขึ้น คือ

- (1) คนในชุมชนมีการรวมกลุ่มกันในการประกอบอาชีพต่าง ๆ
- (2) คนในชุมชนมีการเข้าร่วมกิจกรรมและงานต่าง ๆ ของเพื่อนบ้านภายในชุมชนมากขึ้น เนื่องจากได้รู้จักเพื่อนบ้านมากขึ้นจากการที่ได้ทำงาน ประกอบอาชีพร่วมกัน
- (3) คนได้นำองค์ความรู้ต่าง ๆ จากโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงวังไผ่มาใช้สำหรับการประกอบอาชีพ เช่น การทำไม้กวาด การทอผ้า เป็นต้น

กิจกรรมดังกล่าวนำไปสู่ผลลัพธ์สำคัญต่าง ๆ ซึ่งก่อให้เกิดชุมชนเข้มแข็งและมีความเจริญเข้าถึง ดังนี้

- (1) คนในชุมชนมีช่องทางในการหารายได้เพิ่มขึ้นเนื่องจาก คนในชุมชนส่วนใหญ่มีการทำเกษตรเป็นหลักซึ่งหลังจากเสร็จสิ้นการทำการเกษตรในแต่ละวันแล้ว คนในชุมชนยังสามารถรวมกลุ่มกันทำไม้กวาด และทอผ้าซึ่งเป็นการประกอบอาชีพที่ได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ได้มาจาก สวพส. ทำให้รายได้เพิ่มขึ้นและหนี้สินลดลง นอกจากนี้การทำงานร่วมกันยังทำให้ชุมชนมีการรู้จัก และมีความสามัคคีกันภายในชุมชนมากขึ้นอีกด้วย

ทั้งนี้คนในชุมชนยังมีผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นทางอ้อมจากการเกิดขึ้นของโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงวังไผ่ที่สำคัญคือ

- (1) ชุมชนมีความเจริญเข้าถึง มีถนนลาดยางและไฟฟ้าใช้ เนื่องจากการตั้งอยู่ของโครงการช่วยให้หน่วยงานต่าง ๆ ของภาครัฐสามารถของบประมาณในการพัฒนาพื้นที่ได้ง่ายขึ้น ซึ่งส่งผลให้โครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญต่าง ๆ เกิดขึ้นได้รวดเร็ว การมีถนนช่วยให้การเดินทางต่าง ๆ สะดวกขึ้น คนภายนอกสามารถเข้ามาซื้อผลผลิตในชุมชนได้ง่ายขึ้น คนภายในชุมชนก็สามารถขนส่งผลผลิตเพื่อไปจัดจำหน่ายในตลาดชุมชนได้รวดเร็วขึ้น

- (2) ชุมชนน่าอยู่ เนื่องจากสิ่งแวดล้อม อากาศในชุมชนดีขึ้น และมีพื้นที่สีเขียวเพิ่มขึ้น โดยผลลัพธ์ดังกล่าวเกิดจากการที่คนในชุมชนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมไม่ได้ทำการปลูกข้าวโพด และใช้สารเคมีในปริมาณสูงอีกต่อไป และไม่มีการบุกรุกพื้นที่ป่า

2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อบต.)

การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญที่เกิดขึ้นในกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกลุ่มนี้คือ **เพิ่มความรวดเร็วในการดำเนินงานในด้านการจัดสรรงบประมาณ และการพัฒนาพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล** โดยกิจกรรมสำคัญที่เกิดขึ้น คือ

- (1) เจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ได้มีการทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ สวพส. ในการแก้ไขปัญหาชาวบ้าน เป็นคนกลางในการติดต่อประสานงานเรื่องการจัดทำแผนที่ดินรายแปลง พัฒนาแผนยุทธศาสตร์ในพื้นที่และจัดงานส่งเสริมการเกษตร

(2) นำข้อมูลแผนที่ดินรายแปลง และข้อมูลเกษตรกร มาช่วยในการพัฒนาชุมชนต่าง ๆ ในพื้นที่ และช่วยเหลือเกษตรกรเวลาเกิดภัยพิบัติ

กิจกรรมดังกล่าวนำไปสู่ผลลัพธ์สำคัญต่าง ๆ ซึ่งก่อให้เกิดการเพิ่มความรวดเร็วในการดำเนินงานในด้านการจัดสรรงบประมาณ และการพัฒนาพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล ดังนี้

(1) การติดตามช่วยเหลือช่วยเหลือเกษตรกรในกรณีที่เกิดภัยพิบัติทำได้รวดเร็วขึ้น เนื่องจาก อบต. มีข้อมูลเกษตรกรที่ได้ทำร่วมกับเจ้าหน้าที่ สวพส.

(2) เกิดการประหยัดงบประมาณของ อบต. ในบางโครงการเนื่องจาก สวพส. ได้เข้าไปสนับสนุน และดำเนินโครงการนั้นแทน เช่น การส่งเสริมการเกษตรทางเลือกในพื้นที่ การส่งเสริมพันธุ์พืช เป็นต้น

ทั้งนี้ อบต. ยังมีผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นทางอ้อมจากการเกิดขึ้นของโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงวังไผ่ที่สำคัญคือ

(1) อบต. สามารถของบประมาณในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่ได้ง่ายขึ้น ทำให้ความเจริญเข้าถึงชุมชนรวดเร็วขึ้นเมื่อเทียบกับช่วงที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงยังไม่จัดตั้งขึ้น

3) โรงเรียน

การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญที่เกิดขึ้นในกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกลุ่มนี้คือ **การสร้างองค์ความรู้ และทักษะการประกอบอาชีพทางการเกษตรแก่เด็กนักเรียน** โดยกิจกรรมสำคัญที่เกิดขึ้น คือ

(1) คุณครูเขียนขอสนับสนุนงบประมาณและวัตถุดิบทางการเกษตร เช่น เห็ด ไปยังโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงวังไผ่ เพื่อนำมาสร้างสื่อการสอนแนวทางการประกอบอาชีพให้เด็กนักเรียน

(2) คุณครูได้ทำการสอนนักเรียนในทักษะการประกอบอาชีพการเกษตรตลอดจนมีการนำผลผลิตทางการเกษตรที่ได้ไปแปรรูปจัดจำหน่าย ประกอบอาหารกลางวันและจัดแสดงในงานต่าง ๆ ของโรงเรียน

(3) นักเรียนได้ทำการเพาะเห็ดในโรงเรียนและมีการนำกล้าไม้ต่าง ๆ ที่ได้รับมาไปลองปลูกที่บ้านของตน

(4) นักเรียนได้มีการเข้าร่วมงานเกษตรต่าง ๆ ที่จัดขึ้นภายในชุมชน

กิจกรรมดังกล่าวนำไปสู่ผลลัพธ์สำคัญต่าง ๆ ซึ่งก่อให้เกิดการสร้างองค์ความรู้และทักษะการประกอบอาชีพทางการเกษตรแก่เด็กนักเรียน ดังนี้

(1) ประหยัดงบประมาณของ โรงเรียนเนื่องจาก สวพส. ได้เข้ามาสนับสนุนงบประมาณและกล้าไม้สำหรับใช้ในการถ่ายทอดองค์ความรู้ทางการเกษตรแก่เด็กนักเรียน

(2) เด็กนักเรียนมีทักษะในการทำการเกษตร และมีองค์ความรู้ในเรื่องของทางเลือกในการประกอบอาชีพที่หลากหลายในอนาคต จากการที่โรงเรียนได้มีการสอนในเรื่องของการเพาะเห็ด เลี้ยงปลา และให้กล้าไม้ไปลองเพาะปลูกที่บ้าน

4) เจ้าหน้าที่ สวพส./สวพส.

การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญที่เกิดขึ้นในกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกลุ่มนี้คือ **ความภูมิใจในการทำงานและการได้รับการยอมรับจากคนในชุมชน** โดยกิจกรรมสำคัญที่เกิดขึ้น คือ

(1) การเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนเป้าหมายไม่ว่าจะเป็นแก้ไขปัญหาต่าง ๆ การให้ความรู้การใช้สารเคมีที่ถูกต้อง การนำองค์ความรู้ใหม่จากโครงการหลวงเข้ามาพัฒนาการเพาะปลูกและตลาดในพื้นที่ การจัดทำแผนที่ดินรายแปลง และการอนุรักษ์ป่า ฟื้นฟูป่า และการติดตามผล

กิจกรรมดังกล่าวนำไปสู่ผลลัพธ์สำคัญต่าง ๆ ซึ่งก่อให้เกิดการได้รับการยอมรับจากคนในชุมชนดังนี้

(1) เกิด Self-esteem และ มีทักษะทางสังคมเพิ่มขึ้น

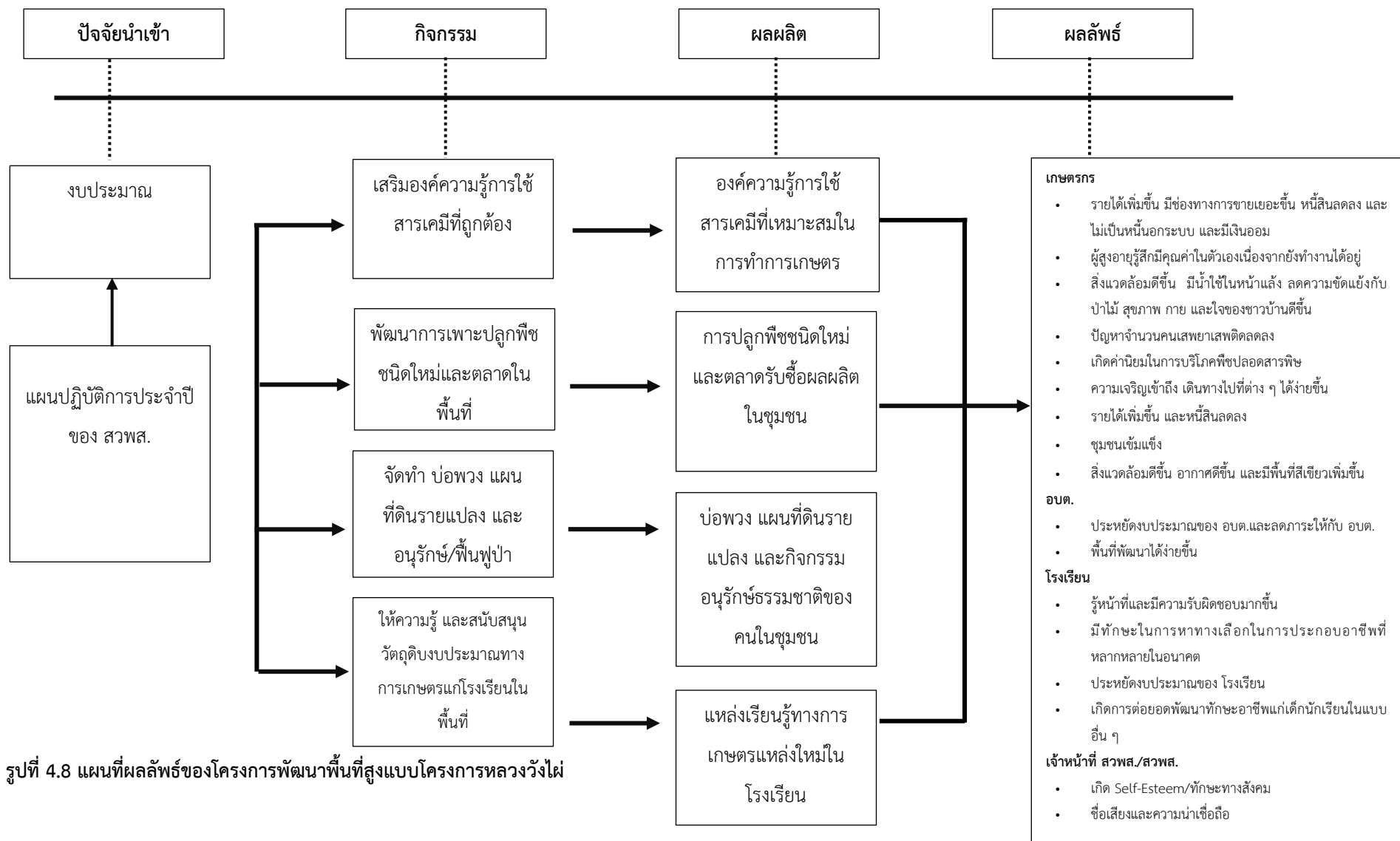
(2) เชื่อเสียและความน่าเชื่อถือ

การประเมิน SROI

การคำนวณ SROI ในการศึกษาครั้งนี้พิจารณาผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นภายในระยะเวลา 5 ปี เนื่องจากการพิจารณาระยะเวลาขั้นพื้นฐานที่มีโอกาสที่จะทำให้ผลลัพธ์ต่าง ๆ เกิดขึ้น ซึ่งอ้างอิงมาจาก A Guide to Social Return on Investment โดยการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงวังไผ่สามารถคำนวณมูลค่าผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแต่ละกลุ่มได้ดังนี้

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	มูลค่าผลประโยชน์ (ล้านบาท)
เกษตรกร	21.81
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.)	0.67
โรงเรียน	0.29
เจ้าหน้าที่ สวพส./สวพส.	0.78
รวมผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น	23.56

ผลการประเมิน SROI ภายในระยะเวลา 5 ปี โดยใช้อัตราคิดลด 3.5 % แสดงดังตารางที่ 4.16 โดย SROI-Ratio มีค่าเท่ากับ 5.21 กล่าวคือ ทุก ๆ การลงทุน 1 บาทจะได้ผลประโยชน์กลับคืนมา 5.21 บาท ซึ่งผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นหลังปรับลดเป็นมูลค่าปัจจุบันมีมูลค่าเท่ากับ 21.75 ล้านบาท และมีต้นทุนการดำเนินงาน 4.17 ล้านบาท ทั้งนี้รายละเอียดและมูลค่าผลประโยชน์แต่ละประเภทแสดงไว้ในตารางที่ 4.15

รูปที่ 4.8 แผนที่ผลลัพธ์ของโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงวังไผ่

ตารางที่ 4.14 ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ปัจจัยนำเข้า ผลผลิต และ ผลลัพธ์ของโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงวังไผ่

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	ปัจจัยนำเข้า	มูลค่า (บาท)	ผลผลิต	ผลลัพธ์
เกษตรกร ผู้ปลูกพืชไร่ และ ไม้ผล	ค่าเสียโอกาสจากเวลาที่เกษตรกรใช้เข้าร่วมกิจกรรมและอบรมส่งเสริมการเกษตร	111,600.00	จำนวนเกษตรกร	รายได้เพิ่มขึ้น
				หนี้สินลดลง และไม่เป็นหนี้ในระบบ ช่วยลดความขัดแย้งในครัวเรือน
				สุขภาพดีขึ้นจากการใช้สารเคมีลดลง
				ชาวบ้านสามารถขึ้นทะเบียนเกษตรกรได้ง่ายขึ้น
			จำนวนคนเข้าอบรมส่งเสริมความรู้	เกษตรกรที่มีองค์ความรู้การปลูกพืชไร่ และ ไม้ผลจากโครงการขยายผลแบบโครงการหลวง
			จำนวนตลาดชุมชน (ชุมชนบ้านใหม่)	ได้อยู่กับครอบครัว (กลุ่มย้ายกลับถิ่นฐาน)
				มีช่องทางการขายผ่านตลาดชุมชน
				ผู้สูงอายุรู้สึกมีคุณค่าในตัวเองเนื่องจากยังทำงานได้อยู่
				เกิดค่านิยมในการบริโภคพืชปลอดภัย
			จำนวนบ่อพวงและบ่อพักน้ำพลังงานแสงอาทิตย์	มีน้ำใช้ในหน้าแล้ง
			จำนวนแผนที่ดินรายแปลง	ลดความขัดแย้งกับป่าไม้
				เดินทางไปต่าง ๆ ได้ง่ายขึ้น
	ค่าเสียโอกาสจากเวลาที่ใช้เข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน	181,920.00	ชุมชนมีกิจกรรมร่วมกันมากขึ้น	ชุมชนเข้มแข็ง
				ความขัดแย้งภายในอาชีพของคนในชุมชนลดลง
อบต.			แผนที่ดินรายแปลง	ประหยัดงบประมาณของ อบต.

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	ปัจจัยนำเข้า	มูลค่า (บาท)	ผลผลิต	ผลลัพธ์
อบต.			แผนพัฒนายุทธศาสตร์ในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงวังไผ่	การทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น
			มีงานส่งเสริมอาชีพด้านการเกษตร	ลดภาระให้กับ อบต. ในการอบรมส่งเสริมอาชีพ
โรงเรียน			จำนวนโครงการที่ได้รับการสนับสนุน	ประหยัดงบประมาณของ โรงเรียน
			รางวัลโครงการอาหารกลางวันดีเด่นระดับประเทศ	โรงเรียนมีชื่อเสียง
			จุดเรียนรู้ทางการเกษตรที่เพิ่มขึ้นในโรงเรียน	มีหลักสูตรเพิ่มทักษะอาชีพแก่เด็กนักเรียน
เจ้าหน้าที่	ชื่อเสียงและความน่าเชื่อถือของเจ้าหน้าที่จากการทำงานในอดีตที่ผ่านมา	1,080,000.00	ได้องค์ความรู้	เกิด Self-esteem
				มีทักษะทางสังคมเพิ่มขึ้น
สวพส.	แหล่งทุน	2,805,000.00		ชื่อเสียงและความน่าเชื่อถือของศูนย์
รวมมูลค่าต้นทุน		4,178,520.00		

ตารางที่ 4.15 มูลค่าตัวแทนทางการเงิน และผลกระทบของโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงวังไผ่

ผู้มีส่วนได้ ส่วนเสีย	ผลลัพธ์	ตัวแทนทาง การเงิน	มูลค่า (บาท)	ตัวชี้วัด	หน่วย นับ ตัวชี้วัด	จำนวน	Dead weight %	Displace ment %	Attribu tion %	Drop off %	มูลค่าผลกระทบ (บาท)
เกษตรกร ผู้ ปลูกพืชไร่ และ ไม้ผล	รายได้เพิ่มขึ้น	รายได้เฉลี่ยที่ เพิ่มขึ้น	60,000.00	จำนวน เกษตรกรใน พื้นที่	ราย	125	40%	0%	0%	20%	4,500,000.00
	หนี้สินลดลง และไม่ เป็นหนี้ในระบบ ช่วย ลดความขัดแย้งใน ครัวเรือน	ค่าใช้จ่ายในการ ท่องเที่ยวใน วันหยุดของ ครอบครัว	3,000.00	จำนวน ครัวเรือนที่ รายงานเรื่อง ความแย้งเรื่อง หนี้ลดลง	ราย	47	30%	0%	0%	0%	98,700.00
	สุขภาพดีขึ้นจากการใช้ สารเคมีลดลง	ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยใน การรักษาต่อครั้ง	9,641.00	จำนวนการเข้า รพ ของ เกษตรกร	ครั้ง	0.64	0%	0%	0%	0%	6,166.45
	ชาวบ้านสามารถขึ้น ทะเบียนเกษตรกรได้ ง่ายขึ้น	ค่าเสียเวลาในการ ขึ้นทะเบียนที่ ลดลงไป	320.00	จำนวน เกษตรกรใน พื้นที่	ราย	125	0%	0%	0%	0%	40,000.00
	เกษตรกรที่มืองค์ ความรู้การปลูกพืชไร่ และไม้ผลจากโครงการ	ค่าเสียโอกาสใน การทำงาน	320.00	จำนวน ผู้เข้าร่วมอบรม	ราย	400	0%	0%	0%	50%	128,000.00

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	ผลลัพธ์	ตัวแทนทางการเงิน	มูลค่า (บาท)	ตัวชี้วัด	หน่วยนับตัวชี้วัด	จำนวน	Dead weight %	Displacement %	Attribution %	Drop off %	มูลค่าผลกระทบ (บาท)
เกษตรกร ผู้ปลูกพืชไร่ และ ไม้ผล	ขยายผลแบบโครงการหลวง										
	ได้อยู่กับครอบครัว (กลุ่มย้ายกลับถิ่นฐาน)	ค่าเสียโอกาสจากการทำงานในเมือง	92,160.00	จำนวนคนที่ย้ายกลับเข้ามาทำงานในพื้นที่	ราย	5	50%	0%	0%	0%	230,400.00
	มีช่องทางการขายผ่านตลาดชุมชน	ค่าเสียโอกาสในการเดินทางต่อวัน (ค่าแรงขั้นต่ำ)	40.00	ระยะเวลาการเดินทางที่ลดลง	วัน	480	20%	0%	20%	0%	12,288.00
	ผู้สูงอายุรู้สึกมีคุณค่าในตัวเองเนื่องจากยังทำงานได้อยู่	ค่าใช้จ่ายในการอบรมเพื่อเพิ่มความภาคภูมิใจ	8,500.00	จำนวนผู้สูงอายุที่มาทำงาน	ราย	30	0%	0%	0%	20%	255,000.00
	เกิดค่านิยมในการบริโภคพืชปลอดสารพิษ	ความเต็มใจจ่ายในการซื้อผักปลอดสารพิษ	15.00	จำนวนผู้บริโภคผักปลอดสารพิษ	ราย	2,259	0%	0%	50%	0%	16,938.75
	มีน้ำใช้ในหน้าแล้ง	ต้นทุนน้ำต่อหน่วย	0.50	ปริมาณน้ำที่เพิ่มขึ้น		600	0%	0%	0%	0%	300.00

ผู้มีส่วนได้ ส่วนเสีย	ผลลัพธ์	ตัวแทนทาง การเงิน	มูลค่า (บาท)	ตัวชี้วัด	หน่วย นับ ตัวชี้วัด	จำนวน	Dead weight %	Displace ment %	Attribu tion %	Drop off %	มูลค่าผลกระทบ (บาท)
เกษตรกร ผู้ ปลูกพืชไร่ และ ไม้ผล	ลดความขัดแย้งกับ ป่าไม้	ค่าเสียโอกาสของ ผู้เข้าร่วมประชุม เพื่อทำความ เข้าใจ ต่อครั้ง	24,000.00	จำนวนชุมชน ที่ทำแผนที่ราย แปลง	ชุมชน	2	0%	0%	0%	0%	48,000.00
	เดินทางไปที่ตั้งต่าง ๆ ได้ ง่ายขึ้น	ค่าเสียโอกาสใน การเดินทาง	40.00	ระยะเวลาการ เดินทางที่ลดลง	ชั่วโมง	24,000	50%	0%	50%	0%	240,000.00
	ชุมชนเข้มแข็ง	ค่าเสียโอกาสใน การเข้าร่วม กิจกรรมร่วมกัน	181,920.00	จำนวนกิจกรรม ที่ทำร่วมกัน	ครั้ง	6	50%	0%	0%	30%	545,760.00
เจ้าหน้าที่	ความขัดแย้งภายใน อาชีพของคนในชุมชน ลดลง	ค่าเสียโอกาสของ ผู้เข้าร่วมประชุม เพื่อทำความ เข้าใจต่อครั้ง	24,000.00	จำนวนชุมชนที่ ลดความขัดแย้ง	แห่ง	5	0%	0%	0%	10%	120,000.00
อบต.	ประหยัดังประมาณ ของ อบต.	ค่าจ้างเหมาทำ แผนที่	100,000.00	จำนวนแผนที่ สำหรับใช้งาน ใน อบต.	แผนที่	1	0%	0%	0%	0%	100,000.00

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	ผลลัพธ์	ตัวแทนทางการเงิน	มูลค่า (บาท)	ตัวชี้วัด	หน่วยนับตัวชี้วัด	จำนวน	Dead weight %	Displacement %	Attribution %	Drop off %	มูลค่าผลกระทบ (บาท)
อบต.	การทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น	ค่าเสียโอกาสของระยะเวลาที่ลดลงในการทำแผนยุทธศาสตร์	10,000.00	จำนวน อบต. ที่ใช้แผนยุทธศาสตร์	แห่ง	1	0%	0%	0%	0%	10,000.00
	ลดภาระให้กับ อบต. ในการอบรมส่งเสริมอาชีพ	ต้นทุนการจัดอบรมอาชีพ	60,000.00	จำนวนการอบรมที่ อบต. ต้องจัดทำ	ครั้ง	1	0%	0%	0%	0%	60,000.00
โรงเรียน	ประหยัดงบประมาณของโรงเรียน	งบประมาณในการจัดโครงการส่งเสริมอาชีพในโรงเรียน	20,000.00	จำนวนโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ	แห่ง	1	0%	0%	0%	0%	20,000.00
	โรงเรียนมีชื่อเสียง	ค่าประชาสัมพันธ์โรงเรียน	144,000.00	จำนวนโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ	แห่ง	1	60%	0%	50%	30%	28,800.00
	มีหลักสูตรเพิ่มทักษะอาชีพแก่เด็กนักเรียน	ค่าใช้จ่ายในการสร้างหลักสูตรการเรียนรู้	5,000.00	จำนวนหลักสูตรด้านอาชีพที่เกิดขึ้น	หลักสูตร	2	0%	0%	0%	0%	10,000.00

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	ผลลัพธ์	ตัวแทนทางการเงิน	มูลค่า (บาท)	ตัวชี้วัด	หน่วยนับตัวชี้วัด	จำนวน	Dead weight %	Displacement %	Attribution %	Drop off %	มูลค่าผลกระทบ (บาท)
เจ้าหน้าที่	เกิด Self-esteem	ค่าใช้จ่ายในการอบรมเพิ่มความมั่นใจในตัวเอง	9,900.00	สัดส่วนของเจ้าหน้าที่ที่รายงานว่ามี ความมั่นใจในตนเองจากการดำเนินงานของศูนย์	ราย	4	0%	0%	0%	0%	39,600.00
	มีทักษะทางสังคมเพิ่มขึ้น	ค่าใช้จ่ายในการอบรมเพื่อเพิ่มทักษะทางสังคม	2,500.00	จำนวนเจ้าหน้าที่	ราย	4	0%	0%	0%	0%	10,000.00
สวพส.	ชื่อเสียงและความน่าเชื่อถือของศูนย์	ค่าประชาสัมพันธ์	144,000.00	จำนวนศูนย์	แห่ง	1	0%	0%	0%	10%	144,000.00
รวม							6,663,953.20				

*หมายเหตุ

= ผลกระทบทางเศรษฐกิจ

= ผลกระทบทางสังคม

= ผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม

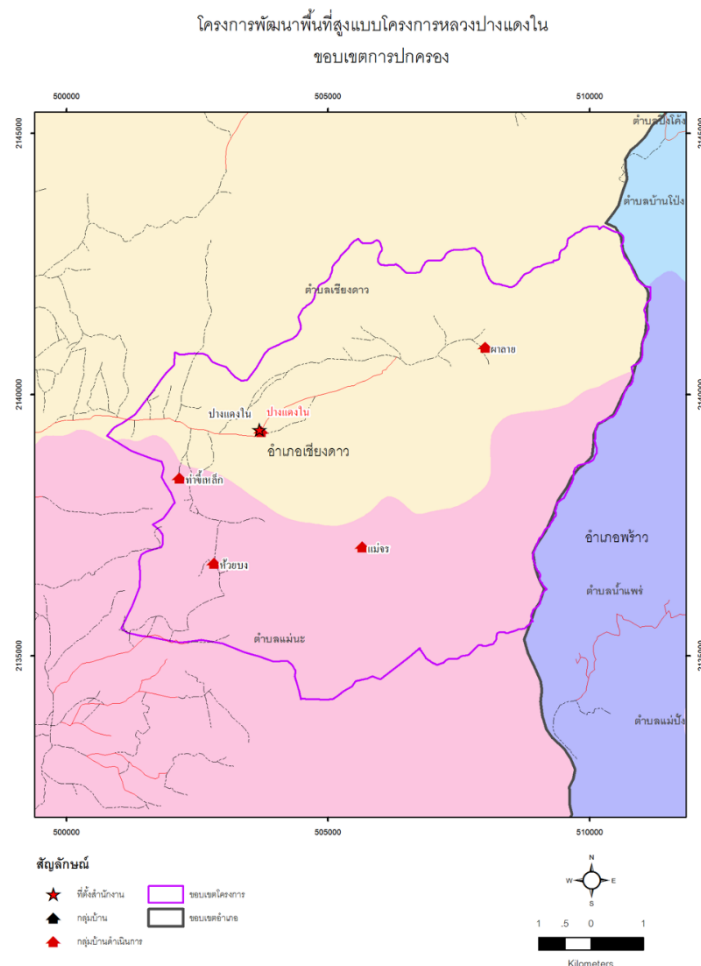
ตารางที่ 4.16 การคำนวณ SROI รายปีของโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงวังไผ่ ณ อัตราคิดลด 3.5%

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	ผลลัพธ์	Year 0	Year 1	Year 2	Year 3	Year 4	Year 5
เกษตรกร ผู้ปลูกพืชไร่ และไม้ผล	รายได้เพิ่มขึ้น	0.00	4,500,000.00	3,600,000.00	2,880,000.00	2,304,000.00	1,843,200.00
	หนี้สินลดลง และไม่เป็นหนี้จนระบบ ช่วยลดความขัดแย้งในครัวเรือน	0.00	98,700.00	98,700.00	98,700.00	98,700.00	98,700.00
	สุขภาพดีขึ้นจากการใช้สารเคมีลดลง	0.00	6,166.45	6,166.45	6,166.45	6,166.45	6,166.45
	ชาวบ้านสามารถขึ้นทะเบียนเกษตรกรได้ง่ายขึ้น	0.00	40,000.00	40,000.00	0.00	0.00	0.00
	เกษตรกรที่มีองค์ความรู้การปลูกพืชไร่ และไม้ผลจากโครงการขยายผลแบบโครงการหลวง	128,000.00	128,000.00	0.00	0.00	0.00	0.00
	ได้อยู่กับครอบครัว (กลุ่มย้ายกลับถิ่นฐาน)	230,400.00	230,400.00	230,400.00	230,400.00	0.00	0.00
	มีช่องทางการขายผ่านตลาดชุมชน	0.00	12,288.00	12,288.00	12,288.00	12,288.00	12,288.00
	ผู้สูงอายุรู้สึกมีคุณค่าในตัวเองเนื่องจากยังทำงานได้อยู่	255,000.00	255,000.00	204,000.00	163,200.00	0.00	0.00
	เกิดค่านิยมในการบริโภคพืชปลอดสารพิษ	16,938.75	16,938.75	16,938.75	16,938.75	0.00	0.00
	มีน้ำใช้ในหน้าแล้ง	300.00	300.00	300.00	300.00	300.00	300.00
	ลดความขัดแย้งกับป่าไม้	0.00	48,000.00	48,000.00	48,000.00	0.00	0.00
	เดินทางไปต่าง ๆ ได้ง่ายขึ้น	0.00	240,000.00	240,000.00	240,000.00	240,000.00	240,000.00
	ชุมชนเข้มแข็ง	545,760.00	545,760.00	382,032.00	267,422.40	187,195.68	131,036.98
	ความขัดแย้งภายในอาชีพของคนในชุมชนลดลง	0.00	120,000.00	108,000.00	97,200.00	87,480.00	78,732.00

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	ผลลัพธ์	Year 0	Year 1	Year 2	Year 3	Year 4	Year 5
อบต.	ประหยัดงบประมาณของ อบต.	100,000.00	100,000.00	100,000.00	100,000.00	0.00	0.00
	การทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น	0.00	10,000.00	10,000.00	10,000.00	0.00	0.00
	ลดภาระให้กับ อบต. ในการอบรมส่งเสริมอาชีพ	60,000.00	60,000.00	60,000.00	60,000.00	0.00	0.00
โรงเรียน	ประหยัดงบประมาณของ โรงเรียน	20,000.00	20,000.00	20,000.00	20,000.00	20,000.00	20,000.00
	โรงเรียนมีชื่อเสียง	28,800.00	28,800.00	20,160.00	14,112.00	14,112.00	9,878.40
	มีหลักสูตรเพิ่มทักษะอาชีพแก่เด็กนักเรียน	10,000.00	10,000.00	10,000.00	10,000.00	10,000.00	10,000.00
เจ้าหน้าที่	เกิด Self-esteem	0.00	39,600.00	39,600.00	39,600.00	39,600.00	39,600.00
	มีทักษะทางสังคมเพิ่มขึ้น	0.00	10,000.00	10,000.00	10,000.00	10,000.00	10,000.00
สวพส.	ชื่อเสียงและความน่าเชื่อถือของศูนย์	144,000.00	144,000.00	129,600.00	116,640.00	0.00	0.00
มูลค่ารวมรายปี		1,539,198.75	6,663,953.20	5,386,185.20	4,440,967.60	3,029,842.13	2,499,901.83
มูลค่าปัจจุบันรวมรายปี		1,539,198.75	6,438,602.13	5,028,061.52	4,005,498.34	2,640,332.38	2,104,850.26
มูลค่าปัจจุบันรวมทั้งหมด		21,756,543.37					
ต้นทุน		4,178,520.00					
SROI-Ratio		5.21					

4.5 ผลการประเมิน SROI โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงปางแดงใน ต.เขียงดาว อ.เขียงดาว จ.เชียงใหม่

โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงปางแดงใน ตั้งอยู่ในพื้นที่บ้านทุ่งหลุก (ห้วยอมบ้านปางแดงใน) หมู่ที่ 9 ตำบลเขียงดาว อำเภอเขียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2549

รูปที่ 4.9 ขอบเขตพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงปางแดงใน

โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงปางแดงใน มีพื้นที่รับผิดชอบทั้งหมด 5 กลุ่มบ้าน จำนวน 351 ครัวเรือน มีประชากร 1,885 คน ซึ่งประชากรส่วนใหญ่ เป็นชนเผ่า ปะหล่อง ลาหู่ ปกาเกอญอ อาข่า และลีซู ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและมีรายได้หลักจากการทำการเกษตร พืชที่ปลูกได้แก่ ข้าวโพด ถั่วลิสงนางแดง ลำไย และมะม่วง ซึ่งเป็นพืชที่ให้ผลตอบแทนที่มีมูลค่าสูง การศึกษาของประชาชนในพื้นที่มีโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานจนถึงระดับปริญญาตรี

ตารางที่ 4.17 ตารางพื้นที่รับผิดชอบ จำนวนครัวเรือน และจำนวนประชากรในพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงปางแดงใน

พื้นที่รับผิดชอบทั้งหมด	หมู่ที่	ตำบล	อำเภอ	จำนวนครัวเรือน	จำนวนประชากร (คน)	ระดับการพัฒนา
1. บ้านปางแดงใน	9	เชียงดาว	เชียงดาว	62	307	B
2. บ้านแม่จอน	11	เชียงดาว	เชียงดาว	30	175	B
3. บ้านท่าซี้เหล็ก	11	เชียงดาว	เชียงดาว	25	115	C
4. บ้านห้วยโก๋มาลาย	16	เชียงดาว	เชียงดาว	143	833	C
5. บ้านห้วยปง	5	เชียงดาว	เชียงดาว	91	455	C

ทั้งนี้ปัญหาของคนในชุมชนก่อนที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงจะเข้าไปนั้น คือ (1) กลุ่มชาติพันธุ์ดาราอั้งที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ไร้สัญชาติ มีอัตราการเกิดสูงไม่มีการวางแผนครอบครัว (2) คนในพื้นที่ไม่มีรายได้ มีหนี้สินสะสม (3) ไม่มีพื้นที่ทำกินของตัวเอง พื้นที่ทำการเกษตรมีสภาพลาดชันง่ายต่อการชะล้างพังทลายของดิน ขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตรและน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค และ (4) มีการบุกรุกทำลายป่าจากชุมชนภายนอก ดินเสื่อมสภาพ มีขยะเพิ่มขึ้น เส้นทางคมนาคมลำบาก ในช่วงฤดูฝน

ส่งผลให้คนในชุมชนมีความต้องการให้เกิด (1) การแก้ปัญหาหนี้สิน (2) การส่งเสริมอาชีพ คนในชุมชนต้องการองค์ความรู้เพื่อปรับเปลี่ยนการปลูกพืชไร่ไปเป็นพืชเศรษฐกิจแบบผสมผสานที่ให้ผลผลิตสูงขึ้น การเพิ่มผลผลิตข้าวโพด การปรับปรุงการเลี้ยงสัตว์ และการผสมอาหารสัตว์โดยใช้วัสดุในท้องถิ่น การพัฒนาทักษะในการจัดการและการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน การพัฒนาฝีมือด้านหัตถกรรม (3) การสนับสนุนจากภาครัฐในการพัฒนาแหล่งน้ำและระบบการจัดการน้ำให้มีประสิทธิภาพ กระจายน้ำได้อย่างทั่วถึง และ (4) การจัดทำระบบอนุรักษ์ป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน การปรับปรุงบำรุงดินให้มีความอุดมสมบูรณ์ การแก้ไขปัญหาขยะในชุมชน

การเปลี่ยนแปลงจากการดำเนินงานสามารถส่งผลต่อกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ ดังนี้

1) เยาวชนในหมู่บ้าน

การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญที่เกิดขึ้นในกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกลุ่มนี้คือ **การมีทัศนคติ และ ความคิดที่ดีขึ้นในการใช้ชีวิต และมีแรงบันดาลใจในการศึกษาต่อ** โดยกิจกรรมสำคัญที่เกิดขึ้น คือ

(1) เยาวชนภายในพื้นที่ได้มีส่วนร่วมในการจัดการขยะภายในหมู่บ้านเพื่อให้สุขภาพภายในหมู่บ้านดีขึ้นโดยลักษณะของโครงการคือเยาวชนต้องคัดแยกขยะให้ถูกต้องและนำมาไว้ ณ ที่พักขยะ ทั้งนี้ขยะบางประเภท เช่นขวดพลาสติก เหล็ก แก้วจะสามารถนำมาจำหน่ายได้กับทางกลุ่มได้

(2) เยาวชนบางรายได้เข้ามาช่วยทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ สวพส. ในการพัฒนาหมู่บ้านซึ่งส่งผลให้เยาวชนกลุ่มนี้ได้เห็นตัวอย่างที่ดี และก่อให้เกิดแรงบันดาลใจในการพัฒนาตนเองให้มีการศึกษาสูงขึ้น เพื่อกลับมาช่วยในการพัฒนาหมู่บ้านของตน

กิจกรรมดังกล่าวนำไปสู่ผลลัพธ์สำคัญต่าง ๆ ซึ่งก่อให้เกิดการมีทัศนคติ และความคิดที่ดีขึ้นในการใช้ชีวิต และมีแรงบันดาลใจในการศึกษาต่อ ดังนี้

(1) เกิดการรวมกลุ่มเยาวชนเพื่อจัดการขยะภายในหมู่บ้าน และเยาวชนยังมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการนำขยะบางประเภทมาขายภายในกลุ่ม

(2) เกิดความภาคภูมิใจที่ได้ทำงานช่วยเหลือชุมชนจากการทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ สวพส. ซึ่งการทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ไม่เพียงแต่ก่อให้เกิดแรงบันดาลใจที่ดีแล้ว เจ้าหน้าที่ยังได้เข้ามาช่วยในการผลักดันให้เยาวชนมีการศึกษาที่ดีขึ้น เยาวชนบางรายตัดสินใจที่จะไปศึกษาต่อมากกว่าอยู่ที่หมู่บ้านแล้วแต่งงานตั้งแต่อายุยังน้อย ซึ่งผลลัพธ์ทั้งหมดในข้างต้นที่กล่าวมาส่งผลให้เยาวชนในหมู่บ้านมีความสุขและสบายใจเพิ่มขึ้น

2) เกษตรกรและกลุ่มแม่บ้านผู้ทำผ้า

การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญที่เกิดขึ้นในกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกลุ่มนี้คือ **การพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น และทำให้คนในชุมชนรู้สึกควมมีคุณค่าในตนเองมากขึ้น** โดยกิจกรรมสำคัญที่เกิดขึ้น คือ

(1) เกษตรกรภายในพื้นที่ได้นำพืชทางเลือกที่ให้ผลตอบแทนเฉลี่ยต่อไร่สูงซึ่งได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ในการเพาะปลูกจากเจ้าหน้าที่ สวพส. เช่น เมล่อน มาทำการเพาะปลูก

(2) เกษตรกรและเจ้าหน้าที่ได้ร่วมกันจัดทำบ่อพวง และแหล่งพักน้ำไว้ใช้ในหน้าแล้ง

(3) เกษตรกรได้มีการทำแผนที่ดินรายแปลงร่วมกับเจ้าหน้าที่

(4) เกษตรกรมีการทำคอกหมูเพื่อทำการเลี้ยงหมูซึ่งแต่เดิมนั้นการเลี้ยงหมูภายในชุมชนจะเป็นการปล่อยเลี้ยงแบบธรรมชาติ

(5) เกษตรกรมีการรวมกลุ่มกันจัดตั้งสหกรณ์ขึ้นซึ่งถือเป็นสถาบันการเงินที่สำคัญต่อการบริหารการเงินของชาวบ้านในชุมชน

(6) จัดตั้งกลุ่มผ้าเย็บย้อมสีธรรมชาติขึ้นซึ่งเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของชุมชน เป็นแหล่งเรียนรู้การย้อมผ้าแก่บุคคลภายนอก และแหล่งสร้างรายได้เสริมของชุมชน

กิจกรรมดังกล่าวนำไปสู่ผลลัพธ์สำคัญต่าง ๆ ซึ่งก่อให้เกิดการพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตเกษตรกรให้ดีขึ้น และทำให้คนในชุมชนรู้สึกควมมีคุณค่าในตนเองมากขึ้น ดังนี้

(1) เกษตรกรสามารถจัดจำหน่ายผลผลิตได้ในราคาที่สูงกว่าพืชดั้งเดิม ทำให้เกษตรกรมีรายได้สูงขึ้น ลดปัญหาหนี้สินของเกษตรกรและทำให้มีเงินออมเพิ่มขึ้น การที่เกษตรกรกลับมามีรายได้ที่สูงขึ้นและคุ้มค่าแก่การลงทุนมากกว่าแต่ก่อน ช่วยให้คนในชุมชนเห็นคุณค่าของตนเองและใช้ชีวิตอย่างมีความสุขมากขึ้น เนื่องจากแต่เดิมีการจำหน่ายผลผลิตจะต้องจำหน่ายแก่พ่อเลี้ยงซึ่งเป็นพ่อค้าคนกลางที่

มักกดราคาผลผลิตซึ่งทำให้ชาวบ้านมีรายได้น้อย รู้สึกว่าตนเองไม่มีปากมีเสียง เค้าว่ะอะไรหรือสิ่งอะไร มาก็ต้องทำตาม แต่เมื่อ สวพส. เข้ามาช่องทางการจำหน่ายผลผลิตก็เพิ่มขึ้น ผู้รับซื้อผลผลิตมีทั้ง สวพส. และมีคนภายนอกที่ให้เราผลผลิตดีเข้ามาซื้อภายในหมู่บ้าน ไม่จำเป็นต้องจัดจำหน่ายให้แก่พ่อค้าคนกลางอีกต่อไป เกษตรกรสามารถเลือกจำหน่ายผลผลิตได้ในราคาที่ต้องการ นอกจากนี้รายได้ที่สูงขึ้นยังช่วยลดการออกไปหางานทำนอกพื้นที่ลงเนื่องจากการทำงานในพื้นที่ให้รายได้ที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต

(2) เกษตรกรลดการใช้สารเคมีในการทำการเกษตรลง ไม่มีการบุกรุกพื้นที่ป่าซึ่งช่วยลดความขัดแย้งกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้เนื่องจากการจัดทำแผนที่ดินรายแปลง นอกจากนี้การล้อมคอกหมูยังช่วยให้สุขภาพภายในหมู่บ้านดีขึ้นไม่มีไข้หมูเคลื่อนกลาถนภายในหมู่บ้าน

(3) เกษตรกรมีน้ำใช้สำหรับหน้าแล้งมากขึ้นจากการได้ทำบ่อพวงร่วมกับเจ้าหน้าที่ และก่อให้เกิดความแน่นอนของผลผลิต และระยะเวลาในการเก็บเกี่ยวผลผลิต

(4) เกษตรกรลดการเป็นหนี้สินนอกระบบ และแหล่งกู้ยืมเงินภายนอกหมู่บ้านลงเนื่องจากชุมชนมีการจัดตั้งสหกรณ์ที่สามารถให้กู้ยืมเงินได้ในอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำกว่าภายนอก

(5) มีชื่อเสียงเพิ่มขึ้นจากการถ่ายทอดองค์ความรู้การยอมผ้าสีธรรมชาติแก่นักท่องเที่ยว ผู้สนใจ และชุมชนภายนอก องค์ความรู้ในการยอมสีผ้ายังช่วยให้ชุมชนเป็นที่รู้จัก และสามารถสร้างรายได้เสริมให้กับเกษตรกรภายในหมู่บ้านให้มากยิ่งขึ้น

3) ชุมชน

การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญที่เกิดขึ้นในกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกลุ่มนี้คือ **ชุมชนเข้มแข็งและมีสิ่งแวดล้อมดีขึ้น** โดยกิจกรรมสำคัญที่เกิดขึ้น คือ

(1) คนในชุมชนมีการทำแผนที่ดินรายแปลงร่วมกับเจ้าหน้าที่ สวพส. และมีการสร้างกติกาการอยู่ร่วมกันในชุมชน เช่น การไม่เผาป่า การดูแลขยะและสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน

(2) มีการทำคอกหมูเพื่อทำการเลี้ยงหมูซึ่งแต่เดิมนั้นการเลี้ยงหมูภายในชุมชนจะเป็นการปล่อยเลี้ยงแบบธรรมชาติ

กิจกรรมดังกล่าวนำไปสู่ผลลัพธ์สำคัญต่าง ๆ ซึ่งก่อให้เกิดชุมชนเข้มแข็งและมีสิ่งแวดล้อมดีขึ้น ดังนี้

(1) การล้อมคอกหมูยังช่วยให้สุขภาพภายในหมู่บ้านดีขึ้นไม่มีไข้หมูเคลื่อนกลาถน

(2) กติกาภายในชุมชนช่วยให้คนในชุมชนอยู่กันอย่างเป็นระเบียบและมีความเข้มแข็งมากขึ้น เวลาเกิดปัญหาทุกคนจะช่วยกันรับผิดชอบ และเข้าไปช่วยเหลือกันอยู่บ่อยครั้ง

ทั้งนี้ชุมชนยังมีผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นทางอ้อมจากการเกิดขึ้นเข้ามาสนับสนุน และแก้ปัญหาชุมชนจากโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงปางแดงในที่สำคัญคือ

(1) ชุมชนตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษา และมีทัศนคติที่ดีต่อการศึกษาจนส่งผลให้มีการส่งเยาวชนไปเรียนนอกหมู่บ้านมากขึ้นเพื่อกลับมาพัฒนาหมู่บ้านให้ดีขึ้น

(2) มีพื้นที่สีเขียวเพิ่มขึ้น สิ่งแวดล้อม และอากาศในชุมชนดีขึ้น โดยผลลัพธ์ดังกล่าวเกิดจากการที่คนในชุมชนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมไม่ได้ทำการปลูกข้าวโพด และใช้สารเคมีในปริมาณสูงอีกต่อไป และไม่มีมีการบุกรุกพื้นที่ป่า

4) เจ้าหน้าที่ สวพส./สวพส.

การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญที่เกิดขึ้นในกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกลุ่มนี้คือ **ความภูมิใจในการทำงานและการได้รับการยอมรับจากคนในชุมชน** โดยกิจกรรมสำคัญที่เกิดขึ้น คือ

(1) การเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนเป้าหมายไม่ว่าจะเป็นแก้ไขปัญหาต่าง ๆ การให้ความรู้ และการติดตามผล

กิจกรรมดังกล่าวนำไปสู่ผลลัพธ์สำคัญต่าง ๆ ซึ่งก่อให้เกิดความสุขในการทำงานเพิ่มขึ้น ดังนี้

(1) เกิดความรู้สึกรักภูมิใจที่ได้ช่วยเหลือ และส่งเสริมชาวบ้านและเกษตรกรในชุมชนให้มีคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

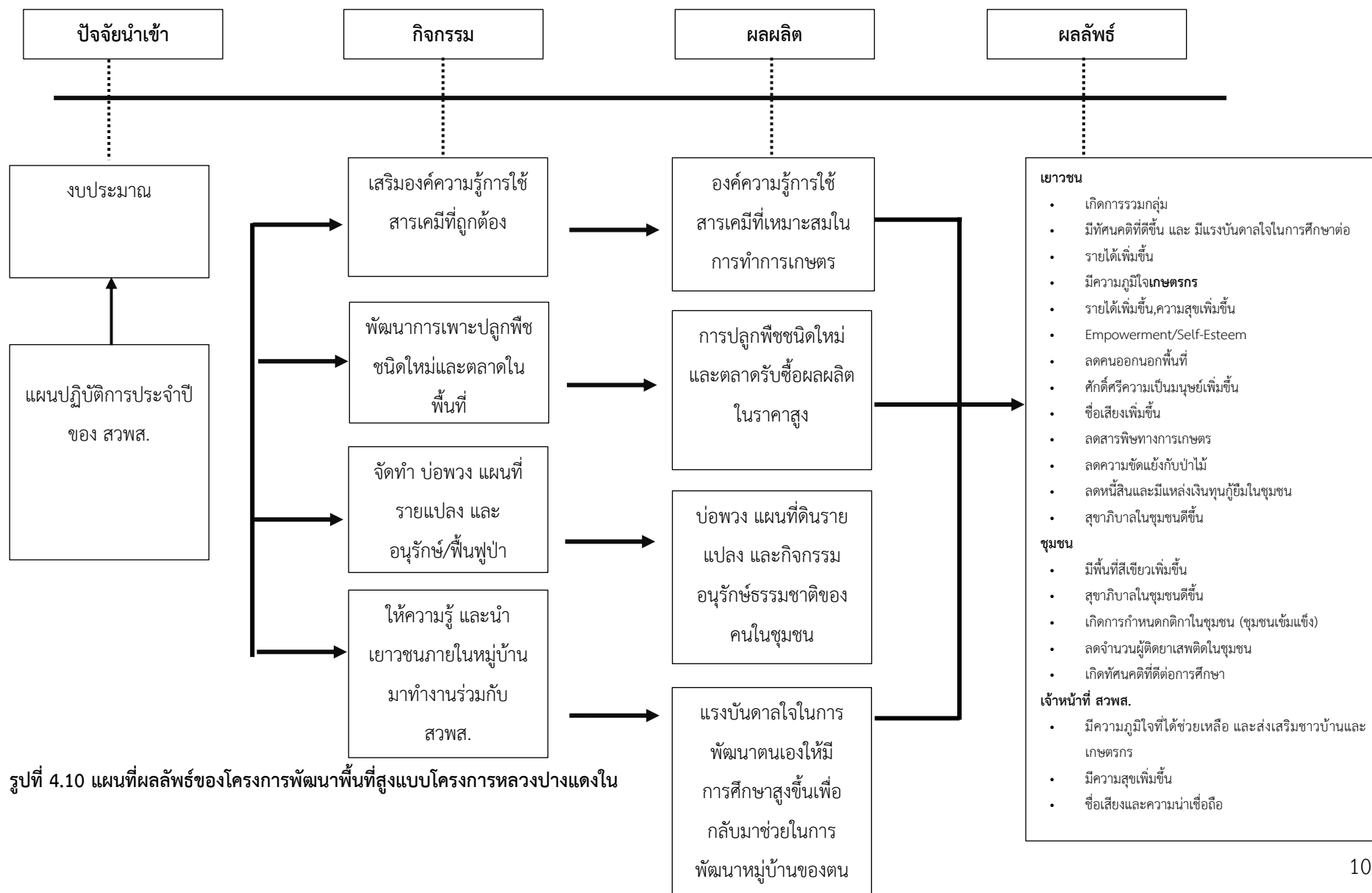
(2) ชื่อเสียงและความน่าเชื่อถือ

การประเมิน SROI

การคำนวณ SROI ในการศึกษาคครั้งนี้พิจารณาผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นภายในระยะเวลา 5 ปี เนื่องจากการพิจารณาระยะเวลาขั้นพื้นฐานที่มีโอกาสที่จะทำให้ผลลัพธ์ต่าง ๆ เกิดขึ้น ซึ่งอ้างอิงมาจาก A Guide to Social Return on Investment โดยการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงปางแดงในสามารถคำนวณมูลค่าผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแต่ละกลุ่มได้ดังนี้

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	มูลค่าผลประโยชน์ (ล้านบาท)
เกษตรกร	18.30
แม่บ้านทอผ้า	0.17
เยาวชน	0.45
ชุมชน	1.15
เจ้าหน้าที่ สวพส./สวพส.	0.62
รวมผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น	20.71

ผลการประเมิน SROI ภายในระยะเวลา 5 ปี โดยใช้อัตราคิดลด 3.5 % แสดงดังตารางที่ 4.20 โดย SROI-Ratio มีค่าเท่ากับ 5.27 กล่าวคือ ทุก ๆ การลงทุน 1 บาทจะได้ผลประโยชน์กลับคืนมา 5.27 บาท ซึ่งผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นหลังปรับลดเป็นมูลค่าปัจจุบันมีมูลค่าเท่ากับ 19.74 ล้านบาท และมีต้นทุนการดำเนินงาน 3.74 ล้านบาท ทั้งนี้รายละเอียดและมูลค่าผลประโยชน์แต่ละประเภทแสดงไว้ในตารางที่ 4.19

รูปที่ 4.10 แผนที่ผลลัพธ์ของโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงปางแดงใน

ตารางที่ 4.18 ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ปัจจัยนำเข้า ผลผลิต และ ผลลัพธ์ของโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงปางแดงใน

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	ปัจจัยนำเข้า	มูลค่า (บาท)	ผลผลิต	ผลลัพธ์
เกษตรกร	ค่าเสียโอกาสจากเวลาที่เกษตรกรใช้เข้าร่วมอบรม	54,843.75	จำนวนเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ	รายได้เพิ่มขึ้น
				ความสุขเพิ่มขึ้น
				Self-Esteem
				ได้อยู่กับครอบครัว (กลุ่มย้ายกลับถิ่นฐาน)
				รู้สึกภูมิใจในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เพิ่มขึ้น
				ความขัดแย้งกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ลดลง
				ฝึกภาวะผู้นำ/การทำงานร่วมกัน
แม่บ้านทอผ้า	ค่าเสียโอกาสจากเวลาที่ใช้	1,625.00	จำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่	มีทักษะทางสังคมเพิ่มขึ้น
				มีทักษะทางออนไลน์มากขึ้น
เยาวชน			จำนวนกลุ่มเยาวชนในหมู่บ้าน	มีทักษะในการเข้าสังคม
				มีความมั่นใจในการศึกษาต่อ เนื่องจากมีแรงบันดาลใจจากเยาวชนต้นแบบ
				รายได้เพิ่มขึ้น
ชุมชน			เข้าร่วมกิจกรรม และงานต่าง ๆ ของเพื่อนบ้าน	เกิดการกำหนดกติกาในชุมชน (ชุมชนเข้มแข็ง) ลดความขัดแย้งในชุมชน
			ภายในชุมชน	ลดจำนวนผู้ติดยาเสพติดในชุมชน
			หมู่ถูกเลี้ยงในคอก	ชุมชนมีความสะอาดมากขึ้น
เจ้าหน้าที่	ชื่อเสียงและความน่าเชื่อถือของเจ้าหน้าที่จากการทำงานในอดีตที่ผ่านมา	1,080,000.00	ได้องค์ความรู้	มีความภูมิใจที่ได้ช่วยเหลือ และส่งเสริมชาวบ้านและเกษตรกร
				มีความสุขเพิ่มขึ้น
				มีทักษะทางสังคมเพิ่มขึ้น
สวพส.	สนับสนุนงบประมาณ	2,610,280.00		ชื่อเสียงและความน่าเชื่อถือของศูนย์
รวมมูลค่าต้นทุน		3,746,748.75		

ตารางที่ 4.19 มูลค่าตัวแทนทางการเงิน และผลกระทบของโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงปางแดงใน

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	ผลลัพธ์	ตัวแทนทางการเงิน	มูลค่า (บาท)	ตัวชี้วัด	หน่วยนับตัวชี้วัด	จำนวน	Dead weight %	Displacement %	Attribution %	Drop off %	มูลค่าผลกระทบ (บาท)
เกษตรกร	รายได้เพิ่มขึ้น	รายได้เฉลี่ยที่เพิ่มขึ้น	55,000.00	จำนวนเกษตรกรในพื้นที่ที่รายงาน ว่ารายได้เพิ่มขึ้นซึ่งเป็นผลมาจากการดำเนินงานของศูนย์	ราย	130	0%	0%	0%	80%	7,150,000.00
	ความสุขเพิ่มขึ้น	ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยในการทำบุญ	6,200.00	จำนวนเกษตรกรที่รายงานว่ามีความสุขเพิ่มขึ้นซึ่งเป็นผลมาจากการดำเนินงานของศูนย์	ราย	130	0%	0%	0%	20%	806,000.00

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	ผลลัพธ์	ตัวแทนทางการเงิน	มูลค่า (บาท)	ตัวชี้วัด	หน่วยนับตัวชี้วัด	จำนวน	Dead weight %	Displacement %	Attribution %	Drop off %	มูลค่าผลกระทบ (บาท)
เกษตรกร	Self-Esteem	ค่าใช้จ่ายในการอบรมเพิ่มความมั่นใจในตัวเอง	9,900.00	จำนวนเกษตรกรที่รายงานว่ามี ความมั่นใจในตัวเองมากขึ้น ซึ่งเป็นผลมาจากโครงการ	ราย	130	0%	0%	0%	50%	1,287,000.00
	ได้อยู่กับครอบครัว (กลุ่มย้ายกลับถิ่นฐาน)	ค่าเสียโอกาสจากการทำงานในเมือง	187,200.00	จำนวนเกษตรกรที่ย้ายกลับถิ่นฐานซึ่งเป็นผลมาจากการดำเนินงานของศูนย์	ราย	3	16%	0%	0%	0%	471,744.00
	รู้สึกภูมิใจในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เพิ่มขึ้น	ค่าใช้จ่ายในการอบรมเพิ่มความภาคภูมิใจในตัวเอง	8,500.00	จำนวนเกษตรกรที่รายงานว่ามี ความรู้สึกภูมิใจเพิ่มขึ้นเป็นผลมาจากการ	ราย	300	0%	30%	0%	50%	1,785,000.00

ผู้มีส่วนได้ ส่วนเสีย	ผลลัพธ์	ตัวแทนทาง การเงิน	มูลค่า (บาท)	ตัวชี้วัด	หน่วย นับ ตัวชี้วัด	จำนวน	Dead weight %	Displace ment %	Attribu tion %	Drop off %	มูลค่าผลกระทบ (บาท)
				ดำเนินงานของ ศูนย์							
เกษตรกร	ความขัดแย้งกับ เจ้าหน้าที่ป่าไม้ลดลง	ค่าเสียโอกาสของ ผู้เข้าร่วมประชุม เพื่อทำความ เข้าใจ ต่อครั้ง	7,312.50	จำนวนความ ขัดแย้งที่ลดลง เป็นผลมาจาก การดำเนินงาน ของศูนย์	ครั้ง	5	0%	0%	50%	20%	18,281.25
	ฝึกภาวะผู้นำ/การ ทำงานร่วมกัน	ค่าใช้จ่ายในการ อบรม team building และค่า เสียโอกาสในการ เข้าร่วม	953.85	จำนวน เกษตรกรที่ รายงานว่ามี ทักษะในการ ทำงานเป็นกลุ่ม เพิ่มขึ้นซึ่งเป็น ผลมาจากการ ดำเนินงานของ ศูนย์	ราย	250	0%	0%	0%	50%	238,461.54
แม่บ้านทอ ผ้า	มีทักษะทางสังคม เพิ่มขึ้น	ค่าใช้จ่ายในการ อบรมเพื่อเพิ่ม ทักษะทางสังคม	2,500.00	จำนวน เกษตรกรที่ รายงานว่ามี	ราย	8	0%	0%	0%	30%	20,000.00

ผู้มีส่วนได้ ส่วนเสีย	ผลลัพธ์	ตัวแทนทาง การเงิน	มูลค่า (บาท)	ตัวชี้วัด	หน่วย นับ ตัวชี้วัด	จำนวน	Dead weight %	Displace ment %	Attribu tion %	Drop off %	มูลค่าผลกระทบ (บาท)
				ทักษะทาง สังคมเพิ่มขึ้นซึ่ง เป็นผลมาจาก การดำเนินงาน ของศูนย์							
แม่บ้านทอ ผ้า	มีทักษะทางออนไลน์ มากขึ้น	ค่าใช้จ่ายในการ อบรมเพื่อเพิ่ม ทักษะในการใช้สื่อ ออนไลน์	7,900.00	จำนวน เกษตรกรที่ รายงานว่ามี ทักษะในการใช้ สื่อออนไลน์ มากขึ้นซึ่งเป็น ผลมาจากการ ดำเนินงานของ ศูนย์	ราย	3	20%	0%	0%	0%	18,960.00
เยาวชน	มีทักษะในการเข้า สังคม	ค่าใช้จ่ายในการ อบรมเพื่อเพิ่ม ทักษะทางสังคม	2,500.00	จำนวนเยาวชน ที่รายงานว่ามี ทักษะในการ เข้าสังคม เพิ่มขึ้นซึ่งเป็น	ราย	5	0%	0%	0%	50%	12,500.00

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	ผลลัพธ์	ตัวแทนทางการเงิน	มูลค่า (บาท)	ตัวชี้วัด	หน่วยนับตัวชี้วัด	จำนวน	Dead weight %	Displacement %	Attribution %	Drop off %	มูลค่าผลกระทบ (บาท)
				ผลมาจากการดำเนินงานของศูนย์							
เยาวชน	มีความมั่นใจในการศึกษาต่อ เนื่องจากมีแรงบันดาลใจจากเยาวชนต้นแบบ	ค่าใช้จ่ายในการอบรมเพิ่มความมั่นใจในตัวเอง	9,900.00	จำนวนเยาวชนที่รายงานว่ามีมั่นใจในเรื่องการศึกษาต่อซึ่งเป็นผลมาจากการดำเนินงานของศูนย์	ราย	10	0%	0%	30%	0%	69,300.00
	รายได้เพิ่มขึ้น	รายได้เฉลี่ยที่เพิ่มขึ้น	2,000.00	จำนวนเยาวชนในพื้นที่ที่รายงานว่ารายได้เพิ่มขึ้นซึ่งเป็นผลมาจากการดำเนินงานของศูนย์	ราย	10	0%	0%	0%	10%	20,000.00

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	ผลลัพธ์	ตัวแทนทางการเงิน	มูลค่า (บาท)	ตัวชี้วัด	หน่วยนับตัวชี้วัด	จำนวน	Dead weight %	Displacement %	Attribution %	Drop off %	มูลค่าผลกระทบ (บาท)
ชุมชน	เกิดการกำหนดกติกาในชุมชน (ชุมชนเข้มแข็ง) ลดความขัดแย้งในชุมชน	ค่าจัดประชุมเพื่อทำความเข้าใจและค่าเสียโอกาสของผู้เข้าร่วมต่อครั้ง	7,312.50	จำนวนความขัดแย้งในชุมชนที่ลดลงซึ่งเป็นผลมาจากการดำเนินงานของศูนย์	ครั้ง	1	0%	0%	50%	0%	3,656.25
	ลดจำนวนผู้ติดยาเสพติดในชุมชน	ค่าเสียโอกาสจากการทำงานในกรณีที่ไม่เลิกยาเสพติด	3,042,000.00	จำนวนผู้ติดยาเสพติดในชุมชนที่ลดลง	ราย	1	50%	0%	80%	20%	304,200.00
	ชุมชนมีความสะอาดมากขึ้น	ค่ารักษาพยาบาลอาการอาหารเป็นพิษโรงพยาบาลเอกชนจังหวัดเชียงใหม่ (ไม่มีการสนับสนุนจากภาครัฐ)	1,264.34	สัดส่วนของผู้ท้องเสียลดลง	ราย	20.64	0%	0%	30%	0%	18,271.35

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	ผลลัพธ์	ตัวแทนทางการเงิน	มูลค่า (บาท)	ตัวชี้วัด	หน่วยนับตัวชี้วัด	จำนวน	Dead weight %	Displacement %	Attribution %	Drop off %	มูลค่าผลกระทบ (บาท)
เจ้าหน้าที่	มีความภูมิใจที่ได้ช่วยเหลือ และส่งเสริมชาวบ้านและเกษตรกร	ค่าใช้จ่ายในการอบรมเพื่อเพิ่มความภาคภูมิใจ	8,500.00	จำนวนเจ้าหน้าที่ที่รายงานว่ามี ความภาคภูมิใจมากขึ้นจากการดำเนินงาน	ราย	2	0%	0%	0%	50%	17,000.00
	มีความสุขเพิ่มขึ้น	ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยในการทำบุญ	6,200.00	จำนวนเจ้าหน้าที่ที่รายงานว่ามี ความสุขมากขึ้นจากการดำเนินงาน	ราย	2	0%	0%	0%	50%	12,400.00
	มีทักษะทางสังคมเพิ่มขึ้น	ค่าใช้จ่ายในการอบรมเพื่อเพิ่มทักษะทางสังคม	2,500.00	จำนวนเจ้าหน้าที่ที่มี ทักษะทางสังคมมากขึ้นจากการดำเนินงาน	ราย	2	0%	0%	0%	50%	5,000.00

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	ผลลัพธ์	ตัวแทนทางการเงิน	มูลค่า (บาท)	ตัวชี้วัด	หน่วยนับตัวชี้วัด	จำนวน	Dead weight %	Displacement %	Attribution %	Drop off %	มูลค่าผลกระทบ (บาท)
สวพส.	ชื่อเสียงและความน่าเชื่อถือของศูนย์	ค่าประชาสัมพันธ์	144,000.00	จำนวนศูนย์	แห่ง	1	0%	0%	0%	10%	144,000.00
รวม							12,401,774.39				

*หมายเหตุ

= ผลกระทบทางเศรษฐกิจ

= ผลกระทบทางสังคม

= ผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม

ตารางที่ 4.20 การคำนวณ SROI รายปีของโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงปางแดงใน ณ อัตราคิดลด 3.5%

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	ผลลัพธ์	Year 0	Year 1	Year 2	Year 3	Year 4	Year 5
เกษตรกร	รายได้เพิ่มขึ้น	0.00	7,150,000.00	1,430,000.00	286,000.00	57,200.00	11,440.00
	ความสุขเพิ่มขึ้น	806,000.00	806,000.00	0.00	0.00	0.00	0.00
	Self-Esteem	0.00	1,287,000.00	643,500.00	321,750.00	0.00	0.00
	ได้อยู่กับครอบครัว (กลุ่มย้ายกลับถิ่นฐาน)	471,744.00	471,744.00	471,744.00	471,744.00	0.00	0.00
	รู้สึกภูมิใจในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เพิ่มขึ้น	0.00	1,785,000.00	892,500.00	446,250.00	0.00	0.00
	ความขัดแย้งกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ลดลง	18,281.25	18,281.25	14,625.00	11,700.00	9,360.00	7,488.00
	ฝึกภาวะผู้นำ/การทำงานร่วมกัน	0.00	238,461.54	119,230.77	59,615.38	0.00	0.00
แม่บ้านทอผ้า	มีทักษะทางสังคมเพิ่มขึ้น	20,000.00	20,000.00	14,000.00	9,800.00	0.00	0.00
	มีทักษะทางออนไลน์มากขึ้น	18,960.00	18,960.00	18,960.00	18,960.00	18,960.00	18,960.00
เยาวชน	มีทักษะในการเข้าสังคม	12,500.00	12,500.00	6,250.00	3,125.00	0.00	0.00
	มีความมั่นใจในการศึกษาต่อ เนื่องจากมีแรงบันดาลใจจากเยาวชนต้นแบบ	0.00	69,300.00	69,300.00	69,300.00	69,300.00	69,300.00
	รายได้เพิ่มขึ้น	20,000.00	20,000.00	18,000.00	16,200.00	0.00	0.00
ชุมชน	เกิดการกำหนดกติกาในชุมชน (ชุมชนเข้มแข็ง) ลดความขัดแย้งในชุมชน	3,656.25	3,656.25	3,656.25	3,656.25	3,656.25	3,656.25
	ลดจำนวนผู้ติดยาเสพติดในชุมชน	0.00	304,200.00	243,360.00	194,688.00	155,750.40	124,600.32
	ชุมชนมีความสะอาดมากขึ้น	18,271.35	18,271.35	18,271.35	18,271.35	18,271.35	18,271.35
เจ้าหน้าที่	มีความภูมิใจที่ได้ช่วยเหลือ และส่งเสริมชาวบ้านและเกษตรกร	17,000.00	17,000.00	8,500.00	4,250.00	2,125.00	1,062.50
	มีความสุขเพิ่มขึ้น	12,400.00	12,400.00	0.00	0.00	0.00	0.00

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	ผลลัพธ์	Year 0	Year 1	Year 2	Year 3	Year 4	Year 5
	มีทักษะทางสังคมเพิ่มขึ้น	5,000.00	5,000.00	2,500.00	1,250.00	1,250.00	625.00
สวพส.	ชื่อเสียงและความน่าเชื่อถือของศูนย์	144,000.00	144,000.00	129,600.00	116,640.00	0.00	0.00
มูลค่ารวมรายปี		1,567,812.85	12,401,774.39	4,103,997.37	2,053,199.99	335,873.00	255,403.42
มูลค่าปัจจุบันรวมรายปี		1,567,812.85	11,982,390.71	3,831,125.46	1,851,868.75	292,693.92	215,042.83
มูลค่าปัจจุบันรวมทั้งหมด		19,740,934.52					
ต้นทุน		3,746,748.75					
SROI-Ratio		5.27					

4.6 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน

1) ด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ในพื้นที่ของชุมชนต่าง ๆ ของโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง ส่งผลให้คณะทำงานไม่สามารถลงพื้นที่ครอบคลุมทุกหมู่บ้านที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกของโครงการพัฒนาแบบพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงได้ ซึ่งอาจมีผลให้จำนวนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ตั้งใจจะทำการสัมภาษณ์ลดลง นอกจากนี้การไม่สามารถลงพื้นที่ได้ ทีมวิจัยใช้การโทรศัพท์สัมภาษณ์ทดแทน ซึ่งการสัมภาษณ์ลักษณะนี้จะมีข้อเสียที่สำคัญอยู่หนึ่งอย่างคือ ไม่สามารถเห็นบริบทของพื้นที่ หรือ ความยากง่ายของเส้นทางการเดินทางในการเข้าถึงซึ่งมีผลโดยตรงต่อการยอมรับองค์ความรู้ หรือการเข้าเป็นสมาชิกของโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงต่าง ๆ ได้

2) เนื่องจากข้อมูลของผลลัพธ์มีจำนวนจำกัด การประเมินผลลัพธ์ย้อนหลังไปในอดีตนั้นยังไม่สามารถทำได้อย่างแม่นยำ ด้วยเหตุนี้การพิจารณาผลกระทบที่เกิดขึ้นก่อนปี 2564 จึงจำเป็นต้องใช้การประมาณค่าผลกระทบจากปี 2565 โดยการปรับผลลัพธ์ด้วยค่าตัวแปรที่สำคัญและสอดคล้องกับลักษณะผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น เช่น GPP มูลค่าคาร์บอนเครดิต ณ ปีย้อนหลัง หรือดัชนีความสุข เป็นต้น แต่กระนั้นแล้ววิธีการปรับผลลัพธ์ด้วยค่าตัวแปรที่สำคัญ จะมีข้อจำกัดที่สำคัญในเรื่องของความแม่นยำ เนื่องจากในการปรับผลลัพธ์นั้นจะมีสมมติฐานที่สำคัญว่า ค่าของผลลัพธ์ที่เปลี่ยนแปลงไปนั้นจะต้องมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกัน (รวมถึงขนาด) กับตัวแปรที่ใช้ในการปรับค่านั้นๆ

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา

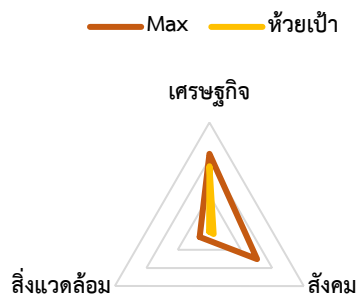
การศึกษาในช่วง 6 เดือนระหว่างเดือนมีนาคม - สิงหาคม 2565 ทีมวิจัยได้ทำการลงพื้นที่สัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียใน 5 พื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงซึ่งสามารถสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

5.1 ผลการประเมิน SROI

ผลการประเมิน SROI ของ ทั้ง 5 พื้นที่ที่ทำการศึกษามีค่าดังนี้

1) โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงห้วยเป้า ต.ทุ่งข้าวพวง อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่ มีผลการประเมิน SROI เท่ากับ 3.26 เมื่อแยกผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมและนำไปเทียบกับมูลค่าผลประโยชน์สูงสุดทั้ง 3 ประเภtdังกล่าวพบว่า โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงห้วยเป้ามียุทธศาสตร์ผลกระทบด้านสังคมมากที่สุดเมื่อเทียบกับจากผลประโยชน์ทางสังคมสูงสุดที่เกิดขึ้น

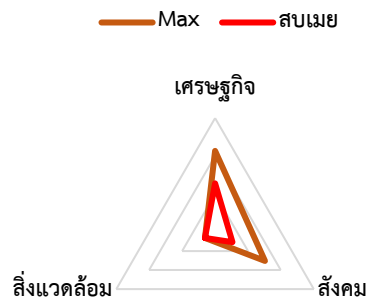
ผลการประเมินผลกระทบทาง เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โครงการฯ ห้วยเป้า

รูปที่ 5.1 ผลการประเมินผลกระทบทาง เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โครงการฯ ห้วยเป้า

2) โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงสบเมย ต.สบเมย อ.สบเมย จ.แม่ฮ่องสอน มีผลการประเมิน SROI เท่ากับ 4.50 เมื่อแยกผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมและนำไปเทียบกับมูลค่าผลประโยชน์สูงสุดทั้ง 3 ประเภtdังกล่าวพบว่า โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงสบเมยมียุทธศาสตร์ผลกระทบด้านสังคมมากที่สุดเมื่อเทียบกับจากผลประโยชน์ทางสังคมสูงสุดที่เกิดขึ้น

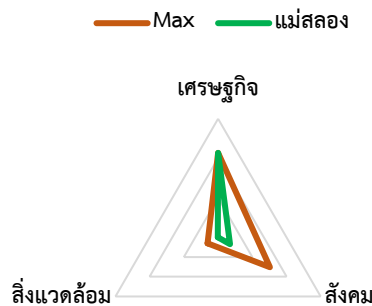
ผลการประเมินผลกระทบทาง เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โครงการฯ สบเมย

รูปที่ 5.2 ผลการประเมินผลกระทบทาง เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โครงการฯ สบเมย

3) โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงแม่สลอง ต.แม่สลองนอก อ.แม่ฟ้าหลวง จ.เชียงราย มีผลการประเมิน SROI เท่ากับ 11.23 เมื่อแยกผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมและนำไปเทียบกับมูลค่าผลประโยชน์สูงสุดทั้ง 3 ประเภtdังกล่าวพบว่าโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงแม่สลองมีช่วงห่างผลกระทบด้านสังคมมากที่สุดเมื่อเทียบกับผลประโยชน์ทางสังคมสูงสุดที่เกิดขึ้น

ผลการประเมินผลกระทบทาง เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โครงการฯ แม่สลอง

รูปที่ 5.3 ผลการประเมินผลกระทบทาง เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โครงการฯ แม่สลอง

4) โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงวังไผ่ ต.นาไร่หลวง อ.สองแคว จ.น่าน มีผลการประเมิน SROI เท่ากับ 5.21 เมื่อแยกผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมและนำไปเทียบกับมูลค่าผลประโยชน์สูงสุดทั้ง 3 ประเภtdังกล่าวพบว่า โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงวังไผ่มีช่วงห่างผลกระทบด้านสังคมมากที่สุดเมื่อเทียบกับผลประโยชน์ทางสังคมสูงสุดที่เกิดขึ้น

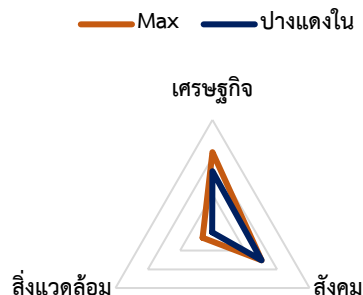
ผลการประเมินผลกระทบทาง เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โครงการฯ วังไผ่

รูปที่ 5.4 ผลการประเมินผลกระทบทาง เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โครงการฯ วังไผ่

5) โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงปางแดงใน ต.เชียงดาว อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่ มีผลการประเมิน SROI เท่ากับ 5.27 เมื่อแยกผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมและนำไปเทียบกับมูลค่าผลประโยชน์สูงสุดทั้ง 3 ประเภtdังกล่าวพบว่า โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงปางแดงในมีช่วงห่างผลกระทบด้านเศรษฐกิจมากที่สุดเมื่อเทียบกับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจสูงสุดที่เกิดขึ้น

ผลการประเมินผลกระทบทาง เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โครงการฯ ปางแดงใน

รูปที่ 5.5 ผลการประเมินผลกระทบทาง เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โครงการฯ ปางแดงใน

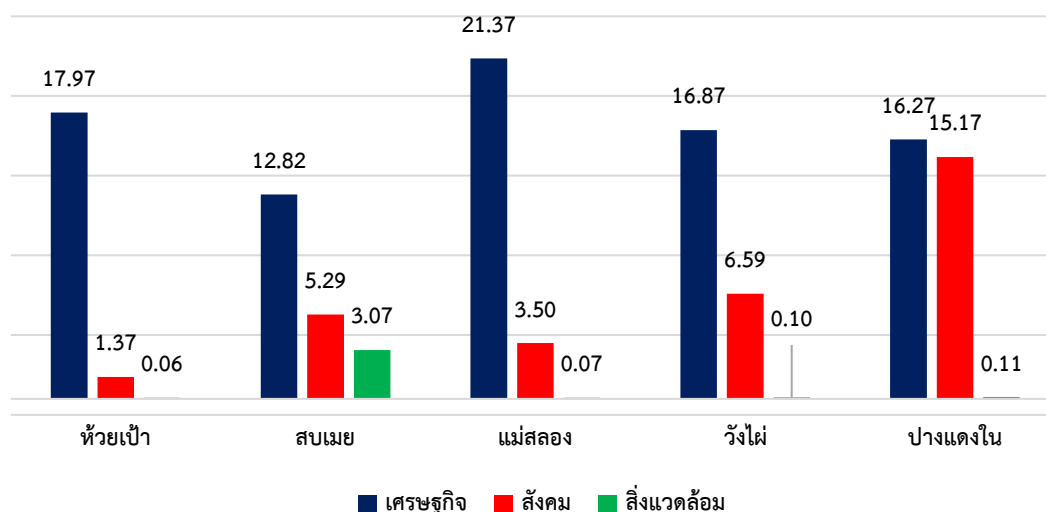
จากรูปที่ 5.1 – 5.5 ถึงแม้ว่าพื้นที่ส่วนใหญ่จะมีช่วงห่างผลกระทบด้านสังคมมากที่สุดเมื่อเทียบกับจากผลประโยชน์ทางสังคมสูงสุดที่เกิดขึ้น แต่สิ่งนี้ไม่ได้หมายความว่าพื้นที่ดังกล่าวมีผลประโยชน์ด้านสังคมในระดับต่ำ ซึ่งเมื่อหากพิจารณาจากตัวเลขการประเมินจะเห็นได้ชัดว่าผลประโยชน์จากการดำเนินงานส่วนใหญ่จะถูกสะท้อนออกมาจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก รองลงมาคือด้านสังคม ขณะที่ผลประโยชน์ด้านสิ่งแวดล้อมเป็นส่วนที่มีมูลค่าน้อยที่สุดเมื่อเทียบกับผลประโยชน์ใน

อีก 2 ด้านที่กล่าวมา ทั้งนี้ข้อมูลสำหรับการประเมินผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ข้างต้นในแต่ละพื้นที่พิจารณาได้จาก ตารางที่ 5.1 และรูปที่ 5.6 ซึ่งมีผลลัพธ์ดังนี้

ตารางที่ 5.1 มูลค่าผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม จำแนกตามศูนย์

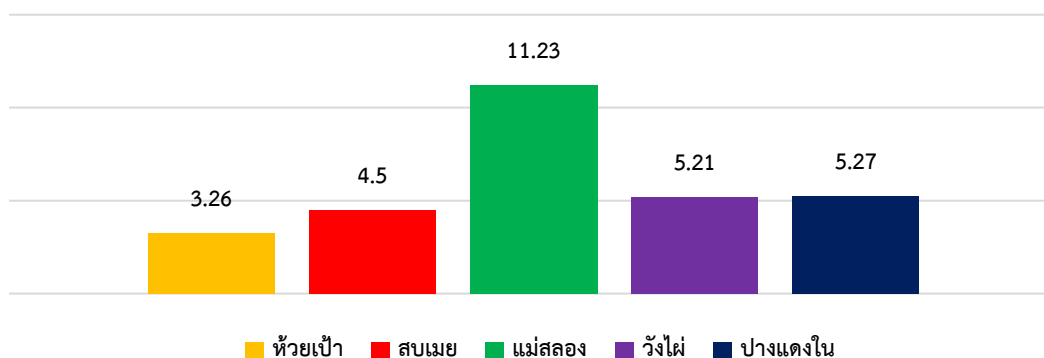
หน่วย:ล้านบาท

ศูนย์	เศรษฐกิจ	สังคม	สิ่งแวดล้อม
ห้วยเป้า	17.97	1.37	0.06
สบเมย	12.82	5.29	3.07
แม่สลอง	21.37	3.50	0.07
วังใต้	16.87	6.59	0.10
ปางแดงใน	16.27	15.17	0.11

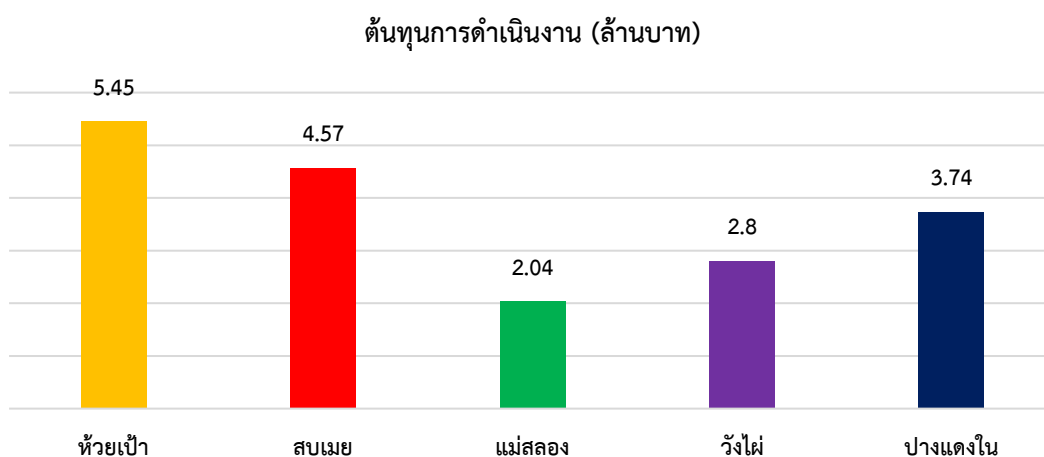

รูปที่ 5.6 มูลค่าผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม จำแนกตามศูนย์ (ล้านบาท)

ผลการประเมิน SROI และต้นทุนการดำเนินงานของแต่ละพื้นที่ แสดงดังรูปที่ 5.7 และ 5.8

รูปที่ 5.7 ผลการประเมิน SROI ของ ทั้ง 5 พื้นที่

รูปที่ 5.8 ต้นทุนการดำเนินงาน จำแนกตามศูนย์

เมื่อพิจารณาผลการประเมิน SROI และการพิจารณาแยกผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม รวมถึงต้นทุนในการดำเนินงาน จะเห็นได้ว่า พื้นที่โครงการฯ แม่สลองเป็นพื้นที่ที่มีค่า SROI-Ratio สูงที่สุด เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวใช้งบประมาณการลงทุนน้อยแต่กลับได้รับผลประโยชน์ในด้านเศรษฐกิจสูง ทั้งนี้ผลดังกล่าวมาจากคนในพื้นที่ปลูกพืชอย่างเช่นกาแฟซึ่งให้ผลตอบแทนสูงกว่าพืชชนิดอื่น ๆ

นอกจากนี้เมื่อพิจารณาพื้นที่ที่มีผลการประเมิน SROI เป็นอันดับสองอย่างพื้นที่โครงการฯ ปางแดงในจะพบว่า พื้นที่ดังกล่าวถึงแม้จะมีการใช้ต้นทุนในการดำเนินการสูงเป็นอันดับ 3 รองจากพื้นที่โครงการฯ ห้วยเป้าและโครงการฯ สบเมย แต่พื้นที่ดังกล่าวกลับสามารถสร้างผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมที่ใกล้เคียงกันโดยผลกระทบด้านสังคมในพื้นที่นี้ถือว่ามีมูลค่าสูงที่สุดเมื่อเทียบกับพื้นที่อื่น ๆ เนื่องจากการเข้ามาของ สวพส. มีส่วนสำคัญในการช่วยให้คนในชุมชนรู้สึกถึงคุณค่าในตนเองมากขึ้น การจ้างงานเยาวชนในพื้นที่และเปลี่ยนทัศนคติ ตลอดจนโครงการสามารถช่วยลดคนติดยาเสพติดในพื้นที่ได้

จากผลการประเมินและการลงพื้นที่ที่ผ่านมามีผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นในแต่ละพื้นที่นั้นมีความหลากหลายและมูลค่าแตกต่างกัน รูปแบบการพัฒนาที่สำเร็จในพื้นที่หนึ่งอาจไม่สามารถใช้ในพื้นที่ได้ สิ่งสำคัญที่สุดที่สามารถช่วยให้เกิดผลกระทบสูงสุดจากการดำเนินงานของ สวพส. คือ การเข้าไปช่วยในสิ่งที่เป็ความต้องการจริง ๆ ของพื้นที่เป้าหมาย ดังนั้นการศึกษาความต้องการที่แท้จริงของคนในชุมชนจึงเป็นสิ่งสำคัญและควรคำนึงถึงเป็นอันดับแรก ๆ

ในภาพรวม SROI เฉลี่ยรวม 5 พื้นที่ที่ทำการศึกษามีมูลค่าเท่ากับ 5.89 ตัวเลขนี้แสดงถึงความคุ้มค่าและประสิทธิภาพของการลงทุนจากการดำเนินงานของ สวพส. ในการพัฒนาโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงว่าสามารถสร้างผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมที่มากกว่าเงินลงทุนถึง 5.89 เท่า โดยจากการศึกษาพบว่าผู้รับผลประโยชน์ส่วนใหญ่ของโครงการคือเกษตรกร ซึ่งเป็น

กลุ่มเป้าหมายหลักอยู่แล้ว และจากการสัมภาษณ์ภาพลักษณ์ของ สวพส. ต่อประชากรเป้าหมายจะเป็นไปทิศทางบวก ชาวบ้านซึ่งเป็นสมาชิกให้ความเคารพเจ้าหน้าที่และการเข้ามาของเจ้าหน้าที่สามารถเปลี่ยนแปลงชุมชนให้คนในชุมชนมีรายได้ และความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สภาพแวดล้อมในหมู่บ้านงดงามขึ้น และคนในชุมชนมีความสุขมากขึ้น

5.2 การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

จากการดำเนินงานของ สวพส. ใน 5 พื้นที่ การศึกษาสามารถสรุปถึงการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญซึ่งเกิดขึ้นกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ คือ

- 1) การพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนเป้าหมายให้ดีขึ้น มีบรรทัดฐานสำหรับการบริโภคอาหารที่ปลอดภัยขึ้น และทำให้คนในชุมชนรู้สึกถึงคุณค่าในตนเองมากขึ้น นอกจากนี้ชุมชนยังมีสิ่งแวดล้อมที่ดีขึ้นและมีความเจริญเข้าถึง
- 2) ชุมชนมีความเข้มแข็งขึ้น มีการวางแผนและกตการร่วมกัน และมีการรวมกลุ่มอาชีพและการพัฒนาชุมชนร่วมกัน
- 3) เพิ่มความรวดเร็วในการดำเนินงานด้านการจัดสรรงบประมาณ เพิ่มความคล่องตัวในการใช้งบประมาณ และส่งเสริมการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภคต่าง ๆ ขององค์การบริหารส่วนตำบลให้รวดเร็วขึ้น
- 4) สร้างแรงบันดาลใจในการศึกษาต่อและการทำเกษตร ตลอดจนการสร้างทักษะการประกอบอาชีพทางการเกษตร และทัศนคติที่ดีขึ้นในการใช้ชีวิตแก่เยาวชนในพื้นที่
- 5) ลดการเอาเปรียบของพ่อค้าคนกลางหรือผู้มีอิทธิพลที่เคยซื้อผลผลิตในพื้นที่

5.3 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย สำหรับปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานของ สวพส. ให้บรรลุวัตถุประสงค์การจัดตั้งองค์การมหาชน

- 1) การเข้าใจลักษณะความเป็นชาติพันธุ์ จะมีส่วนช่วยให้เกิดการพัฒนพื้นที่ได้รวดเร็วขึ้นและการพัฒนาที่เกิดขึ้นจะตรงกับความต้องการของคนในพื้นที่ ดังนั้นการจัดทำข้อมูลลักษณะความเป็นชาติพันธุ์อาจเป็นอีกการศึกษาหนึ่งที่สามารถเข้ามาช่วยการพัฒนาพื้นที่ของ สวพส. เป็นไปตามเป้าหมายที่ได้วางไว้
- 2) จากความแตกต่างทั้งสภาพภูมิศาสตร์ โครงสร้างพื้นฐาน ลักษณะชุมชน และความเป็นชาติพันธุ์ แสดงให้เห็นว่าการเข้าไปช่วยเหลือชุมชนของแต่ละพื้นที่ควรมีหลากหลายวิธีและต้องสอดคล้องกับลักษณะของพื้นที่นั้น ๆ
- 3) กิจกรรมที่นำเข้าไปใช้พัฒนาพื้นที่อาจส่งผลกระทบที่แตกต่างกันออกไปดังที่แสดงออกมาในแต่ละศูนย์
- 4) การไปถึงผลลัพธ์ของการพัฒนาที่ทาง สวพส. ตั้งไว้นั้นไม่สามารถเกิดขึ้นได้ภายในระยะเวลาอันสั้น ความไว้วางใจและความน่าเชื่อถือของเจ้าหน้าที่ประสานงานจึงมี

ความสำคัญในการสร้างผลกระทบในพื้นที่ ดังนั้นการเปลี่ยนเจ้าหน้าที่ที่เข้าไปดูแลพื้นที่จึงอาจทำให้การพัฒนาพื้นที่ขาดความต่อเนื่องได้

5.4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางในการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานเชิงผลลัพธ์ที่เหมาะสมของ สวพส.

- 1) สภาพทางภูมิศาสตร์ที่แตกต่างกันของแต่ละพื้นที่ส่งผลให้การใช้ตัวชี้วัดขององค์กรในระดับใหญ่ อาจส่งผลให้เจ้าหน้าที่ขององค์กรต้องแบกรับภาระการทำงานที่เพิ่มมากขึ้น เนื่องจากระดับความสำเร็จของแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน ทั้งจำนวนกลุ่มบ้าน วัฒนธรรม โครงสร้างพื้นฐาน และสภาพแวดล้อม ดังนั้นหากมีการปรับใช้ตัวชี้วัดให้สอดคล้องกับการดำเนินงานในระดับพื้นที่โดยอาศัยความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ในพื้นที่อาจสร้างตัวชี้วัดในการประเมินผลลัพธ์ที่เหมาะสมมากขึ้น
- 2) ในการประเมินผลด้านความสำเร็จตัวชี้วัดด้านเวลามีความสำคัญอย่างมาก กระนั้นแล้วการกำหนดเวลาในการพัฒนานั้นควรมีความยืดหยุ่นตามบริบทของพื้นที่ เนื่องจากการกำหนดระยะเวลาแบบคงที่อาจไม่สอดคล้องกับการทำงานในแต่ละพื้นที่ ซึ่งเป็นผลมาจากระดับการยอมรับของชุมชนในการเข้าไปช่วยเหลือของเจ้าหน้าที่ สวพส. ที่แตกต่างกัน ดังนั้นการกำหนดระยะเวลาที่เหมาะสมควรพิจารณาความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ในแต่ละพื้นที่ร่วมด้วย
- 3) ผู้ที่เข้ามาประเมินผลต้องมีความเข้าใจในองค์กรที่ทำการประเมิน วัฒนธรรม ความต้องการพื้นฐาน ลักษณะทางภูมิศาสตร์ และลักษณะของคนในชุมชนที่เข้าไปพัฒนา เนื่องจากความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ ดังกล่าวจะช่วยให้องค์กรสามารถกำหนดกระบวนการพื้นฐานในการพัฒนาพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม

5.5 ข้อเสนอแนะสำหรับการสื่อสารขององค์กรในเรื่องของเป้าหมายการดำเนินงานเพื่อให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตระหนักถึงประโยชน์ในมิติสิ่งแวดล้อม

เนื่องจากผลการประเมินผลกระทบของโครงการฯ ด้วยกรอบ SROI ในภาพรวม ทำให้เห็นผลลัพธ์และผลกระทบในเชิงเศรษฐกิจที่ชัดเจนมากกว่าผลลัพธ์ทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งสิ่งนี้แสดงให้เห็นนัยยะว่า ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ให้คุณค่าในเชิงเศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบกับกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมาก แม้ว่าทางโครงการที่ สวพส. จัดตั้งโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงมีจุดมุ่งหมายในการสร้างความยั่งยืนในการใช้ทรัพยากร เพื่อจะได้เป็นทุนทางสังคมในการสร้างรายได้ให้เกษตรกรชุมชนและกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ศูนย์ก็ตาม ซึ่งสาเหตุดังกล่าวส่วนหนึ่งอาจเป็นผลมาจากการสื่อสารภายในองค์กร ในการสร้างความตระหนักในเรื่องสิ่งแวดล้อมที่จะส่งผลต่อการพัฒนาอย่าง

ยั่งยืนในชุมชนต่อไปในอนาคต ยังไม่ได้ดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นแนวทางที่ควรปรับปรุงหรือดำเนินการต่อแต่นี้คือ

- 1) ใช้รูปแบบการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ร่วมในการทำโครงการในการรณรงค์ในการดูแลสิ่งแวดล้อมร่วมกับทางโครงการฯ เช่น การจัดกิจกรรมการอนุรักษ์และการดูแลสุขภาพในพื้นที โดยให้มีส่วนร่วมในการคิดและพัฒนาโครงการร่วมกัน ไม่ควรให้ชาวบ้าน ชุมชน คิดว่าเป็นหน้าที่ของโครงการฯ ในการดำเนินงานแต่เพียงฝ่ายเดียว
- 2) การสร้างและพัฒนาบุคคลต้นแบบในชุมชน (Change Agent) ที่เป็นต้นแบบในการพัฒนาตนเองและสิ่งแวดล้อมในชุมชนด้วยการให้ รางวัล ประกาศเกียรติคุณ ฯลฯ เพื่อเผยแพร่ชื่อเสียงและนำไปสู่การขยายผลต่อไปในการอนุรักษ์และดูแลสิ่งแวดล้อม โดยอาจทำเป็นกิจกรรมหลักทุกปี โดยการสนับสนุนจาก สวพส.
- 3) การสร้างสื่อในรูปแบบการเรียนรู้ความเชื่อมโยงระหว่าง สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และการพัฒนาชุมชนที่มีความเกี่ยวข้องกัน โดยรูปแบบการสื่อสารผ่านกลุ่มคนในชุมชนด้วยการจัดประชุม การมีกิจกรรมในช่วงเทศกาลสำคัญต่าง ๆ เป็นประจำ ผ่านช่องทางต่าง ๆ กันทั้งทางตรงและทางอ้อม
- 4) มอบหมายเจ้าหน้าที่ประจำโครงการฯ ให้เข้าใจบทบาทของ สวพส. ในการพัฒนาชุมชนบนพื้นที่สูง นอกเหนือจากการส่งเสริมให้ความรู้ในเชิงเศรษฐกิจในการพัฒนาอาชีพ และจัดการด้านการตลาดให้กับชาวบ้านและชุมชนในพื้นที่แล้ว ยังต้องให้ความรู้เพิ่มเติมในแง่การพัฒนาพื้นที่รวมทั้งการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติร่วมไปด้วยกัน
- 5) เนื่องจากในกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดจากกิจกรรมของโครงการฯ ที่จะส่งผลให้เกิดผลลัพธ์ทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อาจต้องใช้เวลาอันจึงอาจจะเห็นผลลัพธ์ ดังนั้นการเลือกกิจกรรม (Intervention) ที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงอาจต้องกำหนดระยะเวลาในการดำเนินการ เช่น ในระยะสั้น ระยะปานกลาง และระยะยาว กิจกรรมต่าง ๆ ควรเป็นอย่างไร และมีตัวบ่งชี้อะไรที่แสดงถึงการบรรลุเป้าหมาย ดังนั้นจึงต้องมีการติดตามและประเมินผลเป็นระยะ ซึ่งกิจกรรมที่ดำเนินการอาจมีความแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ขึ้นอยู่กับลักษณะของคนและสภาพแวดล้อมในแต่ละพื้นที่
- 6) การนำตัวอย่างการพัฒนาเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรในพื้นที่ชุมชนจากพื้นที่อื่น ๆ ที่ประสบความสำเร็จมีเป็นตัวอย่างกรณีศึกษาหรือ Best practice ให้หัวหน้าหรือผู้นำชุมชนในพื้นที่โครงการฯ ได้ไปเรียนรู้และทัศนศึกษาเพื่อมาบอกเล่าและจัดทำโครงการพัฒนาให้ชุมชนของตนเอง จะช่วยสร้างแรงบันดาลใจและเกิดแรงจูงใจในการพัฒนาต่อไป ซึ่งทาง

สวพส. จะช่วยในการกำหนดพื้นที่การศึกษาและชุมชนต้นแบบรวมทั้งจัดกิจกรรมให้กับทางโครงการฯ เป็นกิจกรรมประจำปี

5.6 ผลกระทบเชิงลบที่เกิดขึ้นที่พบจากการลงพื้นที่

การลงพื้นที่ที่ผ่านมาสามารถสรุปผลกระทบเชิงลบที่เกิดขึ้นได้ดังนี้

- 1) การเพิ่มขึ้นของความต้องการใช้น้ำเพื่อการเกษตรจากการสนับสนุนของโครงการฯ
- 2) การเพิ่มขึ้นของราคาสินค้าทางการเกษตรบางประเภท สร้างความกังวลในเรื่องของการบุกรุกป่าเพิ่มเติมต่อเจ้าหน้าที่ที่ดูแลพื้นที่ แต่อย่างไรก็ตามจากการศึกษายังไม่พบหลักฐานเชิงประจักษ์ที่แสดงให้เห็นถึงการบุกรุกพื้นที่ป่าเพิ่มเติมเพื่อขยายการปลูกพืชผลทางการเกษตรแต่อย่างใด พบเพียงคำบอกเล่าของเกษตรกรในพื้นที่เกี่ยวกับความเป็นไปได้ที่สถานการณ์ดังกล่าวจะเกิดขึ้น อย่างไรก็ตามผลจากการจัดทำแผนที่รายละเอียดซึ่งระบุพื้นที่การใช้ประโยชน์จากที่ดินในพื้นที่ไว้แล้วอย่างชัดเจนของ สวพส. เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญในการลดโอกาสที่จะเกิดเหตุการณ์ดังกล่าว
- 3) เกิดความไม่เข้าใจกันระหว่างเกษตรกรกับเจ้าหน้าที่ (เกษตรกรไม่ทำตามข้อตกลงในการซื้อขายผลผลิต)
- 4) การไม่ทำตามข้อตกลงของเกษตรกรสร้างชื่อเสียงในเชิงลบให้กับ สวพส. ในด้านการทำสัญญาซื้อขายผลผลิตกับองค์กรอื่น
- 5) ความกังวลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเรื่องพื้นที่ป่า/ชาวบ้านเข้าใจผิดว่าได้สิทธิในพื้นที่ทำกิน
- 6) ความเหนื่อยล้าสะสมจากภาระงานที่ต้องรับผิดชอบ ซึ่งไม่สอดคล้องไปกับจำนวนเจ้าหน้าที่ส่งผลให้คุณภาพชีวิตแย่ลง

5.7 ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงและหาแนวทางรองรับสำหรับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ได้รับผลกระทบเชิงลบ

- 1) ผลกระทบเชิงลบที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่จะมาจากการส่งมอบผลผลิตไม่ตรงตามแผนของเกษตรกรที่ส่งผลโดยตรงต่อชื่อเสียงของ สวพส. ที่เป็นผู้ประสานงานระหว่างเกษตรกรกับผู้รับซื้อ ดังนั้นการทำความเข้าใจกับเกษตรกร และมีสัญญาการซื้อขายที่ชัดเจนแบบลายลักษณ์อักษรก็จะช่วยคลายปัญหาได้
- 2) การติดตามการทำงานอย่างต่อเนื่องร่วมกับระหว่างกรมป่าไม้ อบต. และ สวพส. ในแต่ละพื้นที่จะช่วยให้ทราบถึงเป้าหมายการพัฒนาพื้นที่ และขอบเขตที่พื้นที่ที่สามารถพัฒนาได้ ซึ่งจะช่วยให้หน่วยงานต่าง ๆ สามารถแจ้งข้อมูลสำคัญเพื่อพัฒนาพื้นที่ในด้านต่าง ๆ ได้
- 3) การเหนื่อยล้าในการทำงานของเจ้าหน้าที่ก็เป็นอีกปัญหาที่พบ ดังนั้นหากมีการปรับ KPI ที่เหมาะสมโดยให้เจ้าหน้าที่เข้ามามีส่วนร่วม ก็จะช่วยให้แบ่งเบาภาระงานของเจ้าหน้าที่ลงได้

เอกสารอ้างอิง

- Banke-Thomas et al. 2015. Social Return on Investment (SROI) methodology to account for value for money of public health interventions: A systematic review. Vol.15: 582
- Cynthia Mulenga. (2014). SOCIAL RETURN ON INVESTMENT REPORT: Local Value Chain Development Project in Flotim, Indonesia. Retrieved 20 April 20222 from https://socialvalueuk.org/wp-content/uploads/2016/07/SROI_Report_October14.pdf
- Gertler, P. J. et al. 2011. Impact Evaluation in Practice. The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank.
- Mugwagwa I., and Kempton O. (2020). Malawi 2020 Social Return on Investment Report. Retrieved 20 april 20222 from https://www.eclt.org/user/pages/06.publications/malawi-2020-social-return-on-investment-report/ECLT_Foundation_Report_SROI_Malawi.pdf.
- Varua, M., & Stenberg, L. (2009). Social Return on Investment: A Case Study of a Community NGO in Sydney. In *2009 Sustainability research node symposium, Sustainability: Dimensions and Intersections*.
- Weston, P., & Hong, R. (2013). Talensi Farmer Managed Natural Regeneration Project, Ghana–Social Return on Investment Report. *World Vision Australia, Melbourne*, available at <http://fmnrhub.com.au/sroi-report-measuring-the-impact-of-fmnr>.
- กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติ ประจำประเทศไทย. (2560). รายงานการวิเคราะห์ ผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน ในโครงการความร่วมมือใต้-ใต้และไตรภาคีระหว่าง UNFPA และรัฐบาลไทย. เข้าถึง 20 เมษายน 2565 จาก https://thailand.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/UNFPA%20SROI%20BK%20Thai%20Re02%20N6_1.pdf
- สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง . 2559. รายงานสรุปสำหรับผู้บริหาร โครงการประเมินผลการดำเนินงานเพื่อพัฒนาและปรับปรุงระบบการปฏิบัติงานของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) ในช่วงระยะเวลา 3 ปี งบประมาณ (พ.ศ. 2556 – 2558). เข้าถึงเมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2565 จาก <https://www.hrdi.or.th/Operations/Worthwhile>

สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง . 2562. รายงานสรุปสำหรับผู้บริหาร โครงการประเมินผลการดำเนินงานเพื่อพัฒนาและปรับปรุงระบบการปฏิบัติงานของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) ในช่วงระยะเวลา 3 ปี งบประมาณ (พ.ศ. 2559 - 2561). เข้าถึงเมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2565 จาก <https://www.hrdi.or.th/Operations/Worthwhile>

สวทช. 2560. แบบสอบถามเพื่อสำรวจ “ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมจากการดำเนินงานของ สวทช.”

ภาคผนวก

แผนการดำเนินงาน กรณีเกิดการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา (โควิด-19)

กลุ่มเป้าหมาย	รายละเอียด
ชาวบ้าน ปราชญ์ ชาวบ้าน และผู้นำ ชุมชนในพื้นที่เป้าหมาย	เครื่องมือ 1. แบบสอบถาม (กระดาษ/ออนไลน์) 2. การสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ วิธีดำเนินการเก็บข้อมูล 1. จัดประชุมผู้ช่วยวิจัยเพื่อทำความเข้าใจแบบสอบถาม 2. ให้ผู้ช่วยวิจัยดำเนินการทดสอบแบบสอบถามผ่านความเข้าใจของตนเองเพื่อตรวจสอบความถูกต้องก่อนนำไปสัมภาษณ์จริง 3. ดำเนินการจัดส่งแบบสอบถามผ่านระบบออนไลน์ต่าง ๆ เช่น QR code หรือลิงค์แบบสอบถาม 4. ดำเนินการโทรศัพท์สอบถามกลุ่มชาวบ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน และผู้นำชุมชนในพื้นที่เป้าหมาย 5. ผู้ช่วยวิจัยทำการทำความเข้าใจการตอบคำถามกับกลุ่มชาวบ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน และผู้นำชุมชนในพื้นที่เป้าหมาย 6. หลังได้รับข้อมูลทำการตรวจสอบความถูกต้องของแบบสอบถาม หากพบว่าไม่สมบูรณ์ในส่วนไหนจะทำการโทรศัพท์สัมภาษณ์อีกครั้งในประเด็นที่ยังไม่สมบูรณ์ 7. คณะผู้วิจัยทำการโทรศัพท์เชิงลึกกับกลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน และผู้นำชุมชนในพื้นที่เป้าหมาย ตัวอย่างบางรายเพื่อนำมาใช้ประกอบเป็นข้อมูลเชิงลึก
เจ้าหน้าที่ของ สวพส. ผู้แทนองค์กรหรือ หน่วยงานต่าง ๆ ที่ร่วม บูรณาการในพื้นที่ เป้าหมาย	เครื่องมือ 1. แบบสอบถาม (กระดาษ/ออนไลน์) 2. การสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ 3. Focus group ออนไลน์ วิธีดำเนินการเก็บข้อมูล 1. จัดประชุมผู้ช่วยวิจัยเพื่อทำความเข้าใจแบบสอบถาม 2. จัดทำข้อมูลเจ้าหน้าที่กลุ่มเป้าหมายเพื่อใช้สำหรับการจัดส่งแบบสอบถาม และสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ 3. ดำเนินการจัดส่งแบบสอบถามผ่านระบบออนไลน์ต่าง ๆ เช่น QR code หรือ ลิงค์แบบสอบถาม

กลุ่มเป้าหมาย	รายละเอียด
	4. ดำเนินการโทรศัพท์สอบถามเจ้าหน้าที่ของ สวพส. และขอข้อมูลการติดต่อเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานอื่น ๆ ที่เข้าร่วมบูรณาการในพื้นที่ 5. ดำเนินการโทรศัพท์สอบถาม 6. ผู้ช่วยวิจัยทำการทำความเข้าใจการตอบคำถามกับเจ้าหน้าที่ของ สวพส. เป้าหมาย 7. ผู้ช่วยวิจัยทำการทำความเข้าใจการตอบคำถามกับเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานอื่น ๆ ที่เข้าร่วมบูรณาการในพื้นที่ 6. หลังได้รับข้อมูลทำการตรวจสอบความถูกต้องของแบบสอบถาม หากพบว่าไม่สมบูรณ์ในส่วนไหนจะทำการโทรสัมภาษณ์อีกครั้งในประเด็นที่ยังไม่สมบูรณ์ 7. คณะผู้วิจัยทำการโทรศัพท์เชิงลึกกับกลุ่มเจ้าหน้าที่ของ สวพส. เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานอื่น ๆ ที่เข้าร่วมบูรณาการในพื้นที่ตัวอย่างบางรายเพื่อนำมาใช้ประกอบเป็นข้อมูลเชิงลึก 8. จัดประชุมออนไลน์เพื่อสอบถามข้อมูลแบบกลุ่มจากเจ้าหน้าที่ของ สวพส. เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานอื่น ๆ ที่เข้าร่วมบูรณาการในพื้นที่เพื่อนำมาใช้ประกอบเป็นข้อมูลเชิงลึก
เจ้าหน้าที่ของ สวพส.	เครื่องมือ 1. จัดประชุมออนไลน์ วิธีดำเนินการ 1. จัดประชุมออนไลน์ให้ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับแนวทางการประเมินผลลัพธ์จากการดำเนินงานให้กับบุคลากร สวพส.

ตัวอย่างแบบสอบถาม ของโครงการ

แบบสัมภาษณ์ชุดที่.....

แบบสัมภาษณ์ชุมชน

โครงการ “การประเมินความคุ้มค่าของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)”

เนื่องด้วย สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) (สวพส.) ได้มีการอนุมัติทุนโครงการ “การประเมินความคุ้มค่าของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)” ขึ้น เนื่องจากในปัจจุบัน สวพส. จะมีการติดตามและประเมินผลเพื่อวิเคราะห์ผลการดำเนินงานในรอบปีอย่างต่อเนื่อง แต่ท่ามกลางสภาวะที่มีการเปลี่ยนแปลงสูง การประเมินที่สะท้อนองค์รวมของคุณค่าและมุมมองในอนาคต เช่น ความยั่งยืน จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งหมายรวมถึงการประเมินประโยชน์หรือผลกระทบทางสังคมทั้งเชิงบวกและเชิงลบ และประโยชน์หรือผลกระทบอื่นซึ่งไม่อาจคำนวณเป็นตัวเงินได้จากการปฏิบัติตามภารกิจของ สวพส. ที่ดำเนินอยู่ในฐานะขององค์การมหาชนที่มีภารกิจตอบสนองกับนโยบายความต้องการของประชาชน และบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์จากการดำเนินงานของ สวพส. ที่สะท้อนความคุ้มค่าและเกิดประโยชน์ต่อผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในทุกมิติ รวมถึงสามารถนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์ในเชิงบริหาร โดยเฉพาะการปรับปรุงงาน ปรับกลยุทธ์การดำเนินงาน การปรับปรุงกระบวนการติดตามและประเมินผลเชิงผลลัพธ์ และจัดลำดับความสำคัญในการตัดสินใจดำเนินงานโครงการ/กิจกรรมต่างๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการดำเนินงานตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) และแผนการวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง ระยะ 8 ปี (พ.ศ. 2563 - 2570) ทั้งนี้ สวพส. มีความประสงค์ที่จะประเมินผลลัพธ์และผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมของโครงการ โดยมอบหมายให้ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จารึก สิงห์ปรีชา และคณะจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นผู้รวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ผลเพื่อเสนอ สวพส. ต่อไป

คณะผู้วิจัยฯ จึงขอความกรุณาท่านโปรดให้ข้อมูลที่จะนำมาประเมินผลประโยชน์ของโครงการดังกล่าวในมิติของการคำนวณประสิทธิภาพการลงทุนด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมโดยใช้หลักการ Social Return on Investment (SROI)

คณะผู้วิจัยฯ ขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูงที่ได้กรุณาสละเวลาให้เข้าพบเพื่อการสัมภาษณ์ในครั้งนี้ และข้อมูลที่ได้จะเก็บเป็นความลับเพื่อประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น

ผู้ตอบแบบสอบถาม ชื่อ-สกุล
หน่วยงาน/ชุมชน
E-mail เบอร์โทร.....

1. โครงการของ สวพส. เริ่มเข้ามาในพื้นที่ของท่านตั้งแต่ปีใด
2. โดยปกติแล้วหากไม่มีโครงการต่าง ๆ จาก สวพส. ท่านได้รับการสนับสนุนจากโครงการอื่น ๆ อย่างน้อยกี่โครงการ/ปี และจากหน่วยงานใด

.....

.....

.....

3. โครงการและการดำเนินงานของ สวพส. ช่วยให้คุณภาพชีวิตของท่านดีขึ้นในด้านใดบ้าง

☐ โอกาสในการประกอบอาชีพ

อย่างไร

.....

.....

☐ การใช้เวลาภายในครอบครัวที่มากขึ้น

อย่างไร

.....

.....

☐ องค์ความรู้ต่าง ๆ ที่ได้รับเพื่อนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน

อย่างไร

.....

.....

☐ สิ่งแวดล้อมในชุมชน

อย่างไร

.....

.....

☐ ผลประโยชน์ทางการเงิน (รายได้ที่เพิ่มขึ้น, รายจ่ายที่ลดลง, เงินสนับสนุนการลงทุนต่าง ๆ เป็นต้น)

อย่างไร

.....

.....

☐ การแก้ปัญหาต่าง ๆ ในชุมชน

อย่างไร

.....

.....

☐ ความมั่นใจในเรื่องต่าง ๆ ของคนในชุมชน (ความมั่นใจในการทำงาน, ความมั่นใจในการใช้ชีวิต, ความมั่นใจในการเข้าสังคม เป็นต้น)

อย่างไร

☐ อื่น ๆ

อย่างไร

4. ท่านคิดว่าผลประโยชน์ต่าง ๆ ที่ท่านได้รับ จะมีการลดลงหรือไม่ ภายในระยะเวลากี่ปี

4.1 โอกาสในการประกอบอาชีพ

☐ ไม่ลดลง ☐ ลดลง ภายในระยะเวลา.....ปี ในสัดส่วน..... %

4.2 การใช้เวลาภายในครอบครัวที่มากขึ้น

☐ ไม่ลดลง ☐ ลดลง ภายในระยะเวลา.....ปี ในสัดส่วน..... %

4.3 องค์ความรู้ต่าง ๆ ที่ได้รับเพื่อนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน

☐ ไม่ลดลง ☐ ลดลง ภายในระยะเวลา.....ปี ในสัดส่วน..... %

4.4 สิ่งแวดล้อมในชุมชน

☐ ไม่ลดลง ☐ ลดลง ภายในระยะเวลา.....ปี ในสัดส่วน..... %

4.5 ผลประโยชน์ทางการเงินที่ได้รับ

☐ ไม่ลดลง ☐ ลดลง ภายในระยะเวลา.....ปี ในสัดส่วน..... %

4.6 การแก้ปัญหาต่าง ๆ ในชุมชน

☐ ไม่ลดลง ☐ ลดลง ภายในระยะเวลา.....ปี ในสัดส่วน..... %

4.7 ความมั่นใจในเรื่องต่าง ๆ ของคนในชุมชน

☐ ไม่ลดลง ☐ ลดลง ภายในระยะเวลา.....ปี ในสัดส่วน..... %

4.8 อื่น ๆ

☐ ไม่ลดลง ☐ ลดลง ภายในระยะเวลา.....ปี ในสัดส่วน..... %

5 ท่านคิดว่าผลประโยชน์ต่าง ๆ ที่ ท่านได้รับมาจากการดำเนินงานของ สวพส. ในสัดส่วนเท่าใด

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

รายละเอียดผลกระทบและต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์

รายการ	ระยะสั้น (ปีที่)			ระยะกลาง (ปีที่)				ระยะยาว (ปีที่)		
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1. รายรับ ช่องทางรายรับที่เพิ่มขึ้น 3 อันดับแรก (บาท)										
1.1										
1.2										
1.3										
2. รายจ่าย/ต้นทุนที่เกิดขึ้นของท่าน 3 อันดับแรก (บาท)										
2.1										
2.2										
2.3										
3. จำนวนการจ้างงานในระยะดำเนินงาน (คน)										
3.1 จำนวนการจ้างงานรวม										
3.2 จำนวนการสร้างงานใหม่										
3.3 ต้นทุนการจ้างงานที่เพิ่มขึ้น (บาท)										

ตารางแสดงผลลัพธ์ของโครงการ (Stakeholder Mapping)

1.1 ตารางแสดงผลลัพธ์ของโครงการด้านเศรษฐกิจ (Economics)

ผู้มีส่วนได้ส่วน เสีย (Stakeholders)	ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น (Outcomes)	ตัวชี้วัด (Indicators)	หน่วย (Unit)	จำนวน (Quantities)
1.				
2.				
3.				
4.				

1.2 ตารางแสดงผลลัพธ์ของโครงการด้านสังคม (Social)

ผู้มีส่วนได้ส่วน เสีย (Stakeholders)	ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น (Outcomes)	ตัวชี้วัด (Indicators)	หน่วย (Unit)	จำนวน (Quantities)
1.				
2.				
3.				
4.				

1.3 ตารางแสดงผลลัพธ์ของโครงการด้านสิ่งแวดล้อม (Environment)

ผู้มีส่วนได้ส่วน เสีย (Stakeholders)	ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น (Outcomes)	ตัวชี้วัด (Indicators)	หน่วย (Unit)	จำนวน (Quantities)
1.				
2.				
3.				
4.				

แบบสัมภาษณ์ชุดที่.....

แบบสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่

โครงการ “การประเมินความคุ้มค่าของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)”

เนื่องด้วย สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) (สวพส.) ได้มีการอนุมัติทุนโครงการ “การประเมินความคุ้มค่าของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)” ขึ้น เนื่องจากในปัจจุบัน สวพส. จะมีการติดตามและประเมินผลเพื่อวิเคราะห์ผลการดำเนินงานในรอบปีอย่างต่อเนื่อง แต่ท่ามกลางสภาวะที่มีการเปลี่ยนแปลงสูง การประเมินที่สะท้อนองค์รวมของคุณค่าและมุมมองในอนาคต เช่น ความยั่งยืน จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งหมายรวมถึงการประเมินประโยชน์หรือผลกระทบทางสังคมทั้งเชิงบวกและเชิงลบ และประโยชน์หรือผลกระทบอื่นซึ่งไม่อาจคำนวณเป็นตัวเงินได้จากการปฏิบัติตามภารกิจของ สวพส. ที่ดำเนินอยู่ในฐานะองค์การมหาชนที่มีภารกิจตอบสนองกับนโยบายความต้องการของประชาชน และบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์จากการดำเนินงานของ สวพส. ที่สะท้อนความคุ้มค่าและเกิดประโยชน์ต่อผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในทุกมิติ รวมถึงสามารถนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์ในเชิงบริหาร โดยเฉพาะการปรับปรุงงาน ปรับกลยุทธ์การดำเนินงาน การปรับปรุงกระบวนการติดตามและประเมินผลเชิงผลลัพธ์ และจัดลำดับความสำคัญในการตัดสินใจดำเนินงานโครงการ/กิจกรรมต่างๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการดำเนินงานตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) และแผนการวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง ระยะ 8 ปี (พ.ศ. 2563 - 2570) ทั้งนี้ สวพส. มีความประสงค์ที่จะประเมินผลลัพธ์และผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมของโครงการ โดยมอบหมายให้ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จารึก สิงห์ปรีชา และคณะจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นผู้รวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ผลเพื่อเสนอ สวพส. ต่อไป

คณะผู้วิจัยฯ จึงขอความกรุณาท่านโปรดให้ข้อมูลที่จะนำมาประเมินผลประโยชน์ของโครงการดังกล่าวในมิติของการคำนวณประสิทธิภาพการลงทุนด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมโดยใช้หลักการ Social Return on Investment (SROI)

คณะผู้วิจัยฯ ขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูงที่ได้กรุณาสละเวลาให้เข้าพบเพื่อการสัมภาษณ์ในครั้งนี้ และข้อมูลที่ได้อาจเก็บเป็นความลับเพื่อประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น

ผู้ตอบแบบสอบถาม ชื่อ-สกุล
หน่วยงาน/ชุมชน
ตำแหน่ง
E-mail เบอร์โทร.....

1. ท่านได้ทำงานกับ สวพส. ในพื้นที่นี้มาแล้วกี่ปี

2. โดยปกติแล้วหากไม่มีโครงการต่าง ๆ จาก สวพส. ท่านจะได้รับการสนับสนุน หรือ จ้างงานจากหน่วยงานอื่น ๆ หรือไม่ และจากหน่วยงานใด

.....

.....

.....

3. โครงการและการทำงานร่วมกับ สวพส. ช่วยให้คุณภาพชีวิตของท่านดีขึ้นในด้านใดบ้าง

☐ องค์ความรู้ต่าง ๆ ที่ได้รับเพื่อนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน

อย่างไร

.....

.....

☐ ความภูมิใจในการช่วยเหลือผู้อื่น

อย่างไร

.....

.....

☐ ผลประโยชน์ทางการเงิน (รายได้ที่เพิ่มขึ้น, รายจ่ายที่ลดลง, เงินสนับสนุนการลงทุนต่าง ๆ เป็นต้น)

อย่างไร

.....

.....

☐ ความพึงพอใจของชีวิตในด้านต่าง ๆ

อย่างไร

.....

.....

☐ ความมั่นใจในเรื่องต่าง ๆ (ความมั่นใจในการทำงาน, ความมั่นใจในการใช้ชีวิต, ความมั่นใจในการเข้าสังคม เป็นต้น)

อย่างไร

.....

.....

☐ การสร้างองค์ความรู้หรือนวัตกรรมใหม่ภายในองค์กร

อย่างไร

.....

.....

☐ อื่น ๆ

อย่างไร

4. ท่านคิดว่าผลประโยชน์ต่าง ๆ ที่ท่านได้รับ จะมีการลดลงหรือไม่ ภายในระยะเวลาที่ปี

4.1 องค์ความรู้ต่าง ๆ ที่ได้รับเพื่อนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน

☐ ไม่ลดลง ☐ ลดลง ภายในระยะเวลา.....ปี ในสัดส่วน.....%

4.2 ความภูมิใจในการช่วยเหลือผู้อื่น

☐ ไม่ลดลง ☐ ลดลง ภายในระยะเวลา.....ปี ในสัดส่วน.....%

4.3 ผลประโยชน์ทางการเงิน

☐ ไม่ลดลง ☐ ลดลง ภายในระยะเวลา.....ปี ในสัดส่วน.....%

4.4 ความพึงพอใจของชีวิตในด้านต่าง ๆ

☐ ไม่ลดลง ☐ ลดลง ภายในระยะเวลา.....ปี ในสัดส่วน.....%

4.5 ความมั่นใจในเรื่องต่าง ๆ

☐ ไม่ลดลง ☐ ลดลง ภายในระยะเวลา.....ปี ในสัดส่วน.....%

4.6 การสร้างองค์ความรู้หรือนวัตกรรมใหม่ภายในองค์กร

☐ ไม่ลดลง ☐ ลดลง ภายในระยะเวลา.....ปี ในสัดส่วน.....%

4.7 อื่น ๆ

☐ ไม่ลดลง ☐ ลดลง ภายในระยะเวลา.....ปี ในสัดส่วน.....%

5 ท่านคิดว่าผลประโยชน์ต่าง ๆ ที่ ท่านได้รับมาจากการทำงานร่วมกับ สวพส. ในสัดส่วนเท่าใด

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

รายละเอียดผลกระทบและต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์										
รายการ	ระยะสั้น (ปีที่)			ระยะกลาง (ปีที่)				ระยะยาว (ปีที่)		
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1. รายรับ ช่องทางรายรับของท่านที่เพิ่มขึ้น 3 อันดับแรก (บาท)										
1.1										
1.2										
1.3										
2. รายจ่าย/ต้นทุนที่เกิดขึ้นของท่าน 3 อันดับแรก (บาท)										
2.1										
2.2										
2.3										
3. จำนวนการจ้างงานในระยะดำเนินงาน (คน)										
3.1 จำนวนการจ้างงานรวม										
3.2 จำนวนการสร้างงานใหม่										
3.3 ต้นทุนการจ้างงานที่เพิ่มขึ้น (บาท)										
4. รายได้/รายรับ จากการดำเนินงานของ สวพส. 3 อันดับแรก (บาท)										
4.1										
4.2										
4.3										
5. รายจ่ายเพื่อการลงทุนของ สวพส. 3 อันดับแรก (บาท)										
5.1										
5.2										
5.3										

6. รายจ่ายในการดำเนินงาน (Operating Cost)	ค่าใช้จ่ายในระยะดำเนินงานคิดเป็น % ของรายรับที่เกิดขึ้น		
7. อัตราส่วนผู้ลงทุนในโครงการ	หน่วยงานภาครัฐ ลงทุน %	เอกชนในพื้นที่ ลงทุน %	เอกชนนอกพื้นที่ ลงทุน %

ตารางแสดงผลลัพธ์ของโครงการ (Stakeholder Mapping)

1.1 ตารางแสดงผลลัพธ์ของโครงการด้านเศรษฐกิจ (Economics)

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders)	ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น (Outcomes)	ตัวชี้วัด (Indicators)	หน่วย (Unit)	จำนวน (Quantities)
1.				
2.				
3.				
4.				

1.2 ตารางแสดงผลลัพธ์ของโครงการด้านสังคม (Social)

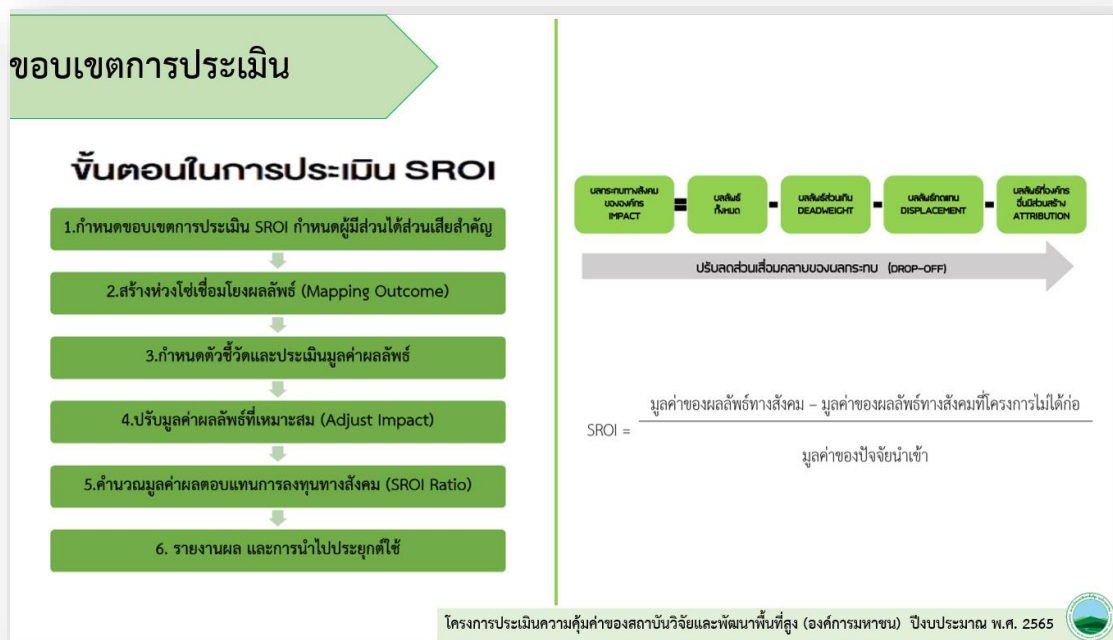
ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders)	ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น (Outcomes)	ตัวชี้วัด (Indicators)	หน่วย (Unit)	จำนวน (Quantities)
1.				
2.				
3.				
4.				

1.3 ตารางแสดงผลลัพธ์ของโครงการด้านสิ่งแวดล้อม (Environment)

ผู้มีส่วนได้ส่วน เสีย (Stakeholders)	ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น (Outcomes)	ตัวชี้วัด (Indicators)	หน่วย (Unit)	จำนวน (Quantities)
1.				
2.				
3.				
4.				

การรายงานผลการศึกษาคือ
คณะผู้บริหาร สวพส. เมื่อ
วันที่ 5 กันยายน 2565

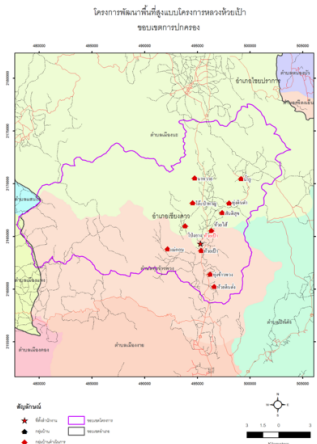
- ขอบเขตการประเมินของโครงการ

- ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสำคัญจากการประเมิน SROI ทั้ง 5 พื้นที่

ผลการประเมิน SROI - โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงห้วยเป่า

ต.ทุ่งข้าวพวง อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่

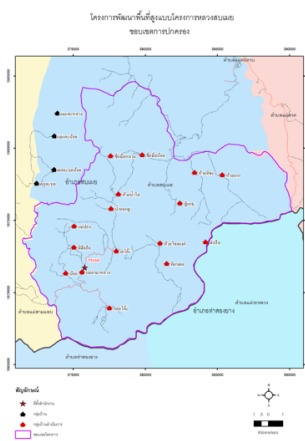

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	การเปลี่ยนแปลงสำคัญ
เกษตรกร	การพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรและยกระดับคุณภาพชีวิต (สุขภาพดีขึ้นจากการลดใช้สารเคมี)
ชุมชน	เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน - สร้างค่านิยมการบริโภคพืชผักที่ปลอดภัยสารเคมีมากขึ้น
สวพส.	เจ้าหน้าที่ที่มีความภาคภูมิใจในการทำงานและศูนย์มีชื่อเสียงและได้รับการยอมรับจากคนในชุมชน

โครงการประเมินความคุ้มค่าของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565

ผลการประเมิน SROI พื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงสบเมย ต.สบเมย อ.สบเมย จ.แม่ฮ่องสอน

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	การเปลี่ยนแปลงสำคัญ
เกษตรกร	การพัฒนาศักยภาพและยกระดับคุณภาพชีวิต ลดการเคลื่อนย้ายแรงงาน
ชุมชน	ชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ลดผลกระทบจากไฟฟ้า
อบต.	ลดระยะเวลาในการดำเนินงาน การจัดระบบประมาณ เพื่อการพัฒนาพื้นที่ขององค์กรบริหารส่วนตำบล
สวพส.	เจ้าหน้าที่ที่มีความภาคภูมิใจในการทำงานและศูนย์มีชื่อเสียงและได้รับการยอมรับจากคนในชุมชน

โครงการประเมินความคุ้มค่าของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565

ผลการประเมิน SROI พื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงแม่สลอง ต.แม่สลองนอก อ.แม่ฟ้าหลวง จ. เชียงราย

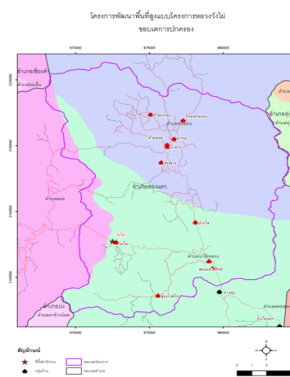

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	การเปลี่ยนแปลงสำคัญ
เกษตรกร	การพัฒนาศักยภาพและยกระดับคุณภาพชีวิตอย่างมาก (สุขภาพดีขึ้นจากการลดใช้สารเคมี)
เยาวชน	เกิดทัศนคติดีวันบวกต่อการรักษาการเกษตร
อบต.	ลดระยะเวลาในการดำเนินงาน การจัดสรรงบประมาณ เพื่อการพัฒนาพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล
สวพส.	ศูนย์ได้รับการยอมรับจากคนในชุมชน ขณะเดียวกันเกิดความขัดแย้งในเรื่องของการขายผลผลิต (กาแฟ)

โครงการประเมินความคุ้มค่าของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565

ผลการประเมิน SROI โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงวังไม้ ต.นาไร่หลวง อ.สองแคว จ.น่าน

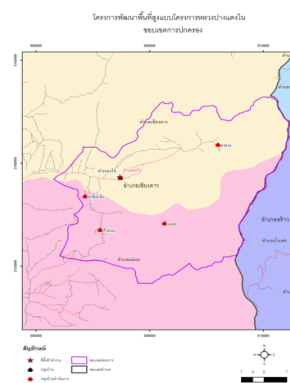

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	การเปลี่ยนแปลงสำคัญ
เกษตรกร	การพัฒนาศักยภาพและยกระดับคุณภาพชีวิต
ชุมชน	ชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน -สร้างค่านิยมการบริโภคพืชผักที่ปลอดภัยมากขึ้น
อบต.	ลดระยะเวลาในการดำเนินงาน การจัดสรรงบประมาณ เพื่อการพัฒนาพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล
โรงเรียน	การสร้างองค์ความรู้และทักษะด้านการประกอบอาชีพทางการเกษตรแก่เด็กนักเรียน
สวพส.	เจ้าหน้าที่มีความรู้และทักษะทางสังคมเพิ่มขึ้น ศูนย์ได้รับการยอมรับจากคนในชุมชน

โครงการประเมินความคุ้มค่าของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565

ผลการประเมิน SROI โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงปางแดงใน ต.เชียงดาว อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่

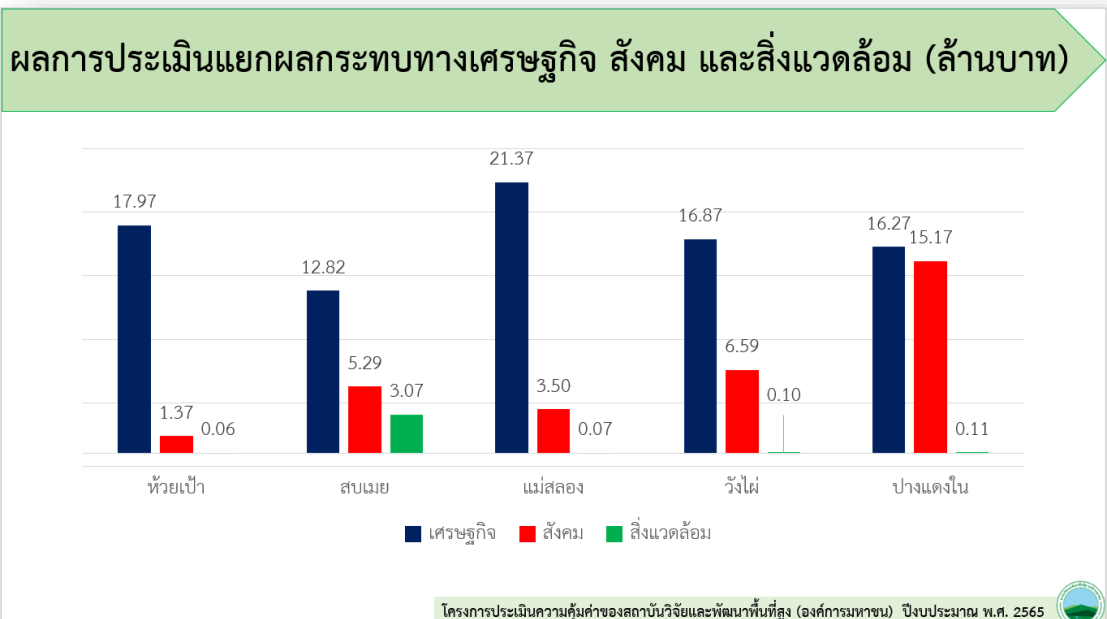
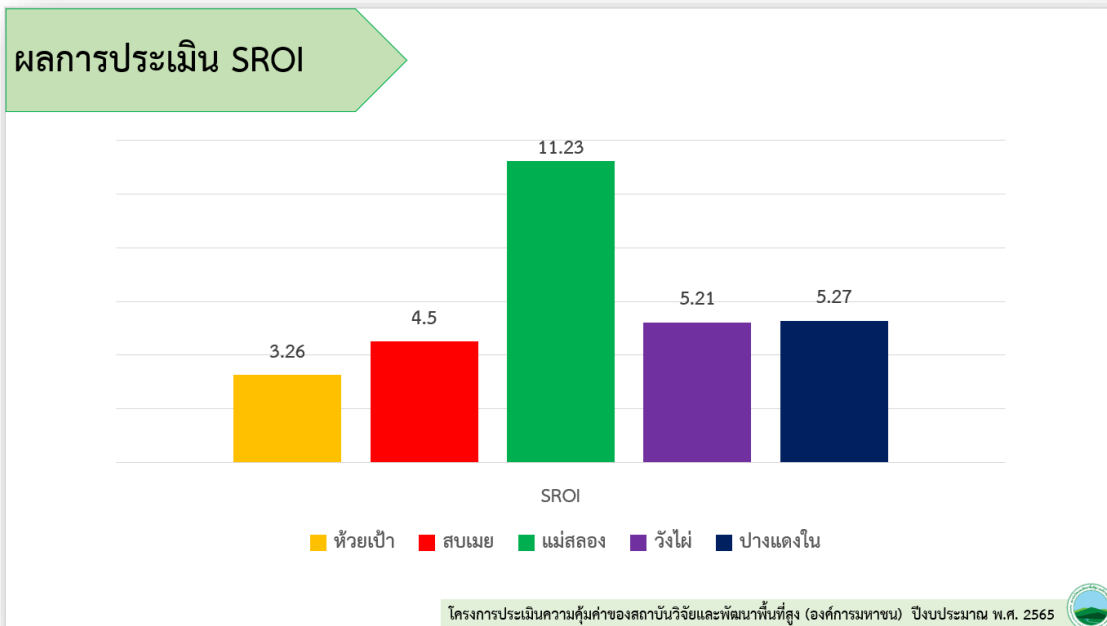

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	การเปลี่ยนแปลงสำคัญ
เกษตรกร และกลุ่มแม่บ้านผู้ทำผ้า	การพัฒนาศักยภาพและยกระดับคุณภาพชีวิต ลดการย้ายถิ่น
เยาวชน	การมีทัศนคติ และความคิดที่ดีขึ้นในการใช้ชีวิต และมีแรงบันดาลใจในการศึกษาต่อในระดับสูง
ชุมชน	ส่งเสริมให้เกิดความเสมอภาคในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ให้คนในชุมชนรู้สึกความมีคุณค่าในตนเองมากขึ้น ชุมชนเข้มแข็งและมีสิ่งแวดล้อมดีขึ้น
สวพส.	เจ้าหน้าที่มีความภูมิใจในการทำงานและศูนย์ได้รับการยอมรับจากชุมชน

โครงการประเมินความคุ้มค่าของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565

- ผลการประเมิน SROI ทั้ง 5 พื้นที่

- ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย สำหรับปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานของ สวพส. ให้บรรลุวัตถุประสงค์การจัดตั้งองค์การมหาชน

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย สำหรับปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานของ สวพส. ให้บรรลุวัตถุประสงค์การจัดตั้งองค์การมหาชน

1. การเข้าใจลักษณะความเป็นชาติพันธุ์มีส่วนช่วยให้เกิดการพัฒนาศักยภาพพื้นที่ได้รวดเร็วขึ้นและการพัฒนาที่เกิดขึ้นจะตรงกับความต้องการของคนในพื้นที่ ดังนั้นการจัดทำข้อมูลลักษณะความเป็นชาติพันธุ์อาจเป็นอีกการศึกษาหนึ่งที่สามารถเข้ามาช่วยการพัฒนาพื้นที่ของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูงเป็นไปตามเป้าหมายที่ได้วางไว้
2. จากความแตกต่างทั้ง สภาพภูมิศาสตร์ โครงสร้างพื้นฐาน ลักษณะชุมชน และความเป็นชาติพันธุ์ แสดงให้เห็นว่าการเข้าไปช่วยเหลือชุมชนของแต่ละพื้นที่ควรมีหลากหลายวิธีและต้องสอดคล้องกับลักษณะของพื้นที่นั้น ๆ
3. กิจกรรมที่นำไปใช้พัฒนาพื้นที่อาจส่งผลกระทบที่แตกต่างกันออกไปดังที่แสดงออกมาในแต่ละศูนย์
4. การไปถึงผลลัพธ์ของการพัฒนาที่ทาง สวพส. ตั้งไว้นั้นไม่สามารถเกิดขึ้นได้ภายในระยะเวลาอันสั้น ความไว้วางใจและความน่าเชื่อถือของเจ้าหน้าที่ประสานงานจึงมีความสำคัญในการสร้างผลกระทบในพื้นที่ ดังนั้นการเปลี่ยนเจ้าหน้าที่ที่เข้าไปดูแลพื้นที่จึงอาจทำให้การพัฒนาพื้นที่ขาดความต่อเนื่องได้

โครงการประเมินความคุ้มค่าของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565

- ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางในการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานเชิงผลลัพธ์ที่เหมาะสมของ สวพส.

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางในการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานเชิงผลลัพธ์ที่เหมาะสมของ สวพส.

1. สภาพทางภูมิศาสตร์ที่แตกต่างกันของแต่ละพื้นที่ส่งผลให้การใช้ตัวชี้วัดขององค์กรในระดับใหญ่อาจส่งผลให้เจ้าหน้าที่ขององค์กรต้องแบกรับภาระการทำงานที่เพิ่มมากขึ้น เนื่องจากระดับความสำเร็จของแต่ละพื้นที่ที่มีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน ทั้งจำนวนกลุ่มบ้าน วัฒนธรรม โครงสร้างพื้นฐาน และสภาพแวดล้อม ดังนั้นหากมีการปรับใช้ตัวชี้วัดให้สอดคล้องกับการดำเนินงานในระดับพื้นที่โดยอาศัยความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ในพื้นที่อาจสร้างตัวชี้วัดในการประเมินผลลัพธ์ที่เหมาะสมมากขึ้น
2. ในการประเมินผลด้านความสำเร็จตัวชี้วัดด้านเวลามีความสำคัญอย่างมาก กระนั้นแล้วการกำหนดเวลาในการพัฒนานั้นควรมีความยืดหยุ่นตามบริบทของพื้นที่ เนื่องจากการกำหนดระยะเวลาแบบคงที่อาจไม่สอดคล้องกับการทำงานในแต่ละพื้นที่ ซึ่งเป็นผลมาจากระดับการยอมรับของชุมชนในการเข้าไปช่วยเหลือของเจ้าหน้าที่ สวพส. ที่แตกต่างกัน ดังนั้นการกำหนดระยะเวลาที่เหมาะสมควรพิจารณาความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ในแต่ละพื้นที่ร่วมด้วย
3. ผู้ที่เข้ามาประเมินผลต้องมีความเข้าใจในองค์กรที่ทำการประเมิน วัฒนธรรม ความต้องการพื้นฐาน ลักษณะทางภูมิศาสตร์ และลักษณะของคนในชุมชนที่เข้าไปพัฒนา เนื่องจากความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ ดังกล่าวจะช่วยให้องค์กรสามารถกำหนดกระบวนการพื้นฐานในการพัฒนาพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม

โครงการประเมินความคุ้มค่าของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565

- ผลกระทบเชิงลบที่เกิดขึ้น

ผลกระทบเชิงลบที่เกิดขึ้นที่พบจากการลงพื้นที่

1. การเพิ่มขึ้นของความต้องการใช้น้ำเพื่อการเกษตรจากการสนับสนุนของศูนย์
2. พื้นที่ป่าบางพื้นที่ลดลงจากการเพิ่มพื้นที่ทางเกษตรโดยมีแรงจูงใจจากรายได้ที่เพิ่มมากขึ้น
3. เกิดความขัดแย้งระหว่างเกษตรกรกับเจ้าหน้าที่ (เกษตรกรไม่ทำตามข้อตกลงในการซื้อขายผลผลิต)
4. การไม่ทำตามข้อตกลงของเกษตรกรสร้างชื่อเสียงในเชิงลบให้กับ สวพส. ในด้านการทำสัญญาซื้อขายผลผลิตกับองค์กรอื่น
5. ความกังวลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเรื่องพื้นที่ป่า/ชาวบ้านเข้าใจผิดว่าได้สิทธิในพื้นที่ทำกิน
6. ความเหนื่อยล้าสะสมจากภาระงานที่ต้องรับผิดชอบซึ่งไม่สอดคล้องไปกับจำนวนเจ้าหน้าที่ ส่งผลให้คุณภาพชีวิตแย่ลง

โครงการประเมินความคุ้มค่าของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565

- รายงานผลการประชุมที่ผ่านมา

สิ่งที่ สวพส. ต้องการนำเสนอผลลัพธ์ต่อชุมชนคือการเปลี่ยนแปลงด้านสิ่งแวดล้อม แต่ผลการประเมินที่ได้รับกลับถูกนำเสนอในส่วนผลกระทบทางเศรษฐกิจเป็นหลัก สิ่งดังกล่าวไม่สอดคล้องกัน เหตุใดจึงเป็นแบบนั้น ทั้งนี้ในประเด็นดังกล่าวที่มวิจัยได้ตอบนำเสนอว่า การประเมิน SROI เป็นการพิจารณาจากมุมมองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเป็นหลัก ผลประโยชน์ที่ถูกประเมินออกมาแล้วพบว่าเป็นผลกระทบทางเศรษฐกิจเป็นหลัก เป็นผลมาจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของแต่ละชุมชนให้ความสำคัญกับความกินดีอยู่ดี รายได้ และอาชีพเป็นปัจจัยสำคัญ ดังนั้นผลกระทบทางเศรษฐกิจจึงเป็นสิ่งที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียถ่ายทอดออกมา ดังนั้นหาก สวพส. ต้องการให้เห็นผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมมากขึ้น การดำเนินงานขององค์กรอาจต้องมีการประชาสัมพันธ์แก่ชุมชนเป้าหมายถึงวัตถุประสงค์หลักในด้านสิ่งแวดล้อมมากขึ้น เพื่อให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตระหนักถึงผลกระทบในด้านนี้เพิ่มขึ้น

แหล่งที่มาข้อมูล

1.โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงห้วยเป้า

ข้อมูลตัวแทนทางการเงิน	แหล่งที่มา
รายได้เฉลี่ยที่เพิ่มขึ้น	รายงาน สวพส.
ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยในการรักษาต่อครั้ง	การใช้บริการและคำปรึกษาพยาบาลผู้ป่วยที่ได้รับพิษจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช พ.ศ. 2559 - 2561 จากฐานข้อมูลสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ
ค่าใช้จ่ายในการอบรมเพื่อเพิ่มทักษะในการใช้สื่อออนไลน์	https://panpho.com/lead/digital-marketing-strategies/?gclid=Cj0KCQjw0oyYBhDGARisAMZEuMsQRQ9zvGF5yzXBsQxiPhgPsOwJYZYjvyNXZ1p_2wo3tNO43NK5GAcaAntPEALw_wcB
ค่าใช้จ่ายในการอบรมเพิ่มความมั่นใจในตัวเอง	https://www.bypichawee.co/self-confidence
ค่าเสียโอกาสในการเข้าร่วมกิจกรรมร่วมกัน	https://www.mol.go.th/อัตราค่าจ้างขั้นต่ำ
ค่าเสียโอกาสของผู้เข้าร่วมประชุมเพื่อทำความเข้าใจ ต่อครั้ง	https://news.trueid.net/detail/ze8o45lblrwA
ราคาคาร์บอนเครดิต	http://carbonmarket.tgo.or.th/index.php?lang=TH&mod=Y2hhcnQ=&action=bGlzdA==
ค่าใช้จ่ายในการอบรมทักษะในการเจรจาต่อรอง	http://www.thaitrainingzone.com/training/detail/การเจรจาต่อรองในงานจัดซื้อ-Purchasing-Negotiation--Your-most-Powerful-Bargaining-รุ่นที่-32_12636.html
ค่าใช้จ่ายในการอบรม team building และค่าเสียโอกาสในการเข้าร่วม	https://www.inter-team.net/product/แพ็คเกจ-a-teambuilding-กิจกรรมเท่านั้น/
ค่าใช้จ่ายในการอบรมเพื่อเพิ่มทักษะทางสังคม	https://misc.npru.ac.th/hmshortcourse/course/social.html
ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยในการพักผ่อนต่อปี	สงน สถิติแห่งชาติ (2560)
ค่าประชาสัมพันธ์	http://www.oic.go.th/FILEWEB/CABINFOCENTER13/DRAWER045/GENERAL/DATA0000/00000671.PDF

2.โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงสบเมย

ข้อมูลตัวแทนทางการเงิน	แหล่งที่มา
รายได้เฉลี่ยที่เพิ่มขึ้น	จากการสัมภาษณ์, http://siweb1.dss.go.th/qa/search/search_description.asp?QA_ID=1272 , https://www.technologychaoban.com/agricultural-technology/article_15947
ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยในการรักษาต่อครั้ง	การใช้บริการและคำปรึกษาพยาบาลผู้ป่วยที่ได้รับพิษจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช พ.ศ. 2559-2561 จากฐานข้อมูลสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ
ต้นทุนน้ำต่อหน่วย	https://news.thaipbs.or.th/content/266529
รายได้เฉลี่ยของเกษตรกรต่อราย	เลี้ยงเฉลี่ยรายละ 5 ตัว ชายที่ น้ำหนัก 70 กก. ต่อตัว ราคา 100 บาท ต่อ กก. ต้นทุนการผลิต 70%
ต้นทุนหลักสูตรทักษะการต่อรองราคาสินค้า	http://www.thaitrainingzone.com/training/detail/การเจรจาต่อรองในงานจัดซื้อ-Purchasing-Negotiation--Your-most-Powerful-Bargaining-รุ่นที่-32_12636.html
ต้นทุนหลักสูตรการขายออนไลน์	จากการสัมภาษณ์

ข้อมูลตัวแทนทางการเงิน	แหล่งที่มา
ค่าเสียโอกาสจากการทำงานในเมือง	https://www.doe.go.th/prd/assets/upload/files/vgnew_th/3a1cbea9b5d3a432a3fc6a6d6bef9d09.pdf , https://news.trueid.net/detail/ze8o45lblrwA
ค่าเสียโอกาสของผู้เข้าร่วมประชุมเพื่อทำความเข้าใจ ต่อครั้ง	https://news.trueid.net/detail/ze8o45lblrwA
ราคาคาร์บอนเครดิต	http://carbonmarket.tgo.or.th/index.php?lang=TH&mod=Y2hhcnQ=&action=bGlzdA==
ค่าเสียโอกาสในการเข้าร่วมกิจกรรมร่วมกัน	จากการสัมภาษณ์
รายได้เฉลี่ยต่อรอบการผลิต	จากการสัมภาษณ์
ค่าเสียโอกาสในการเดินทางต่อวัน (ค่าแรงขั้นต่ำ)	จากการสัมภาษณ์
ค่ารักษาพยาบาลอาการอาหารเป็นพิษ โรงพยาบาลเอกชนจังหวัดเชียงใหม่ (ไม่มีการสนับสนุนจากภาครัฐ)	ข้อมูลจากวารสาร ภัทร มงคลเขต (2549) ทำการศึกษาต้นทุนกิจกรรมการพยาบาลต่อการรักษาตัวในโรงพยาบาล1ครั้งในผู้ป่วยโรคอุจจาระร่วงมีต้นทุนกิจกรรมการพยาบาลเท่ากับ 1,264.34 บาทคิดเป็นต้นทุนค่าแรงเป็นเงิน 764.30 บาทและต้นทุนค่าวัสดุ 378.11บาทต้นทุนค่าลงทุน 121.93 บาทผู้เชี่ยวชาญด้านการจ่ายค่ารักษาพยาบาล
ค่าจ้างเหมาทำแผนที่ต่อหมู่บ้าน	รายงานงบ สวพส
ค่าประชาสัมพันธ์	http://www.oic.go.th/FILEWEB/CABINFOCENTER13/DRAWER045/GENERAL/DATA0000/00000671.PDF
ต้นทุนการจัดอบรมอาชีพ	รายงาน สวพส

3.โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงแม่สลอง

ข้อมูลตัวแทนทางการเงิน	แหล่งที่มา
รายได้เฉลี่ยที่เพิ่มขึ้น	จากการสัมภาษณ์, http://siweb1.dss.go.th/qa/search/search_description.asp?QA_ID=1272 , https://www.technologychaoban.com/agricultural-technology/article_15947
ค่าเสียโอกาสจากการทำงานในเมือง	https://www.doe.go.th/prd/assets/upload/files/vgnew_th/3a1cbea9b5d3a432a3fc6a6d6bef9d09.pdf ,
ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยในการรักษาต่อครั้ง	การให้บริการและค่ารักษาพยาบาลผู้ป่วยที่ได้รับพิษจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช พ.ศ. 2559-2561 จากฐานข้อมูลสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ
ต้นทุนน้ำต่อหน่วย	https://news.thaipbs.or.th/content/266529
ราคาคาร์บอนเครดิต	http://carbonmarket.tgo.or.th/index.php?lang=TH&mod=Y2hhcnQ=&action=bGlzdA==
ค่าเสียโอกาสของผู้เข้าร่วมประชุมเพื่อทำความเข้าใจ ต่อครั้ง	https://news.trueid.net/detail/ze8o45lblrwA
ค่าประชาสัมพันธ์	http://www.oic.go.th/FILEWEB/CABINFOCENTER13/DRAWER045/GENERAL/DATA0000/00000671.PDF
ค่าเสียโอกาสในการทำงาน	ค่าแรงขั้นต่ำในจังหวัดเชียงราย
ค่าใช้จ่ายในการอบรมเพื่อเพิ่มความภาคภูมิใจ	https://www.sukitthaitalk.com/course12.php?fbclid=IwAR11HCgZgWlsbDPTK1jqg2GXkMv92NmIFBj7K1yaODUOdcl6srtxk7YcP4k

ข้อมูลตัวแทนทางการเงิน	แหล่งที่มา
ต้นทุนการอบรมการสร้างแรงบันดาลใจ	http://www.thaitrainingzone.com/training/detail/สร้างแรงบันดาลใจ-เสริมพลังบวก-เพื่อความสำเร็จ_953.html
งบประมาณในการส่งเสริมอาชีพในพื้นที่	รายงาน สวพส.

4.โครงการพัฒนาพื้นที่สู่แบบโครงการหลวงวังไผ่

ข้อมูลตัวแทนทางการเงิน	แหล่งที่มา
รายได้เฉลี่ยที่เพิ่มขึ้น	จากการสัมภาษณ์
ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวในวันหยุดของครอบครัว	พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดฉะเชิงเทรา (สุกัญญา พวงสนธิ)
ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยในการรักษาต่อครั้ง	การใช้บริการและค่ารักษาพยาบาลผู้ป่วยที่ได้รับพิษจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช พ.ศ. 2559-2561 จากฐานข้อมูลสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ
ค่าเสียเวลาในการขึ้นทะเบียนที่ลดลงไป	ลดเวลาไป 1 วัน (ค่าจ้างขั้นต่ำต่อวัน)
ค่าเสียโอกาสในการทำงาน	ค่าแรงขั้นต่ำใน จังหวัดน่าน
ค่าเสียโอกาสจากการทำงานในเมือง	https://www.doe.go.th/prd/assets/upload/files/vgnew_th/3a1cbea9b5d3a432a3fc6a6d6bef9d09.pdf , https://news.trueid.net/detail/ze8o45lbrwA
ค่าเสียโอกาสในการเดินทางต่อวัน (ค่าแรงขั้นต่ำ)	ค่าแรงขั้นต่ำใน จังหวัดน่าน
ค่าใช้จ่ายในการอบรมเพื่อเพิ่มความภาคภูมิใจ	https://www.sukitthaitalk.com/course12.php?fbclid=IwAR11HCgZgWlsbDPTK1jqg2GXkMv92NmIFBj7K1yaODUOdcl6srtxk7YcP4k
ความเต็มใจจ่าย ในการซื้อผักปลอดสารพิษ	http://ihpptaigov.net/DB/publication/attachdomestic/344/Full-text.pdf
ต้นทุนน้ำต่อหน่วย	https://news.thaipbs.or.th/content/266529
ค่าเสียโอกาสของผู้เข้าร่วมประชุมเพื่อทำความเข้าใจ ต่อครั้ง	https://news.trueid.net/detail/ze8o45lbrwA
ค่าเสียโอกาสในการเข้าร่วมกิจกรรมร่วมกัน	ค่าแรงขั้นต่ำใน จังหวัดน่าน
ค่าจ้างเหมาทำแผนที่	รายงานของ สวพส
ค่าเสียโอกาสของระยะเวลาที่ลดลงในการทำแผนยุทธศาสตร์	https://www.srihat.go.th/change/157-โครงการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นประจำปีงบประมาณ-พ-ศ-2564.html
ต้นทุนการจัดอบรมอาชีพ	รายงาน สวพส
งบประมาณในการจัดโครงการส่งเสริมอาชีพโรงเรียน	รายงาน สวพส
ค่าประชาสัมพันธ์โรงเรียน	http://www.oic.go.th/FILEWEB/CABINFOCENTER13/DRAWER045/GENERAL/DATA0000/00000671.PDF
ค่าใช้จ่ายในการสร้างหลักสูตรการเรียนรู้	http://www.csws.ac.th/wp-content/paper/2561/project/101.pdf
ค่าใช้จ่ายในการอบรมเพิ่มความมั่นใจในตัวเอง	https://www.bypichawee.co/self-confidence
ค่าใช้จ่ายในการอบรมเพื่อเพิ่มทักษะทางสังคม	https://misc.npru.ac.th/hmshortcourse/course/social.html
ค่าประชาสัมพันธ์	http://www.oic.go.th/FILEWEB/CABINFOCENTER13/DRAWER045/GENERAL/DATA0000/00000671.PDF

5.โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงปางแดงใน

ข้อมูลตัวแทนทางการเงิน	แหล่งที่มา
รายได้เฉลี่ยที่เพิ่มขึ้น	จากการสัมภาษณ์, http://siweb1.dss.go.th/qa/search/search_description.asp?QA_ID=1272 , https://www.technologychaoban.com/agricultural-technology/article_15947
ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยในการทำบุญ	https://thaipublica.org/wp-content/uploads/2019/08/EIC_คนไทยใจบุญ-e1567162568930.jpg
ค่าใช้จ่ายในการอบรมเพิ่มความมั่นใจในตัวเอง	https://www.bypichawee.co/self-confidence
ค่าเสียโอกาสจากการทำงานในเมือง	https://www.doe.go.th/prd/assets/upload/files/vgnew_th/3a1cbea9b5d3a432a3fc6a6d6bef9d09.pdf , https://news.trueid.net/detail/ze8o45blrwA
ค่าใช้จ่ายในการอบรมเพิ่มความภาคภูมิใจในตัวเอง	https://www.sukitthaitalk.com/course12.php?fbclid=IwAR11HCgZgWlsbDPTK1jqg2GXkMv92NmIFBj7K1yaODUOdcl6srtxk7YcP4k
ค่าเสียโอกาสของผู้เข้าร่วมประชุมเพื่อทำความเข้าใจ ต่อครั้ง	https://www.mol.go.th/อัตราค่าจ้างขั้นต่ำ
ค่าใช้จ่ายในการอบรม team building และค่าเสียโอกาสในการเข้าร่วม	https://www.inter-team.net/product/แพ็คเกจ-a-teambuilding-กิจกรรมเท่านั้น/
ค่าใช้จ่ายในการอบรมเพื่อเพิ่มทักษะทางสังคม	https://misc.npru.ac.th/hmshortcourse/course/social.html
ค่าใช้จ่ายในการอบรมเพื่อเพิ่มทักษะในการใช้สื่อออนไลน์	https://panpho.com/lead/digital-marketing-strategies/?gclid=Cj0KCQjw0oyYBhDGARIsAMZEuMsQRQ9zvGF5yzXBsQxiPhgPsOwJYZYjvyNXZ1p_2wo3tNO43NK5GAcaAntPEALw_wcB
ค่าจัดประชุมเพื่อทำความเข้าใจ และค่าเสียโอกาสของผู้เข้าร่วม ต่อครั้ง	https://www.mol.go.th/อัตราค่าจ้างขั้นต่ำ
ค่าเสียโอกาสจากการทำงานในกรณีที่ไม่มีเลยาเสพติด	https://www.mol.go.th/อัตราค่าจ้างขั้นต่ำ
ค่ารักษาพยาบาลอาการอาหารเป็นพิษ โรงพยาบาลเอกชนจังหวัดเชียงใหม่ (ไม่มีการสนับสนุนจากภาครัฐ)	ข้อมูลจากวารสาร ภัทร มงคลเขต (2549) ทำการศึกษาต้นทุนกิจกรรมการพยาบาลต่อการรักษาตัวในโรงพยาบาล1ครั้งในผู้ป่วยโรคอุจจาระร่วงมีต้นทุนกิจกรรมการพยาบาลเท่ากับ 1,264.34 บาทคิดเป็นต้นทุนค่าแรงเป็นเงิน 764.30 บาทและต้นทุนค่าวัสดุ 378.11บาทต้นทุนค่าลงทุน 121.93 บาทผู้เชี่ยวชาญด้านการจ่ายค่ารักษาพยาบาล
ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยในการทำบุญ	การวิเคราะห์ข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมครัวเรือนไทยในปี 2552-2560 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ โดย SCB
ค่าประชาสัมพันธ์	http://www.oic.go.th/FILEWEB/CABINFOCENTER13/DRAWER045/GENERAL/DATA0000/00000671.PDF

ภาพประกอบการลงพื้นที่

